चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको बस्तुगत बिवरण, २०८२-८३

Chamunda Bindrasani Municipality Profile, 2026

नेपाल सरकार
प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय
तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, सुर्खेत

चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
जम्बुकाँध, दैलेख
कर्णाली प्रदेश

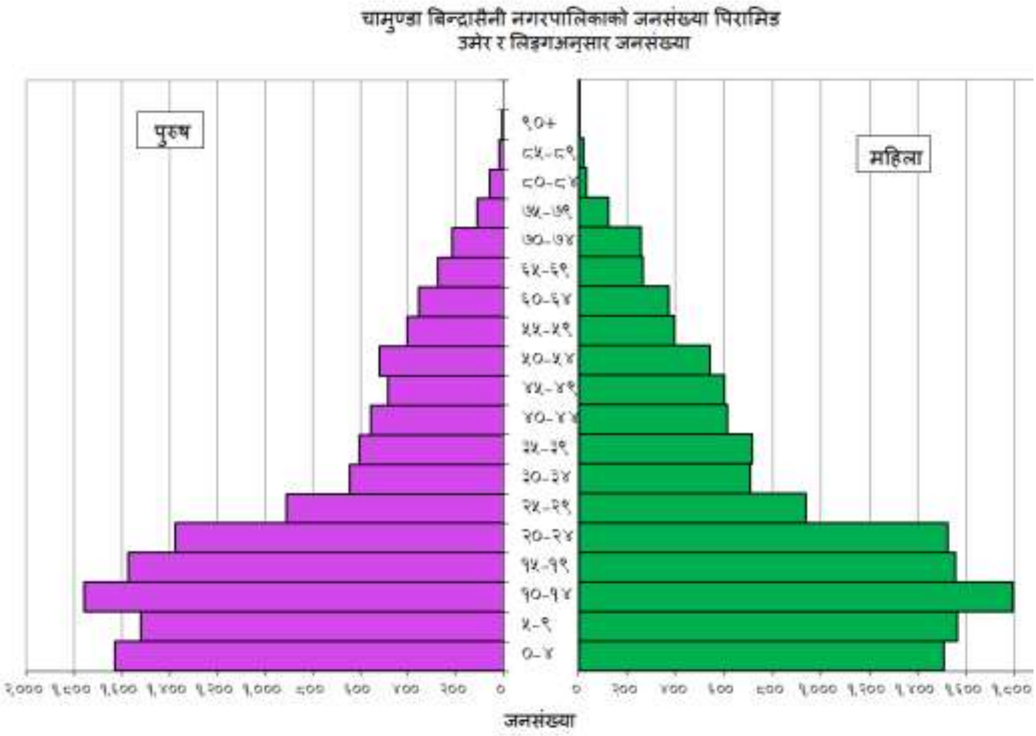

वडा र लिङ्गअनुसार चामुण्डाविन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या

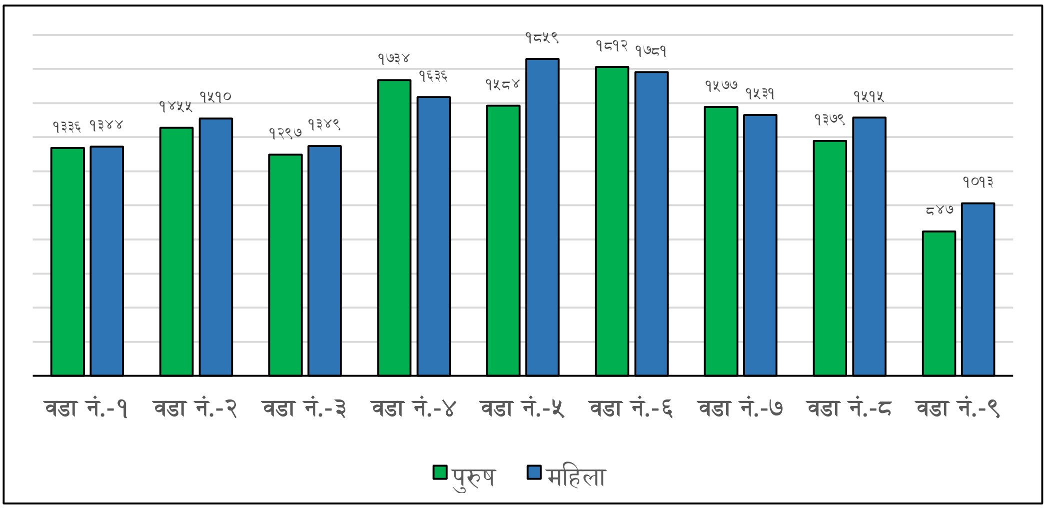

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण २०८२-८३

नेपाल सरकार
प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय
तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, सुर्खेत

चामुण्डाबृन्द्रासैनी नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
जम्बुकाँध, दैलेख
कर्णाली प्रदेश

प्रकाशकः तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय. सुर्खेत
फोन नं:- ०८३-५२०२०४
वेभ साइटः https://scosurkhet.nsonepal.gov.np/
इमेलः scosurkhet@nsonepal.gov.np
प्रकाशन वर्षः २०८२-८३
©सर्वाधिकारः तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, सुर्खेत र चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिका, दैलेख

☎ 9858050623/9858038178/9848076349

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
जम्बुकाँध, दैलेख, कर्णाली प्रदेश, नेपाल

शुभकामना !!

तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, सुर्खेत र चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको समन्वयमा यस नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण प्रकाशित हुन लागेकोमा खुशी लागेकोछ ।

यस प्रकाशनले यस चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको विभिन्न भौगोलिक, जनसांखिक, आर्थिक, सामाजिक तथा अन्य विषयगत क्षेत्रहरूको तथ्याङ्क एवं जानकारी सरोकारवालाहरूलाई उपलब्ध गराई नगरपालिकाको नीति निर्माण, निर्णय प्रकृया र योजना तर्जुमामा सघाउ पुऱ्याउने अपेक्षा गरेकोछु ।

विभिन्न क्षेत्रगत तथ्याङ्क एवं सूचनालाई समेटी तयार गरिएको यस वस्तुगत विवरणले नगरपालिकाका विभिन्न पक्षलाई परिचित गराउनुका साथै विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरू, निजि क्षेत्र, विद्यार्थीहरू, अनुसन्धानकर्ताहरू र अन्य सरोकारवालाहरूलाई नीति निर्माण, निर्णय प्रकृया, योजना तर्जुमा तथा अध्ययन अनुसन्धानको लागि भरपर्दो आधार उपलब्ध गराउनेछ भन्ने विश्वास लिएकोछु ।

अन्तमा यो वस्तुगत विवरण तयार गरी प्रकाशन गर्नेमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउने तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, सुर्खेतका प्रमुख एवं कर्मचारीहरू र यस नगरपालिकाका प्रतिनिधिहरू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत लगायत सम्बद्ध सबैलाई हार्दिक धन्यवाद दिंदै प्रकाशनको सफलताको शुभकामना व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

धन्यवाद !

फागुन, २०८२

गणेश कुमार शाही
नगर प्रमुख
चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, दैलेख

☎ 9858050623/9858038178/9848076349

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

जम्बुकाँध, दैलेख, कर्णाली प्रदेश, नेपाल

शुभकामना !!

यस चामुण्डाविन्द्रासैनी नगरपालिका, दैलेखको समन्वय र तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, सुर्खेतको सहजिकरणमा भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक, शैक्षिक जनसाख्याङ्कि आदि विवरणहरू समावेश गरी नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण(Profile) तयार पारी प्रकाशन गर्न लागेकोमा हामीलाई खुशि लागेको छ । तथ्याङ्क समन्वय कार्यालयले कर्णाली प्रदेशको विकट नगरपालिकालाई छनोट गरी यो वस्तुगत विवरण तयार गर्न सहजिकरण गरिदिनु भएकोमा कार्यालयप्रति हामी आभारी छौं ।

यो वस्तुगत विवरण चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको बारेमा जान्न चाहाने व्यक्ति एवं संस्थाहरू, जनप्रतिनिधि, योजनाकार, समाजसेवी, अध्ययन अनुसन्धानकर्ता, शिक्षक, विद्यार्थी, पर्यटक लगायत अन्य क्षेत्रका व्यक्ति वा संघसंस्थाको लागि विभिन्न प्रयोजनका हिसावले त्यत्तिकै उपयोगी र सन्दर्भ सामग्री हुने विश्वास लिएको छु ।

प्रोफाईल प्रकाशनलाई यो स्वरूपमा प्रकाशन गर्नको लागि विभिन्न तवरबाट योगदान गर्नुहुने तथ्याङ्क समन्वय कार्यालयका प्रमुख विनोद आचार्य, तथ्याङ्क अधिकृत केशर वली एवं कर्मचारी मित्रहरु, यस नगरपालिकाका नगर प्रमुख, उपप्रमुख लगायत सबै जनप्रतिनिधिज्यूहरू, कार्यालयबाट सम्पूर्ण विषयगत शाखा प्रमुख तथा कर्मचारीहरू लगायत नगरवासी सरोकारवालाहरु सम्पूर्णमा हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दै यो प्रकाशनको सफलताको समेत शुभकामना व्यक्त गर्न चाहान्छु ।

अन्तमा यो वस्तुगत विवरण तयार गरी प्रकाशन गर्नेमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउने तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, सुर्खेतका प्रमुख एवं कर्मचारीहरू र यस नगरपालिकाका नगरप्रमुख, जनप्रतिनिधिहरू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत लगायत सम्बद्ध सबै कर्मचारीहरुलाई हार्दिक धन्यवाद दिंदै प्रकाशनको सफलताको शुभकामना व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

धन्यवाद ।

फागुन, २०८२

मनसरा कुमारी शर्मा
नगर प्रमुख
चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, दैलेख

☎ 9858050623/9858038178/9848076349

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
जम्बुकाँध, दैलेख, कर्णाली प्रदेश, नेपाल

शुभकामना !!

चामुण्डाविन्द्रासैनी नगरपालिकाको संस्थागत पहिचान, ऐतिहासिक पृष्ठभूमि, सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक सम्पदा तथा विकासका सम्भावनालाई समेटेर तयार गरिएको नगर **Profile** प्रकाशन हुनु अत्यन्त प्रशंसनीय कार्य हो । यस चामुण्डाविन्द्रासैनी नगरपालिका, दैलेखको समन्वय र तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, सुर्खेतको सहजिकरणमा नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण(Profile) तयार पारी प्रकाशन गरिदिनु भएकोमा कार्यालयप्रति हामी आभारी छौं ।

स्थानीय शासनलाई तथ्यमा आधारित, पारदर्शी र उत्तरदायी बनाउने दिशामा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउनेछ भन्ने विश्वास लिएका छौं । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले परिकल्पना गरेको समावेशी, सहभागितामूलक र परिणाममुखी शासन प्रणाली कार्यान्वयनका लागि यस्ता दस्तावेजहरू मार्गदर्शक साधनका रूपमा काम गर्नेछन् । नीति निर्माण, योजना तर्जुमा, स्रोत व्यवस्थापन तथा सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन नगर **Profile** एक आधारभूत दस्तावेज हो । विकासका प्राथमिकता पहिचान गर्न, तथ्याङ्कमा आधारित निर्णय लिन र दीर्घकालीन सोचसहित अघि बढ्न ठोस आधार प्रदान गर्नेछ । म विश्वस्त छु, की यो प्रोफाइलले चामुण्डाविन्द्रासैनी नगरपालिकालाई समृद्ध, सुशासित र दिगो विकासतर्फ अग्रसर गराउन महत्वपूर्ण भूमिका खेल्नेछ ।

यो वस्तुगत विवरण(Profile) चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको बारेमा जान्न चाहाने व्यक्ति एवं संस्थाहरू, जनप्रतिनिधि, योजनाकार, समाजसेवी, अध्ययन अनुसन्धानकर्ता, शिक्षक, विद्यार्थी, पर्यटक लगायत अन्य क्षेत्रका व्यक्ति वा संघसंस्थाको लागि विभिन्न प्रयोजनका हिसावले त्यत्तिकै उपयोगी र सन्दर्भ सामग्री हुने विश्वास लिएको छु ।

प्रोफाईल प्रकाशनलाई यो स्वरूपमा प्रकाशन गर्नको लागि विभिन्न तवरबाट योगदान गर्नुहुने तथ्याङ्क समन्वय कार्यालयका प्रमुख विनोद आचार्य, तथ्याङ्क अधिकृत केशर वली एवं कर्मचारी मित्रहरु, यस नगरपालिकाका नगर प्रमुख, उपप्रमुख लगायत सबै जनप्रतिनिधिज्यूहरू, कार्यालयबाट सम्पूर्ण विषयगत शाखा प्रमुख एवं कर्मचारीहरु, विज्ञ तथा सरोकारवालाहरूलाई हार्दिक बधाई तथा धन्यवाद व्यक्त गर्दछु । नगरपालिकाको सर्वाङ्गीण उन्नति, सुशासनको सुदृढीकरण र नागरिकको जीवनस्तर उकास्ने अभियानमा निरन्तर सफलता प्राप्त होस् भन्ने मंगलकामना शुभकामना व्यक्त गर्दछु।

धन्यवाद !

भलाराम पंगाली
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, दैलेख ।

फागुन, २०८२

नेपाल सरकार

प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, सुर्खेत

(सुर्खेत, दैलेख, जाजरकोट, सल्यान र रूकुम पश्चिम)

मन्तब्य

तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, सुर्खेतले भौगोलिक, जनसांखिक, सामाजिक, आर्थिक अवस्था लगायतका विवरणहरू समेटीएको चामुण्डा बिन्द्रसैनी को वस्तुगत विवरण प्रकाशन गर्न लागेकोमा खुसी लागेको छ ।

राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ बाट प्राप्त जनसांखिक सूचनाहरू, विभिन्न सरकारी/गैरसरकारी कार्यालय, संघसंस्था एवं स्थानीय तहहरूबाट तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय सुर्खेत मार्फत सङ्कलित विवरणहरू समावेश गरी यो वस्तुगत विवरण तयार पारिएको छ । विभिन्न स्रोतहरूबाट प्राप्त हुने तथ्याङ्क एवं सूचनाहरूले नगरपालिकाको विभिन्न क्षेत्रको वस्तुगत अवस्थाको बारेमा जानकारी प्राप्त हुने, विकासका कार्यक्रमहरूको अवस्थाको अनुगमन गर्न सकिने एवं निर्णय तथा योजनाको लागि तथ्यपरक आधार उपलब्ध हुने हुँदा यो पुस्तिका योजनाकार, प्रशासक, राजनितिज्ञ, अनुसन्धानकर्ता, विकास साझेदार, शिक्षक, विद्यार्थी लगायत सरोकारवाला सवैको लागि उपयोगी हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

यो वस्तुगत विवरण तयार गर्ने सन्दर्भमा समयमै तथ्यपरक सूचना, तथ्याङ्क उपलब्ध गराई अमूल्य सहयोग गर्नुहुने चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिका कार्यालय, विभिन्न सरकारी, गैरसरकारी, नीजि संघसंस्था तथा कार्यालयहरूप्रति हार्दिक कृतज्ञता ब्यक्त गर्दछु । प्रकाशनको लागि आवश्यक बजेट तथा प्राविधिक सहयोग, समन्वयका लागि राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयका प्रमुख तथ्याङ्क अधिकारीज्यू, उपप्रमुख तथ्याङ्क अधिकारीज्यू लगायत योजना शाखा प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्न चाहान्छु ।

यस पुस्तिका प्रकाशनको लागि स्थलगत तथ्याङ्क सङ्कलन र तयारी कार्यमा अहोरात्र खटिने यस कार्यालयका तथ्याङ्क अधिकृत केशर वहादुर ओली र गणक दामोदर गौतमलाई हार्दिक धन्यवाद् दिन चाहान्छु ।

अन्तमा यो वस्तुगत विवरणले विभिन्न सरोकारवालाहरूलाई नीति निर्माण, निर्णय एवं योजनाको लागि तथ्याङ्क/सूचना उपलब्ध गराउन सकोस भन्ने कामना गर्दै आगामी दिनमा यसलाई थप परिस्कृत तथा प्रयोगकर्ता मैत्री बनाउन रचनात्मक सुझावको समेत अपेक्षा गर्दछु ।

विनोद आचार्य

तथ्याङ्क समन्वय अधिकारी

तथ्याङ्क कार्यालय, सुर्खेत

चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिका

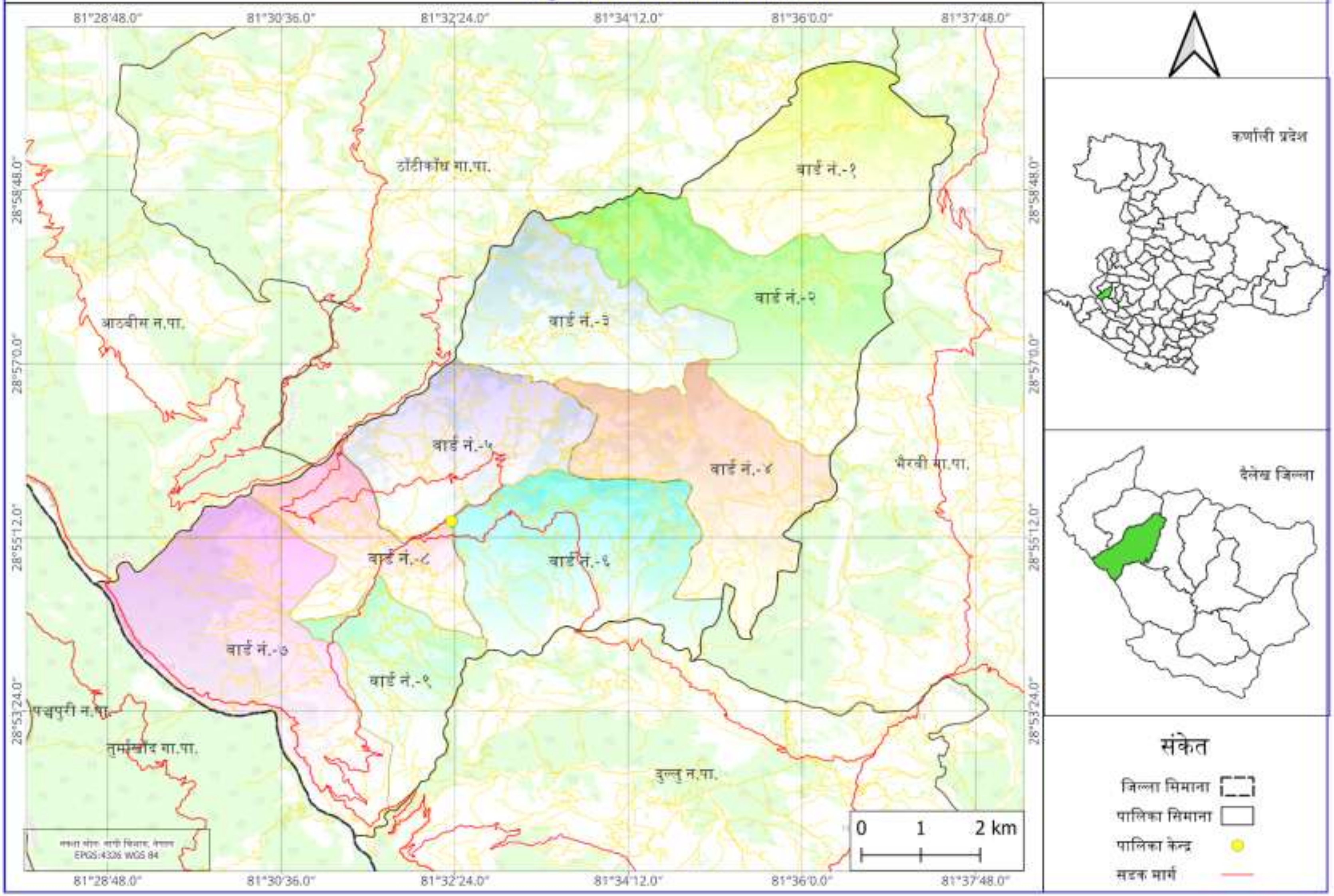

विषय सूची

खण्डः१ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको परिचय....................१

१.१ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय....................१
१.२ भौगोलिक अवस्थिति....................१
१.३ वडाहरुको आधारभूत विवरण....................२
१.४ भू-आकृति तथा भू-उपयोग....................३
१.५ प्रमुख प्राकृतिक सम्पदाहरू....................६
१.६ सामाजिक सांस्कृतिक स्वरुप....................७
१.७ आर्थिक स्वरुप....................७
१.८ प्रमुख ऐतिहासिक, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरु....................८
१.९ हावापानी....................९

खण्डः२ जनसांख्यिक विवरण.................... १०

२.१ जनसंख्या सम्बन्धी आधारभूत विवरण....................१०
२.२ पछिल्ला दुई जनगणना वर्षहरुमा चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या....................१२
२.३ वडा अनुसारको जनसंख्या, परिवार संख्या, जनघनत्व र वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर....................१३
२.४ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या प्रवृत्ति....................१६
२.५ लिङ्ग र उमेर समूहअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या....................१७
२.६ कुल आश्रित अनुपात....................१८
२.७ बृहत् उमेर समूह र विशेष उमेर समूहअनुसार जनसंख्या....................१९
२.८ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसङ्ख्या प्रक्षेपण....................२०

खण्डः३ भाषा, धर्म तथा जातजाति अनुसारको जनसंख्या.................... २३

३.१ धर्म अनुसारको जनसंख्या....................२३
३.२ मातृभाषा अनुसारको जनसंख्या....................२४
३.३ जातजाति अनुसारको जनसंख्या....................२४
३.४ परिवारको किसिमअनुसार परिवार संख्या....................२५

खण्डः४ महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, तथा अपाङ्गता.................... २७

४.१ स्थिर सम्पत्तिमा महिलाको स्वामित्व....................२७
४.२ बालबालिकाको साक्षरता दर....................२८
४.३ बालबालिकाहरुको विद्यालय जाने अवस्था....................२८
४.४ पाँच वा सोभन्दा मुनिका बालबालिकाको जन्म दर्ताको अवस्था....................२९
४.५ अठार वर्ष मुनिका बालबालिकाको बसाइँको प्रवन्ध....................३०

४.६ बाल आश्रित अनुपात ३१
४.७ बाल विवाहको अवस्था ३२
४.८ बाल श्रमको अवस्था ३३
४.९ अपाङ्गताको अवस्था ३४
४.१० अपाङ्गताको किसिमअनुसार जनसंख्या ३५
४.११ अपाङ्गता भएका व्यक्तिको साक्षरता स्थिति ३७
४.१२ विधवा तथा एकल महिलाको संख्या ३८
४.१३ लिङ्गअनुसार परिवारमूली ३९
४.१४ ज्येष्ठ नागरिकसम्बन्धी विवरण ४०
खण्डः५ विवाह र प्रजनन् सम्बन्धी विवरण ४१
५.१ दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्याको बैवाहिक स्थिति ४१
५.२ लिङ्गअनुसार विवाहको मध्यक उमेर ४२
५.३ उमेर समूहअनुसार दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको बिवाहित जनसंख्या ४३
५.४ पहिलो विवाह गर्दाको उमेरअनुसार दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको विवाहित जनसंख्या ४४
५.५ जीवित रुपमा जन्माएका बच्चाको संख्याअनुसार विवाहित महिलाहरूको संख्या ४६
५.६ जीवित रुपमा जन्माएका बच्चाको संख्या र आमाको उमेरअनुसार महिलाहरूको संख्या ४७
५.७ विवाहित महिलाको उमेरअनुसार विगत १२ महिनामा जीवित जन्मेका शिशुको संख्या ४८
५.८ मृत्यू भएका छोराछोरीको संख्याअनुसार १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित महिलाहरूको संख्या ४९
५.९ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा १५-४९ वर्षका महिलाले जन्माएका बच्चाको अवस्था ५०
खण्डः६ बसाइँसराइ तथा अनुपस्थित जनसंख्यासम्बन्धी विवरण ५२
६.१ जन्मस्थानको आधारमा जनसंख्या ५२
६.२ पहिले अक्सर बसोबास गरेको स्थानको आधारमा जनसंख्या ५३
६.३ हाल बसोबास गरेको स्थानमा बसाइँसराइ गरेको अवधि अनुसारको जनसंख्या ५३
६.४ आजीवन बसाइँसराइको अवस्था (Life Time Mgrant) ५४
६.५ हाल बसोबास गरेको स्थानमा बसाइँसराइ गरी आउनुको मुख्य कारणअनुसार जनसंख्या ५५
६.६ गएको देशअनुसार विदेशबाट फर्केका व्यक्तिहरुको संख्या ५५
६.७ पहिलेको अक्सर बसोबास विदेश भएकाहरुको विदेशमा वसेको अवधिअनुसार जनसंख्या ५६
६.८ अक्सर अनुपस्थित परिवार र जनसंख्या ५७
६.९ स्वदेशमा अनुपस्थित (विदेश गएका) व्यक्तिको उमेर समूहअनुसार जनसंख्या ५८
६.१० विदेश गएका (अनुपस्थित) व्यक्तिहरुको गएको देशअनुसार जनसंख्या ५८
६.११ विदेश जानुको मुख्य कारणअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या ५९
६.१२ विदेश गएको अवधिअनुसार अनुपस्थित जनसंख्या ६०
६.१३ विदेश जाँदाको वखत उत्तिर्ण गरेको शैक्षिक तहअनुसार अनुपस्थित जनसंख्या ६०

खण्डः७ पारिवारिक सेवा सुविधा तथा पहुँच ६२

७.१ खानेपानीको मुख्य स्रोतअनुसार परिवार संख्या ६२
७.२ परिवारमा खाना पकाउन प्रयोग गरिने मुख्य इन्धनअनुसार परिवार संख्या ६३
७.३ बत्ती बाल्न अक्सर प्रयोग गरिने उज्यालोको स्रोतअनुसार परिवार संख्या ६४
७.४ परिवारले प्रयोग गर्ने शौचालयको प्रकारअनुसार परिवार संख्या ६५
७.५ परिवारले उपयोग गरेका घरायसी साधन तथा सुविधाहरु ६७
७.६ घरको गुणस्तरीयताको वर्गीकरणअनुसार परिवार संख्या ६८
७.७ शहरी तथा ग्रामीण जनसंख्या ६९
७.८ बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा पहुँचसम्बन्धी विवरण ७०
७.९ बैङ्क, वित्तीय संस्था तथा सहकारीबाट ऋण लिएका परिवार संख्या ७१

खण्डः८ घरको संरचना तथा उपयोग ७२

८.१ परिवारले प्रयोग गरेको घरको स्वामित्वअनुसार परिवार संख्या ७२
८.२ परिवारले प्रयोग गरेको घरको जगअनुसार परिवार संख्या ७२
८.३ परिवारले प्रयोग गरेको घरको वाहिरी गारोअनुसार परिवार संख्या ७३
८.४ परिवारले प्रयोग गरेको घरको छानाअनुसार परिवार संख्या ७४
८.५ परिवारले प्रयोग गरेको घरको भुईंअनुसार परिवार संख्या ७५
८.६ मुख्य प्रयोगअनुसार घर संरचना/भवनको संख्या ७५
८.७ घरमा भएका तलाअनुसार घरको संख्या ७७
८.८ आवासीय घर निर्माणको लागि सरकारी अनुदान प्राप्त गर्ने परिवार ७७
८.९ घरको आयुअनुसार घर संरचना/भवनको संख्या ७८

खण्डः९ स्वास्थ्य तथ्याङ्क ७९

९.१ स्वास्थ्य संस्थाहरुको विवरण ७९
९.२ स्वास्थ्य संस्थाको जनशक्ति विवरण ७९
९.३ मुख्य स्वास्थ्य सूचकहरु ८०
९.४ प्रमुख रोग तथा विमारहरु ८१
९.५ विगत वाह्र महिनामा परिवारमा भएको मृत्यूको संख्या ८१
९.६ मृत्यूको कारणअनुसार मृतकको संख्या ८२
९.७ विगत १२ महिनामा मृत्यू भएका मृतकको उमेरअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनीको मृतकको संख्या ८३
९.८ मृत्यू हुँदाका वखतको अवस्था र बृहत् उमेर समूहअनुसार महिला मृतकको संख्या ८४

खण्डः१० शैक्षिक तथ्याङ्क ८६

१०.१ पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिका व्यक्तिको साक्षरता स्थिति ८६
१०.२ पाँच वर्षदेखि पच्चीस बर्ष उमेर समूहको जनसंख्याको हाल विद्यालय अध्ययनको अवस्था ८८

१०.३ पन्ध्रदेखि चौविस वर्ष सम्मका युवाहरुको साक्षरता स्थिति ८९
१०.४ पन्ध्र वर्षमाथिको प्रौढ साक्षरता दर ८९
१०.५ उत्तीर्ण गरेको कक्षा वा तहअनुसारको जनसंख्या ९०
१०.६ जातजाति तथा लिङ्गअनुसारको चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको साक्षरता दर ९१
१०.७ उमेर समूहअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको साक्षरतादर..९३
१०.८ अध्ययनको क्षेत्रअनुसार दश जोड दुई वा सोसरह उत्तीर्ण गरेको जनसंख्या ९३
१०.९ शैक्षिक संस्थाहरुको विवरण ९५
१०.१० शैक्षिक सूचकहरु ९७
१०.११ विद्यालयको किसिम तथा तहअनुसार विद्यार्थी विवरण...९९
१०.१२ तहगतरुपमा सामुदायिक विद्यालयको शिक्षक विवरण ९९
१०.१३ प्राविधिक धारतर्फ कक्षा ९-१२ को कार्यक्रम संचालन गरेका विद्यालयको विवरण.............. १०१

खण्डः११ आर्थिक क्रियाकलाप र रोजगारी १०२

११.१ आर्थिक गणना २०७५ अनुसार प्रतिष्ठान संख्या र संलग्न जनशक्ति १०२
११.२ नेपालस्तरीय औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार प्रतिष्ठान संख्या... १०२
११.३ नेपालस्तरीय औद्योगिक वर्गीकरणअनुसार प्रतिष्ठानमा संलग्न व्यक्तिको संख्या १०३
११.४ दश वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेरको जनसंख्याको आर्थिक सक्रियताको स्थिति.......................... १०४
११.५ दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्याको आर्थिकरुपले सक्रिय जनसंख्या प्रतिशत............... १०५
११.६ विगत बाह्र महिनामा आर्थिक काममा संलग्न रहेको अवधि अनुसारको जनसंख्या.................. १०६
११.७ आर्थिक काममा संलग्न भएको महिनाअनुसार दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या............. १०६
११.८ शैक्षिक अवस्थाअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको आर्थिक क्रियाकलाप १०७
११.९ कृषि तथा गैरकृषि क्षेत्रमा रोजगारको अवस्था... १०८
११.१० रोजगारको घरायसी तथा गैरघरायसी क्षेत्रअनुसार जनसंख्या... १०८
११.११ उमेरअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको आर्थिकरुपले निष्क्रिय जनसंख्या १०९
११.१२ आर्थिकरुपले सक्रिय जनसंख्याको मुख्य पेशाअनुसारको विवरण.. ११०
११.१३ मुख्य पेशा र उमेर समूहअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या १११
११.१४ आर्थिक क्रियाकलापको औद्योगिक क्षेत्रअनुसार जनसंख्या.. १११
११.१५ औद्योगिक वर्गीकरण र लिङ्गअनुसार आर्थिकरुपले सक्रिय जनसंख्या.. ११२
११.१६ आर्थिकरुपले सक्रिय जनसंख्याको रोजगारको संस्थागत क्षेत्र.. ११२
११.१७ आर्थिकरुपले निष्क्रिय हुनुको कारणअनुसार जनसंख्या... ११४
११.१८ आर्थिक कामको क्षेत्र र पेशा अनुसारको चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या ११६
११.१९ कृषि बाहेकका साना घरेलु व्यवसाय संचालन गर्ने परिवार... ११७
११.२० सम्पन्नताको पञ्चमक वर्गिकरण अनुसारको जनसंख्या तथा परिवार संख्या ११७
११.२१ प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत वेरोजगारको सूचिमा सुचिकृत व्यक्तिको संख्या.......... ११९

११.२२ नेपाल जीवनस्तर चौथो (२०७९/८०) मा निर्धारित गरिबीको रेखा र गरिबीको दर............ १२०
खण्डः१२ कृषि, वन तथा वातावरण.. १२१
१२.१ कृषक परिवार संख्या, क्षेत्रफल, कित्ता संख्या, औसत कित्ता संख्या तथा सिंचित क्षेत्रफल......... १२१
१२.२ कृषि चलनले चलन गरेको जग्गाको उपभोग.. १२१
१२.३ कृषि चलनले चलन गरेको जग्गाको उपयोग.. १२२
१२.४ पाल्तु चौपाया तथा पन्छी पाल्ने कृषक परिवार १२४
१२.५ पाल्तु चौपाया तथा पन्छीको संख्या.. १२४
१२.६ मुख्य अस्थायी बाली लागेका जग्गाको क्षेत्रफल तथा कृषक परिवार संख्या.......................... १२५
१२.७ प्रमुख बालीहरुमा कृषि सामग्री प्रयोग गर्ने कृषक परिवार संख्या १२५
१२.८ कृषि ॠण, थप ॠणको आवश्यकता, बिमा तथा अनुदान प्राप्त गर्ने कृषक परिवार संख्या १२६
१२.९ कृषि चलनको प्रमुख उत्पादन/क्रियाकलापअनुसार कृषक परिवार संख्या १२७
१२.१० कृषि चलनबाट भएको प्रमुख उत्पादनको मुख्य प्रयोगअनुसार कृषक परिवार संख्या १२७
१२.११ कृषक परिवारको आम्दानीको मुख्य स्रोत, खाद्य प्रयाप्तता... १२८
१२.१२ कृषि/पशुसेवा केन्द्रहरुको विवरण.. १२८
१२.१३ प्रमुख बालीअनुसार प्रमुख रोग ब्याधी १२९
१२.१४ वनको किसिमअनुसार विवरण.. १३०
खण्डः१३ भौतिक पूर्वाधार १३१
१३.१ उपलब्ध यातायात सुविधानुसार वडा संख्या १३१
१३.२ वर्षैभरि संचालनमा रहने कालोपत्रे सडकको लम्वाईअनुसार वडा संख्या............................. १३१
१३.३ सडक तथा यातायातसम्बन्धी विवरण १३१
१३.४ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा रहेका पुलहरुको विवरण १३२
१३.५ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा संचालित सिँचाई आयोजना १३२
१३.६ सूचना तथा सञ्चार क्षेत्र १३४
१३.७ सरकारी कार्यालयका भवन (क्षमता, किसिम, आयू) १३४
खण्डः१४ उद्योग तथा वाणिज्य १३५
१४.१ उद्योग.. १३५
१४.२ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु.. १३५
१४.३ पालिकामा दर्ता गरिएका ब्यापार तथा ब्यवसाय सम्बन्धी विवरण....................................... १३५
१४.४ सहकारी संस्थाहरुको विवरण.. १३५
१४.५ प्रमुख बजारसम्बन्धी विवरण... १३६
खण्डः१५ सार्वजनिक सेवा प्रवाह १३७
१५.१ सामाजिक पूर्वाधारको सेवा सुविधा.. १३७

१५.२ विगत तीन वर्षको आय ब्ययको विवरण १३८
१५.३ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको संस्थागत क्षमता स्वमूल्याङ्कन (LISA) १३९
१५.४ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको वित्तीय सुशासन जोखिम मूल्याङ्कन (FRA) १४०
१५.५ हालसम्म तयार गरी जारी गरिएका नीति कानून तथा मापदण्डहरुको विवरण १४०
१५.६ न्यायिक समितिमा दर्ता तथा फछ्र्यौट भएका मूद्दा तथा विवादसम्बन्धी विवरण १४३
१५.७ मुद्धा विवादको प्रकृतिअनुसारको संख्या १४४
१५.८ व्यक्तिगत घटना दर्तासम्बन्धी विवरण १४४
१५.९ अन्य विवरण १४४
खण्डः१६ विविध १४६
१६.१ निर्वाचनसम्बन्धी विवरण १४६
१६.२ स्थानीय तह निर्वाचन २०७४ मा निर्वाचित जन प्रतिनिधिहरुको विवरण १५१
१६.३ प्राकृतिक प्रकोप तथा विपद ब्यवस्थापन १५३
खण्डः१७ अनुसूचीहरु १५६
अनुसूची १.: चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जन प्रतिनिधिहरुको विवरण १५६
अनुसूची २.: चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण १५६
अनुसूची ३.: चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या प्रक्षेपण १५८
अनुसूची ४.: आधिकारिक तथ्याङ्कका आधारभूत सिदान्तहरु १७३
अनुसूची ५.: जनगणनमामा प्रयोग गरिएका पदावली तथा परिभाषा १७४
अनुसूची-६: कृषि गणनामा प्रयोग गरिएका अवधारणा तथा परिभाषा १७७
अनुसूची-७: तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय सुर्खेतको परिचय १७८
अनुसूची-८: राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयका प्रमुख प्रकाशनहरु १८०

तालिकाहरु

तालिका १.१ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति २
तालिका १.२ वडाहरुको आधारभूत विवरण ३
तालिका २.१ जनसंख्या सम्बन्धी आधारभूत विवरण १०
तालिका २.२ पछिल्ला दुई जनगणना वर्षहरुमा चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या १२
तालिका २.३ वडाअनुसार जनसंख्या, परिवार संख्या, लैङ्गिक अनुपात, जनघनत्व र वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर १४
तालिका २.४ विगत चार वटा जनगणनामा चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंखंख्या १६
तालिका २.५ लिङ्ग र उमेर समूहअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या १७
तालिका २.६ कुल आश्रित अनुपात १८
तालिका २.७ विशेष उमेर समूह अनुसारको जनसंख्या १९
तालिका २.८ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको दस वर्षको जनसंख्या प्रक्षेपण २१
तालिका ३.१ धर्मअनुसारको जनसंख्या २३

तालिका ३.२ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको पछिल्ला दुई जनगणनामा धर्मअनुसारको जनसंख्या........................ २३
तालिका ३.३ मातृभाषाअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या २४
तालिका ३.४ जातजाति अनुसारको जनसंख्या.. २५
तालिका ३.५ परिवारको किसिमअनुसार परिवार संख्या.. २६
तालिका ४.१ महिलाका नाममा घरजग्गा भएका परिवार २७
तालिका ४.२ पाँच वर्षदेखि सत्र वर्षका बालबालिकाको साक्षरता दर २८
तालिका ४.३ पाँचदेखि सत्र वर्षका बालबालिकाहरुको विद्यालय जाने अवस्था २९
तालिका ४.४ पाँच वा पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकाको जन्म दर्ताको अवस्था... २९
तालिका ४.५ अठार वर्ष मुनिका बाललालिकाको बसाईँको प्रवन्ध.. ३०
तालिका ४.६ बाल आश्रित अनुपात... ३२
तालिका ४.७ बाल विवाहको अवस्था ३२
तालिका ४.८ बाल श्रमको अवस्था... ३३
तालिका ४.९ अपाङ्गताको अवस्था... ३४
तालिका ४.१० अपाङ्गताको किसिमअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या.......................... ३६
तालिका ४.११ अपाङ्गता भएका व्यक्तिको साक्षरता अवस्था ३७
तालिका ४.१२ विधवा तथा एकल महिलाको संख्या.. ३८
तालिका ४.१३ लिङ्गअनुसार परिवारमूली... ३९
तालिका ४.१४ ज्येष्ठ नागरिक सम्बन्धी विवरण ४०
तालिका ५.१ दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्याको बैवाहिक स्थिति.. ४१
तालिका ५.२ लिङ्ग अनुसारको जम्मा जनसंख्यामा वैवाहिक स्थिति प्रतिशत ४२
तालिका ५.३ लिङ्गअनुसार विवाहको मध्यक उमेर ४३
तालिका ५.४ पहिलो विवाह गर्दाको उमेरअनुसार दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको विवाहित जनसंख्या ४४
तालिका ५.५ जीवित जन्मेका बच्चाको संख्याअनुसार १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित महिलाहरूको संख्या ४६
तालिका ५.६ पन्ध्र देखि उनन्चास वर्षका विवाहित महिलाहरूले जीवित रुपमा जन्माएका बच्चाको संख्या र उमेरअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाका महिलाको संख्या.. ४७
तालिका ५.७ विवाहित महिलाको उमेरअनुसार विगत १२ महिनामा जीवित जन्मेका शिशुको संख्या............... ४८
तालिका ५.८ विवाहित महिलाको उमेरअनुसार विगत १२ महिनामा जीवित जन्मेका शिशुको संख्या............... ४९
तालिका ५.९ मृत्यू भएका बच्चाको संख्या र आमाको उमेरअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाका महिलाहरुको संख्या ५०
तालिका ५.१० मृत्यू भएका छोराछोरीको संख्याअनुसार १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित महिलाहरूको संख्या ५०
तालिका ६.१ जन्मस्थानको आधारमा जनसंख्या.. ५२
तालिका ६.२ पहिले अक्सर बसोबास गरेको स्थानको आधारमा जनसंख्या ५३
तालिका ६.३ हाल बसोबास गरेको स्थानमा बसाइँसराइ गरेकामध्ये हालको बसाइँको अवधि अनुसारको जनसंख्या........ ५३
तालिका ६.४ आजिवन बसाइँसराइको अवस्था ५४
तालिका ६.५ हाल बसोबास गरेको स्थानमा बसाइँसराइ गरी आउनुको मुख्य कारणअनुसार जनसंख्या ५५
तालिका ६.६ गएको देशअनुसार विदेशबाट फर्केका व्यक्तिको जनसंख्या ५६
तालिका ६.७ पछिल्लो पटकको अक्सर बसोबास विदेश भएकाहरुको विदेशमा वसेको अवधिअनुसारको जनसंख्या......... ५६

तालिका ६.८ अक्सर अनुपस्थित (देशभित्र वा वाहिर) परिवार र जनसंख्या ५७
तालिका ६.९ विदेश गएका (अनुपस्थित) व्यक्तिहरुको गएको देश अनुसारको संख्या ५८
तालिका ६.१० उमेर समूह र अनुपस्थित हुनुको (विदेश जानुको) मुख्य कारणअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या ५९
तालिका ६.११ विदेश गएको अवधिअनुसार अनुपस्थित जनसंख्या ६०
तालिका ६.१२ विदेश जाँदाको वखत उत्तिर्ण गरेको शैक्षिक तहअनुसार अनुपस्थित जनसंख्या ६१
तालिका ७.१ खानेपानीको मुख्य स्रोतअनुसार परिवार संख्या ६२
तालिका ७.२ परिवारमा खाना पकाउन प्रयोग गरिने मुख्य इन्धनअनुसार परिवार संख्या ६३
तालिका ७.३ बत्ती वाल्न अक्सर प्रयोग गरिने इन्धनको स्रोतअनुसार परिवार संख्या ६५
तालिका ७.४ परिवारले प्रयोग गर्ने शौचालयको प्रकारअनुसार परिवार संख्या ६६
तालिका ७.५ परिवारले उपयोग गरेका घरायसी साधन तथा सुविधाहरु ६७
तालिका ७.६ घरको गुणस्तरीयता वर्गीकरण अनुसार परिवार संख्या ६८
तालिका ७.७ शहरी तथा ग्रामिण वडा संख्या ६९
तालिका ७.८ शहरी तथा ग्रामिण जनसंख्या ७०
तालिका ७.९ बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा पहुँचसम्बन्धी विवरण ७०
तालिका ८.१ परिवारले प्रयोग गरेको घरको स्वामित्व अनुसार परिवार संख्या ७२
तालिका ८.२ परिवारले प्रयोग गरेको घरको जगअनुसार परिवार संख्या ७३
तालिका ८.३ परिवारले प्रयोग गरेको घरको वाहिरी गारोअनुसार परिवार संख्या ७३
तालिका ८.४ परिवारले प्रयोग गरेको घरको वाहिरी गारोअनुसार परिवार संख्या ७४
तालिका ८.५ परिवारले प्रयोगगरेको घरको भुईंअनुसार परिवार संख्या ७५
तालिका ८.६ मुख्य प्रयोग अनुसार घर/भवनको संख्या ७६
तालिका ८.७ घर/संरचनामा भएका तलाअनुसार घरको संख्या (प्रतिशत) ७७
तालिका ८.८ आवासीय घर निर्माणको लागि सरकारी अनुदान प्राप्त गर्ने परिवार ७७
तालिका ८.९ घर संरचना वनेको वर्ष (घरको आयु) अनुसारको घर संरचना संख्या ७८
तालिका ९.१ स्वास्थ्य संस्थाहरुको विवरण ७९
तालिका ९.२ स्वास्थ्य संस्थाको जनशक्ति विवरण ७९
तालिका ९.३ मुख्य स्वास्थ्य सूचकहरु ८०
तालिका ९.४ विगत वाह्र महिनामा परिवारमा भएको मृतकको लिङ्गअनुसार मृतक संख्या ८२
तालिका ९.५ विगत वाह्र महिनामा भएको मृत्यूको कारणअनुसार मृतकको संख्या ८२
तालिका ९.६ विगत १२ महिनामा मृत्यू भएका मृतकको उमेरअनुसार मृतकको संख्या ८३
तालिका ९.७ मृत्यू हुँदाका वखतको अवस्था र बृहत् उमेर समूहअनुसार महिला मृतकको संख्या ८५
तालिका १०.१ पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिका व्यक्तिको साक्षरता स्थिति ८६
तालिका १०.२ पाँच वर्षदेखि पच्चीस बर्ष उमेर समूहको जनसंख्याको हाल विद्यालय अध्ययनको अवस्था ८८
तालिका १०.३ पन्ध्र देखि चौविस वर्षसम्मका युवाहरुको साक्षरता दर ८९
तालिका १०.४ पन्ध्र वर्षमाथिको प्रौढ साक्षरता दर ८९
तालिका १०.५ उत्तीर्ण गरेको कक्षा वा तहअनुसारको जनसंख्या ९०
तालिका १०.६ जातजाति तथा लिङ्गअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको साक्षरता दर ९१

तालिका १०.७ विभिन्न जातीय समुदायअनुसार साक्षरतादर ९२
तालिका १०.८ अध्ययनको क्षेत्रअनुसार दश जोड दुई वा सोसरह उत्तीर्ण गरेको जनसंख्या........................ ९३
तालिका १०.९ शैक्षिक संस्थाहरुको संख्या ९५
तालिका १०.१० मृत्यू भएका छोराछोरीको संख्याअनुसार १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित महिलाहरूको संख्या............ ९५
तालिका १०.११ विद्यार्थी शिक्षक अनुपात ९७
तालिका १०.१२ विद्यालयको किसिमअनुसार विद्यालय संख्या.. ९७
तालिका १०.१३ विद्यालयको किसिम र लिङ्ग अनुसार शिक्षक संख्या.. ९८
तालिका १०.१४ विद्यालयको किसिम तथा तहअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको विद्यार्थी विवरण.................. ९९
तालिका १०.१५ तहगतरुपमा सामुदायिक विद्यालयको शिक्षक विवरण ९९
तालिका १०.१६ कक्षा र लिङ्गअनुसार कक्षा दोहोर्‍याउने छाड्ने दर तथा कक्षोन्नति दर.. ९९
तालिका १०.१७ तह रुपमा कुल भर्नादर कक्षा छाड्ने दोहोर्‍याउने दर १००
तालिका १०.१८ विद्यालयको तह, कक्षा र समुदायअनुसार लैङ्गिक समता सुचकाङ्क.. १००
तालिका १०.१९ प्राविधिक धारतर्फ कक्षा ९-१२ को कार्यक्रम संचालन गरेका विद्यालयको विवरण.................... १०१
तालिका ११.१ आर्थिक गणना २०७५ अनुसार प्रतिष्ठानको संख्या र संलग्न जनशक्ति १०२
तालिका ११.२ नेपालस्तरीय औद्योगिक वर्गीकरणअनुसार प्रतिष्ठान संख्या.. १०३
तालिका ११.३ नेपालस्तरीय औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार प्रतिष्ठानमा संलग्न व्यक्तिको संख्या............................ १०३
तालिका ११.४ दश वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेरको जनसंख्याको आर्थिक सक्रियताको स्थिति................................ १०४
तालिका ११.५ विगत वाह्र महिनामा आर्थिक काममा संलग्न रहेको अवधि अनुसारको जनसंख्या............................ १०६
तालिका ११.६ उत्तीर्ण गरेको शैक्षिक तहअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेरको जनसंख्याको आर्थिक क्रियाकलाप.. १०७
तालिका ११.७ कृषि तथा गैरकृषि क्षेत्रमा रोजगारको अवस्था.. १०८
तालिका ११.८ रोजगारको घरायसी तथा गैरघरायसी क्षेत्रअनुसारको दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या १०९
तालिका ११.९ दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको कुल जनसंख्यामध्ये उमेरअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको आर्थिकरुपले निष्क्रिय जनसंख्या.. १०९
तालिका ११.१० दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको आर्थिकरुपले सक्रिय जनसंख्याको मुख्य पेशाअनुसारको विवरण.......... ११०
तालिका ११.११ मुख्य पेशा र उमेर समूहअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या............................ १११
तालिका ११.१२ औद्योगिक वर्गीकरणअनुसार दस वा सोभन्दा माथिको आर्थिकरुपले सक्रिय जनसंख्या १११
तालिका ११.१३ औद्योगिक वर्गीकरण र लिङ्गअनुसार दस वा सोभन्दा माथिको चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको आर्थिकरुपले सक्रिय जनसंख्या ११२
तालिका ११.१४ रोजगारको संस्थागत क्षेत्रअनुसार दस वा दस वर्षमाथिको आर्थिकरुपले सक्रिय जनसंख्या.............. ११२
तालिका ११.१५ आर्थिक काममा संलग्न हुँदाको हैसियतअनुसार १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेरको आर्थिक रुपले सक्रिय जनसंख्या ११३
तालिका ११.१६ आर्थिकरुपले निष्क्रिय हुनुको कारणअनुसार जनसंख्या ११४
तालिका ११.१७ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको आर्थिक कामको क्षेत्र र पेशा अनुसारको जनसंख्या ११६
तालिका ११.१८ कृषि बाहेकका साना घरेलु व्यवसाय संचालन गर्ने परिवार.. ११७
तालिका ११.१९ जनगणनामा आधारित सम्पन्नताको पञ्चमक वर्गिकरण अनुसारको जनसंख्या................................ ११८

तालिका ११.२० सम्पन्नताको पञ्चमक वर्गिकरणअनुसार परिवार ११८
तालिका ११.२१ प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत वेरोजगारको सूचिमा सुचिकृत व्यक्तिको संख्या ११९
तालिका ११.२२ गरिव घरपरिवार पहिँचान कार्यक्रम अन्तर्गत परिचय पत्र प्राप्त गरेका गरिव घरपरिवार संख्या ११९
तालिका ११.२३ गरिबीको दर विषमता र गहनता अनुसार जनसंख्या १२०
तालिका १२.१ कृषक परिवार संख्या, क्षेत्रफल, कित्ता संख्या, औसत कित्ता संख्या तथा सिंचित क्षेत्रफल................. १२१
तालिका १२.२ कृषि चलनले चलन गरेको जग्गाको उपभोग.. १२१
तालिका १२.३ कृषि चलनले चलन गरेको जग्गाको उपयोग.. १२२
तालिका १२.४ पाल्तु चौपाया तथा पन्छी पाल्ने कृषक परिवार १२४
तालिका १२.५ पाल्तु चौपाया तथा पन्छीको संख्या.. १२४
तालिका १२.६ मुख्य अस्थायी बाली लागेका जग्गाको क्षेत्रफल तथा कृषक परिवार संख्या.................................. १२५
तालिका १२.७ धान बालीमा कृषि सामग्री (बीउविजन, विषादी, मल) प्रयोग गर्ने कृषक परिवार संख्या १२५
तालिका १२.८ मकै बालीमा कृषि सामग्री (बीउविजन, विषादी, मल) प्रयोग गर्ने कृषक परिवार संख्या १२५
तालिका १२.९ गहुँ बालीमा कृषि सामग्री (बीउविजन, विषादी, मल) प्रयोग गर्ने कृषक परिवार संख्या १२६
तालिका १२.१० कृषि ऋण, थप ऋणको आवश्यकता, बिमा तथा अनुदान प्राप्त गर्ने कृषक परिवार संख्या.............. १२६
तालिका १२.११ कृषि चलनको प्रमुख उत्पादन/क्रियाकलापअनुसार कृषक परिवार संख्या....................................... १२७
तालिका १२.१२ कृषि चलनबाट भएको प्रमुख उत्पादनको मुख्य प्रयोगअनुसार कृषक परिवार संख्या....................... १२७
तालिका १२.१३ कृषक परिवारको आम्दानीको मुख्य स्रोत र खाद्य प्रयाप्तता १२८
तालिका १२.१४ कृषि/पशुसेवा केन्द्रहरुको विवरण.. १२८
तालिका १२.१५ प्रमुख बालीअनुसार तथा प्रमुख रोग ब्याधी (आ.व. २०८०/०८१).. १२९
तालिका १२.१६ कृषि सम्बन्धी अन्य सूचकहरु.. १२९
तालिका १२.१७ पशुपन्छीलाई दिइएको खोप विवरण १२९
तालिका १२.१८ वनको किसिमअनुसार विवरण.. १३०
तालिका १३.१ उपलब्ध यातायात सुविधानुसार वडा संख्या १३१
तालिका १३.२ वर्षैभरि संचालनमा रहने कालोपत्रे सडकको लम्वाईअनुसार वडा संख्या १३१
तालिका १३.३ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाअन्तर्गत पर्ने सडकसन्वन्धी विवरण १३१
तालिका १३.४ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा रहेका पुलहरुको विवरण... १३२
तालिका १३.५ सिँचाई कुलोसम्बन्धी विवरण.. १३२
तालिका १३.६ वडागतरुपमा सिँचाइ योजना र सिंचित क्षेत्रफल.. १३२
तालिका १३.७ चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा रहेका संचार माध्यम सम्बन्धी सूचना.. १३४
तालिका १३.८ सरकारी कार्यालयका भवन (क्षमता, किसिम, आयू) १३४
तालिका १३.९ तालिका नं स्थानीय तहको विकासका ५ वटा प्रमुख सम्भावनाहरु.. १३४
तालिका १४.१ चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिमा रहेका लघु तथा साना उद्योगहरुको विवरण १३५
तालिका १४.२ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा दर्ता भएका ब्यापार ब्यवसायहरुको विवरण................................ १३५
तालिका १४.३ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा रहेका सहकारी संस्थाहरुसम्बन्धी विवरण १३५
तालिका १४.४ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा रहेका प्रमुख ब्यापारिक केन्द्र तथा बजार.................................. १३६
तालिका १५.१ सामाजिक पूर्वाधारको सेवा सुविधा... १३७
तालिका १५.२ वडाभित्र रहेका समाज कल्यानसँग सम्वन्धित सेवा सुविधाअनुसार वडाको संख्या १३८

तालिका १५.३ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको विगत ६ आर्थिक वर्षको बेरुजुको अवस्था १३८
तालिका १५.४ बेरुजुको वर्गीकरण अनुसार बेरुजू रकम (रु).. १३८
तालिका १५.५ क्षेत्रगत बजेट र खर्चको स्थिति (रु हजारमा).. १३९
तालिका १५.६ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमूल्याङ्कन (LISA)..................... १३९
तालिका १५.७ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको वित्तीय सुशासन जोखिम मूल्याङ्कन (FRA)............................ १४०
तालिका १५.८ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाले स्थापना देखि आ व २०८१/८२ सम्ममा तयार गरेर जारी गरेका कानून, नीति, मापदण्ड र कार्यविधिहरु १४०
तालिका १५.९ न्यायिक समितिमा दर्ता तथा फछ्र्यौट भएका मूद्दा तथा विवादसम्बन्धी विवरण १४३
तालिका १५.१० मुद्धा विवादको प्रकृतिअनुसारको संख्या १४४
तालिका १५.११ व्यक्तिगत घटना दर्तासम्बन्धी विवरण १४४
तालिका १५.१२ नगरसभा/कार्यपालिकाको बैठक तथा सार्वजनिक सुनुवाइ सम्बन्धी विवरण................................ १४४
तालिका १६.१ स्थानीय तह निर्वाचन २०७९ को चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको नतिजा १४६
तालिका १६.२ स्थानीय तह निर्वाचन २०७४ मा निर्वाचित जन प्रतिनिधिहरुको विवरण १५१
तालिका १६.३ प्राकृतिक विपद् तथा प्रकोपको खतरा तथा भू-धरातलीय जोखिमको प्रकारअनुसार वडा संख्या........... १५३
तालिका १६.४ सन् २०११/०८/११ देखि २०२६/०२/१५ सम्मको चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा घटेका विपद्सम्वन्धी विवरण... १५४
तालिका १६.५ महिना र सालअनुसार विपदका घटनाहरु १५४
तालिका १६.६ महिना र साल अनुसार विपदका घटनाहरु.. १५५

चित्रहरु

चित्र १.१ उचाइअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति ३
चित्र १.२ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको भू-उपयोगको अवस्था ५
चित्र २.१ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या वितरण.. १२
चित्र २.२ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको दुई जनगणना विचको तुलनात्मक जनसंख्या १३
चित्र २.३ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनघनत्व १४
चित्र २.४ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या वृद्धिदर.. १५
चित्र २.५ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या प्रवृत्ति १६
चित्र २.६ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या पिरामिड २१
चित्र ४.१ अपाङ्गताको किसिमअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या ३५
चित्र ५.१ लिङ्गअनुसार विवाहको मध्यक उमेर.. ४३
चित्र ५.२ उमेर समूह अनुसार दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको चामुण्डाबिन्द्सैनीको बिवाहित जनसंख्या......................... ४३
चित्र ५.३ पहिलो विवाह गर्दाको उमेरअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या................................. ४५
चित्र ५.४ हालको उमेर समूह अनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको विवाहित जनसंख्या................................. ४५
चित्र ५.५ जीवित रुपमा जन्माएका बच्चाको संख्याअनुसार १५-४९ वर्षका विवाहित महिलाहरूको प्रतिशत ४७
चित्र ६.१ अक्सर अनुपस्थित जनसंख्या गएको ठाउँ अनुसार (देशभित्र र देशवाहिर) अनुपस्थित जनसंख्या.................. ५८
चित्र ६.२ विदेश गएका व्यक्तिको उमेर समूहअनुसारको जनसंख्या प्रतिशत... ५८
चित्र ६.३ अनुपस्थित हुनुको (विदेश जानुको) मुख्य कारणअनुसार जनसंख्या ५९
चित्र ७.१ खानेपानीको मुख्य स्रोतअनुसार परिवार संख्या.. ६२

चित्र ७.२ परिवारमा खाना पकाउन प्रयोग गरिने मुख्य इन्धनअनुसार परिवार संख्या ६४
चित्र ७.३ बत्ती वाल्न अक्सर प्रयोग गरिने इन्धनको स्रोतअनुसार परिवार संख्या (%)........ ६५
चित्र ७.४ कुनै पनि प्रकारको शौचालय नभएको परिवार संख्या (प्रतिशत)........ ६६
चित्र ७.५ घरको गुणस्तरीयता वर्गीकरण अनुसार परिवार........ ६९
चित्र ७.६ बैङ्क, वित्तीय संस्था तथा सहकारीबाट ऋण लिएका परिवार प्रतिशत........ ७१
चित्र ८.१ मुख्य प्रयोग अनुसार घर/भवनको संख्या........ ७६
चित्र ९.१ रोग तथा विमार अनुसार विरामी संख्या (*TopTen Disease and Morbidity*)........ ८१
चित्र ९.२ विगत वाह्र महिनामा भएको मृत्यूको कारणअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको मृत्यू........ ८३
चित्र ९.३ विगत १२ महिनामा मृत्यू भएका मृतकको उमेरअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको मृतकको संख्या........ ८४
चित्र १०.१ पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिको चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको साक्षरता दर........ ८६
चित्र १०.२ पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिको लिङ्गअनुसारको साक्षरता दर........ ८७
चित्र १०.३ जातजातिअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी को साक्षरता दर........ ९२
चित्र १०.४ उमेर समूहअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको साक्षरतादर........ ९३
चित्र १०.५ अध्ययनको क्षेत्रअनुसार दश जोड दुई वा सोसरह उत्तीर्ण गरेको जनसंख्या........ ९४
चित्र ११.१ दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्याको आर्थिकरुपले सक्रिय जनसंख्या प्रतिशत........ १०५
चित्र ११.२ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा आर्थिक काममा संलग्न भएको महिनाअनुसार दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या........ १०६
चित्र ११.३ आर्थिक काममा संलग्न हुँदाको हैसियतअनुसार आर्थिक रुपले सक्रिय चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या........ ११३
चित्र ११.४ आर्थिकरुपले निष्क्रिय हुनुको कारणअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या........ ११५
चित्र १२.१ कृषि चलनले प्रयोग गरेको जग्गाको भू-उपभोगअनुसार कृषक परिवार (%)........ १२२
चित्र १२.२ चामुण्डा बिन्द्रानसैनी नगरपालिकामा कृषि चलनमा रहेको कुल जग्गामध्ये भू-उपयोगअनुसार जग्गाको क्षेत्रफल (%)........ १२३
चित्र १३.१ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा रहेका जलस्रोतहरुको नक्शा........ १३३

खण्डः१ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको परिचय

१.१ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका कर्णाली प्रदेशअन्तर्गत पर्ने दैलेख जिल्लाको मध्यपश्चिम भागमा पर्दछ । चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका नेपालको मान चित्रमा ८१° २८' ४०" पूर्वदेखि ८१° ३७' ३५.२" पूर्वी देशान्तरसम्म र २८° ५२'५.७९"उत्तरदेखि २९° ०.८' ०९" उत्तरी अक्षांशसम्म फैलिएर रहेको छ । उत्तर दक्षिण फैलिएर रहेको यस नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफल ९०.६ वर्ग किलोमिटर रहेको छ । यस नगरपालिकाको उत्तरमा दैलेख जिल्लाका ठाँटिकाँध गाउँपालिका र भैरवी गाउँपालिका रहेका छन् भने पश्चिम दिशातर्फ दैलेख जिल्लाका आठविस नगरपालिका र ठाँटिकाँध गाउँपालिका जोडिएका छन् । त्यसैगरी यस नगरपालिकाको दक्षिणी भागमा दैलेखको दुल्लु नगरपालिका र अछाम जिल्लाको तुर्माखाँद गाउँपालिका अवस्थित छन् भने पूर्वी सिमानामा दैलेख जिल्लाकै भैरवी गाउँपालिका र दुल्लु नगरपालिका रहेका छन् ।यो नगरपालिका समुद्र सतहबाट करिव ५९१ मिटर उचाइदेखि २०८८ मिटरको उचाइसम्म फैलिएको छ । यस नगरपालिकाको सबैभन्दा अग्लो भाग वडा नं १ मा पर्ने तिनचुली (२०८८ मिटर) हो भने सबैभन्दा होचो भाग वडा नं ७ मा पर्ने पादुका खोला कर्णाली नदिको संगमस्थल लामादुवाला (५९१ मिटर) हो । गाउँपालिका, नगरपालिका, विशेष, स्वायत्त संरक्षित क्षेत्र निर्धारण आयोगको सिफारिस अनुसार नेपाल सरकारले मिति २०७३/११/२७ गते राजपत्रमा प्रकाशित सूचनाअनुसार स्थानीय तह पुनःसंरचना हुँदा साविकका ३ वटा गाउँ विकास समितिहरु चामुण्डा, जम्बुकाँध र ल्याटिबिन्द्रासैनी, समावेश भई ९ वटा वडा कायम हुनेगरी चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका घोषणा गरिएको हो । यस नगरपालिकाको सदरमुकाम वडा नं ६ मा पर्ने जम्बुकाँधमा रहेको छ, जुन समुन्द्र सतहदेखि करिव १३५० मिटरको उचाइमा रहेको छ । क्षेत्रफलको हिसावले दैलेख जिल्लाका एघार वटा स्थानीय तहहरुमध्ये ठाँटिकाँध गाउँपालिका (८८.२ व. कि. मि.) सवैभन्दा सानो स्थानीय तह हो भने चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका दोस्रो सानो स्थानीय तह हो । यसले दैलेख जिल्लाको करिव ६ प्रतिशत भू-भाग ओगटेको छ।त्यसैगरी कर्णाली प्रदेशका नगरपालिकाहरुमध्ये क्षेत्रफलको हिसावले कालिकोट जिल्लाको रास्कोट नगरपालिका (५९.७३ व. कि.मि.) पछि यो दोस्रो सानो नगरपालिका हो।जनघनत्वको हिसावले कर्णाली प्रदेशका नगरपालिकामध्ये सुर्खेतको विरेन्द्रनगर पछि दोस्रो धेरै जनघनत्व भएको नगरपालिका हो । यस नगरपालिकाको नामाकरण यसै नगरपालिकाअन्तर्गत पर्ने साविकका गाउँ विकास समितिहरु चामुण्डादेवी र ल्याटिबिन्द्रासेनी देवीको नामबाट गरिएको हो । पादुकाखोला, डौसुर, बिन्द्रासैनी, विशाल बजार, भोटेचौतारा शान्तिबजार, जम्बुकाँध, लैनचौर, थर्कुवाले, वनाडा, वुडेली, हाडाकोट, मटेला, चाल्नेचौतारा, पालेताडा, पानडाँडा, पुलबजार, रामघाट बजार, मस्टामाण्डु, सिमसेर, देउराली आदि यस नगरपालिकाका प्रमुख व्यापारिक केन्दहरू हुन् ।

१.२ भौगोलिक अवस्थिति

दैलेख जिल्लामा अवस्थित चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका सुदुरपश्चिम प्रदेशको अछाम जिल्ला र दैलेख जिल्लाका अन्य पालिकासँग जोडिएको पहाडी नगरपालिका हो।चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिका दैलेख जिल्लाका ४ नगरपालिकाहरूमध्ये एक हो । भौगोलिक स्वरुप अनुसार यो नगरपालिका उत्तर दक्षिण भएर फैलिएको छ । पूर्वमा पर्ने देउगाड खोला, पश्चिममा पर्ने रामगाड खोला र दक्षिणमा अविरल वगिरहेको कर्णाली नदी यस नगरपालिकाका ठूला जल सम्पदाहरू हुन् । यस नगरपालिकासम्म पुग्नको लागि कर्णाली नदिको तिरैतिर भएर

गएको सुर्खेत जुम्ला कर्णाली राजमार्ग र पुर्व पश्चिम पुष्पलाल मध्यपहाडी लोकमार्गले छोएका छन् । चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको प्रशासनिक केन्द्र जम्बुकाँधदेखि जिल्ला सदरमुकाम नारायन दैलेख पुग्नलाई पुष्पलाल मध्यपहाडी लोकमार्गमार्फत जानु पर्छ जसको लम्बाइ ३५ किलोमिटर (पक्कि सडक) छ । यस नगर पालिकाको केन्द्र जम्बुकाँधदेखि कर्णाली प्रदेशको राजधानी विरेन्द्रनगर सुर्खेत सम्मको सडक मार्ग दुरी करिव १०० किलोमिटरको रहेको छ । यहाँका भौगोलिक विवरणहरु निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १.१ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति

क्र.सं	विवरण		मान
१	देशान्तर		८१° २८' ४०" देखि ८१° ३७'३५.२" सम्म
२	अक्षांश		२८° ५२'५.७९ देखि २९° ०.८' ०९" सम्म
३	सिमाना	पूर्व	दैलेख जिल्लाको भैरवी गाउँपालिका र दुल्लु नगरपालिका
		पश्चिम	दैलेख जिल्लाका आठविस नगरपालिका र ठाँटिकाँध गाउँपालिका
		उत्तर	दैलेख जिल्लाका ठाँटिकाँध गाउँपालिका र भैरवी गाउँपालिका
		दक्षिण	दैलेखको दुल्लु नगरपालिका र अछाम जिल्लाको तुर्माखाँद गाउँपालिका
४	क्षेत्रफल		९०.६ वर्ग किलोमिटर
५	अधिकतम लम्वाइ		१७ किलोमिटर
६	न्यूनतम चौडाइ		८.५ किलोमिटर
७	न्यूनतम उचाइ		५९१ मिटर (लामादुवाला)
८	अधिकतम उचाइ		२०८८ मिटर (तिनचुली)
९	पालिका केन्द्र		वडा नं ६, जम्बुकाँध
१०	पालिका केन्द्र रहेको ठाउँको उचाइ		१३५० मीटर
११	पालिका केन्द्रदेखि प्रदेश राजधानी सम्मको सडक मार्ग दुरी		१०० किलोमिटर
१२	पालिका केन्द्रदेखि जिल्ला सदरमुकाम दैलेख बजार सम्मको सडकमार्ग दुरी		३५ किलोमिटर
१३	पालिका केन्द्रदेखि संघीय राजधानी सम्मको सडकमार्ग दुरी		६८५ किलोमिटर

स्रोतः नक्शा नापि विभाग (WGS १९८४), तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय सुर्खेत

१.३ वडाहरुको आधारभूत विवरण

प्रशासनिक हिसावले चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकालाई नौ वटा वडामा विभाजन गरिएको छ । दैलेख जिल्लामा दुई वटा प्रतिनिधी सभाको निर्वाचन क्षेत्र र चार वटा प्रदेश सभाका निर्वाचन क्षेत्र रहेका छन् । चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका प्रतिनिधिसभाको निर्वाचन क्षेत्र नं २ र प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्र नं २ मा पर्दछ । साविकका चामुण्डा गाउँ विकास समितिका वडा नं १ र ९ समावेश गरी हाल चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको वडा नं १, साविकका चामुण्डा गाउँ विकास समितिका वडा नं २, ३ र ८ समावेश गरी हाल चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको वडा नं २, साविकका वडा नं ६ र ७ समावेश गरेर हाल चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको वडा नं ३, साविकका

वडा नं ४ र ५ समावेश गरी हाल चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको वडा नं ४ बनेका छन् । त्यसैगरी साविकका जम्बुकाँध गाउँ विकास समितिका ५ देखि ९ सम्मका वडाहरु गाभेर चामुण्डाबिन्द्रासैनीको वडा नं ४ र साविकको का १ देखि ४ सम्मका वडाहरु गाभेर चामुण्डाबिन्द्रासैनी वडा नं ६ वनाइएको छ । चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको वडा नं ७ मा साविकको लयाँटी बिन्द्रासैनी गाउँ विकास समितिका वडा नं १, ३ र ७ मिलाएर वनाइएको छ भने वडा नं ८ मा साविकको लयाँटी बिन्द्रासैनी गाउँ विकास समितिका २, ४, ८ र ९ वडाहरु समावेश गरिएको छ । लयाँटी बिन्द्रासैनी गाउँ विकास समितिका बाकी वडाहरु ५,६ र ७ को भूभागले हालको ९ नम्वर वडा वनेको छ ।

तालिका १.२ वडाहरुको आधारभूत विवरण

वडा नं	पालिका केन्द्रदेखि वडा कार्यालसम्मको दुरी र बाटोको किसिम	वडा केन्द्र	चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा समावेश गरिएका साविकका		क्षेत्रफल (व.कि.मि)
			गाउँ विकास समिति	वडा नं	
१	जम्बुकाँध चाल्ने सिमसेर (१२ कि.मी. कच्चि)	सिमसार	चामुण्डा	१, ९	११.०
२	जम्बुकाँध चाल्ने चौतारा (१० कि.मी. कच्चि)	चाल्ने चौतारा	चामुण्डा	२,३,८	१२.९
३	जम्बुकाँध वुडेली ढलेपिपल हाडाकोट (१० कि.मि. ग्राभेल/कच्चि)	हाडाकोट	चामुण्डा	६,७	९.३
४	जम्बुकाँध पाथिहाल्ना चौतारा वलम्पुर (५ कि.मी. कच्चि)	वलम्पुर	चामुण्डा	४, ५	१०.८
५	जम्बुकाँध वडला खापरथान (३ कि.मी. पक्कि मध्यपहाडी)	खापरथान	जम्बुकाँध	५-९	८.४
६	जम्बुकाँध राताडाँडा टाकुरेवाडी (३ कि.मी. कच्चि)	टाकुरेवाडी	जम्बुकाँध	१-४	११.७
७	जम्बुकाँध विसाल वजार (३ कि.मी. कच्चि)	खालीचाखा	लायाँटी बिन्द्रासैनी	१,३,७	१४.६
८	जम्बुकाँध विन्द्रासैनी (२ कि.मी. कच्चि र पक्की)	विन्द्रासैनी	लायाँटी बिन्द्रासैनी	२,४,८	६.०
९	जम्बुकाँध (५ कि.मी. कच्चि र पक्कि)	रिङरोड	लायाँटी बिन्द्रासैनी	५,६,७	५.८

स्रोत: नक्शा-नापि विभाग (WGS १९८४), तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय सुर्खेत

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा ९ वटा वडा र करिव ९१ वटा गाउँटोल रहेका छन् । क्षेत्रफलको हिसावले वडा नं २ चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको सवैभन्दा ठूलो वडा हो भने वडा नं ९ सवैभन्दा सानो वडा हो ।

१.४ भू-आकृति तथा भू-उपयोग

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको भु-भागमा नदी, खोला, चउर, आवादी बस्तीका साथसाथै खेतीयोग्य उर्वर जमिन पनि रहेको छ । धरातलीय स्वरुपका हिसावले केही समथर फाँटका अलावा यहाँको अधिकांश भु-भाग पहाडी सामान्य ढालयुक्त भिरालो प्रकृतिको छ । चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकालाई भौगोलिक स्वरुपअनुसार तीन भागमा विभाजन गर्न सकिन्छ।यस नगरपालिकाको धरातल समुन्द्र सतहबाट उचाइ ५९१ मिटर देखि २०८८ मिटर सम्म फैलिएको छ । चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको भू-उपयोगको अवस्था तलको नक्शामा प्रस्तुत गरिएको छ।

चित्र १.१ उचाइअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति

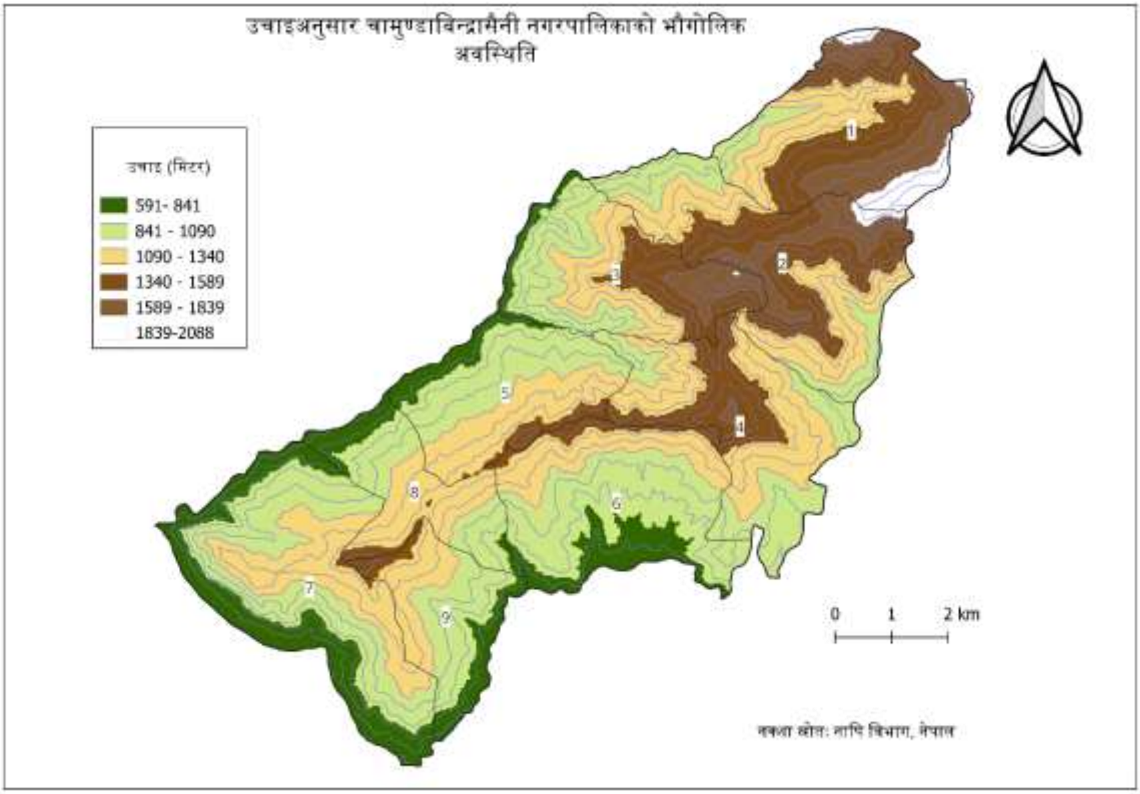

स्रोतः नक्शा-नापि विभाग (WGS 1984 UTM Zone), तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय सुर्खेत

क) नदीले वनाएको भूभाग र वेसीः ५९१ मिटर देखि १००० मिटरसम्मको उचाइसम्म रहेको तथा पादुका खोला, रामघाट खोलाले वनाएका फाँटहरु र कर्णाली नदीसँग जोडिएका भागहरु यस क्षेत्र अन्तर्गत पर्दछन् । त्यस्तै पहाडको फेदीमा रहेका भू-भाग, वेशीहरु पनि यहाँ पर्दछन् । प्रायः पादुका खोला र रामगाडखोला किनारका वेशीहरु यस भू-भागका महत्वपूर्ण क्षेत्र हुन् । यहाँ प्रयाप्त मात्रामा बालीको उत्पादन हुने गर्छ । सिँचाई सुविधा र भौगोलिक धरातलका कारण यहाँ प्रायः धान, गहुँ, तरकारी वाली लगायतका अन्य वालीको खेति गरिन्छ ।

ख) शिवालिक क्षेत्रः यस पालिकाको अधिकांश भू-भाग शिवालिक क्षेत्रमा पर्दछ । यहाँको भूभाग पत्रे चट्टान, माटो ढुङ्गाको समिश्रणबाट वनेको छ । यस भूभागमा वनजङ्गलको मात्रा अत्यधिक छ । धेरै मावव बस्ती खेतियोग्य जमिन पनि यसै क्षेत्रमा रहेको छ । समुन्द्री सतहदेखि १००० मिटरदेखि १५०० मिटर सम्मका मोडदार पहाडहरु यस क्षेत्र अन्तर्गत पर्दछन् । यहाँ पहाडका तरेलीयुक्त डाँडाहरु पाइन्छन।

ग) उच्च पहाडी भागः समून्द्र सतहदेखि १५०० मिटर देखि २०८८ मिटरसम्म उचाईसम्म फैलिएको छ । कडा चट्टान कठिन धरातलीय स्वरुप भएका कारण यहाँ मानव बस्ती कम रहेको छ । यो क्षेत्र उच्च पहाडी शृङ्खलाहरु र झाडी वुट्टयानले ढाकेको छ ।

भू-उपयोगका हिसावले चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको अधिकतम् भूभाग (३८.२%) वनजङ्गलले ढाकेको छ । त्यसैगरी चउरचरण, घाँस, कान्ला र झाडीले करिव एक चौथाइ भाग ढाकेको छ। चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा बालीले ढाकेको भाग र बाँझो वगर, चट्टान र पहरले ढाकेको भाग क्रमशः (३०.८%) र (२४.१%) रहेको छ । बाँकी भू-भागमा सडक, भवन लगायत अन्य मानव निर्मित संरचना र पानी रहेको पाइन्छ ।

चित्र १.२ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको भू-उपयोगको अवस्था

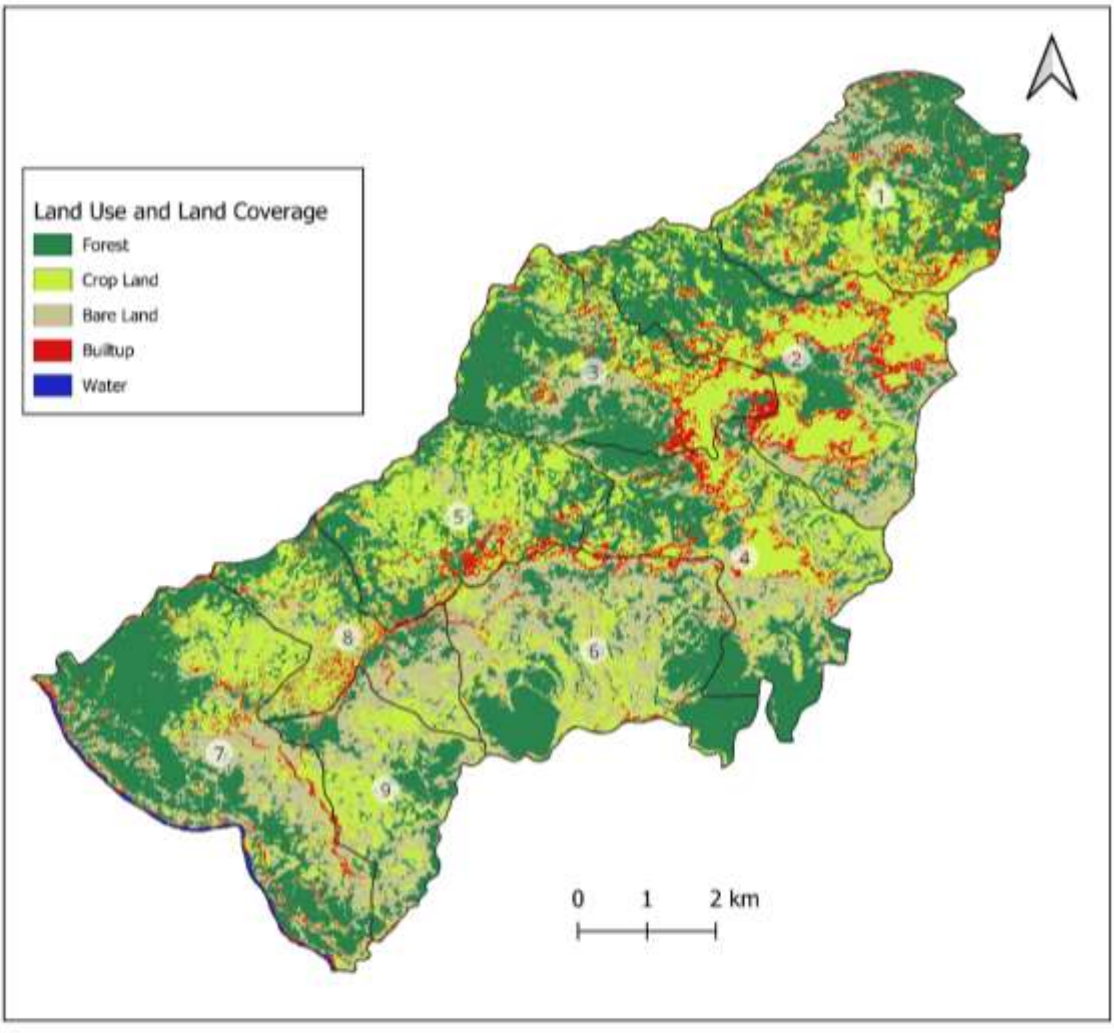

तालिका १.३ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको भू-उपयोग

सि नं	विवरण	क्षेत्रफल (व.कि.मी.)	प्रतिशत
१	रुख, वन जंगल (Trees)	३४.६	३८.२%
२	कृषि भूमी (CropLand)	२७.९	३०.८%
३	वाँझो/पर्ती/वगर (Bare Land)	२१.८	२४.१%
४	सडक भवन लगायत अन्य मानव निर्मित संरचना (Built Area)	६.१	६.७%
५	पानी (Water)	०.१६	०.२%

स्रोतः तथ्याङ्क समन्वय कार्यलिय, सुर्खेत (नक्शा स्रोत- नापी विभाग, WGS 84 GCS System)

१.५ प्रमुख प्राकृतिक सम्पदाहरू

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको भूभागहरु हरिया वनले ढाकिएका छन्।जल, जमिन, जङ्गल, जडिवुटी, जङ्गली जनावर, एवम उर्वर भूमि रहेको यो अनेकतामा एकता रहेको नगरपालिका हो । तल्लो भेगमा पाखा, बेशी र खेतीयोग्य जमिन रहेको छ । यस पालिकाको उत्तरी तथा दक्षिणी सिमाबाट वग्ने रामघाटखोला र पादुका खोला यहाँका महत्त्वपूर्ण जल सम्पदा हुन् । त्यसैगरी उत्तरबाट दक्षिणतिर वग्ने गडाज्यूला र भैरवी खोला यहाँका अन्य खोलाहरु हुन् । यस नगरपालिकाको दक्षिणमा अविरल बग्ने (चामुण्डा बिन्द्रासैनीको क्षेत्रमा करिव ६ किलोमिटर) कर्णाली नदी रहेको छ । यी ३ वटै खोलाहरूबाट ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, जस्ता निर्माण सामाग्रीहरू प्राप्त गर्न सकिने अवस्था छ । लेकाली क्षेत्रमा पाईने निलम ढुङ्गा र जौचौरमा भएको तामाखानी एवम् तिरुवा टोलको फलाम खानीको उत्खनन गर्न सकेमा यस नगरपालिका लगायत सिङ्गो दैलेख जिल्ला, प्रदेश र राष्ट्रकै आर्थिक समृद्धिमा टेवा पुग्ने सम्भावना देखिन्छ।यो नगरपालिकाको उत्तरी क्षेत्रमा रहेको वन जङ्गलका कारण पानीका प्रशस्त स्रोतहरू, जडिवुटी, जङ्गली जनावर, तथा निलम पाइनुका साथै स्याउ खेती र अलैंची, खेतीको सम्भावना समेत रहेको छ । चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको मुख्य सम्पदाको रुपमा बनलाई पनि लिन सकिन्छ । यस नगरपालिकामा कुल क्षेत्रफलको करिव तिन चौथाइ (३८%) भूभाग बन जङ्गलले ओगटेको छ । यहाँ साल सल्लो लगायतका विभिन्न प्रजातिका वनस्पतिमा पाइन्छन् । यहाँ खेतपातिको हिसावले उच्च उब्जाउको सम्भावना केही कमी देखिन्छ । तथापि फलफुल खेति, पशुपालन एवम् माहुरीपालनको राम्रो सम्भावना छ । नदी तथा खोला किनारमा अवस्थित बेशीहरुमा बलौटे पाङ्गो माटो पाइने भएकोले यहाँको जमिन खेतियोग्य र उर्वर छ । यी वेसी तथा फाँटमा अन्न उत्पादन तथा तरकारी वालीको राम्रो सम्भावना रहेको छ । दैलेख जिल्लामा पेट्रोलिम पदार्थ रहेको कुरा पुष्टि भइसकेको छ।जम्बुकाँधमा फलाम खानी रहेको छ।यहाँका नदी किनारामा बालुवा, गिट्टि, ढुङ्गा पाउन सकिन्छ । साथै पशुपालन तथा विभिन्न तरकारी खेतीको पनि प्रशस्त सम्भावना रहेको छ । यस नगरपालिकाको मध्य भागमा विभिन्न खाद्यवाली जस्तै धान, गहुँ, मकै, कोदो एवम तरकारी खेतीको संभावना रहेको छ । पूर्वमा पर्ने देउगाड खोला, पश्चिममा पर्ने रामगाड खोला र दक्षिणमा अविरल वगिरहेको कर्णाली नदी यस नगरपालिकाका ठूला जल सम्पदाहरू हुन् साथै जलविधुतको प्रशस्त सम्भावनाहरू रहेका छन् ।

१.६ सामाजिक सांस्कृतिक स्वरुप

चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा विभिन्न जाति धर्म र सम्प्रदायका मानिसहरुको बसोबास गर्छन् । यहाँका अधिकांश मानिसले (९६.१%) हिन्दु धर्म मान्छन् भने ३.९६% मानिसले बौद्ध धर्म मान्छन् । त्यस्तै केही मानिसले मुस्लिम र क्रिश्चियन धर्म मान्ने गरेका छन् । यी सबै समुदायका मानिसले आ-आफ्नै जाति धर्मअनुसार चालचलन, संस्कृति र परम्परा मान्दै आएका छन् । जस अन्तर्गत हिन्दुहरुले बडादशैं, तिहार, राम नवमी, महाशिवरात्री, हरितालिका, श्री पञ्चमी, श्री कृष्ण जन्माष्टमी, विवाह पञ्चमी, माघे संक्रान्ति, साउने संक्रान्ती, रक्षावन्धन, श्री स्वस्थानी पूर्णिमा, होलि पूर्णिमा, नयाँ वर्ष, चैते दशैं, आदि मान्दै आएका छन् । त्यस्तै गरी क्रिश्चियनहरुले ईद, वकरइद, मोहरम, इदुल फित्र, क्रिश्मस डे मनाउने गर्दछन् । बौद्ध धर्मालम्बीहरुले बुद्ध जयन्ती तामाङ्गहरुले तमु ल्होसार पनि मनाउने गर्छन्। यहाँका अधिकांश मानिसहरु (९५.९%) नेपाली भाषी छन् भने ३.०८% मानिसले मगर धुत भाषा वोल्दछन् । जातिगत हिसावले हेर्दा यहाँ वसोवास गर्ने प्रमुख जातिको रुपमा ठकुरी २३.६%, विश्वकर्मा २२.४९%, क्षेत्री २१.१%, पहाडी ब्राह्मण १७.३८% र परियार ६.२७% रहेका छन्।

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा वसोवास गर्ने जनसंख्याको पारिवारिक ढाँचा हेर्दा यहाँ संयुक्त परिवारमा वस्ने ४८.८%, र एकल परिवारमा ५१.१%, परिवार वस्दछन्। यहाँ प्रतिपरिवारमा सरदर पाँच जना (५.१९) मानिस वस्छन्। यहाँको जनघनत्व र वार्षिक जनसंख्या बृद्धिदर क्रमशः २९४ प्रति वर्ग किलोमिटर र ०.१५% रहेको छ । यसैगरी वडा नं १, २ र ९ मा नकारात्मक जनसंख्या वृद्धिदर रहेको छ। लैङ्गिक अनुपात ९६.२% रहेको यस पालिकामा प्रतिसय जना काम गर्ने उमेर समूहका मानिसमा ७२ जना मानिस निर्भर छन्। किनकि यहाँको कुल जनसंख्यामा चौध वर्ष मुनिका बालबालिका ३६.८% र ६५ वर्ष माथिको ज्येष्ठ नगारिकको अनुपात ५.२% छ। महिलाका नाममा घरजग्गा भएका परिवार केवल २.६% मात्र छन् । करिव ३०% परिवारमा परिवार मूलीको रुपमा महिला रहेका छन् । राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार यस नगरपालिकाको पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिको कुल साक्षरता दर, पन्ध्रदेखि पच्चिस वर्षको युवा साक्षरता दर, पाँचदेखि सत्र वर्षको बाल साक्षरता दर र पन्ध्र वर्ष माथिको प्रौढ साक्षरता दर क्रमशः ७४.९%, ९२.५% र ९६.७% र ६६.६% रहेको छ भने ५ देखि १७ वर्षको कहिल्यै विद्यालय नगएका बालबालिकाको हिस्सा २.८% छ। यस नगरपालिकामा वसोवास गर्ने जनसंख्यामा विवाह गर्दाको कुल औसत उमेर १८.८ वर्ष, महिलाको १७.९ वर्ष र पुरुषको २० वर्ष देखिन्छ । त्यस्तै गरी १८ वर्ष नपुग्दै विवाह गर्ने २० देखि २४ वर्षको उमेर समूहको बाल विवाह दर १५.५% रहेको छ । दस वर्ष माथिको कुल महिला जनसंख्यामा ५.१% एकल महिला र ४.६% विधवा महिला रहेका छन् । यस नगरपालिकामा अपाङ्गतादर २.५% रहेको छ। १० वर्ष देखि १७ वर्षको बाल श्रमको अवस्था हेर्दा १८.३% बालबालिका घरायसी काममा र १३.०४% गैर घरायसी काममा संलग्न भएको देखिन्छ।

१.७ आर्थिक स्वरुप

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको कुल जनसंख्यामध्ये ६६.९% जनसंख्या आर्थिक रुपले सक्रिय छ र सो समूहको ७५% जनसंख्याको रोजगारको प्रमुख क्षेत्रको रुपमा कृषि क्षेत्र रहेको छ भने केवल २५% जनसंख्याले गैरकृषि क्षेत्रमा रोजगार प्राप्त गरेका छन्। यहाँ

१० वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्यामध्ये ५०.१% ले घरायसी क्षेत्रमा काम गर्छन भने १५.२% ले गैरघरायसी क्षेत्रमा काम गर्छन् । यहाँको ३४.५% जनसंख्याले कुनै पनि आर्थिक काममा संलग्न भएको पाइदैन। परिवार वस्ने घरको गुणस्तरीयताको वर्गीकरणअनुसार यहाँका ६४.८% परिवार मध्यम गूणस्तरको र ३०.६% परिवार न्यून गूणस्तरको घरमा वस्ने गर्छन्। त्यस्तै सहरीकरणको श्रेणीगत वर्गीकरणअनुसार कुल जनसंख्याको ५७% जनसंख्या सहरी जनसंख्याकोरुपमा रहेको छ। यहाँका ९८.७% परिवार आफ्नै घरमा वस्छन् । करिव ९७.५% परिवार माटो ढुङ्गाको जोडाइ भएको कच्चि घरमा वस्छन्। यहाँका ५४% परिवार वस्ने घरका छाना स्लेट वा ढुङ्गाले र २९.३% का छाना जस्ता वा टिनले वनेका छन् भने ६१.९% घरहरु दुइ तले र २९.९% घरहरु एकतले छन्। यस पालिकामा अधिकांश परिवारमा चर्पीको सुविधा रहेको छ केवल २.५% परिवारमा चर्पिको सूविधा देखिदैन। खाने पानीको सुविधाअनुसार हेर्ने हो भने यस नगरपालिकामा घर परिसरभित्र धारा पाइपको पानी, घर परिसरवाहिर धारा पाइपको पानी र मूलधाराको पानी प्रयोग गर्ने परिवार क्रमशः ३२.४%, ३९.७% र २४.४% रहेका छन्। यस पालिकाका अधिकांश परिवारले (८९.६%) बत्ति वाल्ने उज्यालोको स्रोतका रुपमा सौर्य शक्ति प्रयोग गर्ने गरेका छन् भने ७.४% परिवारले विजुली वत्ति प्रयोग गर्ने गरेका छन् । खाना पकाउने प्रमुख इन्धनको रुपमा ९१% परिवारले दाउरा प्रयोग गर्ने गरेको पाइन्छ। परिवारमा अक्सर अनुपस्थित हुने यहाँका अधिकांश मानिसको (९२.७%) प्रमुख वैदेशिक गन्तब्य स्थलको रुपमा भारत रहेको छ।

राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८ अनुसार ७८% कृषक परिवारले आफ्नो हकको जग्गा कमाउछन् भने २१.८% अरुको हकको जग्गा प्रयोग गर्छन्। जम्मा कृषक परिवारमध्ये ९२% ले पाल्तु चौपाया तथा पन्छी पाल्ने गरेका छन् । वाली लागेको क्षेत्रफलको आधारमा यस पालिकामा उत्पादन हुने प्रमुख वालीमा गहुँ, धान, मकै, कोदो, जौ लगायतका वाली रहेका छन्। यी वाली उत्पादनमा स्थानीय गोठे मल र स्थानीय जातकै विउविजन वढी मात्रामा प्रयोग भएको देखिन्छ र कुल खेतियोग्य जमिनको करिव ३५.६% जमिनमा सिँचाइ सुविधा पुगेको देखिन्छ। यहाँको कृषि चलनको प्रमुख उत्पादनको रुपमा (९५%) खाद्यान्न वाली रहेको छ र तरकारी खेति तथा फलफुल खेतिको अभ्यास न्युन रहेको पाइन्छ। करिव ७०.१% कृषक परिवारले आफ्नो प्रमुख कृषि उत्पादन घरायसी उपभोगमा खर्च गरेको देखिन्छ भने घरायसी उपभोग र केही विक्री गर्ने परिवारको हिस्सा २८.८% रहेको छ। यहाँका कृषक परिवारमध्ये ८३% परिवारको आम्दानीको मुख्य स्रोत कृषि नै हो। आफ्नो कृषि उत्पादनले वा उत्पादनबाट प्राप्त आम्दानीले वर्षभरि खान पुग्ने कृषक परिवार थोरै छन्। यसैगरी राष्ट्रिय जनगणना २०७८ ले आवासीय घरको गुणस्तर एवम् घरमा उपलब्ध सेवा सुविधाको आधारमा तयार गरिएको सम्पन्नताको पञ्चमक वर्गीकरणअनुसार ७५.२% जनसंख्यालाई अति गरिव र २२.३% जनसंख्यालाई गरिवको रुपमा वर्गिकरण गरिएको छ। त्यसैगरी नेपाल जीवनस्तर सर्वेक्षण (चौथो) २०७९/८० र राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा आधारित गरिवीको लघुक्षेत्र अनुमान विधिबाट निकालीएको गरीवी सम्बन्धी प्रतिवेदन अनुसार यहाँको ४०.९% जनसंख्या गरिवीको रेखामुनि रहेको तथ्य औंल्याइएको छ।

१.८ प्रमुख ऐतिहासिक, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरु

यस नगरपालिकाको नामाकरण गरिँदा नै चामुण्डा र बिन्द्रासैनी देवीको नामबाट गरिएकोले यो नगरपालिका धार्मिक तथा सांस्कृतिक रुपले पनि भरिपूर्ण रहेको छ ।आठ नम्बर वडामा रहेको बिन्द्रासैनी देवीको मन्दिर, ३ नम्बर

वडामा अवस्थित चामुण्डा देवीको मन्दिर, दक्षिण भेगमा अवस्थित स्वामिकार्तिकको मन्दिर, पूर्वी भेगमा यस पालिकाको ६ नम्बर वडा सिमाना नजिकै दुल्लु नगरपालिकामा अवस्थित पवित्र पञ्चकोशी तीर्थस्थल अन्तर्गतको पादुकास्थान र भैरवी, वडा नं. ३ मा रहेको भैरव मन्दिर वडा नं. ७ को मन्दिर, वडा नं. ५ को खापरथान मन्दिर, वडा नं. ७ मा रहेको देवती र पूर्णामाला मन्दिर यहाँका महत्वपूर्ण धार्मिक स्थलहरू हुन्। यस नगरपालिकाको ९ नम्वर वडामा रहेको लामादुवाला गंगाजी स्नान पनि महत्त्वपूर्ण धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलको रुपमा परिचित छ। यसका अतिरिक्त यस नगरपालिकाको वडा नं ५ र ६ जम्बुकाँधमा नगर फन पार्क रहेको छ।

१.९ हावापानी

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका पहाडी स्थानीय तह हो जहाँको हावापानी उष्ण, उपोष्ण र शितोष्ण प्रकारको छ । यो नगरपालिका मुख्यतः समशितोष्ण हावापानी भएको क्षेत्रमा पर्दछ । यहाँको तापक्रम हिउँदमा ठन्डा र र गृष्म ऋतुमा केही गर्मी हुन्छ । असार, साउन र भदौमा धेरै मनसुनी वर्षा भएपनि हिउँदमा खासै वर्षा हुँदैन । सन् २०८१ देखि २०२० सम्मको तापक्रमको तथ्याङ्क हेर्दा नगरपालिकाको औषत तापक्रम १८.०३ डिग्री सेल्सियस देखिन्छ भने उच्चतम् औषत तापक्रम वर्षा याममा २२.४ डिग्री सेल्सियस र न्यूनतम् औषत तापक्रम जाडोयाममा १२.१ डिग्री सेल्सियस मापन गरिएको छ । नगरपालिकाको उच्चतम तापक्रम वृद्धिदर ०.००८९ डिग्री सेल्सियस देखिन्छ । त्यसैगरी सन् १९९८ देखि २०१५ सम्मको तथ्याक्तलाई विश्लेषण गर्दा नगरपालिकाको वार्षिक औषत वर्षा ११०९.१ मिलिमिटर देखिन्छ जसमा उच्च वर्षा श्रावणमा ३२६.३ मिलिमिटर र न्यून वर्षा पौषमा ४.६ मिलिमिटर देखिन्छ ।उक्त अवधीमा वर्षा हुने क्रमलाई विश्लेषण गर्दा नगरपालिकाको वर्षा हुने दर ०.७८ मिलिमिटरको दरले प्रति वर्ष घटिरहेको देखिन्छ । यहाँको उचाइ तथा भु-धरातलीय स्वरुपमा विविधता रहेकाले उचाइअनुसार हावापानीमा पनि विविधता रहेको छ । यहाँ पाइने हावापानीलाई निम्नानुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ ।

क) उपोष्ण जलवायुः समुन्द्र सतहबाट ५९१ मिटरदेखि १००० मिटर सम्मको उचाइ भएको भूभागमा यस प्रकारको हावापानी पाइन्छ । यो क्षेत्रमा गृष्ममा केही गर्मीको महशुस हुन्छ।

ख) समशितोष्ण जलबायुः समुन्द्र सतहबाट १००० मिटरदेखि २००० मिटर सम्मको उचाइ भएको भूभागमा यस प्रकारको मध्यम हावापानी पाइन्छ।

ग) शितोष्ण जलवायुः समुन्द्र सतहबाट १८०० मिटरदेखि २३०० मिटर सम्मको उचाइ भएको भूभागमा यस प्रकारको ठण्डा हावापानी पाइन्छ । यस्तो जलवायु मध्य पहाडी भागको उच्चभाग तथा महाभारत पर्वतको उच्च भागमा पाइन्छ।

खण्डः२ जनसांख्यिक विवरण

२.१ जनसंख्या सम्बन्धी आधारभूत विवरण

कुनै देशको निर्धारित सीमानाभित्र निश्चित समयमा अक्सर बसोबास गरिरहेका व्यक्ति तथा परिवारहरुको जनसांख्यिक, सामाजिक तथा आर्थिक विवरणहरु व्यवस्थितरूपमा संकलन गर्ने र तिनीहरुको प्रशोधन तथा विश्लेषणमार्फत सूचक तथा तथ्याङ्कहरु तयार गरी प्रकाशन गर्ने समग्र प्रक्रियालाई जनगणना भनिन्छ । नेपालको सन्दर्भमा राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा देशभित्र अक्सर बसोबास गर्ने हरेक व्यक्ति तथा परिवार कोही नछुट्ने र कोही नदोहोरिने सिद्धान्त अवलम्वन गर्दै पारिवारिक तथा व्यक्तिगत विवरणहरु सङ्कलन गरिएको थियो । जनगणनाबाट जनसंख्याको आकार, बनावट, वृद्धि र वितरणका विवरणहरु मात्र नभई देशको वास्तविक बिम्व प्रस्तुत गर्ने सामाजिक, आर्थिक तथा जनसांख्यिक सूचकहरु प्राप्त हुन्छन् । जनगणनाबाट देशभित्र अक्सर बसोबास गर्ने हरेक व्यक्ति तथा परिवारहरुको पारिवारिक तथा व्यक्तिगत विवरणहरु तल्लो प्रशासनिक एकाइसम्म प्राप्त हुने भएकाले यसबाट प्राप्त सूचक तथा तथ्याङ्कहरु देशको समग्र विकासका लागि अवलम्वन गरिने योजना, सार्वजनिक नीति निर्माण र निर्णय प्रक्रियामा उपयोगी हुन्छन् ।

तालिका २.१ जनसंख्या सम्बन्धी आधारभूत विवरण

क्र. सं.	जनसाङ्ख्यिक तथा पारिवारिक विवरण	एकाइ	जनगणना वर्ष	
			२०६८	२०७८
१	जम्मा परिवार संख्या (संस्थागत वाहेक)	संख्या	४६३४	५११३
२	जम्मा जनसंख्या	संख्या	२६१४९	२६५५९
३	जम्मा पुरुष जनसंख्या	संख्या	१३०६०	१३०२१
४	जम्मा महिला जनसंख्या	संख्या	१३०८९	१३५३८
५	लैङ्गिक अनुपात (प्रतिसय महिलामा पुरुषको संख्या)	प्रतिशत	९९.८	९६.२
६	अनुपस्थित परिवार (कम्तिमा एकजना सदस्य विदेश गएको)	संख्या	३७६	८७३
७	अनुपस्थित जनसंख्या (विदेश)	संख्या	५५५	१,६११
८	कुनै न कुनै प्रकारको अपाङ्गता भएको जनसंख्या	संख्या	७३३	६६३
९	वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर	प्रतिशत	२.२९	०.१५
१०	जनघनत्व (प्रति वर्ग कि.मि. क्षेत्रफलमा जनसंख्या)	जनसंख्या	२८९	२९४
११	परिवारको औषत आकार	जना	५.६	५.२
१२	कुल आश्रित अनुपात (प्रतिसय १५-६४ वर्षको जनसंख्यामा)	प्रतिशत	९३.७	७२.५
१३	बाल आश्रित अनुपात	प्रतिशत	८६.६	६३.५
१४	बृद्ध आश्रित अनुपात	प्रतिशत	७.१	९.०
१५	आफ्नै घरमा वस्ने परिवार	प्रतिशत	९८.७	९८.७
१६	पक्कि पिलर भएको घरमा वस्ने परिवार	प्रतिशत	०.००	०.३३
१७	ढुङ्गा माटोको जग भएका घरमा वस्ने परिवार	प्रतिशत	९९.३	९७.५
१८	वाहिरी गाह्रो माटोको जोडाई भएका घरमा वस्ने परिवार	प्रतिशत	९८.६	९६.६
१९	खर परालको छानो भएका घरमा वस्ने परिवार	प्रतिशत	१५.३	१.६

क्र. सं.	जनसाङ्ख्यिक तथा पारिवारिक विवरण	एकाइ	जनगणना वर्ष	
			२०६८	२०७८
२०	ढुङ्गा/स्लेटको छानो भएका घरमा वस्ने परिवार	प्रतिशत	६५.१	५३.९
२१	जस्ता/टिनको छानो भएको घरमा वस्ने परिवार	प्रतिशत	४.७	२९.३
२२	ढलान छानो भएका घरमा वस्ने परिवार	प्रतिशत	०.०४	३.१
२३	चर्पी नभएका परिवार	प्रतिशत	७५.१	२.५
२४	खाने पानीको मुख्य स्रोत खोला नदि भएका परिवार	प्रतिशत	०.९	०.३
२५	खाने पानीको मुख्य स्रोत पाइप धारा भएका परिवार **	प्रतिशत	३४.८	७२.१
२६	अक्सर वत्ति वाल्न विजुली प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	०.३५	७.४
२७	अक्सर वत्ति वाल्न सौर्य उर्जा प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	३९.०	८९.६
२८	अक्सर खाना पकाउन दाउरा प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	९८.८	९१.६
२९	अक्सर खाना पकाउन एल. पि. ग्यास प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	०.००	७.७
३०	महिलाका नाममा जग्गामात्र भएका परिवार	प्रतिशत	_	१.१
३१	महिलाका नाममा घर र जग्गा दुवै भएका परिवार	प्रतिशत	_	१.१
३२	पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिको कुल साक्षरता दर	प्रतिशत	५६.९	७४.९
३३	पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिको पुरुष साक्षरता दर	प्रतिशत	६६.६	८१.३
३४	पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिको महिला साक्षरता दर	प्रतिशत	४७.४	६८.७
३५	एस एल सि/एस एस ई वा सो सरह उत्तिर्ण गरेको जनसंख्या	संख्या	९०३	१,०९५
३६	५-२५ वर्षको जनसंख्यामध्ये हाल विद्यालय गइरहेको जनसंख्या	प्रतिशत	७१.५	७४.५
३७	दस वर्ष वा सोभन्दा माथिको आर्थिकरुपले सक्रीय जनसंख्या	प्रतिशत	-	६६.९

**राष्ट्रिय जनगणना २०५८ मा साक्षरता दर ६ वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेरको निकालिएको थियो।*

*** राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा* पाइप धारा घर परिसरभित्र र वाहिरको समेत समावेश गरिएको छ ।

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०६८ र २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

माथिको तालिकामा प्रस्तुत तथ्याङ्क अनुसार २०६८ देखि २०७८ बीच जम्मा परिवार संख्या ४६३४ बाट ५११३ पुगे पनि कुल जनसंख्या २६१४९ बाट २६५५९ मात्र भई वार्षिक वृद्धिदर २.२९ प्रतिशतबाट ०.१५ प्रतिशतमा झरेको देखिन्छ, जसले जनसंख्या वृद्धिमा उल्लेखनीय सुस्तता आएको संकेत गर्छ । लैङ्गिक अनुपात ९९.८ बाट ९६.२ मा घट्नु र विदेश गएका अनुपस्थित जनसंख्या ५५५ बाट १,६११ पुग्नुले वैदेशिक रोजगारीको प्रभाव देखाउँछ । औसत परिवार आकार ५.६ बाट ५.२ मा घटेको छ भने कुल आश्रित अनुपात ९३.७ बाट ७२.५ मा झरेको छ, जहाँ बाल आश्रित अनुपात घट्दा वृद्ध आश्रित अनुपात केही बढेको छ । भौतिक पूर्वाधारतर्फ पक्की संरचना, जस्ता/टिन तथा ढलान छानोको प्रयोग बढेको, खर परालको छानो र चर्पी नभएका परिवारको प्रतिशत उल्लेखनीय रूपमा घटेको तथा पाइप धाराबाट खानेपानी लिने (३४.८% बाट ७२.१%), सौर्य ऊर्जाको प्रयोग (३९.०% बाट ८९.६%) र एल.पी. ग्यासको प्रयोग (०% बाट ७.७%) बढेको देखिन्छ, जसले जीवनस्तरमा सुधार संकेत गर्छ । शिक्षातर्फ कुल साक्षरता दर ५६.९% बाट ७४.९% पुगेको छ र महिला साक्षरतामा विशेष वृद्धि भएको छ । समग्रमा जनसंख्या वृद्धिमा कमी आए पनि शिक्षा, सरसफाइ, ऊर्जा प्रयोग र आवासीय अवस्थामा सकारात्मक प्रगति भएको देखिन्छ।

चित्र २.१ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या वितरण

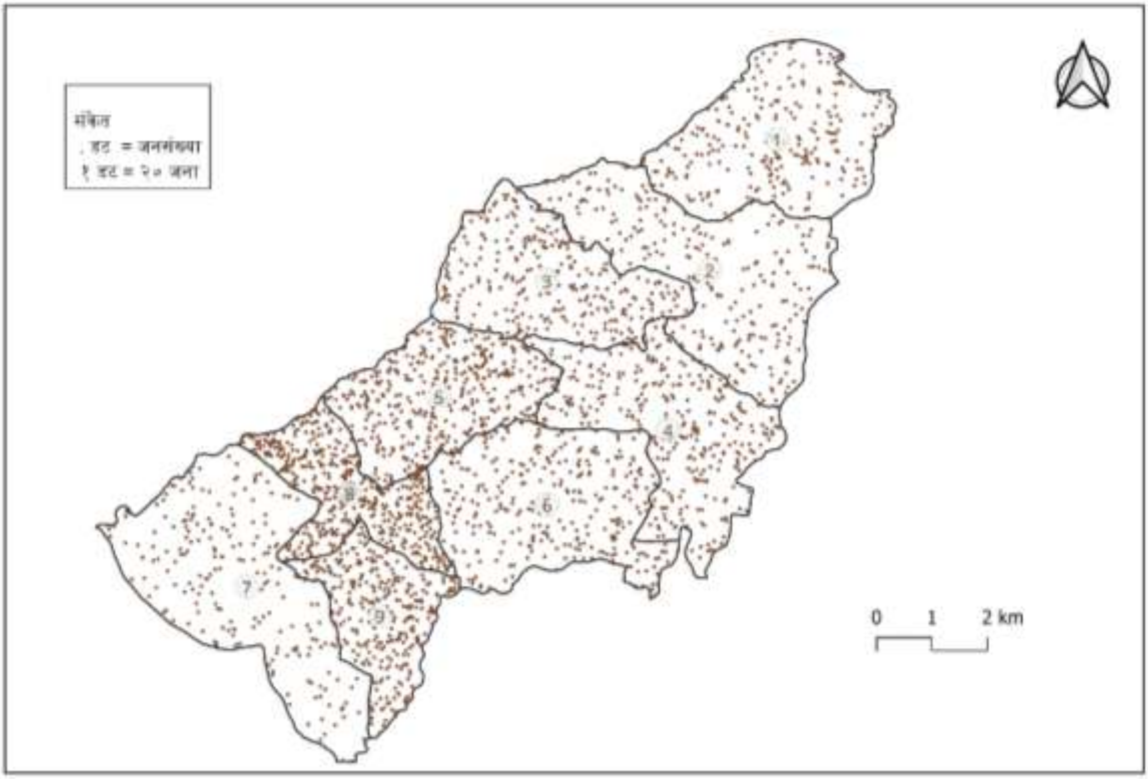

२.२ पछिल्ला दुई जनगणना वर्षहरुमा चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या

तालिका २.२ पछिल्ला दुई जनगणना वर्षहरुमा चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या

क्षेत्र	जनगणना वर्ष २०६८				जनगणना वर्ष २०७८			
	परिवार संख्या	जम्मा	पुरुष	महिला	परिवार संख्या	जम्मा	पुरुष	महिला
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	४६३४	२६१४९	१३०६०	१३०८९	५११३	२६५५९	१३०२१	१३५३८
वडा नं.-१	५२५	३०१९	१५१८	१५०१	५२६	२६८०	१३३६	१३४४
वडा नं.-२	५९५	३१९१	१५७४	१६१७	५९५	२९६५	१४५५	१५१०
वडा नं.-३	४३४	२४६४	११९६	१२६८	४८१	२६४६	१२९७	१३४९
वडा नं.-४	५१०	३१०९	१६०१	१५०८	६०३	३३७०	१७३४	१६३६
वडा नं.-५	६३२	३४८२	१७३३	१७४९	६४९	३४४३	१५८४	१८५९
वडा नं.-६	५६३	३२४२	१५७५	१६६७	६३९	३५९३	१८१२	१७८१
वडा नं.-७	४७७	२७३६	१३८२	१३५४	५९४	३१०८	१५७७	१५३१
वडा नं.-८	४७२	२५८३	१३०१	१२८२	६०१	२८९४	१३७९	१५१५
वडा नं.-९	४२६	२३२३	११८०	११४३	४२५	१८६०	८४७	१०१३

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

विगत दुई जनगणनाको जनसङ्ख्या अध्ययन गर्दा २०६८ सालको जनगणनामा चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको कुल जनसंख्या २६,१४९ रहेकोमा २०७८ सालमा बढेर २६,५५९ पुगेको देखिन्छ । परिवार सङ्ख्या भने ४,६३४ बाट बढेर ५,११३ पुगेको छ, जसले जनसंख्याको बृद्धिभन्दा परिवारको वृद्धि वढी भएकोले परिवारको औसत आकार सानो हुँदै गएको संकेत गर्छ । यहाँको पुरुष जनसंख्या १३,०६० बाट घटेर १३,०२१ भएको छ भने महिला जनसंख्या १३,०८९ बाट वढेर १३,५३८ भएको छ।२ वडागत रूपमा हेर्दा, वडा नं. १, २ र ९ मा जनसंख्या अघिल्लो जनगणना भन्दा केही घटेको देखिन्छ । भने बाँकी वडाहरुमा जनसंख्या बढेको देखिन्छ, जसमा महिला जनसंख्या वृद्धि दर पुरुषभन्दा उच्च रहेको छ ।

चित्र २.२ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको दुई जनगणना विचको तुलनात्मक जनसंख्या

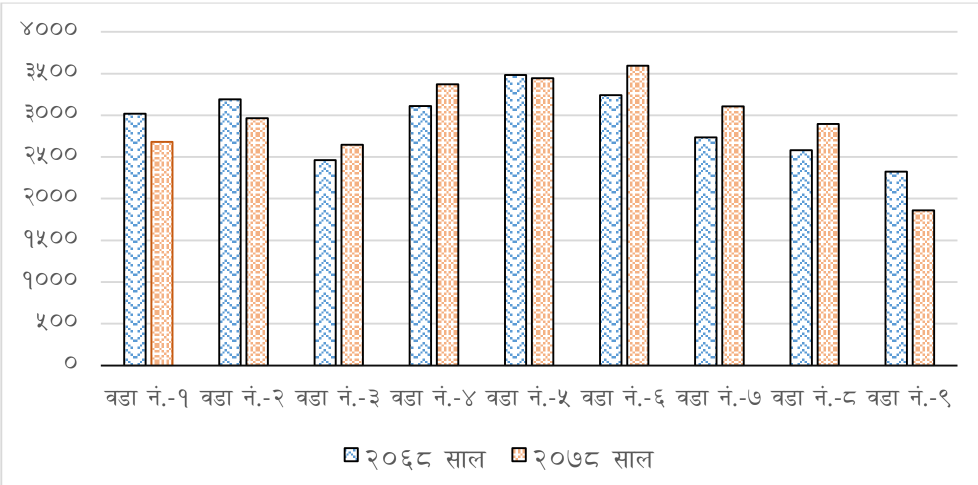

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

२.३ वडा अनुसारको जनसंख्या, परिवार संख्या, जनघनत्व र वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा ५,११३ परिवार र कुल २६,५५९ जनसङ्ख्या रहेको देखिन्छ, जसमा पुरुष १३,०२१ र महिला १३,५३८ रहेका छन् । नगरपालिकाको लैङ्गिक अनुपात ९६.१८ रहेकोले महिलाको सङ्ख्या पुरुषभन्दा केही बढी रहेको पुष्टि हुन्छ । यहाँ परिवारको औसत आकार ५.१९ रहेको छ, जुन दैलेख जिल्ला र कर्णाली प्रदेशको औसतभन्दा बढी देखिन्छ । नगरपालिकाको जनघनत्व २९३.५ व्यक्ति प्रति वर्ग किलोमिटर रहेकोले यस क्षेत्र दैलेख जिल्लाका अन्य भागहरूको तुलनामा सवैभन्दा बढी सघन बस्ती भएको क्षेत्रमध्ये एक मान्न सकिन्छ । वार्षिक जनसङ्ख्या वृद्धिदर ०.१५ प्रतिशत मात्र रहेकोले जनसङ्ख्यामा वृद्धि दर न्यून रहेको देखिन्छ । वडा तहमा हेर्दा वडा नं. ८ र ५ मा जनघनत्व अधिक रहेको छ भने केही वडामा (१, २ र ९) ऋणात्मक वा शून्य वृद्धिदर देखिनुले आन्तरिक बसाइँसराइ तथा सामाजिक आर्थिक कारणले जनसङ्ख्याको संरचनामा परिवर्तन भइरहेको संकेत गर्दछ ।

यसैगरी चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको परिवारको औसत आकार ५.१९ रहेको छ, जुन राष्ट्रिय औसत (४.४), कर्णाली प्रदेश (४.६) र दैलेख जिल्ला (४.६२) भन्दा अधिक देखिन्छ । यसले नगरपालिकामा संयुक्त वा ठूलो परिवार संरचनाको प्रचलन कायम रहेको संकेत गर्दछ । वडा तहमा हेर्दा वडा नं. ६ (५.६), वडा नं. ४ (५.६)

र वडा नं. ३ (५.५) मा परिवारको औसत आकार सवैभन्दा बढी रहेको छ, तुलनात्मक रूपमा वडा नं. ९ (४.३८) र वडा नं. ८ (४.८२) मा परिवारको औसत आकार कम देखिनुले साना परिवारतर्फको प्रवृत्ति वा बसाइँसराइको प्रभाव रहेको संकेत गर्दछ ।

तालिका २.३ वडाअनुसार जनसंख्या, परिवार संख्या, लैङ्गिक अनुपात, जनघनत्व र वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर

क्षेत्र	**परिवार संख्या**	**जम्मा**	**पुरुष**	**महिला**	**लैंगिक अनुपात**	**परिवारको औसत आकार**	**जन घनत्व**	**वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर(%)**
नेपाल	६६६६९३७	२९१६४५७८	१४२५३५५१	१४९११०२७	९५.६	४.४	१९८	०.९२
कर्णाली	३६६२५५	१६८८४१२	८२३७६१	८६४६५१	९५.३	४.६	५६	०.७०
दैलेख	५४६१०	२५२३१३	१२०७७४	१३१५३९	९१.८२	४.६२	१६८	०.००
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	५११३	२६५५९	१३०२१	१३५३८	९६.१८	५.१९	२९३.५	०.१५
वडा नं.-१	५२६	२६८०	१३३६	१३४४	९९.४१	५.१०	२४३.६	-०.०१
वडा नं.-२	५९५	२९६५	१४५५	१५१०	९६.३६	४.९८	२३०	-०.०१
वडा नं.-३	४८१	२६४६	१२९७	१३४९	९६.१५	५.५०	२८५.४	०.०१
वडा नं.-४	६०३	३३७०	१७३४	१६३६	१०५.९९	५.५९	३११.७	०.०१
वडा नं.-५	६४९	३४४३	१५८४	१८५९	८५.२१	५.३१	४०७.९	०.००
वडा नं.-६	६३९	३५९३	१८१२	१७८१	१०१.७४	५.६२	३०७.९	०.०१
वडा नं.-७	५९४	३१०८	१५७७	१५३१	१०३	५.२३	२१२.९	०.०१
वडा नं.-८	६०१	२८९४	१३७९	१५१५	९१.०२	४.८२	४८३.९	०.०१
वडा नं.-९	४२५	१८६०	८४७	१०१३	८३.६१	४.३८	३१९	-०.०२

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र २.३ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनघनत्व

चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनघनत्व

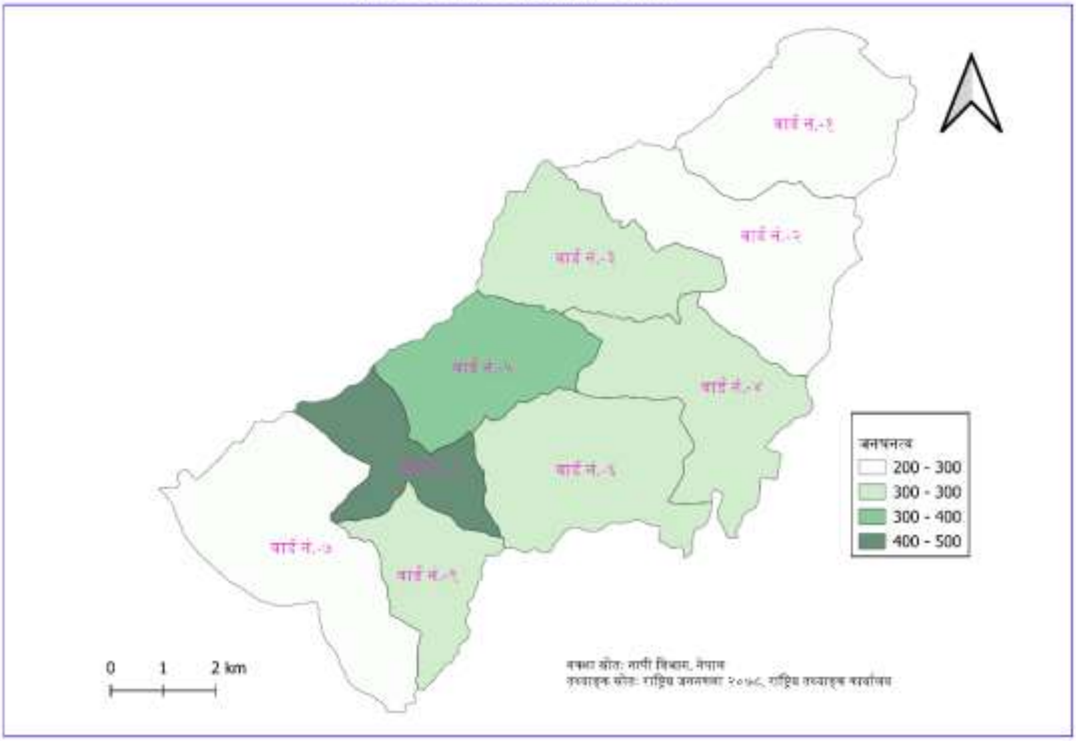

चित्र २.४ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या वृद्धिदर

चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या वृद्धिदर

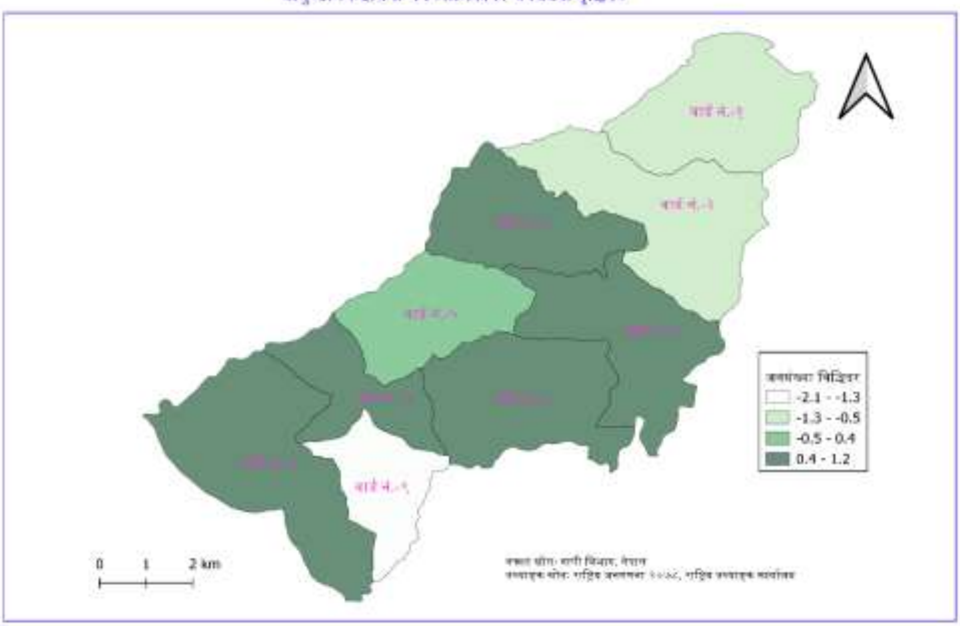

२.४ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या प्रवृत्ति

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको स्थापना वि. सं. २०७३/११/२७ मा भएको हो । यो पालिका घोषणा हुँदा यसमा समावेश भएका साविकका गाउँ विकास समितिहरुको जनसंख्या जोडेर विगतको जनसंख्या निकालेर हेर्न सकिन्छ । जसलाई तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । चित्रमा चामुण्डाबिन्द्रासैनी गाउँपालिकको जनसंख्या वि. सं. २०४८ देखि २०७८ सम्म निरन्तर वढीरहेको देखिएता पनि २०६८ को जनगणनापछि सो जनसंख्या वृद्धिदर पहिलेको तुलनामा केही मन्द देखिन्छ । जसले भविश्यमा जनसंख्या वृद्धिदर ऋणात्मक हुन सक्ने सम्भावना उजागर गर्छ। त्यसैगरी विगत ४० वर्षमा लिङ्ग अनुपात घटेको देखिन्छ।

तालिका २.४ विगत चार वटा जनगणनामा चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंखंख्या

सि.नं.	विवरण	वि.सं. २०४८	वि.सं. २०५८	वि.सं. २०६८	वि.सं. २००८
१	परिवार	३१४४	३८७६	४६३४	५११३
२	जम्मा	१७०२२	२०८०१	२६१४९	२६५५९
३	पुरुष	८६३१	१०२४६	१३०६०	१३०२१
४	महिला	८३९१	१०५५५	१३०८९	१३५३८
५	लिङ्ग अनुपात	१०२.९	९७.१	९९.८	९६.२

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०४८, २०५८, २०६८, २०७८, (साविक केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग) राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र २.५ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या प्रवृत्ति

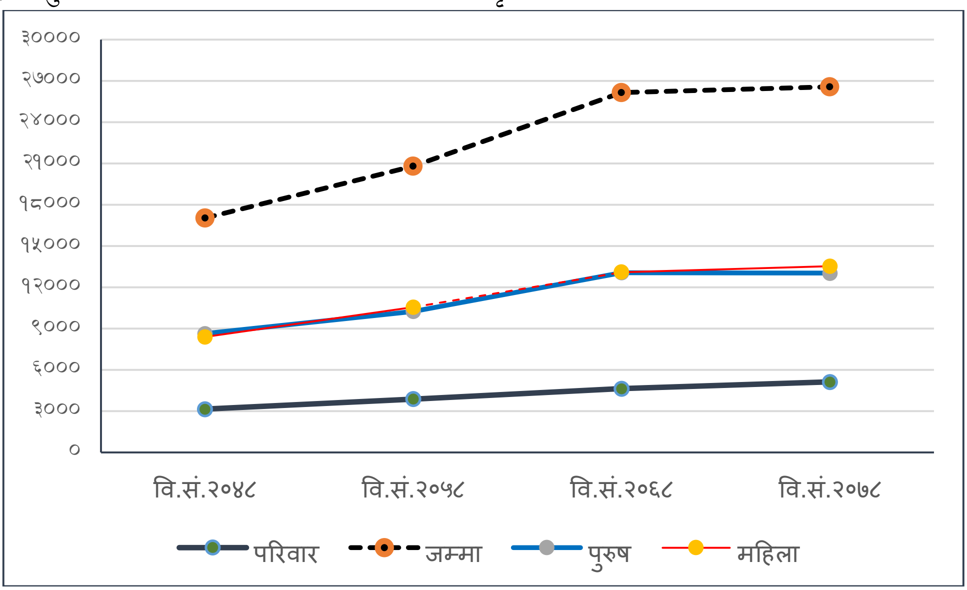

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०४८, २०५८, २०६८, २०७८, (साविक केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग) राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

२.५ लिङ्ग र उमेर समूहअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या

जनसंख्याको विश्लेषणमा उमेर र लिङ्गलाई महत्वपूर्ण मानिन्छ । महिला र पुरुषको जनसंख्यामा रहेको समानता वा असमानतालाई लिङ्ग अनुपातले उजागर गर्छ । लैङ्गिक अनुपातले कुनै स्थान विशेषको भविश्यमा हुन सक्ने जनसंख्याको परिवर्नतलाई संकेत गर्नुको अतिरिक्त पुरुष वा महिलाको उपस्थिति वा अनुपस्थितिलाई समेत प्रतिविम्बित गर्छ । उमेरगत रुपमा प्रस्तुत गरिएका लैङ्गिक अनुपातले उमेर समूहअनुसार लैङ्गिक अनुपातको प्रवृति झल्काउछ । उमेरगत जनसंख्याको संरचना अन्तर्गत विभिन्न उमेर समूहमा पूरुष र महिलाको अनुपात के कसरी वितरण भएको छ भन्ने कुरा झल्किन्छ ।

तल प्रस्तुत उमेरगत र लैङ्गिक तथ्याङ्कअनुसार चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको कुल जनसङ्ख्या २६,५५९ रहेको छ, जसमा पुरुष १३,०२१ र महिला १३,५३८ रहेका छन् । उमेर संरचनामा ०—१४ वर्ष समूहको हिस्सा उल्लेख्य रहेकोले यहाँ बाल तथा किशोर जनसङ्ख्या सबैभन्दा बढी देखिन्छ, जसले भविष्यमा शिक्षा, स्वास्थ्य र पोषण सेवाको माग अधिक रहने संकेत गर्दछ । १५—५९ वर्षको कार्यशील उमेर समूहमा जनसङ्ख्या पर्याप्त भए पनि २०—४९ वर्षका समूहहरूमा लैङ्गिक अनुपात कम देखिनुले पुरुषहरूको बाह्य रोजगारी वा बसाइँसराइको प्रभाव रहेको बुझिन्छ ।साठी वर्ष माथिका वृद्ध जनसङ्ख्या क्रमशः बढ्दो अवस्थामा रहेकाले सामाजिक सुरक्षा र स्वास्थ्य सेवाको आवश्यकता विस्तार हुँदै गएको देखिन्छ । समग्रमा नगरपालिकाको लैङ्गिक अनुपात ९६.२ रहेकाले महिलाको सङ्ख्या पुरुषभन्दा केही बढी रहेको छ, जसले चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसाङ्खिक संरचना तन्नेरी पुस्ता बाहुल्य हुँदै क्रमिक रूपमा वृद्धतर्फ उन्मुख रहेको अवस्था प्रष्ट पार्दछ ।

तालिका २.५ लिङ्ग र उमेर समूहअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या

उमेर समूह(वर्ष)	जम्मा	पुरुष	महिला	लैङ्गिक अनुपात
००-०४	३१३६	१६२९	१५०७	१०८.१
०५-०९	३०८५	१५२२	१५६३	९७.४
१०-१४	३५४९	१७५७	१७९२	९८.०
१५-१९	३१२९	१५७२	१५५७	१०१.०
२०-२४	२९००	१३७७	१५२३	९०.४
२५-२९	१८४७	९०९	९३८	९६.९
३०-३४	१३५१	६४३	७०८	९०.८
३५-३९	१३२०	६०४	७१६	८४.४
४०-४४	११६९	५५५	६१४	९०.४
४५-४९	१०८७	४८५	६०२	८०.६
५०-५४	१०६३	५१९	५४४	९५.४
५५-५९	८०२	४०५	३९७	१०२.०
६०-६४	७२९	३५७	३७२	९६.०
६५-६९	५४३	२७७	२६६	१०४.१
७०-७४	४७३	२१७	२५६	८४.८
७५-७९	२३१	११०	१२१	९०.९
८०-८४	९०	५७	३३	१७२.७

उमेर समूह(वर्ष)	जम्मा	पुरुष	महिला	लैङ्गिक अनुपात
८५-८९	४१	२०	२१	९५.२
९०-९४	१२	६	६	१००.०
९५+	२	०	२	०.०
जम्मा	२६५५९	१३०२१	१३५३८	९६.२

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

२.६ कुल आश्रित अनुपात

तलको तालिकामा समग्र नेपाल, कर्णाली प्रदेश र चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको तुलनात्मक अवस्था झल्कने गरी बृहत् उमेर समूह अनुसारको जनसंख्या वितरण, आश्रित जनसंख्या प्रतिशत र कुल आश्रित अनुपात प्रस्तुत गरिएको छ । उमेरगत हिसावले हेर्दा १५ देखि ६४ वर्षको उमेर समूहलाई काम गर्ने उमेर समूह र बाँकीलाई आश्रित उमेर समूह भनिन्छ । कर्णाली प्रदेशमा आश्रित जनसंख्याको हिस्सा ३८.२% छ, जुन राष्ट्रिय मान भन्दा उच्च हो, र यहाँको कुल आश्रित अनुपात ६१.९% देखिन्छ । दैलेख जिल्लामा पनि आश्रित जनसंख्याको हिस्सा उच्च (४०.२%) देखिन्छ । चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको कुल जनसङ्ख्या २६,५५९मध्ये १५—६४ वर्षको कार्यशील उमेर समूहमा १५,३९७ जना रहेको छन् भने ०—१४ र ६५ वर्ष माथिका आश्रित उमेर समूहकमा ११,१६२ जना अर्थात् कुल जनसङ्ख्याको ४२.० प्रतिशत रहेका छन् । नगरपालिकाको कुल आश्रित अनुपात ७२.५ रहेकाले प्रत्येक १०० कार्यशील जनसङ्ख्याले करिब ७३ जना आश्रित जनसङ्ख्याको जिम्मेवारी वहन गर्नुपर्ने अवस्था देखिन्छ, जुन दैलेख जिल्ला, कर्णाली प्रदेश तथा राष्ट्रिय औसतभन्दा अधिक हो । वडा तहमा हेर्दा वडा नं. ८ र ५ मा आश्रित जनसङ्ख्याको हिस्सा सबैभन्दा बढी (४६.१% र ४५.५%) तथा आश्रित अनुपात पनि अधिक रहेको देखिन्छ, जसले ती वडाहरूमा बालबालिका र वृद्ध जनसङ्ख्याको चाप उच्च रहेको संकेत गर्दछ ।

तालिका २.६ कुल आश्रित अनुपात

क्षेत्र	जम्मा जनसंख्या	उमेर समूहअनुसारको जनसंख्या		०-१४ र ६५+ को जनसंख्या %	कुल आश्रित अनुपात
		१५-६४	०-१४ र ६५+		
नेपाल	२९१६४५७८	१९०२७२८९	१०१३७२८९	३४.८	५३.३
कर्णाली	१६८८४१२	१०४३०२६	६४५३८६	३८.२	६१.९
दैलेख	२५२३१३	१५०८९९	१०१४१४	४०.२	६७.२
चामुण्डा बिन्द्रासैनी	२६५५९	१५३९७	१११६२	४२.०	७२.५
वडा नं-१	२६८०	१५३६	११४४	४२.७	७४.५
वडा नं-२	२९६५	१८०४	११६१	३९.२	६४.४
वडा नं-३	२६४६	१५३६	१११०	४२.०	७२.३
वडा नं-४	३३७०	१८८१	१४८९	४४.२	७९.२
वडा नं-५	३४४३	१८७८	१५६५	४५.५	८३.३
वडा नं-६	३५९३	२२०८	१३८५	३८.५	६२.७
वडा नं-७	३१०८	१८९७	१२११	३९.०	६३.८

क्षेत्र	जम्मा जनसंख्या	उमेर समूहअनुसारको जनसंख्या		०-१४ र ६५+ को जनसंख्या %	कुल आश्रित अनुपात
		१५-६४	०-१४ र ६५+		
वडा नं-८	२८९४	१५५९	१३३५	४६.१	८५.६
वडा नं-९	१८६०	१०९८	७६२	४१.०	६९.४

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

२.७ बृहत् उमेर समूह र विशेष उमेर समूहअनुसार जनसंख्या

तीनवटै तहका सरकारलाई लक्षित उमेर समूहका कार्यक्रम संचालन गर्न ती उमेर समूहका बेग्ला बेग्लै जनसंख्या आवश्यक पर्दछ । जस्तै एक वर्ष मुनिका जनसंख्या खोप कार्यक्रम व्यवस्थापनको लागि तथा जन्मदर्ताको पूर्णता जाँच गर्न र पाँच वर्षमुनिको जनसंख्या पूर्व प्राथमिक तहमा भर्ना हुने सम्भाब्य संख्याको आँकलन गर्न उपयोगी हुन्छ । त्यस्तै चौध वर्ष मुनिको जनसंख्याले विद्यालय गइरहेका वा विद्यालयवाहिर रहेका बालबालिकाको संख्या र परिवारमा आश्रित संख्या एकिन गर्न मदत् गर्छ । त्यसैगरी १८ वर्षमुनिको कुल जनसंख्याले कुल बालबालिकाको संख्याबारे र ६८ वर्षभन्दा माथिको जनसंख्याले सामाजिक सूरक्षा भत्ताको लागि आवश्यक वजेट निर्धारण गर्न सूचना प्रदान गर्छ ।

उपलब्ध विशेष उमेर समूहसम्बन्धी तथ्याङ्कअनुसार चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसाङ्ख्कि संरचना बालबालिका, युवा तथा वृद्ध जनसङ्ख्याको उल्लेख्य उपस्थितिसहित बहुआयामिक रहेको देखिन्छ । ०—१४ वर्ष उमेर समूहमा ९,७७० जना (पुरुष ४,९०८ र महिला ४,८६२) रहेकोले बाल जनसङ्ख्याको हिस्सा अधिक रहेको छ, जसले शिक्षा, पोषण र बाल स्वास्थ्य सेवामा निरन्तर लगानी आवश्यक रहेको संकेत गर्दछ । १६—४० तथा १५—५९ वर्षका कार्यशील र युवा उमेर समूहमा महिलाको सङ्ख्या पुरुषभन्दा सवैभन्दा बढी देखिनुले पुरुषहरूको बाह्य रोजगारी तथा बसाइँसराइको प्रभाव स्पष्ट हुन्छ । १६ वर्ष माथिको जनसङ्ख्या १६,०६० (पुरुष ७,७४६ र महिला ८,३१४) पुगेको छ, जसले श्रमशक्ति उपलब्धता राम्रो भए पनि स्थानीय रोजगारी सिर्जनाको आवश्यकता अधिक रहेको देखाउँछ । वृद्ध जनसङ्ख्या (६०+ र ६५+) मा पनि महिलाको हिस्सा बढी देखिनुले दीर्घायु प्रवृत्ति तथा सामाजिक सुरक्षा, स्वास्थ्य र हेरचाह सेवाको माग बढ्दो अवस्थामा रहेको प्रष्ट पार्दछ । वडा तहमा हेर्दा बाल, युवा र वृद्ध जनसङ्ख्याको वितरण असमान रहेकाले वडागत आवश्यकतामा आधारित योजना तथा सेवा प्रवाहलाई केन्द्रमा राखी चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाले समावेशी र दीर्घकालीन जनसाङ्ख्कि व्यवस्थापन रणनीति अवलम्बन गर्नु आवश्यक देखिन्छ ।

तालिका २.७ विशेष उमेर समूह अनुसारको जनसंख्या

जनसंख्या	लिङ्ग	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डा बिन्द्रासैनी	वडा नं								
					१	२	३	४	५	६	७	८	९
१० वर्ष वा सोभन्दा माथि	जम्मा	१६८८४१२	२५२३१३	२६५५९	२६८०	२९६५	२६४६	३३७०	३४४३	३५९३	३१०८	२८९४	१८६०
	पूरुष	८२३७६१	१२०७७४	१३०२१	१३३६	१४५५	१२९७	१७३४	१५८४	१८१२	१५७७	१३७९	८४७
	महिला	८६४६५१	१३१५३९	१३५३८	१३४४	१५१०	१३४९	१६३६	१८५९	१७८१	१५३१	१५१५	१०१३
१ वर्षमुनिको	पूरुष	१६५४१	२६९५	३२४	३६	२२	३५	५३	५०	३९	३४	३९	१६
	महिला	१४९४०	२४८४	३१९	३१	२३	३७	५०	४३	३१	२४	५९	२१
०-४ वर्ष	पूरुष	८८५५८	१३९३९	१६२९	१५७	१४८	१५६	२२२	२४९	२१३	१८५	२०६	९३
	महिला	८०२४३	१२८६६	१५०७	१४१	१६३	१५९	२०९	२१६	१९५	१४३	१८३	९८

जनसंख्या	लिङ्ग	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डा बिन्द्रासैनी	वडा नं								
					१	२	३	४	५	६	७	८	९
०-१४ वर्ष	पूरुष	२८७५७४	४४०८०	४९०८	४९८	४७३	४७३	७२३	६६२	५९९	५६७	५९६	३१७
	महिला	२७१३१७	४२५६१	४८६२	४९२	५०८	५१८	६०७	७१३	६२६	४८३	५७६	३३९
१६-२४ वर्ष	पूरुष	१५३१८९	२२०००	२५८२	२७७	२९८	२५३	३३५	२७१	४०२	३४४	२४३	१५९
	महिला	१७१८७७	२५८५६	२७१८	२४३	३०६	२६२	३४४	३६५	३८४	३४३	२९१	१८०
१६-४० वर्ष	पूरुष	३२७६०६	४४९५२	४९४६	५०९	५९७	४९८	६४१	५२८	७७५	६३२	४८३	२८३
	महिला	३७१३५०	५४०१४	५३४७	४८९	५९८	५१८	६८१	७०९	७४०	६४५	५८१	३८६
१६+ वर्ष	पूरुष	५१५०३०	७३४९५	७७४६	७९४	९५१	७७६	९७१	८८०	११६४	९६७	७४१	५०२
	महिला	५७१५५२	८५६०७	८३१४	८००	९६२	८०४	९९७	१०९५	११२१	१००४	८८७	६४४
०-१७ वर्ष	पूरुष	३४५४९२	५२६९२	५८६२	६०६	५७२	५७८	८३२	७७३	७२४	६८४	७०९	३८४
	महिला	३३१५५६	५१८६९	५८१८	५९६	६१७	६१८	६९९	८६६	७२३	६०५	६८२	४१२
१५-५९ वर्ष	पूरुष	४७१३६४	६५८७३	७०६९	७३०	८४१	७४३	८८३	७७१	१०६७	८९२	६८६	४५६
	महिला	५२३६७५	७७४२५	७५९९	७३७	८६५	७३९	९१२	१००२	१०२६	९२०	८१६	५८२
६०+ वर्ष	पूरुष	६४८२३	१०८२१	१०४४	१०८	१४१	८१	१२८	१५१	१४६	११८	९७	७४
	महिला	६९६५९	११५५३	१०७७	११५	१३७	९२	११७	१४४	१२९	१२८	१२३	९२
६५+ वर्ष	पूरुष	४१३९३	७०४५	६८७	७२	९३	५६	७८	१०३	८८	८१	६८	४८
	महिला	४५१०२	७७२८	७०५	८२	८७	६३	८१	८७	७२	८०	९५	५८
६८+ वर्ष	पूरुष	३०३३६	५२६८	४९१	४४	७२	४२	५५	८०	५७	६३	४६	३२
	महिला	३३८९४	६०६४	५४१	६२	६७	५०	५६	६८	५४	६४	६९	५१
१५-४९ वर्ष	महिला	४६१४७४	६७४३७	६६५८	६४२	७५१	६६२	७९७	८८०	८९०	८१९	७२७	४९०

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

२.८ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसङ्ख्या प्रक्षेपण

जनसंख्या प्रक्षेपण भन्नाले भविष्यमा कुनै क्षेत्रको जनसंख्या कति हुनेछ भन्ने वैज्ञानिक अनुमानलाई जनाउँछ, जुन विगतका तथ्यांक जन्मदर, मृत्युदर, बसाईँसराइ आदिका आधारमा गरिन्छ । जनसंख्या प्रक्षेपन गर्दा भविश्यमा हुन सक्ने सम्भावित जनसंख्यालाई मध्यनजर गरेर गरिन्छ । यहाँ तालिकामा प्रस्तुत गरिएको वि सं २०७८ को जनसंख्या, गणना पश्चात गरिएको सर्वेक्षण (Post Enumeration Survey) र लिङ्ग तथा उमेरगत संरचनामा आवश्यक समायोजन (Age Sex Smoothing) गरेर तयार गरिएको छ । र यो केवल जनसंख्या प्रक्षेपन गर्ने प्रयोजनको लागि मात्र प्रयोग गरिएको छ।

दस वर्षे जनसङ्ख्या प्रक्षेपणअनुसार चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको कुल जनसङ्ख्या वि.सं. २०७८ मा २६,७३२ बाट वि.सं. २०८८ सम्म बढेर २८,१९८ पुग्ने देखिन्छ, जसअनुसार करिब १,४६६ जनाको वृद्धिसहित वार्षिक औसत वृद्धिदर न्यून तर निरन्तर रहेको छ । यस अवधिमा पुरुष जनसङ्ख्या १३,१०३ बाट १३,१४९ मा सीमित मात्रामा वृद्धि हुने छ भने महिला जनसङ्ख्या १३,६२९ बाट १५,०४९ पुगेको देखिनुले कुल जनसङ्ख्या वृद्धिमा महिलाको योगदान सवैभन्दा बढी रहेको स्पष्ट हुन्छ । प्रक्षेपण अवधिभर पुरुष जनसङ्ख्या लगभग स्थिर रहँदा महिलाको सङ्ख्या क्रमशः बढ्दै जानुले पुरुष बाह्य बसाईँसराइ, वैदेशिक रोजगारी प्रभाव पर्ने झल्काउँछ । समग्रमा, जनसङ्ख्या वृद्धिदर कम भए पनि लैङ्गिक संरचनामा देखिएको परिवर्तनले भविष्यमा महिला—केन्द्रित

स्वास्थ्य, सामाजिक सुरक्षा, रोजगारी र सीप विकास कार्यक्रमको आवश्यकता अधिक हुने देखाउँदै चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको दीर्घकालीन योजना निर्माणमा जनसाङ्खिक प्रक्षेपणलाई प्रमुख आधार बनाउनुपर्ने आवश्यकता प्रष्ट पार्दछ ।

तालिका २.८ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको दस वर्षको जनसंख्या प्रक्षेपण

वर्ष (वि.सं.)	जम्मा	पुरुष	महिला
२०७८*	२६७३२	१३१०३	१३६२९
२०७९	२६९१८	१३१२३	१३७९५
२०८०	२७०६१	१३०९५	१३९६६
२०८१	२७२२८	१३१०१	१४१२७
२०८२	२७३६५	१३०८३	१४२८२
२०८३	२७५१०	१३०८२	१४४२८
२०८४	२७६६०	१३०८९	१४५७१
२०८५	२७८११	१३११२	१४६९९
२०८६	२७९३६	१३११०	१४८२६
२०८७	२८०६२	१३१३४	१४९२८
२०८८	२८१९८	१३१४९	१५०४९

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

*Based on age-sex smoothing and post enumeration survey (PES) necessary adjustment has been made for the purpose of population projection only.

चित्र २.६ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या पिरामिड

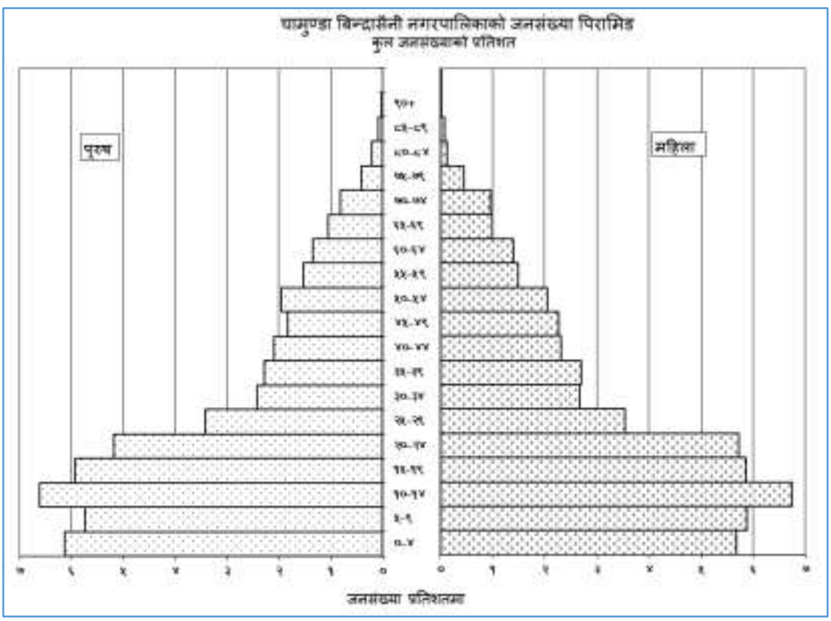

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

उपर्युक्त चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या पिरामिडले लिङ्ग र उमेर समूह अनुसार जनसंख्याको वितरणलाई प्रस्तुत गरेको छ । यस पिरामिडमा बायाँतर्फ पुरुष र दायाँतर्फ महिला जनसंख्या प्रतिशत देखाइएको छ । दिइएको जनसङ्ख्या पिरामिडका आधारमा हेर्दा चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसाङ्खिक संरचना फराकिलो आधार र क्रमशः साँघुरिँदै जाने माथिल्लो भाग भएको विस्तारित (expansive) प्रकारको पिरामिड देखिन्छ । ०—१४ वर्षका उमेर समूहमा जनसङ्ख्या सवैभन्दा बढी रहेकोले यहाँ बाल तथा किशोर जनसङ्ख्याको हिस्सा उच्च रहेको स्पष्ट हुन्छ, जसले शिक्षा, पोषण र बालस्वास्थ्य सेवाको आवश्यकता अधिक रहेको संकेत गर्दछ । १५—४९ वर्षका युवा तथा कार्यशील उमेर समूहमा महिलाको अनुपात पुरुषभन्दा अधिक देखिनुले पुरुषको बाह्य बसाइँसराइ तथा वैदेशिक रोजगारीको प्रभाव झल्काउँछ । माथिल्लो उमेर समूह (६० वर्ष माथि) मा जनसङ्ख्या क्रमशः घट्दै गएको देखिए पनि महिलाको हिस्सा तुलनात्मक रूपमा बढी रहेकोले दीर्घायु प्रवृत्ति र वृद्ध महिला जनसङ्ख्याको चाप बढ्दो अवस्थामा रहेको बुझिन्छ । समग्रमा, यस पिरामिडले चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसङ्ख्या अझै युवा—केन्द्रित भए तापनि भविष्यमा कार्यशील जनसङ्ख्यामा प्रवेश गर्ने ठूलो समूह रहेकाले रोजगारी सिर्जना, सीप विकास र सामाजिक सेवा विस्तारमा दीर्घकालीन योजना आवश्यक रहेको अवस्था प्रष्ट पार्दछ ।

खण्डः३ भाषा, धर्म तथा जातजाति अनुसारको जनसंख्या

३.१ धर्म अनुसारको जनसंख्या

जनगणनामा धर्मलाई मानिसले मानिआएको संस्कार र विश्वासका रुपमा परिभाषित गरिएको छ । राष्ट्रिय जनगणना २०७८ बाट प्राप्त धर्मसम्बन्धी विवरणलाई तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा बसोबास गर्ने अधिकांश व्यक्तिले हिन्दु धर्म (९६.०१) मान्छन् भने थोरैले मात्र अन्य धर्म मान्ने गरेको तथ्य तलको तालिकाले देखाएको छ । पछिल्ला दुई जनगणनाका प्रतिवेदन अनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा हिन्दु र बौद्ध धर्माबलम्बीहरुको जनसंख्याको हिस्सा नगण्य मात्रामा घटेको छ । वि. सं. २०६८ सालमा हिन्दु र बौद्ध धर्मावलम्बीहरु क्रमशः ९५.६७ र २.७७ प्रतिशत रहेकोमा सो प्रतिशत घटेर २०७८ सालमा ९५.५७% हिन्दु र १.१२% बौद्ध मार्गी हुन पुगेको छ । यसको उल्टो कृश्चियन धर्म मान्ने जनसंख्या पछिल्लो एक दशकमा १.४३ बाट वढेर ३.३१ पुग्नुले उनीहरुको वढोत्तरी हुँदै गएको तथ्यलाई औंल्याउँछ ।

तालिका ३.१ धर्मअनुसारको जनसंख्या

धर्म	नेपाल		कर्णाली		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	जनसंख्या	प्रतिशत	जनसंख्या	प्रतिशत	जनसंख्या	प्रतिशत
जम्मा	२९१६४५७८	१००	१६८८४१२	१००	२६५५९	१००
हिन्दु	२३६७७७४४	८१.१९	१५९८४३७	९४.६७	२५४९८	९६.०१
वौद्ध	२३९३५४९	८.२१	५३२९२	३.१६	१०३६	३.९०
इस्लाम	१४८३०६६	५.०९	३५७०	०.२१	२१	०.०८
किराँत	९२४२०४	३.१७	९५	०.०१	०	०.००
क्रिश्चियन	५१२३१३	१.७६	२९४५७	१.७४	४	०.०२
प्रकृति	१०२०४८	०.३५	३००९	०.१८	०	०.००
बोन	६७२२३	०.२३	५३४	०.०३	०	०.००
जैन	२३९८	०.०१	७	०.००	०	०.००
बहाई	५३७	०.००	८	०.००	०	०.००
सिख	१४९६	०.०१	३	०.००	०	०.००

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

तालिका ३.२ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको पछिल्ला दुई जनगणनामा धर्मअनुसारको जनसंख्या

धर्म	वि .सं. २०६८		वि .सं. २०७८	
	जनसंख्या	प्रतिशत	जनसंख्या	प्रतिशत
जम्मा	२३००५	१००.००	२२२०६	१००.००
हिन्दु	२२००९	९५.६७	२१२२२	९५.५७
बौद्ध	६३७	२.७७	२४९	१.१२
क्रिश्चियन	३९९	१.४३	७३५	३.३१
प्रकृति	७	०.०३	०	०.००
बहाई	१	०.००	०	०.००

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८/२०६८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

३.२ मातृभाषा अनुसारको जनसंख्या

बालबालिकाले जन्मेपछि सबैभन्दा पहिला बोल्न जानेको भाषालाई मातृभाषा भनिन्छ । तल प्रस्तुत तालिकामा मातृभाषाअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या वितरण देखाएको छ । चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा कुल २२,२०६ जनसंख्यामा नेपाली मातृभाषी सर्वाधिक (९७.२८%) छन्, जसमा १०,६४९ पुरुष र १०,९५२ महिला रहेका छन् । दोस्रो ठूलो मातृभाषा मगर धुत हो, जुन २.५८% (५७२ जना) ले बोल्छन् । गुरुङ्ग, मगर खाम, र अन्य भाषाहरूको प्रतिनिधित्व यस नगरपालिकामा निकै न्युन रहेको छ जुन चाहिँ क्रमशः ०.०५%, ०.०७%, र ०.०३% मात्र रहेको छ ।

तालिका ३.३ मातृभाषाअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या

मातृभाषा	जनसंख्या			
	जम्मा	जम्मा प्रतिशत	पूरुष	महिला
सवै मातृभाषा	२६५५९	१००.००	१३०२१	१३५३८
नेपाली	२५४८२	९५.९४	१२४८४	१२९९८
मगर धुत	८१९	३.०८	४०८	४११
तामाङ	२०९	०.७९	१०४	१०५
मगर खाम	२१	०.०८	११	१०
अन्य	२८	०.११	१४	१४

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

३.३ जातजाति अनुसारको जनसंख्या

नेपाल एउटा बहुजातीय बहुभाषिक देश हो । सामान्यतया जात भन्नाले हिन्दु बर्णाश्रम अन्तर्गतका बिभिन्न समूहलाई जनाउँछ । सामाजिक समावेशीकरणको दृष्टिकोणले जातजातिको तथ्याङ्कलाई एक महत्त्वपूर्ण पहिँचानको विषयसँग जोडेर हेर्ने गरिन्छ । दैलेख जिल्ला विभिन्न जातजातिहरूको उद्गम स्थलको रुपमा रहेको कुरा इतिहासकारहरुले व्याख्या गरेका छन् । यो नगरपालिका पनि दैलेख जिल्लाका एघार वटा स्थानीय तहमध्येको एक जातीय विविधता युक्त नगरपालिका हो । यस नगरपालिकामा वाहुन (उपाध्याय, न्यौपाने, रेग्मी, चौलागाइ, ढकाल, खनाल, सापकोटा, अधिकारी, कंडेल, सुवेदी, भट्टराई, रिजाल, देवकोटा), ठकुरी (रास्कोटी, सोबन्सी, चन्द, सिंह, हमाल, कल्याल, रखाल), क्षेत्री (भण्डारी, थापा, विष्ट, खड्का, खत्री, घर्ती, बुढा, बोहोरा, रावत, सावद, कार्की, रोकाया क्षेत्री), जनजाति (गुरुङ, मगर, लामा, तामाङ्ग), दलित (दमाई, कामी, सावन, सार्की, रोकाया, वादी), दशनामी (गिरी, योगी) आदि जातजातीहरूको मुख्य बसोबास रहेको छ । राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा १५ वटा जातजातिहरु बसोवास गरेका छन्। जातीय बनौटमा ठकुरी (२३.६४%) सवैभन्दा बढी जनसङ्ख्या भएको प्रमुख समुदायका रूपमा देखिन्छ, त्यसपछि विश्वकर्मा (२२.४९%), क्षेत्री (२१.०७%) र पहाडी ब्राह्मण (१७.३८%) समुदायको उल्लेख्य उपस्थिति रहेको छ । यी चार प्रमुख समुदायहरूले नगरपालिकाको कुल जनसङ्ख्याको करिब ८४

प्रतिशत हिस्सा ओगटेको देखिन्छ । दलित समुदायअन्तर्गत पर्ने विश्वकर्मा, परियार, सुनार, मिजार र बादी समुदायको संयुक्त उपस्थिति उल्लेख्य रहेकाले समावेशी विकास, सीपमूलक तालिम र लक्षित सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको आवश्यकता अधिक रहेको देखिन्छ । जनजाति समुदाय (मगर, तामाङ, गुरुङ्ग) तथा अल्पसङ्ख्यक मुसलमान समुदायको जनसङ्ख्या प्रतिशत कम भए पनि तिनको पहिचान, पहुँच र अधिकार सुनिश्चित गर्न समावेशी नीति आवश्यक देखिन्छ । समग्रमा, चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जातीय संरचना विविधतायुक्त रहेकाले योजना निर्माण र सेवा प्रवाहमा जातिगत सन्तुलन, सामाजिक न्याय र समान अवसरलाई केन्द्रमा राख्नुपर्ने अवस्था प्रष्ट पार्दछ ।

तालिका ३.४ जातजाति अनुसारको जनसंख्या

जात जाती	जनसंख्या			
	जम्मा	जम्मा प्रतिशत	महिला	पूरुष
सवै जातजाती	२६५५९	१००.००	१३०२१	१३५३८
ठकुरी	६२७८	२३.६४	३१३७	३१४१
विश्वकर्मा	५९७४	२२.४९	२९२२	३०५२
क्षेत्री	५५९५	२१.०७	२७०४	२८९१
व्राह्मण पहाड	४६१५	१७.३८	२२६४	२३५१
परियार	१६६५	६.२७	८०३	८६२
मगर	१२५१	४.७१	६३२	६१९
मिजार	६०५	२.२८	२७६	३२९
तामाङ	२५०	०.९४	१२३	१२७
गुरुङ्ग	८६	०.३२	३७	४९
सन्यासी/दसनामी	७८	०.२९	३७	४१
घर्ती	५८	०.२२	३४	२४
सुनुवार	३२	०.१२	१४	१८
अन्य	२७	०.१०	१२	१५
बादी	२४	०.०९	११	१३
मुसलमान	२१	०.०८	१५	६

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

३.४ परिवारको किसिमअनुसार परिवार संख्या

परिवारको बनावटलाई गत जनगणनामा एकल परिवार र संयुक्त परिवारमा वर्गीकरण गर्न सक्ने गरी विवरण सङ्कलन गरिएको थियो । एकल परिवार भन्नाले एकै घरमा बसोबास गर्नुका साथसाथै देहायको शर्त पूरा भएको हुनु पर्दछ ।

क) वावु आमा दुई जना र अविवाहित छोरा छोरी भएको परिवार

ख) श्रीमान् श्रीमतिमात्र भएको परिवार

ग) परिवारमा एक जनामात्र सदस्य भएको

घ) अविवाहित दाजुभाई दिदिवहिनी मात्र भएको परिवार

एकल परिवारको यो परिभाषाभित्र नपर्ने सम्पूर्ण अन्य परिवार संयुक्त परिवारमा पर्दछन् । परिवारको संरचनाले खास भुगोल वा प्रशासनिक क्षेत्रको सामाजिक स्वरुप र पारिवारिक संरचनामा भइरहेको परिवर्तनलाई प्रतिविम्बित गर्छ । परिवारमा कति पुस्ता सँगै वसीरहेका छन भन्ने कुरा पारिवारिक संरचनाबाट थाहा हुन्छ । यसले परिवारमा कति पुस्ताका सदस्य सँगै वस्छन भन्ने कुराको प्रचलनलाई झल्काउँदछ ।

तालिका ३.५ परिवारको किसिमअनुसार परिवार संख्या

क्षेत्र	जनसंख्या (संस्थागत वाहेक)				
	जम्मा	एकल	संयुक्त	एकल(%)	संयुक्त(%)
नेपाल	२८९२५४८०	१३४७३२६७	१५४५२२१३	४६.६	५३.४
कर्णाली	१६७५२०४	८३२८५२	८४२३५२	४९.७	५०.३
दैलेख	२५१६४७	१२८३४२	१२३३०५	५१.०	४९.०
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	२६५५९	१३५९०	१२९६९	५१.२	४८.८
वडा नं-१	२६८०	१३९७	१२८३	५२.१	४७.९
वडा नं-२	२९६५	१४९५	१४७०	५०.४	४९.६
वडा नं-३	२६४६	१३७२	१२७४	५१.९	४८.२
वडा नं-४	३३७०	१७८९	१५८१	५३.१	४६.९
वडा नं-५	३४४३	१५५७	१८८६	४५.२	५४.८
वडा नं-६	३५९३	१७५६	१८३७	४८.९	५१.१
वडा नं-७	३१०८	१५८१	१५२७	५०.९	४९.१
वडा नं-८	२८९४	१६८५	१२०९	५८.२२	४१.७८
वडा नं-९	१८६०	९५८	९०२	५१.५१	४८.४९

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

परिवारको किसिमअनुसार चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा कुल २६,५५९ जनसङ्ख्यामध्ये एकल परिवारमा १३,५९० जना (५१.२%) र संयुक्त परिवारमा १२,९६९ जना (४८.८%) वस्ने गरेको पाइएको छ । यसले नगरपालिकामा संयुक्त परिवारभन्दा एकल परिवारमा वस्ने चाहाना वढेको देखाउँछ । जुन दैलेख जिल्ला र कर्णाली प्रदेशको औसत भन्दा केही वढी देखिन्छ । वडा तहमा हेर्दा वडा नं. ८ मा एकल परिवारको हिस्सा सवैभन्दा बढी (५८.२२%) रहेको छ, जसले बसाइँसराइ, साना परिवारतर्फको झुकाव वा आर्थिक—सामाजिक परिवर्तनको प्रभाव जनाउँछ । यसको विपरीत वडा नं. ५ र ६ मा संयुक्त परिवारको प्रतिशत अधिक (५४.८% र ५१.१%) रहेकोले ती वडामा परम्परागत संयुक्त परिवार संरचना अझै मजबुत रहेको देखिन्छ अझै पनि नेपाल लगायत कर्णालीमा संयुक्त परिवारको प्रभुत्व रहेको पाइएता पनि चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा अन्य क्षेत्रको तुलनामा एकल परिवार तर्फको झुकाव वढी देखिन्छ। । समग्रमा, चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा परिवार संरचनामा क्रमिक रूपान्तरण भइरहेको अवस्था देखिएकाले आवास, सामाजिक सुरक्षा, वृद्ध हेरचाह तथा समुदाय—आधारित विकास कार्यक्रमहरूलाई वडागत परिवार संरचनाअनुसार योजना बनाउनु अत्यन्त आवश्यक देखिन्छ ।

खण्डः४ महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, तथा अपाङ्गता

४.१ स्थिर सम्पत्तिमा महिलाको स्वामित्व

तालिका ४.१ महिलाका नाममा घरजग्गा भएका परिवार

क्षेत्र	जम्मा परिवार	घर जग्गामा महिलाको स्वामित्व			घर जग्गामा महिलाको स्वामित्व(%)		
		भएका परिवार	नभएका परिवार	उल्लेख नभएको	भएका परिवार	नभएका परिवार	उल्लेख नभएको
नेपाल	६६६०८४१	१५८८९६८	४९६६५४८	१०५३२५	२३.८६	७४.५६	१.५८
कर्णाली	३६६०३७	४५९३२	३१०१०४	१०००१	१२.५५	८४.७२	२.७३
दैलेख	५४५९४	४५४३	४८५३९	१५१२	८.३२	८८.९१	२.७७
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	५११३	१३१	४८२१	१६१	२.५६	९४.२९	३.१५
वडा नं-१	५२६	३	५०९	१४	०.५७	९६.७७	२.६६
वडा नं-२	५९५	४७	५०८	४०	७.९	८५.३८	६.७२
वडा नं-३	४८१	१४	४६७	०	२.९१	९७.०९	०
वडा नं-४	६०३	३	५९३	७	०.५	९८.३४	१.१६
वडा नं-५	६४९	११	६०४	३४	१.६९	९३.०७	५.२४
वडा नं-६	६३९	१६	५७४	४९	२.५	८९.८३	७.६७
वडा नं-७	५९४	१५	५६७	१२	२.५३	९५.४५	२.०२
वडा नं-८	६०१	१५	५८४	२	२.५	९७.१७	०.३३
वडा नं-९	४२५	७	४१५	३	१.६५	९७.६५	०.७१

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

विभिन्न तहका सरकारहरुले महिला सशक्तीकरणका कार्यक्रमहरु विगतदेखि नै संचालन गर्दै आएका छन् । अचल सम्पत्तिमा महिलाको स्वामित्व स्थापित गर्न नेपाल सरकाले महिलाको नाममा घरजग्गा रजिष्ट्रेशण पास गर्दा लाग्ने शुल्कमा छुट दिने कानुनी व्यवस्था गरेअनुरुप त्यसको प्रभाव विस्तारै वढ्दै गएको देखिन्छ । तथापि माथिको तालिकाले नेपालमा स्थिर सम्पत्ति (घर र जग्गा) माथि महिलाको स्वामित्वमा ठुलो असमानता रहेको तथ्यलाई प्रकट गर्दछ। उपलब्ध तथ्याङ्कअनुसार चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा जम्मा ५,११३ परिवारमध्ये महिलाका नाममा घरजग्गा भएका परिवार केवल १३१ वटा अर्थात् २.५६ प्रतिशत मात्र रहेका छन्, जुन राष्ट्रिय (२३.८६%), कर्णाली प्रदेश (१२.५५%) र दैलेख जिल्ला (८.३२%) को औसतभन्दा अत्यन्तै कम देखिन्छ । नगरपालिकामा घरजग्गामा महिलाको स्वामित्व नभएका परिवार ९४.२९ प्रतिशत रहेकोले सम्पत्ति स्वामित्वमा लैङ्गिक असमानता सवैभन्दा बढी रहेको संकेत गर्दछ । वडा तहमा हेर्दा वडा नं. २ मा महिलाको नाममा घरजग्गा भएका परिवारको प्रतिशत तुलनात्मक रूपमा अधिक (७.९%) देखिए पनि अन्य वडाहरूमा यो प्रतिशत अत्यन्त न्यून (०.५%—२.९%) रहेको छ । समग्रमा, चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा महिलाको आर्थिक सशक्तीकरण, सम्पत्ति अधिकार, सहजीकरण, कर छुटजस्ता प्रोत्साहनात्मक नीति तथा लक्षित सचेतना कार्यक्रमको आवश्यकता स्पष्ट रूपमा देखाउँछ ।

४.२ बालबालिकाको साक्षरता दर

तल प्रस्तुत तथ्याङ्कअनुसार चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा ५—१७ वर्ष उमेर समूहका जम्मा ८,५४४ बालबालिका रहेका छन्, जसमध्ये ८,२३५ जना साक्षर रहेका छन् । यस आधारमा नगरपालिकाको बाल साक्षरता दर ९६.७ प्रतिशत रहेको छ, जुन राष्ट्रिय औसत (९४.१%) भन्दा वढी भए पनि कर्णाली प्रदेश (९६.६%) र दैलेख जिल्ला (९६.७%) को औसतभन्दा केही कम देखिन्छ । लैङ्गिक दृष्टिले हेर्दा बालकको साक्षरता दर ९६.६ प्रतिशत र बालिकाको ९६.२ प्रतिशत रहेकोले दुवैबीचको अन्तर न्यून रहेको छ । वडा तहमा हेर्दा वडा नं. ७ मा बाल साक्षरता दर सवैभन्दा बढी (९९.८%) रहेको छ भने वडा नं. ५, ८ र ३ मा पनि ९८ प्रतिशतभन्दा माथि साक्षरता दर देखिन्छ । तर वडा नं. ६ मा साक्षरता दर ८८.९ प्रतिशत मात्र रहेकाले त्यहाँ विद्यालय पहुँच, विद्यालय छोड्ने, बालश्रम वा सामाजिक—आर्थिक कारणले हुन्छ । समग्रमा, चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा बाल साक्षरता अवस्था सन्तोषजनक भए तापनि वडागत असमानता न्यूनीकरण गर्न लक्षित शैक्षिक हस्तक्षेप र विशेष सहयोग कार्यक्रमको आवश्यकता खाँचो देखिन्छ ।

तालिका ४.२ पाँच वर्षदेखि सत्र वर्षका बालबालिकाको साक्षरता दर

क्षेत्र	वालवालिका (५-१७)			साक्षर वालवालिका			वाल साक्षरता दर		
	जम्मा	वालक	वालिका	जम्मा	वालक	वालिका	जम्मा	वालक	वालिका
नेपाल	७४३०३००	३८२३९८०	३६०६३२०	६९९२६९६	३६०६६६०	३३८६०३६	९४.१	९४.३	९३.९
कर्णाली	५०८२४७	२५६९३४	२५१३१३	४९०७३०	२४८१९०	२४२५४०	९६.६	९६.६	९६.५
दैलेख	७७७५६	३८७५३	३९००३	७५१७५	३७४५३	३७७२२	९६.७	९६.७	९६.७
चामुण्डा बिन्द्रासैनी	८५४४	४२३३	४३११	८२३५	४०८९	४१४६	९६.४	९६.६	९६.२
वडा नं-१	९०४	४४९	४५५	८५२	४२१	४३१	९४.३	९३.८	९४.७
वडा नं-२	८७८	४२४	४५४	८४८	४१०	४३८	९६.६	९६.७	९६.५
वडा नं-३	८८१	४२२	४५९	८६७	४२०	४४७	९८.४	९९.५	९७.४
वडा नं-४	११००	६१०	४९०	१०६५	५८७	४७८	९६.८	९६.२	९७.६
वडा नं-५	११७४	५२४	६५०	११५८	५१५	६४३	९८.६	९८.३	९८.९
वडा नं-६	१०३९	५११	५२८	९२४	४६२	४६२	८८.९	९०.४	८७.५
वडा नं-७	९६१	४९९	४६२	९५९	४९८	४६१	९९.८	९९.८	९९.८
वडा नं-८	१००२	५०३	४९९	९८८	४९५	४९३	९८.६	९८.४	९८.८
वडा नं-९	६०५	२९१	३१४	५७४	२८१	२९३	९४.९	९६.६	९३.३

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

४.३ बालबालिकाहरुको विद्यालय जाने अवस्था

तलको तालिकामा ५ देखि १७ वर्षका बालबालिकाहरुको विद्यालयमा अध्ययन गर्न जाने वा नजाने अवस्था प्रस्तुत गरिएको छ।चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा ५—१७ वर्ष उमेर समूहका ८,५४४ बालबालिकामध्ये ९२.४ प्रतिशत हाल विद्यालय गईरहेका छन्, जुन राष्ट्रिय औसत (८९.५४%) भन्दा केही वढी भए तापनि दैलेख जिल्ला

(९३.०५%) र कर्णाली प्रदेश (९२.८४%) को औसतसँग लगभग समान देखिन्छ । विगतमा विद्यालय गएका तर हाल नगइरहेका बालबालिकाको हिस्सा ४.४२ प्रतिशत तथा कहिल्यै विद्यालय नगएका बालबालिका २.८ प्रतिशत रहेका छन्, जसले अझै पनि सबै बालबालिकालाई विद्याललमा ल्याउन थप प्रयास आवश्यक देखिन्छ । वडागतरुपमा हेर्दा वडा नं. ७ र ५ मा विद्यालय जाने दर सवैभन्दा बढी (९७.४% र ९६.६८%) रहेको छ भने वडा नं. ६ मा विद्यालय जाने दर सवैभन्दा कम (८३.५४%) र कहिल्यै विद्यालय नगएका बालबालिकाको प्रतिशत अधिक (१०.११%) देखिनुले त्यहाँ चुनौती रहेको बुझिन्छ । वडा नं. १ र ९ मा पनि विद्यालय पहुँच कमजोर देखिएकाले वडागत लक्षित कार्यक्रम, छात्रवृत्ति, अभिभावक सचेतना तथा विद्यालय पहुँच सुधारका उपायहरू अवलम्बन गर्नु अत्यन्त आवश्यक देखिन्छ ।

तालिका ४.३ पाँचदेखि सत्र वर्षका बालबालिकाहरुको विद्यालय जाने अवस्था

क्षेत्र	५-१७ वर्षका वालवालिका	हाल विद्यालय गईरहेका	विगतमा गएका	कहिल्यै विद्यालय नगएका
नेपाल	७४३०३००	८९.५४	५.२४	५.१२
कर्णाली	५०८२४७	९२.८४	४.३४	२.५६
दैलेख	७७७५६	९३.०५	४.२४	२.४८
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	८५४४	९२.४	४.४२	२.८
वडा नं-१	९०४	८८.७२	५.७५	५.४२
वडा नं-२	८७८	९१.५७	५.८१	१.७१
वडा नं-३	८८१	९३.८७	४.८८	१.२५
वडा नं-४	११००	९४.५५	३.२७	१.४५
वडा नं-५	११७४	९६.६८	२.३९	०.८५
वडा नं-६	१०३९	८३.५४	५.९७	१०.११
वडा नं-७	९६१	९७.४	२.३९	०.२१
वडा नं-८	१००२	९४.६१	४.०९	०.५
वडा नं-९	६०५	८८.४३	६.९४	४.३

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

४.४ पाँच वा सोभन्दा मुनिका बालबालिकाको जन्म दर्ताको अवस्था

तालिका ४.४ पाँच वा पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकाको जन्म दर्ताको अवस्था

क्षेत्र	जम्मा	जन्म दर्ता गरेका		जन्मदर्ता नगरेका	
		संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
कर्णाली	४०९२७६	३५७२२८	८७.३	५२०४८	१२.७
दैलेख	१२९६५२	११६२४४	८९.७	१३४०८	१०.३
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	३७४०	३४१४	९१.३	३२६	८.७
वडा नं-१	३५०	३१२	८९.१	३८	१०.९
वडा नं-२	३७४	३३६	८९.८	३८	१०.२
वडा नं-३	३७७	३३२	८८.१	४५	११.९

क्षेत्र	जम्मा	जन्म दर्ता गरेका		जन्मदर्ता नगरेका	
		संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
वडा नं-४	५१५	४९०	९५.१	२५	४.९
वडा नं-५	५५३	४६८	८४.६	८५	१५.४
वडा नं-६	४७६	४५८	९६.२	१८	३.८
वडा नं-७	३९२	३७५	९५.७	१७	४.३
वडा नं-८	४६९	४४७	९५.३	२२.०	४.७
वडा नं-९	२३४	१९६	८३.८	३८.०	१६.२

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

नेपालको जनगणनाको इतिहासमा ५ वर्षसम्मका बालबालिकाको जन्मदर्ता सम्बन्धी प्रश्न पहिलो पटक वि. सं २०७८ को जनगणनामा राखिएको थियो । नेपाल सरकारको पाँच वर्षसम्मका बालबालिकाको जन्मदर्तालाई सर्वब्यापी बनाउने नीतिका सन्दर्भमा यस तथ्याङ्कले महत्त्वपूर्ण सूचना प्रदान गर्छ। चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा पाँच वर्ष वा सोभन्दा मुनिका जम्मा ३,७४० बालबालिकामध्ये ३,४१४ जनाको जन्म दर्ता भएको छ, जसअनुसार जन्म दर्ता दर ९१.३ प्रतिशत रहेको छ । यो दर कर्णाली प्रदेश (८७.३%) र दैलेख जिल्ला (८९.७%) को औसतभन्दा बेसी देखिन्छ, जसले नगरपालिकामा जन्म दर्ताप्रतिको सचेतना तुलनात्मक रूपमा राम्रो रहेको संकेत गर्दछ । वडा तहमा हेर्दा वडा नं. ६, ७, ८ र ४ मा जन्म दर्ता दर सवैभन्दा बढी (९५% भन्दा माथि) रहेको छ भने वडा नं. ५ र ९ मा जन्म दर्ता नगरेका बालबालिकाको हिस्सा अधिक (१५.४% र १६.२%) देखिनुले ती वडामा सेवा पहुँच, अभिभावक सचेतना वा सामाजिक कारणले जन्म दर्ता अझै चुनौतीपूर्ण रहेको बुझिन्छ । समग्रमा, चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा जन्म दर्ताको अवस्था सन्तोषजनक भए तापनि सबै वडामा शतप्रतिशत दर्ता सुनिश्चित गर्न लक्षित जनचेतना, घुम्ति सेवा तथा स्थानीय तह, विद्यालय स्वास्थ्य ,संस्थाबीच समन्वयलाई थप सुदृढ गर्नुपर्ने आवश्यकता अधिक रहेको देखिन्छ ।

४.५ अठार वर्ष मुनिका बालबालिकाको बसाइँको प्रवन्ध

तालिका ४.५ अठार वर्ष मुनिका बाललालिकाको बसाइँको प्रवन्ध

क्षेत्र	जम्मा	आमा र बाबुसँग	आमासँगमात्र	वुवासँग मात्र	बाबु र सौतेनी आमासँग	आमा र सौतेनी बाबुसँग	अन्य नातेदारसँग	अन्य	उल्लेख नगरेका
कर्णाली	६७७०४८	८१.६	१३.२	०.९	०.४	०.१	३.३	०.५	०.१
दैलेख	१०४५६१	८०.२	१५.७	०.७	०.४	०.१	२.८	०.२	०.१
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	११६८०	८८.६	८.५	०.५	०.३	०.०	२.०	०.१	०.०
वडा नं-१	१२०२	९३.३	३.७	०.७	०.२	०.०	२.१	०.०	०.०
वडा नं-२	११८९	९२.९	४.०	०.३	०.३	०.२	१.९	०.२	०.३
वडा नं-३	११९६	९३.७	३.०	०.८	०.४	०.०	२.१	०.०	०.०
वडा नं-४	१५३१	९५.५	१.५	०.४	०.५	०.०	२.२	०.०	०.०
वडा नं-५	१६३९	७७.२	१९.२	०.६	०.०	०.०	२.९	०.२	०.०

क्षेत्र	जम्मा	आमा र बाबुसँग	आमासँगमात्र	वुवासँग मात्र	बाबु र सौतेनी आमासँग	आमा र सौतेनी बाबुसँग	अन्य नातेदारसँग	अन्य	उल्लेख नगरेका
वडा नं-६	१४४७	९४.१	५.०	०.१	०.२	०.०	०.६	०.०	०.०
वडा नं-७	१२८९	८८.०	९.५	०.३	०.२	०.०	१.९	०.०	०.०
वडा नं-८	१३९१	७७.६	१८.८	०.४	०.३	०.०	२.४	०.०	०.१
वडा नं-९	७९६	८७.६	९.२	०.८	१.४	०.१	०.९	०.०	०.०

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

माथिको तालिकामा विभिन्न प्रशासनिक क्षेत्रमा बालबालिकाको पालनपोषण वा अभिभावकत्वको संरचनागत विवरण दिइएको छ। आमावावुसँग वस्न पाउनु बालवालिकाको नैसर्गिक अधिकार हो । उनीहरुको सर्वाङ्गीण एवम् चौतर्फी विकासको लागि उचित रेखदेख र अभिभाकत्व चाहिन्छ । तथापि नेपालमा विद्यमान आर्थिक अभाव, वेरोजगारी, पारिवारिक विखण्डन लागायतका विविध कारणले वालिवालिकाहरु आफ्ना आमाबाबुसँग वस्ने अवसरबाट वञ्चित रहेको देखिन्छ । फलस्वरुप बाबुको पलायन/अनुपस्थितिको कारण आमासँगमात्र बालबालिका वस्ने गरेको पाइन्छ । चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा १८ वर्ष मुनिका जम्मा ११,६८० बालबालिकामध्ये ८८.६ प्रतिशत बालबालिका आमा—बाबुसँगै बसेका छन्, जुन दैलेख जिल्ला (८०.२%) र कर्णाली प्रदेश (८१.६%) को औसतभन्दा सवैभन्दा बढी हो । यसले नगरपालिकामा बालबालिकाको वसाइँ र अभिभावकीय उपस्थिती तुलनात्मक रूपमा मजबुत रहेको संकेत गर्दछ । आमासँग मात्र बस्ने बालबालिकाको हिस्सा ८.५ प्रतिशत रहेको छ, जुन वैदेशिक रोजगारी, वैवाहिक विच्छेद वा सामाजिक कारणसँग सम्बन्धित हुनसक्छ । बाबुसँग मात्र, सौतेनी अभिभावकसँग वा अन्य नातेदारसँग बस्ने बालबालिकाको प्रतिशत न्यून रहे पनि पूर्ण रूपमा नगण्य छैन, जसले केही बालबालिका पारिवारिक संरक्षणबाट आंशिक रूपमा वञ्चित रहेको अवस्था जनाउँछ । वडा तहमा हेर्दा वडा नं. ५ र ८ मा आमासँग मात्र बस्ने बालबालिकाको हिस्सा अधिक (१९.२% र १८.८%) देखिन्छ ।

४.६ बाल आश्रित अनुपात

मानिसले आफ्नो जिवनभर आयआर्जन हुने काम गर्न सक्दैन । जीवनको बाल्यकाल तथा वृद्धावस्थामा परिवार वा अरुमा भर पर्नु पर्दछ । प्रति सय जना काम गर्ने उमेर समूहका व्यक्तिमा आश्रित हुने जनसंख्यालाई बाल आश्रित वा वृद्ध आश्रित अनुपात भनिन्छ । तलको तालिकाअनुसार कर्णालीमा बालबालिका प्रतिशत उच्च (३३.१%) रहेको छ, जसको कारणले बाल आश्रित अनुपात पनि बढी (५३.६%) देखिन्छ।

चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको कुल जनसङ्ख्या २६,५५९मध्ये ०—१४ वर्ष उमेर समूहका ९,७७० बालबालिका रहेका छन्, जसले कुल जनसङ्ख्याको ३६.८ प्रतिशत हिस्सा ओगटेको देखिन्छ । यस आधारमा नगरपालिकाको बाल आश्रित अनुपात ६३.५ रहेको छ, अर्थात् प्रत्येक १०० कार्यशील उमेर समूह (१५—६४ वर्ष) का व्यक्तिले करिब ६४ जना बालबालिकालाई धान्नुपर्ने अवस्था रहेको छ, जुन राष्ट्रिय (४२.७), कर्णाली प्रदेश (५३.६) र दैलेख जिल्ला (५७.४) को औसतभन्दा बेसी हो । वडागतरुमा हेर्दा वडा नं. ८, ५ र ४ मा बाल जनसङ्ख्याको प्रतिशत सवैभन्दा बढी (४०.५%, ३९.९% र ३९.५%) तथा बाल आश्रित अनुपात पनि क्रमशः ७५.२, ७३.२ र ७०.७ रहेको देखिन्छ, जसले ती वडामा कार्यशील जनसङ्ख्यामाथि बाल आश्रितको चाप उच्च रहेको संकेत गर्दछ ।

तालिका ४.६ बाल आश्रित अनुपात

क्षेत्र	जम्मा जनसंख्या	उमेर समूहअनुसारको जनसंख्या		कुल जनसंख्यामा चौध वर्षसम्मको वालवालिकाको %	बाल आश्रित अनुपात
		१५-६४ वर्ष	०-१४ वर्ष		
नेपाल	२९१६४५७८	१९०२७२८९	८११५५७५	२७.८	४२.७
कर्णाली	१६८८४१२	१०४३०२६	५५८८९१	३३.१	५३.६
दैलेख	२५२३१३	१५०८९९	८६६४१	३४.३	५७.४
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	२६५५९	१५३९७	९७७०	३६.८	६३.५
वडा नं-१	२६८०	१५३६	९९०	३६.९	६४.५
वडा नं-२	२९६५	१८०४	९८१	३३.१	५४.४
वडा नं-३	२६४६	१५३६	९९१	३७.५	६४.५
वडा नं-४	३३७०	१८८१	१३३०	३९.५	७०.७
वडा नं-५	३४४३	१८७८	१३७५	३९.९	७३.२
वडा नं-६	३५९३	२२०८	१२२५	३४.१	५५.५
वडा नं-७	३१०८	१८९७	१०५०	३३.८	५५.४
वडा नं-८	२८९४	१५५९	११७२	४०.५	७५.२
वडा नं-९	१८६०	१०९८	६५६	३५.३	५९.७

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

४.७ बाल विवाहको अवस्था

तालिका ४.७ बाल विवाहको अवस्था

क्षेत्र	२०-२४ वर्षको जनसंख्या			१८ वर्ष नपुग्दै विहे गर्ने संख्या			वाल विवाह दर %		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
नेपाल	२७३१३३९	१२५९२१७	१४७२१२२	३८५०२१	६२६८७	३२२३३४	१४.१	५.०	२१.९
कर्णाली	१६८५४३	७६४४२	९२१०१	३३९२५	७२५९	२६६६६	२०.१	९.५	२९.०
दैलेख	२४७९४	१०९९६	१३७९८	४६७९	८८३	३७९६	१८.९	८.०	२७.५
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	२९००	१३७७	१५२३	४४९	८६	३६३	१५.५	६.३	२३.८
वडा नं-१	२७३	१४०	१३३	३५	७	२८	१२.८	५.०	२१.१
वडा नं-२	३३४	१५७	१७७	५०	९	४१	१५.०	५.७	२३.२
वडा नं-३	२६१	१३८	१२३	४७	१२	३५	१८.०	८.७	२८.५
वडा नं-४	३८५	१७७	२०८	७५	१२	६३	१९.५	६.८	३०.३
वडा नं-५	३३४	१४४	१९०	५२	१०	४२	१५.६	६.९	२२.१
वडा नं-६	४६५	२३१	२३४	६८	१७	५१	१४.६	७.४	२१.८
वडा नं-७	३७९	१८९	१९०	३६	४	३२	९.५	२.१	१६.८
वडा नं-८	२९९	१२०	१७९	५५	९	४६	१८.४	७.५	२५.७
वडा नं-९	१७०	८१	८९	३१	६	२५	१८.२	७.४	२८.१

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

बालबालिकाले सर्वाङ्गीण विकास र उचित शिक्षादिक्षा प्राप्त गर्न प्रयाप्त अवसर पाउँनु पर्छ । विगतदेखि नै बालविवाहको उच्च दरलाई मध्यनजर गर्दै नेपाल सरकारले १८ वर्ष नपुगी विवाह गर्न नपाइने कानुनी ब्यवस्था गरेको छ। चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा २०—२४ वर्ष उमेर समूहका जम्मा २,९०० जनामध्ये ४४९ जनाले १८ वर्ष नपुग्दै विवाह गरेका छन्, जसअनुसार बाल विवाह दर १५.५ प्रतिशत रहेको छ । यो दर राष्ट्रिय औसत (१४.१%) भन्दा थोरै बढी भए पनि कर्णाली प्रदेश (२०.१%) र दैलेख जिल्ला (१८.९%) को तुलनामा कम देखिन्छ । लैङ्गिक दृष्टिले हेर्दा बाल विवाहको समस्या महिलामा गम्भीर देखिन्छ, जहाँ महिलाको बाल विवाह दर २३.८ प्रतिशत रहेको छ भने पुरुषमा ६.३ प्रतिशत मात्र रहेको छ । वडा तहमा हेर्दा वडा नं. ४, ३, ८ र ९ मा बाल विवाह दर अधिक (१८% भन्दा माथि) देखिनुले ती वडाहरूमा सामाजिक परम्परा, शिक्षा पहुँच र चेतनाको अभावले बाल विवाहको जोखिम उच्च रहेको संकेत गर्दछ ।वडा नं. ७ मा बाल विवाह दर सबैभन्दा कम (९.५%) रहेको छ । समग्रमा, चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा बाल विवाहको अवस्था अझै चुनौतीपूर्ण रहेकाले बालिका शिक्षा, अभिभावक सचेतना, कानुनी कार्यान्वयन तथा वडागतरुपमा लक्षितसमुदायमा सामाजिक कार्यक्रमलाई सुदृढ गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

४.८ बाल श्रमको अवस्था

तालिका ४.८ बाल श्रमको अवस्था

क्षेत्र	वालवालिकाको संख्या (१०-१७ वर्ष)	कामअनुसार वालवालिकाको संख्या			काम (१०-१७ वर्षको कुल जनसंख्यामा %)		
		गैरघरायसी काम	घरायसी काम	काम नगरेका	गैर घरायसी काम	घरायसी काम	काम नगरेका
नेपाल	४६६३८७३	६३१४३२	७५४६८७	३२७५९२६	१३.५४	१६.१८	७०.२४
कर्णाली	३२६५२९	३७७६३	८३१४४	२०५४२६	११.५६	२५.४६	६२.९१
दैलेख	५०००४	६१९९	९८६७	३३९१७	१२.४	१९.७३	६७.८३
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	५४५९	७१२	१०००	३७४०	१३.०४	१८.३२	६८.५१
वडा नं-१	५९४	८८	३१	४७५	१४.८१	५.२२	७९.९७
वडा नं-२	५५६	५३	२०१	२९६	९.५३	३६.१५	५३.२४
वडा नं-३	५८०	५७	११९	४०४	९.८३	२०.५२	६९.६६
वडा नं-४	६८४	७१	१९०	४२३	१०.३८	२७.७८	६१.८४
वडा नं-५	७३२	९२	१३५	५०५	१२.५७	१८.४४	६८.९९
वडा नं-६	६६६	९०	७१	५०५	१३.५१	१०.६६	७५.८३
वडा नं-७	६४३	८४	५९	५००	१३.०६	९.१८	७७.७६
वडा नं-८	६१८	८८	७८	४५१	१४.२४	१२.६२	७२.९८
वडा नं-९	३८६	८९	११६	१८१	२३.०६	३०.०५	४६.८९

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ ले नेपालमा १० देखि १७ वर्षका बालबालिकामा बाल श्रमको अभ्यासलाई उजागर गरेको छ । हुनत यहाँ उल्लेख गरिएको बालश्रम बालबालिकाको वृद्धि विकासमा अवरोध गर्ने वा जोखिमयुक्त हो हैन भन्नेबारे विस्तृत अध्ययन गरिएको छैन । बालबालिकाको सामाजिकीकरण, सिप आर्जन तथा संस्कारको सिकाइमा टेवा पुऱ्याउन पनि केही सामान्य क्रियाकलाप वाञ्छनीय हुन सक्छ। चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा १०—१७ वर्ष उमेर समूहका जम्मा ५,४५९ बालबालिकामध्ये ७१२ जना (१३.०४%) गैर—घरायसी काममा र १,००० जना (१८.३२%) घरायसी काममा संलग्न रहेका छन्, जसअनुसार करिब ३१ प्रतिशत बालबालिका कुनै न कुनै प्रकारको श्रममा संलग्न रहेको देखिन्छ । यो अवस्था राष्ट्रिय औसतसँग करिब समान भए पनि दैलेख जिल्लाको औसतभन्दा केही बढी देखिन्छ, जसले नगरपालिकामा बाल श्रम अझै चिन्ताको विषय रहेको तथ्य उजागर गर्दछ । वडा तहमा हेर्दा वडा नं. ९ मा गैर—घरायसी (२३.०६%) र घरायसी (३०.०५%) दुवै प्रकारका बाल श्रम सबैभन्दा बढी देखिएको छ । त्यसैगरी वडा नं. २ र ४ मा घरायसी काममा संलग्न बालबालिकाको प्रतिशत उच्च रहेको छ, जसले घरेलु श्रम लुकेर रहेको समस्यालाई उजागर गर्दछ ।

४.९ अपाङ्गताको अवस्था

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को तथ्याङ्कअनुसार चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको कुल जनसङ्ख्या २६,५५९मध्ये ६६० जना अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू रहेका छन्, जसअनुसार नगरपालिकाको अपाङ्गता दर २.४९ प्रतिशत रहेको छ । यो दर राष्ट्रिय औसत (२.२२%) भन्दा वढी भए पनि कर्णाली प्रदेश (३.१२%) र दैलेख जिल्ला (३.१५%) को तुलनामा कम देखिन्छ । वडा तहमा हेर्दा वडा नं. ९ मा अपाङ्गता दर सबैभन्दा वढी (५.८६%) रहेको तथ्याङ्कले औंल्याउँछ, जसले त्यहाँ स्वास्थ्य सेवा पहुँच, पोषण अवस्था वा सामाजिक—आर्थिक कारणले अपाङ्गताको जोखिम उच्च हुन सक्ने अवस्था उजागर गर्छ । त्यसैगरी वडा नं. २ (४.१८%) र वडा नं. ३ (२.८३%) मा पनि अपाङ्गता दर तुलनात्मक रूपमा वढी देखिन्छ । विपरीत रूपमा वडा नं. १, ४ र ७ मा अपाङ्गता दर कम देखिनुले वडागत असमानता स्पष्ट रूपमा देखाउँछ । समग्रमा, यी तथ्याङ्कहरूले चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि लक्षित स्वास्थ्य, पुनर्स्थापना, पहुँचयुक्त पूर्वाधार र सामाजिक संरक्षण कार्यक्रमको आवश्यकता औंल्याउँछन् ।

तालिका ४.९ अपाङ्गताको अवस्था

क्षेत्र	जनसंख्या				अपाङ्गता दर
	जम्मा	अपाङ्ग	साङ्ग	उल्लेख नगरेका	
नेपाल	२९१६४५७८	६४७७४४	२८५०९७९६	७०३८	२.२२
कर्णाली	१६८८४१२	५२६०४	१६३५३६०	४४८	३.१२
दैलेख	२५२३१३	७९६०	२४४३२१	३२	३.१५
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	२६५५९	६६०	२५८९६	३	२.४९
वडा नं-१	२६८०	१९	२६६१	०	०.७१
वडा नं-२	२९६५	१२४	२८३९	२	४.१८
वडा नं-३	२६४६	७५	२५७१	०	२.८३

क्षेत्र	जनसंख्या				अपाङ्गता दर
	जम्मा	अपाङ्ग	साङ्ग	उल्लेख नगरेका	
वडा नं-४	३३७०	५७	३३१३	०	१.६९
वडा नं-५	३४४३	७२	३३७१	०	२.०९
वडा नं-६	३५९३	७३	३५२०	०	२.०३
वडा नं-७	३१०८	५३	३०५४	१	१.७१
वडा नं-८	२८९४	७८	२८१६	०	२.७
वडा नं-९	१८६०	१०९	१७५१	०	५.८६

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र ४.१ अपाङ्गताको किसिमअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या

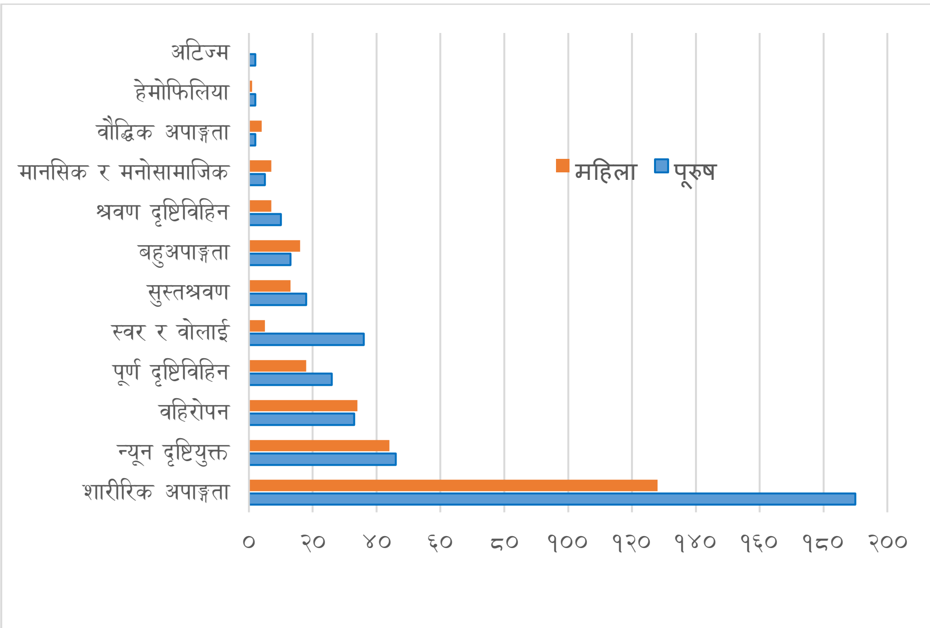

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

४.१० अपाङ्गताको किसिमअनुसार जनसंख्या

जनगणना २०७८ अनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको कुल जनसंख्या २६,५५९मध्ये २५,८९६ जनामा कुनै पनि प्रकारको अपाङ्गता नभएको देखिन्छ भने ६६३ जना कुनै न कुनै प्रकारको अपाङ्गतासँग बाँचिरहेको अवस्था उजागर गर्छ । यसरी हेर्दा नगरपालिकामा अपाङ्गता भएको जनसंख्या कुल जनसंख्याको करिब २.५ प्रतिशत आसपास रहेको देखिन्छ ।लिङ्गका आधारमा विश्लेषण गर्दा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूमध्ये पुरुष (३८५) महिलाभन्दा (२७८) वढी देखिन्छन् । यसले पुरुषमा अपाङ्गताको जोखिम तुलनात्मक रूपमा उच्च रहेको संकेत

देखाउँछ । अपाङ्गताको किसिमअनुसार हेर्दा शारीरिक अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू सवैभन्दा वढी (३१८) रहेका छन्, जसमा पुरुष १९० र महिला १२८ छन् । यसले शारीरिक अपाङ्गता नगरपालिकामा प्रमुख समस्या रहेको अवस्था उजागर गर्छ ।

त्यसैगरी न्यून दृष्टियुक्त (९०) र वहिरोपन (६७) भएका व्यक्तिहरूको संख्या पनि उल्लेखनीय देखिन्छ । न्यून दृष्टियुक्तमा पुरुष (४६) र महिला (४४) लगभग समान छन् भने वहिरोपनमा महिला (३४) पुरुष (३३) भन्दा थोरै वढी देखिन्छन् । स्वर र बोलाइ सम्बन्धी अपाङ्गतामा भने पुरुषको संख्या (३६) महिलाभन्दा (५) अत्यधिक वढी देखिनुले लिङ्गगत फरक स्पष्ट रूपमा औंल्याउँछ ।समग्रमा, चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा अपाङ्गताको किसिम र लिङ्ग अनुसार उल्लेखनीय विविधता देखिन्छ । यी तथ्याङ्कहरूले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि समावेशी नीति, पहुँचयुक्त पूर्वाधार, स्वास्थ्य तथा पुनर्स्थापना सेवा र लिङ्गमैत्री कार्यक्रमहरू सुदृढ गर्नुपर्ने आवश्यकता स्पष्ट रूपमा औंल्याउँछन् ।

तालिका ४.१० अपाङ्गताको किसिमअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या

सि नं	अपाङ्गता	जम्मा	पुरुष	महिला
१	जम्मा जनसंख्या	२६५५९	१३०२१	१३५३८
२	अपाङ्गता नभएको	२५८९६	१२६३६	१३२६०
३	कुनै न कुनै प्रकारको अपाङ्गता भएको	६६३	३८५	२७८
३.१	शारीरिक अपाङ्गता	३१८	१९०	१२८
३.२	न्यून दृष्टियुक्त	९०	४६	४४
३.३	वहिरोपन	६७	३३	३४
३.४	पूर्ण दृष्टिविहिन	४४	२६	१८
३.५	स्वर र वोलाई	४१	३६	५
३.६	सुस्तश्रवण	३१	१८	१३
३.७	बहुअपाङ्गता	२९	१३	१६
३.८	श्रवण दृष्टिविहिन	१७	१०	७
३.९	मानसिक र मनोसामाजिक	१२	५	७
३.१०	वौद्धिक अपाङ्गता	६	२	४
३.११	हेमोफिलिया	३	२	१
३.१२	अटिज्म	२	२	०
४	नखुलेको	३	२	१

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

४.११ अपाङ्गता भएका व्यक्तिको साक्षरता स्थिति

नेपालमा पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको कुल साक्षरता दर ५०.१५ प्रतिशत रहेको छ । यसले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूमध्ये करिब आधा जनसंख्या अझै निरक्षर रहेको अवस्था उजागर गर्छ ।

प्रदेशगत रूपमा हेर्दा कर्णाली प्रदेशमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको साक्षरता दर ५३.२ प्रतिशत रहेको छ, जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा वढी हो । यसले कर्णाली प्रदेशमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको शिक्षामा पहुँच केही हदसम्म सुधार हुँदै गएको संकेत देखाउँछ । यद्यपि अझै पनि करिब ४७ प्रतिशत निरक्षर रहेको तथ्याङ्कले चुनौती कायमै रहेको कुरा औंल्याउँछ ।दैलेख जिल्लामा पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको साक्षरता दर ५१.३८ प्रतिशत रहेको छ । यो दर राष्ट्रिय औसतसँग नजिक भए तापनि कर्णाली प्रदेशको औसतभन्दा केही कम देखिन्छ । यसले जिल्लास्तरमा शिक्षा पहुँच विस्तारका थप प्रयास आवश्यक रहेको अवस्था उजागर गर्छ ।चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको साक्षरता दर ५४.४९ प्रतिशत रहेको छ, जुन नेपाल, कर्णाली र दैलेख तीनै तहको औसतभन्दा वढी देखिन्छ । यसले नगरपालिकामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि शिक्षा पहुँच तुलनात्मक रूपमा राम्रो रहेको संकेत देखाउँछ ।वडागत विश्लेषण गर्दा वडा नं—४ (६४.८१%) र वडा नं—९ (६४.७१%) मा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको साक्षरता दर सवैभन्दा वढी देखिन्छ । यसका विपरित वडा नं—७ (४४.९%) र वडा नं—५ (४६.२७%) मा साक्षरता दर न्यून रहेको तथ्याङ्कले वडागत असमानता स्पष्ट रूपमा औंल्याउँछ ।समग्रमा, चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको साक्षरता अवस्था सन्तोषजनक देखिए पनि वडागत अन्तर र अझै उल्लेखनीय निरक्षर जनसंख्या कायम रहेको अवस्था उजागर गर्छ । यी तथ्याङ्कहरूले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि पहुँचयुक्त विद्यालय, समावेशी सिकाइ सामग्री, विशेष शिक्षा कार्यक्रम तथा स्थानीय तहको लक्षित हस्तक्षेप वढी आवश्यक रहेको कुरा स्पष्ट रूपमा औंल्याउँछन् ।

तालिका ४.११ अपाङ्गता भएका व्यक्तिको साक्षरता अवस्था

क्षेत्र	पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिको अपाङ्गता भएको जनसंख्या				साक्षरता दर
	जम्मा	साक्षर	निरक्षर	उल्लेख नगरेका	
नेपाल	६२१४२३	३११६३०	३०९३३७	४५६	५०.१५
कर्णाली	५०३०२	२६७६०	२३४८८	५४	५३.२
दैलेख	७५२५	३८६६	३६५०	९	५१.३८
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	६२४	३४०	२८३	१	५४.४९
वडा नं-१	१७	८	९	०	४७.०६
वडा नं-२	१२१	६५	५६	०	५३.७२
वडा नं-३	७३	४१	३२	०	५६.१६
वडा नं-४	५४	३५	१९	०	६४.८१
वडा नं-५	६७	३१	३६	०	४६.२७
वडा नं-६	६७	३२	३५	०	४७.७६
वडा नं-७	४९	२२	२७	०	४४.९
वडा नं-८	७४	४०	३४	०	५४.०५

क्षेत्र	पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिको अपाङ्गता भएको जनसंख्या				साक्षरता दर
	जम्मा	साक्षर	निरक्षर	उल्लेख नगरेका	
वडा नं-९	१०२	६६	३५	१	६४.७१

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

४.१२ विधवा तथा एकल महिलाको संख्या

यहाँ एकल महिला भन्नाले प्राकृतिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत जस्ता बिविध कारणले महिला आफ्नो श्रीमानसँग नवसेको अवस्थालाई जनाउँदछ । एकल महिला अन्तर्गत विधवा, सम्बन्धबिच्छेद गरेका, भिन्न वसेका र ३५ वर्ष वा सोभन्दा माथिका अविवाहित महिलालाई समावेश गरिएको छ। नेपालमा १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको महिला जनसंख्यामा विधवा तथा एकल महिलाको उपस्थिति उल्लेखनीय छ । नेपालमा कुल महिलामध्ये ६.६४ प्रतिशत विधवा र ८.०२ प्रतिशत एकल महिला रहेका छन्। कर्णाली प्रदेश र दैलेख जिल्लामा पनि यो अनुपात राष्ट्रिय औसतसँग मिल्दोजुल्दो देखिए तापनि, चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा विधवा (४.५९%) र एकल महिला (५.०८%) को प्रतिशत तुलनात्मक रूपमा कम रहेको तथ्याङ्कले औंल्याउँछ । वडागत रूपमा हेर्दा वडा नं. ९ मा विधवा तथा एकल महिलाको प्रतिशत सबैभन्दा वढी देखिएको छ, जसले स्थानीय तहमा सामाजिक सुरक्षा, आयआर्जन र लक्षित सहयोग कार्यक्रमहरूलाई वढी प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्नुपर्ने आवश्यकता देखाउँछ ।

तालिका ४.१२ विधवा तथा एकल महिलाको संख्या

क्षेत्र	१० वर्ष वा सोभन्दा माथिको महिला जनसंख्या				
	जम्मा	विधवा	एकल महिला	विधवा (%)	एकल महिला(%)
नेपाल	१२४३९२४७	८२६१४७	९९७६६२	६.६४	८.०२
कर्णाली	६९६०३५	४०६८१	४७१७९	५.८४	६.७८
दैलेख	१०४९८०	६१३७	६९९४	५.८५	६.६६
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	१०४६८	४८१	५३२	४.५९	५.०८
वडा नं-१	१०३९	११	१२	१.०६	१.१५
वडा नं-२	११८९	६९	८०	५.८	६.७३
वडा नं-३	१०२५	६१	६८	५.९५	६.६३
वडा नं-४	१२२५	४४	४७	३.५९	३.८४
वडा नं-५	१४०६	७७	७९	५.४८	५.६२
वडा नं-६	१३९०	५२	६४	३.७४	४.६
वडा नं-७	१२४८	४९	५०	३.९३	४.०१
वडा नं-८	११४७	६३	६४	५.४९	५.५८
वडा नं-९	७९९	५५	६८	६.८८	८.५१

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

४.१३ लिङ्गअनुसार परिवारमूली

परिवार सङ्गै अक्सर बसोबास गर्ने सदस्यहरुमध्ये बाट परिवारको महत्त्वपूर्ण जिम्मेवारी बहन गर्ने, परिवार संचालनको लागि आवश्यक चाँजोपाजो मिलाउने र पारिवारिक विषयमा निर्णय लिने व्यक्ति नै परिवारमूली हो । परिवारमूली महिला पूरुष जो सुकै पनि हुन सक्दछन् । परिवारमूलीको उमेर, पेशा, ब्यवसाय, शिक्षा, स्वास्थ्य, निर्णय क्षमता जस्ता आदि कुराले परिवारको आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अवस्थालाई धेरै हदसम्म निर्धारण गर्ने भएकोले यहाँ परिवारमूलीको लैङ्गिक हिसावले परिवारको अवस्था चित्रण गर्न खोजिएको छ । तलको तालिकाअनुसार परिवारमूलीमा पुरुषको संख्या वढी रहेको अवस्था छ । नेपालमा कुल परिवारमूलीमध्ये ६८.४४ प्रतिशत पुरुष र ३१.५६ प्रतिशत महिला रहेका छन्, जसले परिवारको नेतृत्वमा लैङ्गिक असन्तुलन रहेको तथ्य उजागर गर्छ । कर्णाली प्रदेश र दैलेख जिल्लामा पनि पुरुष परिवारमूलीको हिस्सा वढी नै देखिए तापनि, दैलेखमा महिला परिवारमूलीको प्रतिशत (३६.०५%) तुलनात्मक रूपमा उच्च रहेको अवस्था औंल्याउँछ । चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा ७०.२७ प्रतिशत परिवार पुरुषले र २९.७३ प्रतिशत परिवार महिलाले नेतृत्व गरेका छन् । वडागत विश्लेषण गर्दा वडा नं. १ मा पुरुष र महिला परिवारमूलीको अनुपात लगभग बराबर देखिएको छ भने वडा नं. ८ मा महिला परिवारमूलीको प्रतिशत (४०.७७%) अन्य वडाभन्दा वढी रहेको तथ्याङ्कले स्थानीय तहमा महिला सशक्तीकरण र सामाजिक—आर्थिक भूमिकामा सकारात्मक परिवर्तन भइरहेको संकेत देखाउँछ ।

तालिका ४.१३ लिङ्गअनुसार परिवारमूली

क्षेत्र	परिवार मूली				
	जम्मा	पूरुष	महिला	पूरुष(%)	महिला(%)
नेपाल	६६६०८४१	४५५८७६१	२१०२०८०	६८.४४	३१.५६
कर्णाली	३६६०३७	२४८६०३	११७४३४	६७.९२	३२.०८
दैलेख	५४५९४	३४९१४	१९६८०	६३.९५	३६.०५
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	५११३	३५९३	१५२०	७०.२७	२९.७३
वडा नं-१	५२६	२६५	२६१	५०.३८	४९.६२
वडा नं-२	५९५	४२९	१६६	७२.१	२७.९
वडा नं-३	४८१	३९०	९१	८१.०८	१८.९२
वडा नं-४	६०३	४७२	१३१	७८.२८	२१.७२
वडा नं-५	६४९	४८०	१६९	७३.९६	२६.०४
वडा नं-६	६३९	५०५	१३४	७९.०३	२०.९७
वडा नं-७	५९४	४०९	१८५	६८.८६	३१.१४
वडा नं-८	६०१	३५६	२४५	५९.२३	४०.७७
वडा नं-९	४२५	२८७	१३८	६७.५३	३२.४७

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

४.१४ ज्येष्ठ नागरिकसम्बन्धी विवरण

ज्येष्ठ नागरिकलाई कतै ६० वर्ष माथि त कतै ६५ वर्षदेखि माथिको जनसंख्या मानेर परिभाषित गरिएको पाइन्छ । यहाँ ६५ वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्यालाई वृद्ध जनसंख्या मानेर विश्लेषण गरिएको छ । तलको तलिकाले नेपालमा कुल जनसंख्याको ६.९ प्रतिशत हिस्सा ६५ वर्ष वा सोभन्दा माथिका ज्येष्ठ नागरिकको रहेको छ, जसका आधारमा वृद्ध आश्रित अनुपात १०.६ छ । कर्णाली प्रदेशमा ६५ वर्ष माथिको जनसंख्या ५.१ प्रतिशत मात्र रहेकाले वृद्ध आश्रित अनुपात ८.३ रहेको देखिन्छ, जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा कम हो । दैलेख जिल्लामा ज्येष्ठ नागरिकको हिस्सा ५.९ प्रतिशत र वृद्ध आश्रित अनुपात ९.८ रहेको छ । चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा कुल जनसंख्याको ५.२ प्रतिशत ६५ वर्षभन्दा माथिका रहेका छन् र वृद्ध आश्रित अनुपात ९.० रहेको अवस्था देखिन्छ । वडागत रूपमा हेर्दा वडा नं. २ र वडा नं. ८ मा ज्येष्ठ नागरिकको प्रतिशत तथा वृद्ध आश्रित अनुपात तुलनात्मक रूपमा वढी देखिएको छ भने वडा नं. ३ र वडा नं. ६ मा यो अवस्था कम रहेको छ।

तालिका ४.१४ ज्येष्ठ नागरिक सम्बन्धी विवरण

क्षेत्र	जम्मा जनसंख्या	उमेर समूहअनुसारको जनसंख्या		कुल जनसंख्यामा ६५+ को जनसंख्या प्रतिशत	वृद्ध आश्रित अनुपात
		१५-६४ वर्ष	६५+ वर्ष		
नेपाल	२९१६४५७८	१९०२७२८९	२०२१७१४	६.९	१०.६
कर्णाली	१६८८४१२	१०४३०२६	८६४९५	५.१	८.३
दैलेख	२५२३१३	१५०८९९	१४७७३	५.९	९.८
चामुण्डा बिन्द्रासैनी	२६५५९	१५३९७	१३९२	५.२	९.०
वडा नं-१	२६८०	१५३६	१५४	५.७	१०.०
वडा नं-२	२९६५	१८०४	१८०	६.१	१०.०
वडा नं-३	२६४६	१५३६	११९	४.५	७.८
वडा नं-४	३३७०	१८८१	१५९	४.७	८.५
वडा नं-५	३४४३	१८७८	१९०	५.५	१०.१
वडा नं-६	३५९३	२२०८	१६०	४.५	७.३
वडा नं-७	३१०८	१८९७	१६१	५.२	८.५
वडा नं-८	२८९४	१५५९	१६३	५.६	१०.५
वडा नं-९	१८६०	१०९८	१०६	५.७	९.७

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

खण्ड:५ विवाह र प्रजनन् सम्बन्धी विवरण

५.१ दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्याको बैवाहिक स्थिति

जनसंख्या परिवर्तनमा प्रभाव पार्ने जैविक तत्वमध्ये विवाह तथा प्रजनन् पनि एक महत्त्वपूर्ण तत्त्व हो। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को तथ्याङ्कअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको कुल जनसंख्या २०,३३८ रहेको छ । यसमध्ये ७,५१३ जना अविवाहित र १२,१६४ जना विवाहित रहेका छन्, जसले नगरपालिकामा विवाहित जनसंख्या वढी रहेको अवस्था उजागर गर्छ । उमेर समूह १०—१४ वर्षमा प्रायः सबै अविवाहित देखिनु स्वाभाविक छ भने २०—२४ वर्षपछि विवाह गर्ने प्रवृत्ति तीव्र रूपमा बढेको तथ्याङ्कले औंल्याउँछ । ३० वर्षभन्दा माथिका उमेर समूहमा विवाहितको हिस्सा अत्यधिक रहेको छ । वृद्ध उमेरतर्फ जाँदा विधुर/विधुवाको संख्या क्रमशः बढ्दै गएको देखिन्छ, विशेषगरी ६० वर्ष माथिका उमेर समूहमा यो अवस्था स्पष्ट देखाउँछ । पारपाचुके र छुट्टिएका व्यक्तिको संख्या भने सबै उमेर समूहमा न्यून रहेको तथ्याङ्कले नगरपालिकामा पारिवारिक सम्बन्ध तुलनात्मक रूपमा स्थिर रहेको संकेत गर्छ ।

तालिका ५.१ दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्याको बैवाहिक स्थिति

उमेर समूह (वर्ष)	जम्मा	अविवाहित	विवाहित	विधुर/विधुवा	पारपाचुके	छुट्टिएका
जम्मा	२०३३८	७५१३	१२१६४	६१५	१९	२७
१० - १४	३५४९	३५३३	१६	०	०	०
१५ - १९	३१२९	२७३३	३९४	१	१	०
२० - २४	२९००	९५५	१९२७	६	५	७
२५ - २९	१८४७	१८९	१६४८	५	३	२
३० - ३४	१३५१	४९	१२८२	१६	१	३
३५ - ३९	१३२०	१६	१२८०	१८	२	४
४० - ४४	११६९	१३	११३०	२०	३	३
४५ - ४९	१०८७	५	१०५०	२८	३	१
५० - ५४	१०६३	५	१००७	४८	०	३
५५ - ५९	८०२	३	७५१	४५	१	२
६० - ६४	७२९	४	६४३	८१	०	१
६५ - ६९	५४३	१	४६५	७७	०	०
७० - ७४	४७३	२	३४१	१३०	०	०
७५+ वर्ष	३७६	५	२३०	१४०	०	१

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

कर्णाली प्रदेशको कुल जनसंख्यामा ३४.०२ प्रतिशत अविवाहित, ६१.५४ प्रतिशत विवाहित र ४.० प्रतिशत विधुर/विधुवा रहेका छन्, जबकि दैलेख जिल्लामा क्रमशः ३४.५७, ६१.०५ र ३.९९ प्रतिशत छन् । चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा यी अनुपात क्रमशः ३६.९४, ५९.८१ र ३.०२ प्रतिशत देखिनुले नगरपालिकामा

अविवाहितको प्रतिशत प्रदेश र जिल्लाभन्दा थोरै बढी, तर विवाहितको प्रतिशत केही थोरै कम रहेको अवस्था झल्काउँछ। लिङ्ग अनुसार हेर्दा पनि तुलनात्मक अन्तर देखिन्छ । पुरुष अविवाहितको प्रतिशत नगरपालिकामा ४१.०३, जिल्लामा ३९.०४ र प्रदेशमा ३७.९१ रहेको छ, जबकि महिलामा नगरपालिकामा ३३.०८, जिल्ला ३०.६२ र प्रदेश ३०.४३ प्रतिशत रहेको तथ्याङ्कले महिला अधिक विवाहित हुनुको अवस्था औंल्याउँछ । विधुर/विधुवाको प्रतिशत महिलामा नगरपालिकामा ४.५९, जिल्ला ५.८५ र प्रदेश ५.८४ रहेको देखिन्छ, जसले वृद्ध उमेर समूहमा महिलाको अधिक दिर्घायू र विधवा अवस्थाको स्पष्ट संकेत देखाउँछ । कुल मिलाएर नगरपालिकाको वैवाहिक संरचना जिल्ला र प्रदेशसँग तुलनात्मक रूपमा सामान्य तर अविवाहित र विधुवाको प्रतिशतमा सानो भिन्नता रहेको तथ्याङ्क उजागर गर्छ।

तालिका ५.२ लिङ्ग अनुसारको जम्मा जनसंख्यामा वैवाहिक स्थिति प्रतिशत

क्षेत्र	लिङ्ग	जम्मा	लिङ्ग अनुसारको जम्मा जनसंख्यामा वैवाहिक स्थिति %				
			अविवाहित	विवाहित	विधुर/विधुवा	पारपाचुके	छुट्टिएका
कर्णाली	जम्मा	१३३७८९३	३४.०२	६१.५४	४.००	०.१४	०.३०
	पूरुष	६४१८५८	३७.९१	५९.७६	२.००	०.१२	०.२१
	महिला	६९६०३५	३०.४३	६३.१८	५.८४	०.१७	०.३८
दैलेख	जम्मा	१९७७५६	३४.५७	६१.०५	३.९९	०.१३	०.२६
	पूरुष	९२७७६	३९.०४	५८.८०	१.८९	०.१०	०.१६
	महिला	१०४९८०	३०.६२	६३.०४	५.८५	०.१५	०.३४
चामुण्डा बिन्द्रासैनी	जम्मा	२०३३८	३६.९४	५९.८१	३.०२	०.०९	०.१३
	पूरुष	९८७०	४१.०३	५७.४५	१.३६	०.०८	०.०८
	महिला	१०४६८	३३.०८	६२.०४	४.५९	०.११	०.१८

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

५.२ लिङ्गअनुसार विवाहको मध्यक उमेर

विवाह गर्ने उमेरले व्यक्तिको शिक्षा, स्वास्थ्य र सिकाई जस्ता सर्वाङ्गीण पक्षको विकासमा प्रभाव पार्ने भएकोले यहाँ विवाह गर्दाको मध्यक उमेर अनुसारको जनसंख्या प्रस्तुत गरिएको छ । नेपालमा कुल विवाहको मध्यक उमेर २० वर्ष छ, जसमा पुरुषको २१.४ वर्ष र महिलाको १८.७ वर्ष छ । कर्णाली प्रदेश र दैलेख जिल्लामा विवाहको मध्यक उमेर क्रमशः१९.७ वर्ष र १९ वर्ष देखिन्छ । चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा विवाहको मध्यक उमेर १८.८ वर्ष रहेको छ । लिङ्गअनुसार हेर्दा पुरुषको मध्यक उमेर २० वर्ष र महिलाको १७.९ वर्ष रहेको छ । जसले महिलाले पुरुषको तुलनामा करिब २ वर्ष छिटो विवाह गर्ने परम्परा औंल्याउँछ । तुलनात्मक दृष्टिले कर्णाली प्रदेशमा मध्यक उमेर १९.७ वर्ष, दैलेख जिल्लामा १९ वर्ष रहेको हुँदा, नगरपालिकामा विवाहको मध्यक उमेर प्रदेश र जिल्लाभन्दा केही कम देखिन्छ । वडागत विवरणमा हेर्दा वडा नं.९ मा सबैभन्दा कम १८.१ वर्ष, वडा नं.७ मा उच्चतम १९.८ वर्ष रहेको छ, जसले स्थानीय स्तरमा विवाहको सुरु हुने उमेरमा केही

भिन्नता रहेको अवस्था औँल्याउँछ । कुल मिलाएर, नगरपालिकामा विवाह छिटो हुने चलन तुलनात्मक रूपमा प्रष्ट देखिन्छ।

तालिका ५.३ लिङ्गअनुसार विवाहको मध्यक उमेर

लिङ्ग	विवाहको मध्यक उमेर (वर्ष)												
	नेपाल	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डा बिन्द्रासैनी	वडा नं.								
					१	२	३	४	५	६	७	८	९
जम्मा	२०	१९.७	१९	१८.८	१८.५	१८.५	१८.५	१८.८	१८.९	१९.७	१९.८	१८.८	१८.१
पुरुष	२१.४	२०.७	२०.१	२०	१९.३	१९.९	१९.७	२०	२०	२०.९	२१.३	१९.८	१९.३
महिला	१८.७	१८.८	१८	१७.९	१७.८	१७.२	१७.५	१७.७	१८	१८.७	१८.५	१८.१	१७.३

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र ५.१ लिङ्गअनुसार विवाहको मध्यक उमेर

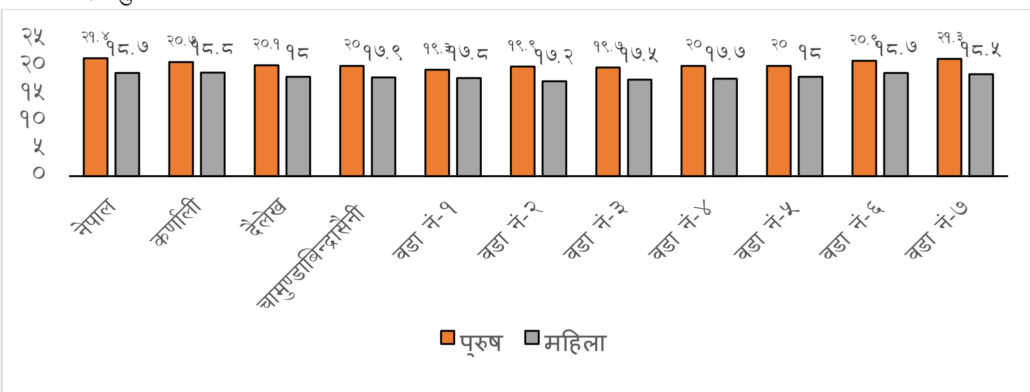

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

५.३ उमेर समूहअनुसार दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको बिवाहित जनसंख्या

चित्र ५.२ उमेर समूह अनुसार दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको चामुण्डाबिन्द्सैनीको बिवाहित जनसंख्या

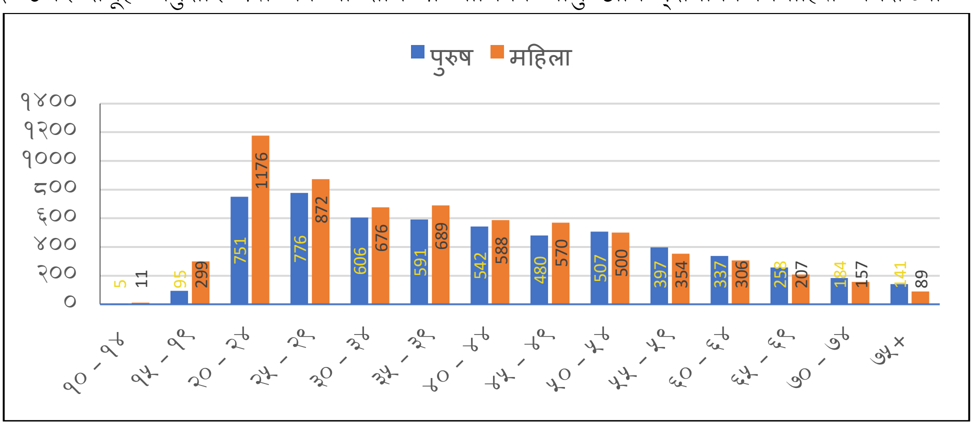

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

५.४ पहिलो विवाह गर्दाको उमेरअनुसार दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको विवाहित जनसंख्या

विवाह एक सामाजिक दायित्व तथा प्राकृतिक नियम हो जुन कानुनद्वारा समेत नियन्त्रित र निर्देशित हुन्छ। यो समाजको आधारभूत एकाइ परिवार निर्माण प्रकिया हो । तर विवाह गर्ने उमेरले व्यक्तिको स्वास्थ्य, शिक्षा, आयआर्जन जस्ता जीवनका विविध पक्षमा प्रभाव पर्ने भएकोले पहिलो विवाह गर्दाको उमेर अनुसारको तथ्याङ्क आवश्यक पर्छ । तल प्रस्तुत तालिकामा पहिलो विवाह गर्दाको विभिन्न उमेर समूह अनुसारको जनसंख्या वितरण प्रस्तुत गरिएको छ । हालका विभिन्न उमेरसमूहमा समग्रमा हेर्दा, सबैभन्दा धेरै व्यक्तिहरूले पहिलो विवाह १८—२० वर्षको उमेरमा गरेका छन् । यस उमेर समूहमा ५,५६९ जना पर्छन्, जुन कुल विवाहित जनसंख्याको सबैभन्दा ठूलो हिस्सा हो । त्यसपछि १५—१७ वर्षको उमेरमा पहिलो विवाह गर्ने व्यक्तिको संख्या ३,०७१ रहेको देखिन्छ । यसमा पनि हालको उमेर २० वर्ष मुनिका जनसंख्याको पहिलो विवाहको उमेर २० वर्ष नपुग्दै विवाह गर्ने ३८५ रहनु सोचनीय विषय हो। २० वर्षपछि पहिलो विवाह गर्ने प्रवृत्ति तुलनात्मक रूपमा कम देखिन्छ । २१—२४ वर्षमा पहिलो विवाह गर्ने २,०९६ जना, २५—२९ वर्षमा ८७३ जना र ३० वर्ष वा सोभन्दा माथि पहिलो विवाह गर्ने १३० जना मात्र रहेको तथ्याङ्कले देखाउँछ कि ढिलो विवाह गर्ने अभ्यास अझै सीमित छ ।हालको उमेर समूहअनुसार हेर्दा, १५—१९ वर्षका विवाहित व्यक्तिहरू अधिकांशले १५—१७ वर्षमै विवाह गरेका छन्, जबकि २०—२४ र २५—२९ वर्ष उमेर समूहमा रहेका विवाहितहरूले मुख्यतः १८—२० वर्षमै पहिलो विवाह गरेको अवस्था देखिन्छ । उमेर बढ्दै जाँदा (४० वर्षभन्दा माथिका समूहमा) १५ वर्षभन्दा मुनि वा १५—१७ वर्षमै विवाह गर्नेको संख्या अझै देखिनु, विगतमा बाल तथा कम उमेरमा विवाह व्यापक रूपमा प्रचलित थियो भन्ने तथ्य उजागर गर्छ।

तालिका ५.४ पहिलो विवाह गर्दाको उमेरअनुसार दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको विवाहित जनसंख्या

हालको उमेर समूह	जम्मा	पहिलो विवाह गर्दाको उमेर (वर्ष)						
		<१५	१५-१७	१८-२०	२१-२४	२५-२९	३०+	नखुलेको
जम्मा	१२८२५	१०१५	३०७१	५५६९	२०९६	८७३	१३०	७१
१० - १४	१६	१६	०	०	०	०	०	०
१५ - १९	३९६	१०	२२६	१५८	०	०	०	२
२० - २४	१९४५	३६	४१३	११५९	३२२	०	०	१५
२५ - २९	१६५८	३८	३०१	७७३	४३१	१११	०	४
३० - ३४	१३०२	४९	२६१	५६५	२८१	१३२	१२	२
३५ - ३९	१३०४	५६	३१५	५९३	२१३	१०१	२३	३
४० - ४४	११५६	७७	२३७	५३७	१९१	९०	१७	७
४५ - ४९	१०८२	८९	२५६	४५४	१५६	११२	१२	३
५० - ५४	१०५८	१२१	२६७	४०८	१५५	८७	१२	८
५५ - ५९	७९९	११२	२०३	२९१	११७	५९	१६	१

हालको उमेर समूह	जम्मा	पहिलो विवाह गर्दाको उमेर (वर्ष)						
		<१५	१५-१७	१८-२०	२१-२४	२५-२९	३०+	नखुलेको
६० - ६४	७२५	१२०	१८४	२४६	९४	६१	१६	४
६५ - ६९	५४२	९०	१६८	१६३	५५	५१	१२	३
७० - ७४	४७१	१०३	१३५	१३६	४४	३७	६	१०
७५+	३७१	९८	१०५	८६	३७	३२	४	९

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र ५.३ पहिलो विवाह गर्दाको उमेरअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या

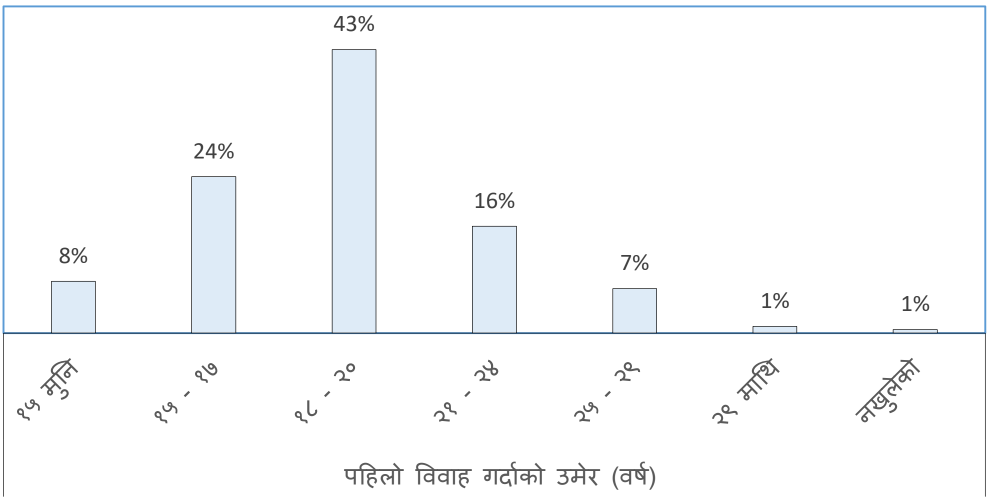

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

माथिको चित्रले चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा पहिलो विवाह गर्दाको उमेरको स्पष्ट प्रवृत्ति देखाउँछ । चित्रअनुसार सबैभन्दा धेरै व्यक्तिहरूले १८—२० वर्षको उमेरमा पहिलो विवाह गरेका छन्, जसको हिस्सा करिब ४३% रहेको छ । त्यसपछि १५—१७ वर्षको उमेरमा विवाह गर्नेको अनुपात २४% देखिनु, नगरपालिकामा १८ वर्ष नपुग्दै विवाह गर्ने अभ्यास अझै वढी रहेको अवस्था उजागर गर्छ । २१—२४ वर्षमा विवाह गर्नेको हिस्सा १६% रहेको छ भने १५ वर्षभन्दा मुनि विवाह गर्नेको प्रतिशत करिब ८% रहनुले बाल विवाह पूर्ण रूपमा अन्त्य भइनसकेको तथ्यलाई औंल्याउँछ । यसको विपरीत, २५ वर्षपछि (२५—२९, ३० वर्ष माथि) पहिलो विवाह गर्नेको प्रतिशत निकै कम (७% भन्दा तल) देखिन्छ । समग्रमा, यो तथ्याङ्कले चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा पहिलो विवाहको उमेर मुख्यतः किशोरावस्थाको उत्तरार्धमा केन्द्रित रहेको र कानुनी उमेरभन्दा अगाडि विवाह गर्ने प्रवृत्ति अझै उल्लेखनीय रहेको अवस्था स्पष्ट रूपमा देखाउँछ।

चित्र ५.४ हालको उमेर समूह अनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको विवाहित जनसंख्या

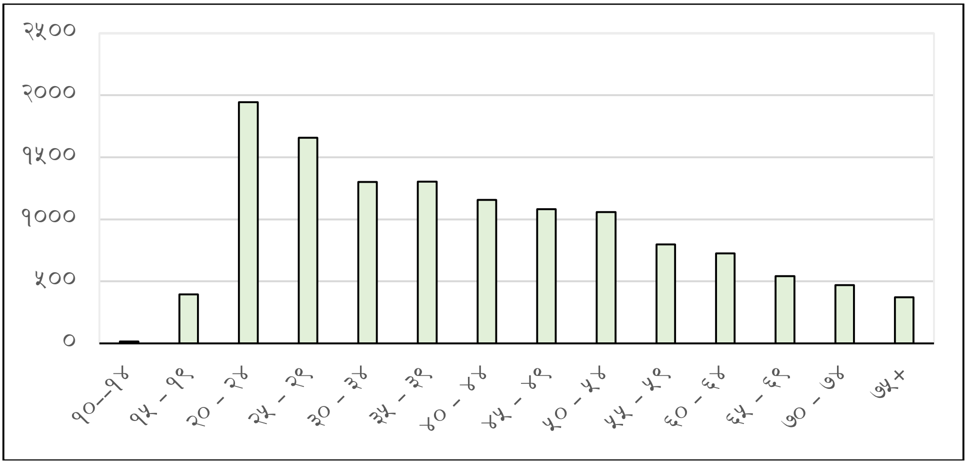

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

५.५ जीवित रुपमा जन्माएका बच्चाको संख्याअनुसार विवाहित महिलाहरूको संख्या

तलको तालिकामा १५-४९ वर्षका विवाहित महिलाहरूबाट जीवित जन्मेका शिशु संख्या अनुसार महिलाहरुको प्रतिशत प्रस्तुत गरिएको छ। जीवित रूपमा जन्माएका बच्चाको संख्याअनुसार १५—४९ वर्षका विवाहित महिलाहरूको संरचना चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा कर्णाली प्रदेश र दैलेख जिल्लाभन्दा केही फरक र बढी बहुसन्तानतर्फ उन्मुख रहेको छ । चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा दुई सन्तान जन्माएका महिलाको हिस्सा (२०.१९%) सबैभन्दा ठूलो भए पनि यो अनुपात कर्णाली (२७.९७%) र दैलेख (२५.२४%) भन्दा कम देखिन्छ, जसले दुई सन्तानमै सीमित रहने प्रवृत्ति यहाँ अपेक्षाकृत कम रहेको कुरा उजागर गर्छ । उल्टै, चार वा सोभन्दा बढी सन्तान जन्माएका महिलाको प्रतिशत चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा ३१% भन्दा बढी पुगेको छ, जुन कर्णाली र दैलेख दुवैभन्दा बढी हो, यसले उच्च प्रजनन दरको संकेत औंल्याउँछ । बच्चा नजन्माएका विवाहित महिलाको हिस्सा पनि नगरपालिकामा १३.५८% रहेको छ, जुन प्रदेश र जिल्लाभन्दा केही उच्च देखिन्छ ।

तालिका ५.५ जीवित जन्मेका बच्चाको संख्याअनुसार १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित महिलाहरूको संख्या

जिवित जन्मेका शिशु संख्या	१५ देखि ४९ वर्षका जम्मा विवाहित महिला					
	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
बच्चा वच्ची नभएका	४०१२७	११.३७	६३००	१२.२७	६७७	१३.५८
१ शिशु	६६५२३	१८.८५	९२०३	१७.९२	७८२	१५.६८
२ शिशु	९८७१७	२७.९७	१२९६५	२५.२४	१००७	२०.१९
३ शिशु	६९१५२	१९.५९	१००३३	१९.५३	९६५	१९.३५
४ शिशु	४०६९९	११.५३	६३९८	१२.४६	७४७	१४.९८
५ शिशु	२०६६५	५.८५	३५०६	६.८३	४३४	८.७०
६ शिशु	९७५८	२.७६	१७०४	३.३२	२२२	४.४५

जिवित जन्मेका शिशु संख्या	१५ देखि ४९ वर्षका जम्मा विवाहित महिला					
	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
७ शिशु	४३०५	१.२२	७३४	१.४३	९४	१.८८
८ शिशु	२०२०	०.५७	३२३	०.६३	३२	०.६४
९+ शिशु	१०१७	०.२९	१९८	०.३९	२७	०.५४
जम्मा	३५२९८३	१००.००	५१३६४	१००.००	४९८७	१००.००

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र ५.५ जीवित रुपमा जन्माएका बच्चाको संख्याअनुसार १५-४९ वर्षका विवाहित महिलाहरूको प्रतिशत

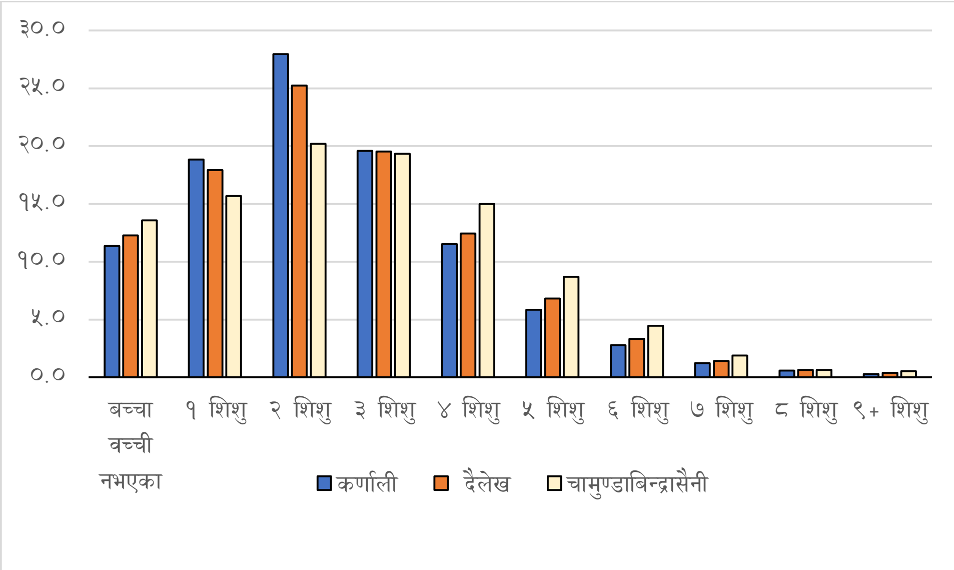

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

५.६ जीवित रुपमा जन्माएका बच्चाको संख्या र आमाको उमेरअनुसार महिलाहरूको संख्या

तालिका ५.६ पन्ध्र देखि उनन्चास वर्षका विवाहित महिलाहरूले जीवित रुपमा जन्माएका बच्चाको संख्या र उमेरअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाका महिलाको संख्या

जिवित जन्मेका जम्मा शिशु संख्या	जम्मा विवाहित महिला	आमाको उमेर (वर्ष)						
		१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४५-४९
बच्चा वच्ची नभएका	६७७	१८५	३११	७१	२७	२८	१९	३६
१ शिशु	७८२	९३	४४१	१५७	३६	२०	१६	१९
२ शिशु	१००७	२०	३२२	३२०	१५४	९१	५३	४७
३ शिशु	९६५	१	८६	२१६	२२९	१८९	१४०	१०४

जिवित जन्मेका जम्मा शिशु संख्या	जम्मा विवाहित महिला	आमाको उमेर (वर्ष)						
		१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४५-४९
४ शिशु	७४७	०	२६	८९	१४७	१७९	१८२	१२४
५ शिशु	४३४	०	६	२०	६२	११५	१०५	१२६
६ शिशु	२२२	०	०	६	२९	५४	५८	७५
७ शिशु	९४	०	०	०	१०	२३	२२	३९
८ शिशु	३२	०	०	०	१	७	९	१५
९+ शिशु	२७	०	०	०	०	४	७	१६

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

५.७ विवाहित महिलाको उमेरअनुसार विगत १२ महिनामा जीवित जन्मेका शिशुको संख्या

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को तथ्याङ्कअनुसार चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिका विगत १२ महिनामा जीवित जन्मेका शिशुहरू सबैभन्दा वढी २०—२४ वर्षका आमाबाट जन्मिएका छन्, जुन प्रवृत्ति कर्णाली प्रदेश, दैलेख जिल्ला र चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा समान रूपमा देखिन्छ । चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा यस उमेर समूहबाट ४३.६५% वच्चा जन्मेका छन्।, जुन कर्णाली (४२.८६%) र दैलेख (४३.९६%) सँग झण्डै समान छ र २५—२९ वर्षका महिलाबाट जन्मिएका शिशुहरूको हिस्सा पनि उल्लेखनीय (२३.६५%) छ, तर १५—१९ वर्षको उमेर समूहमा चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा (१०.६३%) प्रदेश र जिल्लाभन्दा केही कम देखिनुले किशोर उमेरमै आमा बन्ने प्रवृत्ति यहाँ तुलनात्मक रूपमा घट्दो क्रममा रहेको संकेत औंल्याउँछ । उता ३५ वर्ष माथिका उमेर समूहमा जन्मदर क्रमशः घट्दै गए पनि ४५—४९ वर्षमा चामुण्डाबिन्द्रासैनीको प्रतिशत (३.०२%) प्रदेश र जिल्लाभन्दा वढी देखिनुले ढिलो उमेरसम्म पनि सन्तान जन्माउने अभ्यास अझै कायम रहेको देखाउँछ । समग्रमा, यी तथ्याङ्कहरूले नगरपालिकामा प्रजनन व्यवहार मुख्यतः २०—२९ वर्षको उमेरमा केन्द्रित भए पनि किशोर र उच्च उमेर समूहका लागि लक्षित मातृ तथा प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रमहरूलाई वढी सुदृढ बनाउनुपर्ने आवश्यकता स्पष्ट रूपमा औंल्याउँछन्।

तालिका ५.७ विवाहित महिलाको उमेरअनुसार विगत १२ महिनामा जीवित जन्मेका शिशुको संख्या

आमाको उमेर समूह	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	शिशु संख्या	प्रतिशत	शिशु संख्या	प्रतिशत	शिशु संख्या	प्रतिशत
१५-१९	४७१८	१५.०६	७०९	१३.८२	६७	१०.६३
२०-२४	१३४२५	४२.८६	२२५५	४३.९६	२७५	४३.६५
२५-२९	७४०९	२३.६५	१२३२	२४.०२	१४९	२३.६५
३०-३४	३३१९	१०.६०	४९८	९.७१	६८	१०.७९
३५-३९	१४३३	४.५७	२६२	५.११	३८	६.०३
४०-४४	६६२	२.११	१०८	२.११	१४	२.२२
४५-४९	३५७	१.१४	६६	१.२९	१९	३.०२
जम्मा	३१३२३	१००	५१३०	१००	६३०	१००

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

५.८ मृत्यू भएका छोराछोरीको संख्याअनुसार १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित महिलाहरूको संख्या

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा १५—४९ वर्ष उमेरका कुल विवाहित महिलामध्ये ७७.८४ प्रतिशत महिलाले आफ्ना कुनै पनि सन्तान गुमाउनु नपरेको तथ्याङ्कले बाल तथा मातृ स्वास्थ्य अवस्थाले तुलनात्मक रूपमा राम्रो संकेत गर्छ । यस्तै, १३.५८ प्रतिशत महिलाका सन्तान नै नजन्मिएका छन् भने ५.९८ प्रतिशत महिलाले एक जना सन्तान गुमाएको अवस्था देखिन्छ । दुई वा सोभन्दा बढी सन्तान गुमाउने महिलाको अनुपात भने क्रमशः घट्दै गएको पाइन्छ, जहाँ तीन वा सोभन्दा बढी सन्तान गुमाउने महिलाको प्रतिशत अत्यन्त न्यून छ ।कर्णालीमा ११.३७% विवाहित महिलाहरूका बच्चा वच्ची जन्मिएका छैनन्, भने दैलेख र चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा बच्चा नजन्मिएका महिलाहरू क्रमशः १२.२७% र १३.५८% छन् । कर्णाली प्रदेशको तुलनामा दैलेख तथा चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा सन्तानको मृत्यूदर कम रहेको छ । तर यस तथ्याङ्कले हालको मृत्यूदरलाई मात्र इङ्गित नगरी विगतको संचित मृत्यूको अवस्थालाई समेत समाविष्ट गरेकाले लामो अवधिको मृत्यूदरलाई प्रतिविम्बित गर्छ ।

तालिका ५.८ विवाहित महिलाको उमेरअनुसार विगत १२ महिनामा जीवित जन्मेका शिशुको संख्या

मृत्यू भएका छोराछोरीको संख्या	मृत्यू भएका बच्चाको संख्याअनुसार जम्मा विवाहित महिला संख्या					
	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
वच्चा वच्ची नजन्मिएका	४०१२७	११.३७	६३००	१२.२७	६७७	१३.५८
कुनै पनि छोराछोरीको मृत्यू नभएको	२७८३७५	७८.८६	४०७३९	७९.३१	३८८२	७७.८४
१ छोरा / छोरी	२३८०७	६.७४	३००२	५.८४	२९८	५.९८
२ छोरा / छोरी	७०१८	१.९९	८६३	१.६८	७६	१.५२
३ छोरा / छोरी	२२८०	०.६५	२६७	०.५२	३७	०.७४
४ छोरा / छोरी	८४०	०.२४	११८	०.२३	१२	०.२४
५ छोरा / छोरी	३२९	०.०९	५१	०.१०	४	०.०८
६ छोरा / छोरी	१२०	०.०३	१६	०.०३	०	०.००
७ छोरा / छोरी	४९	०.०१	३	०.०१	१	०.०२
८ छोरा / छोरी	२४	०.०१	४	०.०१	०	०.००
९ वा सोभन्दा वढी	१४	०.००	१	०.००	०	०.००
जम्मा	३५२९८३	१००.००	५१३६४	१००.००	४९८७	१००.००

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

तल प्रस्तुत तालिकामा चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाका १५-४९ वर्ष उमेर समूहका विवाहित महिलाहरूमा छोराछोरीको मृत्युको विवरण प्रस्तुत गरिएको । कुल ४,९८७ विवाहित महिलामध्ये ३,८८२ जना (७७.८४%) महिलाका कुनै पनि छोराछोरीको मृत्यु नभएको देखिन्छ । वच्चा-वच्ची नै नजन्मिएका महिलाको संख्या ६७७ रहेको छ, जसमा १५—१९ र २०—२४ वर्ष उमेर समूह प्रमुख देखिन्छ, यसले कम उमेरमा विवाह भए पनि सन्तान नजन्मिएको अवस्था उल्लेखनीय रहेको संकेत गर्छ । एक वा दुई छोराछोरी गुमाउने महिलाको संख्या

उमेर बढ्दै जाँदा क्रमशः बढ्दै गएको पाइन्छ, विशेष गरी ३५—३९ देखि ४५—४९ वर्ष उमेर समूहमा यस्तो अवस्था बढी देखिन्छ । तीन वा सोभन्दा बढी छोराछोरीको मृत्यु भएको अवस्था भने अत्यन्त न्यून छ र मुख्यतः उच्च उमेर समूहमा सीमित देखिन्छ । समग्रमा, चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा सन्तान मृत्युदरको प्रभाव उमेरसँगै बढ्ने प्रवृत्ति देखिए पनि अधिकांश महिलामा सन्तान जिवित रहेको अवस्था तथ्याङ्कले पुष्टि गर्दछ ।

तालिका ५.९ मृत्यू भएका बच्चाको संख्या र आमाको उमेरअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाका महिलाहरुको संख्या

मृत्यू भएका छोराछोरीको संख्या	उमेर समूहअनुसार जम्मा विवाहित महिलाको संख्या							
	जम्मा	१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४५-४९
जम्मा	४९८७	२९९	११९२	८७९	६९५	७१०	६११	६०१
वच्चा वच्ची नजन्मिएका	६७७	१८५	३११	७१	२७	२८	१९	३६
कुनै पनि छोराछोरीको मृत्यू नभएको	३८८२	१११	८४९	७६६	६१०	५९०	४९८	४५८
१ छोरा / छोरी	२९८	३	२८	३३	४०	६५	६४	६५
२ छोरा / छोरी	७६	०	४	७	१३	१७	१६	१९
३ छोरा / छोरी	३७	०	०	२	५	२	१०	१८
४ छोरा / छोरी	१२	०	०	०	०	६	३	३
५ छोरा / छोरी	४	०	०	०	०	२	१	१
६ छोरा / छोरी	०	०	०	०	०	०	०	०
७ छोरा / छोरी	१	०	०	०	०	०	०	१
८ छोरा / छोरी	०	०	०	०	०	०	०	०
९ वा सोभन्दा वढी	०	०	०	०	०	०	०	०

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

५.९ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा १५-४९ वर्षका महिलाले जन्माएका बच्चाको अवस्था

तलको तालिकाअनुसार आमाको उमेर वढ्दे जाँदा जन्मिएका छोराछोरीको मृत्यूदर पनि वढ्दै गएको छ । महिलाको तुलनामा पुरुषको जन्मदर तथा मृत्यूदर दुबै वढी देखिन्छ । उमेर समूहअनुसार हेर्दा १५—१९ वर्ष उमेर समूहमा जीवित जन्म संख्या र जीवित रहेका बच्चाको संख्या बढी देखिए पनि यही समूहमा जीवित जन्मेर मृत्यु भएका बच्चाको संख्या पनि तुलनात्मक रूपमा उल्लेखनीय छ । उमेर बढ्दै जाँदा (२५—२९ देखि ४५—४९ वर्षसम्म) कुल जीवित जन्म संख्या क्रमशः बढेको र त्यससँगै जीवित जन्मेर मृत्यु हुने बच्चाको संख्या पनि वृद्धि भएको पाइन्छ, विशेष गरी ४०—४४ र ४५—४९ वर्ष उमेर समूहमा यस्तो अवस्था स्पष्ट देखिन्छ । लैङ्गिक रूपमा हेर्दा जीवित जन्म तथा मृत्यु दुवै पुरुष बच्चाको संख्या महिलाभन्दा केही बढी रहेको छ ।कुल जीवित जन्मेका छोरामध्ये ७.१६% को मृत्यू भएको छ भने कुल जीवित जन्मेका छोरीमध्ये ६.९९% को मृत्यू भएको छ ।

तालिका ५.१० मृत्यू भएका छोराछोरीको संख्याअनुसार १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित महिलाहरूको संख्या

आमाको उमेर (वर्ष)	हालसम्म जिवितै जन्मेका बच्चाहरुको संख्या (Child Ever Born)			हालसम्म जिवितै रहेका बच्चाहरुको संख्या (Children Still Alive)			जिवितै जन्मेर मृत्यू भएकाहरुको संख्या (Children Dead)		
	जम्मा	पूरुष	महिला	जम्मा	पूरुष	महिला	जम्मा	पूरुष	महिला
१५-१९	१३३६१	७०५६	६३०५	१२७२५	६६९६	६०२९	६३६	३६०	२७६
२०-२४	१३६	५५	८१	१३३	५४	७९	३	१	२
२५-२९	१४७७	७७१	७०६	१४४१	७४८	६९३	३६	२३	१३
३०-३४	१९३७	९८६	९५१	१८८४	९५८	९२६	५३	२८	२५
३५-३९	२१८१	११४५	१०३६	२१००	१०९४	१००६	८१	५१	३०
४०-४४	२६३८	१३५१	१२८७	२४९९	१२८२	१२१७	१३९	६९	७०
४५-४९	२४३९	१३३८	११०१	२२९६	१२५१	१०४५	१४३	८७	५६
जम्मा	२५५५३	१४१०	११४३	२३७२	१३०९	१०६३	१८१	१०१	८०

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

खण्डः६ बसाइँसराइ तथा अनुपस्थित जनसंख्यासम्बन्धी विवरण

जनसंख्यालाई प्रभाव पार्ने तत्त्वमध्ये जन्म मृत्यू जस्तै बसाइँसराई पनि एक हो।हालको अक्सर बसोबास गरेको ठाँउभन्दा पहिले अक्सर बसोबास गरेको ठाँउ फरक भएमा यसलाई बसाइँसराइ मानिन्छ । राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा एउटा स्थानीय तहबाट अर्को स्थानीय तहमा अक्सर बसोबास परिबर्तन गरेको व्यक्तिलाई बसाइँसराइ गरेको व्यक्तिकारुपमा परिभाषित गरिएको छ । बसाइँसराइलाई जन्मस्थान र अक्सर बसोबासको आधारमा हेर्न सकिन्छ । जस अनुसार हाल बसोबास गरेको स्थानीय तह वा जिल्लाभन्दा पहिलेको अक्सर बसोबास गरेको स्थानीय तह वा जिल्ला फरक भएमा उक्त व्यक्ति बसाइँसराइकर्ता मानिन्छ।

६.१ जन्मस्थानको आधारमा जनसंख्या

तलको तालिकाअनुसार कर्णाली, दैलेख र चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा प्रायः सबै (९९.६४% भन्दा वढी) व्यक्तिहरु स्वदेशमा नै जन्मेका छन् । स्वदेशमा जन्मेकामध्ये धरैजसो व्यक्ति बसोबास गरेकै जिल्लाको स्थानीय तहमा जन्मेका छन् । यस्ता व्यक्तिहरु कर्णाली, दैलेख र चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा क्रमशः ८५.०६%, ९१.०७% र ९४.०८% छन् । यी क्षेत्रमा बसोबास गरेकै जिल्लाको अर्को स्थानीय तहमा जन्मेका व्यक्तिहरुको हिस्सा कर्णाली, दैलेख र चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा क्रमशः ६.०२%, ५.७४%, ३.८८% रहेको छ । जसले सम्बन्धित जिल्लाको पालिकास्तरको बसाइँसराइ झल्काउछ । गणना गरेको ठाँउभन्दा फरक जिल्लामा जन्मेका व्यक्तिहरुमध्ये जन्मस्थान पहाड भएका व्यक्तिको वर्चस्व देखिन्छ ।

तालिका ६.१ जन्मस्थानको आधारमा जनसंख्या

जन्मस्थान		कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
		जनसंख्या	%	जनसंख्या	%	जनसंख्या	%
जम्मा जनसंख्या		१६८८४१२	१००	२५२३१३	१००	२६५५९	१००
स्वदेशमा जन्मिएका		१६८२२७६	९९.६४	२५१९६१	९९.८६	२६५३०	९९.८९
वसोवास गरेकै जिल्लामा जन्मेका	वसोवास गरेकै स्थानीय तहमा जन्मेका	१४३६१६४	८५.०६	२३०२७९	९१.२७	२४९८७	९४.०८
	वसोवास गरेकै जिल्लाको अर्को स्थानीय तहमा जन्मेका	१०१६०४	६.०२	१४४७९	५.७४	१०३०	३.८८
वसोवास गरेको भन्दा फरक जिल्लामा जन्मेका	हिमाल	२७७१२	१.६४	१५१३	०.६०	९३	०.३५
	पहाड	९८८७९	५.८६	४८३७	१.९२	३७९	१.४३
	तराई	१७८६१	१.०६	८५१	०.३४	४१	०.१५
	जिल्ला नखुलेको	५६	०.००	२	०.००	०	०.००
विदेशमा जन्मिएका		५४४१	०.३२	२३९	०.०९	१०	०.०४
जन्मस्थान नखुलेका		६९५	०.०४	११३	०.०४	१९	०.०७

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

६.२ पहिले अक्सर बसोबास गरेको स्थानको आधारमा जनसंख्या

तलको तालिकाअनुसार कर्णाली, दैलेख र चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा ग्रामीण क्षेत्रका सम्वन्धित जिल्लाका अन्य स्थानीय तहबाट क्रमशः ५.२३%, ४.९०% र ३.४६% व्यक्तिले वसाईंसराइ गरी आएको देखिन्छ । त्यसैगरी अन्य जिल्लाका ग्रामीण क्षेत्रबाट बसाइँ सरी आउनेको हिस्सा क्रमशः ६.७६%, २.०६% र १.५२% रहेको छ भने शहरी क्षेत्रबाट बसाइँसराइ गरी आउनेको अंश नगण्य छ । समग्रमा भन्दा यी क्षेत्रहरुमा ग्रामीण क्षेत्रबाट शहरी क्षेत्रतिर बसाइँ सराई गरी आउने प्रवृत्ति देखिन्छ ।

तालिका ६.२ पहिले अक्सर बसोबास गरेको स्थानको आधारमा जनसंख्या

पहिलेको वसोवास क्षेत्र		कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
		जनसंख्या	प्रतिशत	जनसंख्या	प्रतिशत	जनसंख्या	प्रतिशत
जम्मा जनसंख्या		१६८८४१२	१००.००	२५२३१३	१००.००	२६५५९	१००.००
गणना भएकै स्थानीय तह		१४१४३५८	८३.७७	२२९१७२	९०.८३	२४९१९	९३.८३
अन्य स्थानीय तह	गामीण	८८३५०	५.२३	१२३६१	४.९०	९१८	३.४६
	शहरी	१३६१२	०.८१	२१६२	०.८६	१००	०.३८
	नखुलेको	४७५५	०.२८	४३७	०.१७	४१	०.१५
अन्य जिल्ला	गामीण	११४१८७	६.७६	५१९८	२.०६	४०५	१.५२
	शहरी	२८५४५	१.६९	१८३०	०.७३	८६	०.३२
	नखुलेको	३९६६	०.२३	२८८	०.११	३५	०.१३
विदेश		२०६३९	१.२२	८६५	०.३४	५५	०.२१

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

६.३ हाल बसोबास गरेको स्थानमा बसाइँसराइ गरेको अवधि अनुसारको जनसंख्या

तल प्रस्तुत तालिकाअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा हाल बसोबास गरिरहेको ठाउँमा बसाइँसराइ गरेका जनसंख्यामध्ये १०—२४ वर्ष र १—४ वर्ष अवधिसम्म बसोबास गर्नेको संख्या सर्वाधिक देखिन्छ । कुल १,५८५ बसाइँसराइ आएका जनसंख्यामध्ये २५.७४ प्रतिशत ले १०—२४ वर्षदेखि यहीं बसोबास गरिरहेको देखिन्छ भने २४.७९ प्रतिशत ले १—४ वर्षको अवधि पूरा गरेका छन् । त्यसैगरी, ५—९ वर्ष अवधिका बसाइँसराइ गर्नेको हिस्सा १६.८५ प्रतिशत रहेको छ । लामो समयदेखि (२५—४९ वर्ष) बसोबास गर्नेको अनुपात १८.६८ प्रतिशत देखिन्छ । एक वर्षभन्दा कम समयदेखि बसोबास गर्नेको संख्या सवैभन्दा कम (२.७८ प्रतिशत) रहेको छ भने बसाइँको अवधि नखुलेको जनसंख्या ६.३१ प्रतिशत रहेको पाइन्छ ।

तालिका ६.३ हाल बसोबास गरेको स्थानमा बसाइँसराइ गरेकामध्ये हालको बसाइँको अवधि अनुसारको जनसंख्या

वसाइँको अवधि	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	जनसंख्या	प्रतिशत	जनसंख्या	प्रतिशत	जनसंख्या	प्रतिशत
१ वर्षभन्दा कम	१०५६५	४.१७	६७१	३.०१	४४	२.७८
१ - ४ वर्ष	६८४२८	२७.००	५६९९	२५.५८	३९३	२४.७९
५ - ९ वर्ष	४७०२३	१८.५६	३६३५	१६.३२	२६७	१६.८५
१०-२४ वर्ष	७०३१७	२७.७५	६२०९	२७.८७	४०८	२५.७४
२५ - ४९ वर्ष	३८२९३	१५.११	४१२९	१८.५४	२९६	१८.६८
५० वर्ष वा भन्दा वढी	८१५१	३.२२	९१७	४.१२	७७	४.८६
अवधि नखुलेको	१०६३८	४.२०	१०१६	४.५६	१००	६.३१
जम्मा जनसंख्या	२५३४१५	१००.००	२२२७६	१००.००	१५८५	१००.००

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

६.४ आजीवन बसाइँसराइको अवस्था (Life Time Migrant)

कुनै व्यक्तिको जन्मस्थान र हालको (जनगणना गर्दाको) अक्सर बसोबास गरेको ठाउँ फरक भए त्यस्तो व्यक्तिलाई आजीवन बसाईँसराइकर्ता भनिन्छ । कुनै व्यक्ति एक ठाँउमा जन्मिएर बीचमा अर्को कुनै स्थानमा अक्सर बसोबास परिवर्तन गरेता पनि पुनः जन्मस्थानमा फर्किएमा उसले आजीवन बसाईँसराइ गरेको मानिँदैन । नेपालमा कुल जनसंख्याको करिब ३१% व्यक्तिहरूले आफ्नो जन्मस्थान छाडेर अन्यत्र बसाईँसराइ गरेका छन्, जसमा २८.४७% आन्तरिक (देशभित्र) र २.५२% वाह्य (विदेशबाट फर्किएका) बसाइँसराइ कर्ता छन् । कर्णाली प्रदेशमा आजीवन बसाइँसराइ गर्ने व्यक्तिहरू १४.९% रहेको छन्, जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा निकै कम हो।चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका र वडा नं ९ मा (८१.२४%)वाहेक धेरै जसो वडाहरूमा बसाइँसराइ नगर्नेहरूको प्रतिशत ९३% भन्दा माथि रहेको छ, जुन ग्रामीण तथा दुर्गम क्षेत्रमा मानिसहरू प्रायः जन्मस्थानमै बस्ने प्रवृत्तिलाई देखाउँछ । यद्यपि, चामुण्डाबिन्द्रासैनी को वडा नं-९ मा भने १८.५५% ले आन्तरिक बसाइँसराइ गरेका छन्, जुन स्थानीय स्तरमा उच्च हो ।

तालिका ६.४ आजिवन बसाइँसराइको अवस्था

क्षेत्र	जम्मा जनसंख्या			वसाईसराई कर्ताको प्रतिशत		
	जम्मा	पूरुष	महिला	वसाई सराई नगर्ने(%)	आन्तरिक(%)	वाह्य(%)
नेपाल	२९१६४५७८	१४२५३५५१	१४९११०२७	६८.९८	२८.४७	२.५२
कर्णाली	१६८८४१२	८२३७६१	८६४६५१	८५.०६	१४.५८	०.३२
दैलेख	२५२३१३	१२०७७४	१३१५३९	९१.२७	८.५९	०.०९
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	२६५५९	१३०२१	१३५३८	९४.०८	५.८१	०.०४
वडा नं-१	२६८०	१३३६	१३४४	९७.६५	२.३५	०
वडा नं-२	२९६५	१४५५	१५१०	९३.८६	६	०.०३
वडा नं-३	२६४६	१२९७	१३४९	९३.४२	६.४२	०.१५
वडा नं-४	३३७०	१७३४	१६३६	९३.४७	६.४१	०.१२
वडा नं-५	३४४३	१५८४	१८५९	९८.०५	१.८९	०

क्षेत्र	जम्मा जनसंख्या			वसाईसराई कर्ताको प्रतिशत		
	जम्मा	पूरुष	महिला	वसाई सराई नगर्ने(%)	आन्तरिक(%)	वाह्य(%)
वडा नं-६	३५९३	१८१२	१७८१	९६.१३	३.६५	०
वडा नं-७	३१०८	१५७७	१५३१	९४.१८	५.७३	०.०३
वडा नं-८	२८९४	१३७९	१५१५	९३.१९	६.८१	०
वडा नं-९	१८६०	८४७	१०१३	८१.२४	१८.५५	०

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

६.५ हाल बसोबास गरेको स्थानमा बसाइँसराइ गरी आउनुको मुख्य कारणअनुसार जनसंख्या

हाल बसोबास गरेको स्थानमा बसाइँसराइ गरी आउनुको मुख्य कारणमा सबै क्षेत्रमा विवाह देखिएको छ । महिलाले विवाह पश्चात आफू जन्मेको घर छोडेर श्रीमान्को घरमा जाने परम्पराका कारणले यस्तो अवस्था देखिएको हो । कर्णाली प्रदेश र दैलेख जिल्ला र चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा बसाइँसराइ गरी आउनुको दोस्रो मुख्य कारण आश्रित रहेको छ जुन क्रमशः १४.९२%, १३.७९% र ४.७९% छ, भने चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा विवाह पछि तेस्रो र चौथो कारणमा क्रमशः ब्यापार ब्यवसाय (३.१५%) र काम रोजगारी (२.७१%) का कारणले मानिसले बसाइँसराइ गरेको देखिन्छ ।

तालिका ६.५ हाल बसोबास गरेको स्थानमा बसाइँसराइ गरी आउनुको मुख्य कारणअनुसार जनसंख्या

वसाईराराई गर्नुको मुख्य कारण	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	जम्मा	प्रतिशत	जम्मा	प्रतिशत	जम्मा	प्रतिशत
काम/रोजगारी	३४९४२	१३.७९	१८८२	८.४५	४३	२.७१
ब्यापार/ ब्यवयाय	१०७९९	४.२६	९४४	४.२४	५०	३.१५
अध्ययन/तालिम	२२९३८	९.०५	७४८	३.३६	६	०.३८
विवाह	१०८१२९	४२.६७	१५३३९	६८.८६	१२५२	७८.९९
आश्रित	३७८०४	१४.९२	१४२०	६.३७	७६	४.७९
प्राकृतिक विपद	९७६	०.३९	४६	०.२१	१	०.०६
कृषि	९४५९	३.७३	२३७	१.०६	२१	१.३२
घर फर्केको	६९४०	२.७४	३८७	१.७४	१०	०.६३
अन्य	१४२७३	५.६३	७३८	३.३१	५१	३.२२
कारण नखुलेको	७१५५	२.८२	५३५	२.४०	७५	४.७३
जम्मा	२५३४१५	१००.००	२२२७६	१००.००	१५८५	१००.००

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

६.६ गएको देशअनुसार विदेशबाट फर्केका व्यक्तिहरुको संख्या

कर्णाली प्रदेश, दैलेख जिल्ला र चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका सबै क्षेत्रका मानिसहरुको भारत नै पहिलो सहज गन्तब्य मुलुकको रुपमा रहेको छ। दैलेख जिल्लाको अवस्थामा भारतमा जाने र फर्किने प्रवृत्ति झन् वढी देखिन्छ । कुल ८६५ जना फर्केकामध्ये ८०५ जना (९३.०६%) भारतबाट फर्किएका छन्, जुन प्रदेश औसतभन्दा पनि

वढी हो । आसियन (३.०१%) र मध्यपूर्व (३.३५%) बाट फर्किएका व्यक्तिको हिस्सा निकै सानो छ । यसले दैलेख जिल्लामा वैदेशिक रोजगारीका लागि भारत नै प्रमुख गन्तव्य भएको पुष्टि गर्दछ। त्यसैगरी चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा विदेशबाट फर्किएका जम्मा ५५ जनामध्ये ५१ जना (९२.७३%) भारतबाट फर्किएका छन् । यो अनुपात प्रदेश र जिल्लासँग लगभग समान छ । आसियन र मध्यपूर्वबाट फर्किएका व्यक्ति केवल १–१ जना (१.८२%) मात्र छन् भने अन्य देशबाट फर्किनेको प्रतिशत (३.६४%) जिल्ला र प्रदेशको तुलनामा केही वढी देखिन्छ, यद्यपि संख्यात्मक रूपमा यो पनि निकै कम नै हो।

समग्रमा हेर्दा, कर्णाली प्रदेशदेखि नगरपालिका तहसम्म वैदेशिक रोजगारी भारतमुखी रहेको स्पष्ट हुन्छ । आसियन, मध्यपूर्व तथा अन्य देशतर्फ जाने प्रवृत्ति तुलनात्मक रूपमा थोरै छ । यस अवस्थाले स्थानीय रोजगारी अभाव, भौगोलिक निकटता, भाषा तथा सामाजिक सम्बन्धका कारण भारत नै सबैभन्दा सहज गन्तव्य बनेको संकेत गर्दछ । आगामी दिनमा सीप विकास, सुरक्षित वैदेशिक रोजगारी र भारत बाहेकका देशतर्फ जाने कामदारका लागि सूचना तथा पहुँच अझ सुदृढ गर्नुपर्ने आवश्यकता यी तथ्याङ्कहरूले देखाउँछन् ।

तालिका ६.६ गएको देशअनुसार विदेशबाट फर्केका व्यक्तिको जनसंख्या

देश	कर्णाली		देलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	जनसंख्या	प्रतिशत	जनसंख्या	प्रतिशत	जनसंख्या	प्रतिशत
भारत	१७६२७	८५.४१	८०५	९३.०६	५१	९२.७३
आसियन मुलुक	१४९४	७.२४	२६	३.०१	१	१.८२
मध्य पूर्वका देशहरु	१३२७	६.४३	२९	३.३५	१	१.८२
भारत वाहेकका अन्य सार्क राष्ट्र	५८	०.२८	०	०.००	०	०.००
अन्य देश	१३२	०.६४	५	०.५८	२	३.६४
देश नखुलेका	१	०.००	०	०.००	०	०.००
जम्मा	२०६३९	१००.००	८६५	१००.००	५५	१००.००

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

६.७ पहिलेको अक्सर बसोबास विदेश भएकाहरुको विदेशमा वसेको अवधिअनुसार जनसंख्या

पछिल्लो पटक विदेश गएर स्वदेश फर्केका व्यक्तिहरुले विदेशमा कति समय ब्यतित गरे भनेर कर्णाली, दैलेख र चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । सबै क्षेत्रमा १ देखि ४ वर्ष विताउनेको हिस्सा सबैभन्दा वढी रहेको छ । चामुण्डाबिन्द्रासैनी गाउपालिकामा १ वर्षभित्रै स्वदेश फर्केका व्यक्तिहरु १२.७३%, १ देखि ४ वर्षभित्र फर्केका व्यक्तिहरु ६९.०९% र ५ देखि ९ वर्ष भित्र फर्केका व्यक्तिहरु १०.९१ % रहेका छन् । १० वर्षभन्दा वढी समय विताउनेहरुको हिस्सा तीन प्रतिशत भन्दा कम छ।

तालिका ६.७ पछिल्लो पटकको अक्सर बसोबास विदेश भएकाहरुको विदेशमा वसेको अवधिअनुसारको जनसंख्या

वसाईको अवधि	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	जनसंख्या	प्रतिशत	जनसंख्या	प्रतिशत	जनसंख्या	प्रतिशत
१ वर्षभन्दा कम	३७०४	१७.९५	९१	१०.५२	७	१२.७३

वसाईको अवधि	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	जनसंख्या	प्रतिशत	जनसंख्या	प्रतिशत	जनसंख्या	प्रतिशत
१ - ४ वर्ष	९१६७	४४.४२	४८५	५६.०७	३८	६९.०९
५ - ९ वर्ष	३४००	१६.४७	१३०	१५.०३	६	१०.९१
१० - १४ वर्ष	३१०९	१५.०६	१०८	१२.४९	२	३.६४
२५ -४९ वर्ष	६६९	३.२४	२४	२.७७	०	०.००
५० वर्ष र सोभन्दा माथि	७७	०.३७	१	०.१२	०	०.००
अवधि नखुलेको	५१३	२.४९	२६	३.०१	२	३.६४
जम्मा	२०६३९	१००.००	८६५	१००.००	५५	१००.००

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

६.८ अक्सर अनुपस्थित परिवार र जनसंख्या

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को गणना हुँदा परिवारमा अक्सर अनुपस्थित व्यक्तिको बसोबास स्वदेश भित्र वा विदेशमा कहाँ छ भनेर सोध खोज गरी विवरण सङ्कलन गरिएको । चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाभित्र अक्सर बसोबास गर्ने जनसंख्या २६,५५९ र अक्सर बसोबास नगरपालिकावाहिर भएको जनसंख्या ३१२२ रहेको छ । कुल अक्सर अनुपस्थित ३१२२ जनामध्ये १५११ जना (४८.४%) स्वदेशभित्रै अन्यत्र बसोवास गर्ने गरेका छन् भने १६११ जना (५१.६%) विदेशमा रहेको देखिन्छ ।

तालिका ६.८ अक्सर अनुपस्थित (देशभित्र वा वाहिर) परिवार र जनसंख्या

क्षेत्र	अक्सर बसोबास गर्ने				अक्सर अनुपस्थित (देशभित्रै)				अक्सर अनुपस्थित (देशवाहिर)			
	परिवार	जनसंख्या			परिवार	जनसंख्या			परिवार	जनसंख्या		
		जम्मा	पूरुष	महिला		जम्मा	पूरुष	महिला		जम्मा	पूरुष	महिला
नेपाल	६६६६९३७	२९१६४५७८	१४२५३५५१	१४९११०२७	८९५६१८	२२६७२३६	१२९४९३५	९७२३०१	१५६२०५७	२१९०५९२	१७९९६७५	३९०९१७
कर्णाली	३६६२५५	१६८८४१२	८२३७६१	८६४६५१	५२१२३	१२१६४७	७२०५२	४९५९५	६२९४६	९४३२०	७७२७८	१७०४२
दैलेख	५४६१०	२५२३१३	१२०७७४	१३१५३९	८०४६	२११७९	१२३८६	८७९३	१२२६५	१९३४३	१६२३५	३१०८
चामुण्डा बिन्द्रासैनी	५११३	२६५५९	१३०२१	१३५३८	५१३	१५११	८५६	६५५	८७३	१६११	१२६५	३४६
वडा नं-१	५२६	२६८०	१३३६	१३४४	२८	६७	४२	२५	७४	२११	१३३	७८
वडा नं-२	५९५	२९६५	१४५५	१५१०	११८	५०५	२३८	२६७	५५	१४६	१०५	४१
वडा नं-३	४८१	२६४६	१२९७	१३४९	३४	६९	३६	३३	३६	५६	४४	१२
वडा नं-४	६०३	३३७०	१७३४	१६३६	४६	१४९	९३	५६	८७	१५१	११७	३४
वडा नं-५	६४९	३४४३	१५८४	१८५९	१०५	३०५	१८२	१२३	२१२	३९२	३१४	७८
वडा नं-६	६३९	३५९३	१८१२	१७८१	६९	१५२	१०७	४५	४७	६६	६३	३
वडा नं-७	५९४	३१०८	१५७७	१५३१	३१	७१	४९	२२	९९	१८७	१४३	४४
वडा नं-८	६०१	२८९४	१३७९	१५१५	१५	१७	१६	१	१३३	२०२	१७४	२८
वडा नं-९	४२५	१८६०	८४७	१०१३	६७	१७६	९३	८३	१३०	२००	१७२	२८

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र ६.१ अक्सर अनुपस्थित जनसंख्या गएको ठाउँ अनुसार (देशभित्र र देशवाहिर) अनुपस्थित जनसंख्या

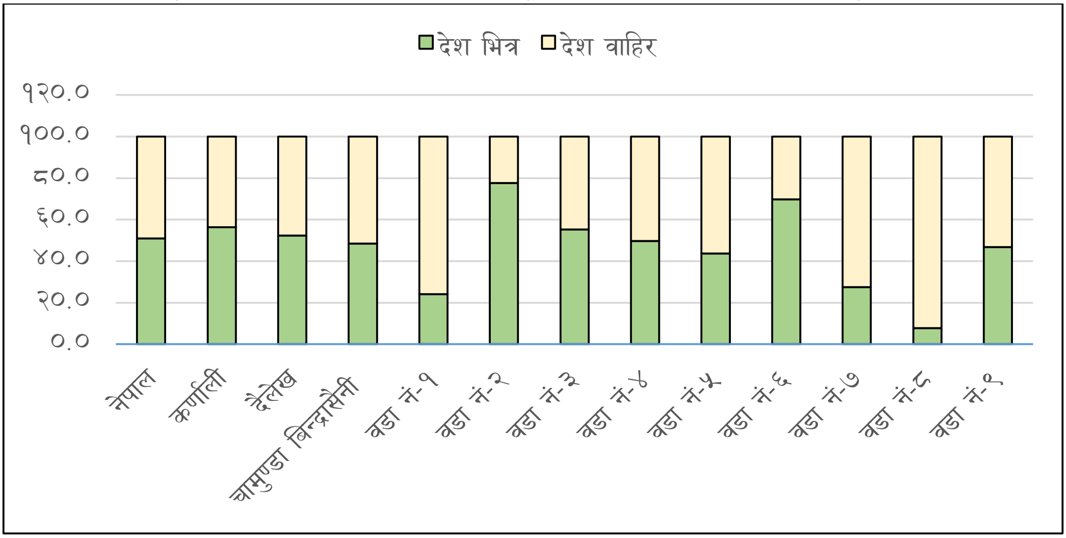

६.९ स्वदेशमा अनुपस्थित (विदेश गएका) व्यक्तिको उमेर समूहअनुसार जनसंख्या

चित्र ६.२ विदेश गएका व्यक्तिको उमेर समूहअनुसारको जनसंख्या प्रतिशत

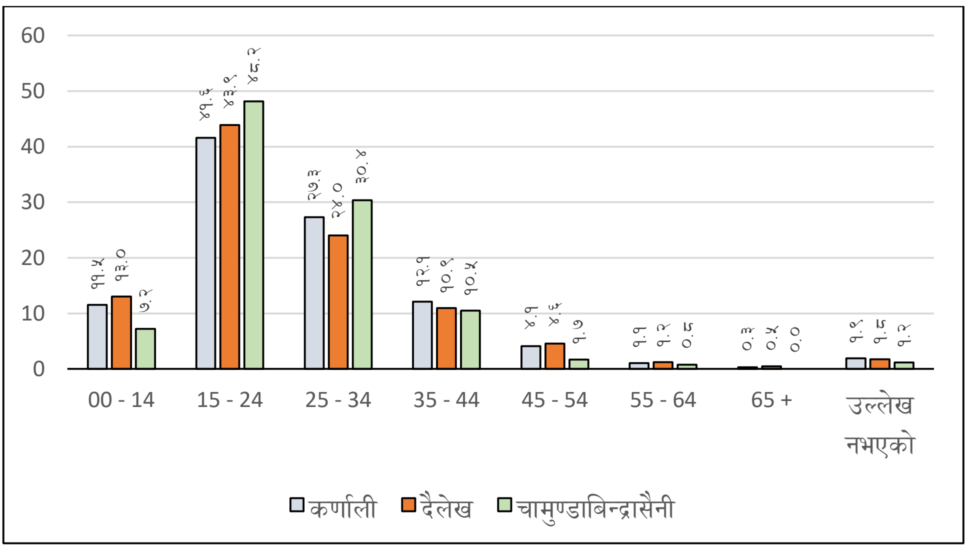

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

६.१० विदेश गएका (अनुपस्थित) व्यक्तिहरुको गएको देशअनुसार जनसंख्या

तालिका ६.९ विदेश गएका (अनुपस्थित) व्यक्तिहरुको गएको देश अनुसारको संख्या

देश	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	जनसंख्या	प्रतिशत	जनसंख्या	प्रतिशत	जनसंख्या	प्रतिशत
भारत	६६३५७	७०.३५	१६९४५	८७.६०	१४६१	९०.६९
मध्य पूर्वका देशहरु	१४४११	१५.२८	१३२८	६.८७	७१	४.४१
आसियन मुलुक	८७२६	९.२५	६४१	३.३१	५१	३.१७
अन्य देशहरु	४३०८	४.५७	३१०	१.६०	१८	१.१२
भारत वाहेकका अन्य सार्क राष्ट्र	१६६	०.१८	२४	०.१२	०	०.००
देश नखुलेका	३५२	०.३७	९५	०.४९	१०	०.६२
जम्मा	९४३२०	१००.००	१९३४३	१००.००	१६११	१००.००

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

६.११ विदेश जानुको मुख्य कारणअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या

गणना गर्दा विदेश गएका व्यक्तिलाई विदेश जानुको मुख्य कारणअनुसार हेर्दा चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा विदेश गएका व्यक्तिहरुमध्ये कामको खोजी गर्न ७५२ जना (४६.७%) गर्न जाने व्यक्तिको संख्या सबैभन्दा वढी रहेको छ। त्यसैगरी विदेश जानुको दोस्रो कारणमा तलव ज्याला र नोकरीको लागि विदेश जाने कारण ५७३ जना (३५.६%) रहेको छ

तालिका ६.१० उमेर समूह र अनुपस्थित हुनुको (विदेश जानुको) मुख्य कारणअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या

उमेर समूह (वर्ष)	जम्मा	तलव/ज्याला/नोकरी	कामको खोजी	आश्रित	उल्लेख नभएका	अन्य
०० - १४	२२०	४	१३	१८१	३	१९
१५ - २४	६१९	२४६	३४२	९	८	१४
२५ - ३४	४४७	१९४	२३७	४	३	९
३५ - ४४	१८५	८२	९९	३	१	०
४५ - ५४	९०	३७	४७	६	०	०
५५ - ६४	२३	९	१२	१	१	०
६५ +	४	१	२	१	०	०
उमेर नखुलेको	२३	०	०	९	१३	१
जम्मा	१६११	५७३	७५२	२१४	२९	४३

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र ६.३ अनुपस्थित हुनुको (विदेश जानुको) मुख्य कारणअनुसार जनसंख्या

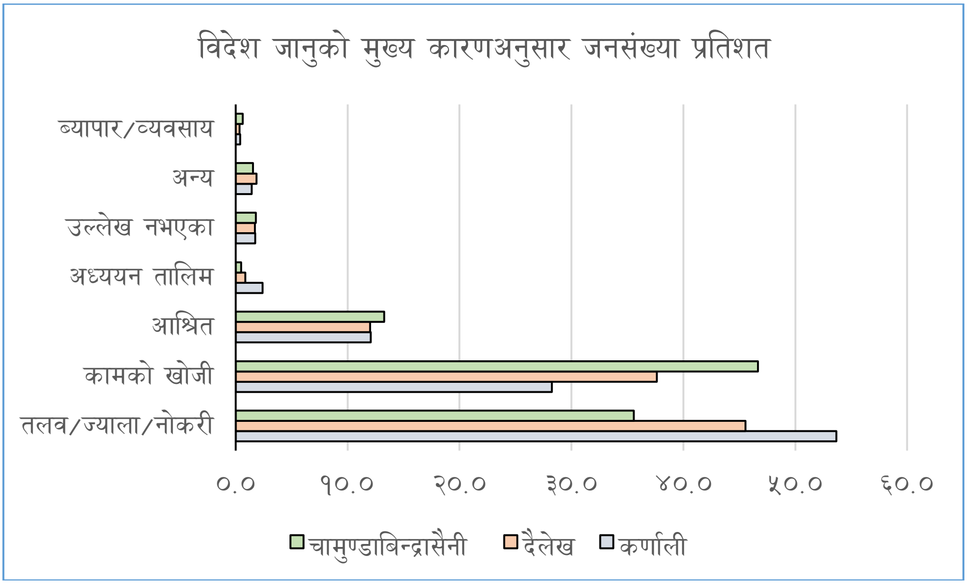

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

६.१२ विदेश गएको अवधिअनुसार अनुपस्थित जनसंख्या

तालिका ६.११ विदेश गएको अवधिअनुसार अनुपस्थित जनसंख्या

अनुपस्थित भएको अवधि	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%
जम्मा	९४३२०	१००.००	१९३४३	१००.००	१६११	१००.००
< १	१६१५७	१७.१३	२६८५	१३.८८	१३७	८.५०
१-२	४४०६३	४६.७२	१०९६७	५६.७०	११०७	६८.७२
३-५	१८६९३	१९.८२	३०१५	१५.५९	२३०	१४.२८
६-९	६३२३	६.७०	८५९	४.४४	४१	२.५५
१०-२४	४९०९	५.२०	७५२	३.८९	३६	२.२३
२५-४९	८७८	०.९३	१५१	०.७८	५	०.३१
५० +	१००	०.११	१९	०.१०	२	०.१२
उल्लेख नभएका	३१९७	३.३९	८९५	४.६३	५३	३.२९

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

६.१३ विदेश जाँदाको वखत उत्तिर्ण गरेको शैक्षिक तहअनुसार अनुपस्थित जनसंख्या

कर्णाली प्रदेश र दैलेख जिल्लाबाट विदेश गएकामध्ये सवैभन्दा वढी जनसंख्याले निम्न माध्यमिक तह उत्तिर्ण गरेका छन् । चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाबाट विदेश जाँदा अनुपस्थित जनसंख्याको शैक्षिक अवस्था हेर्दा माध्यमिक तह उत्तीर्ण गर्नेको हिस्सा सवैभन्दा वढी (२७.०५ प्रतिशत) रहेको देखिन्छ । त्यसपछि निम्न माध्यमिक

(१८.९९ प्रतिशत) र प्राथमिक तह (१८.१९ प्रतिशत) उत्तीर्ण गर्नेको संख्या उल्लेखनीय छ । प्रारम्भिक तहसम्म मात्र शिक्षा हासिल गरेर विदेश जानेको अनुपात ६.५१ प्रतिशत रहेको छ भने एसएससी/एसईई तथा सोभन्दा माथिल्लो तह उत्तीर्ण गर्नेको प्रतिशत तुलनात्मक रूपमा कम देखिन्छ । स्नातक र स्नातकोत्तर तह उत्तीर्ण गरेर विदेश जानेको हिस्सा अत्यन्त न्यून (१.६८ प्रतिशत) रहेको छ, जसले उच्च शिक्षित जनशक्ति विदेश जानेभन्दा पनि स्वदेशभित्रै रहेको देखिन्छ ।

तालिका ६.१२ विदेश जाँदाको वखत उत्तिर्ण गरेको शैक्षिक तहअनुसार अनुपस्थित जनसंख्या

क्षेत्र	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%
प्रारम्भिक	४२९९	४.८२	९८८	५.४०	९७	६.५१
प्राथमिक	१९५४९	२१.९१	४२४९	२३.२१	२७१	१८.१९
निम्न माध्यमिक	२१३०१	२३.८७	४६८६	२५.६०	२८३	१८.९९
माध्यमिक	१८१९०	२०.३८	३६५५	१९.९७	४०३	२७.०५
एस एस सी / एस ई ई	४९५९	५.५६	६७२	३.६७	४६	३.०९
दश जोड दुई वा सो सरह	८४७८	९.५०	१३६३	७.४५	११५	७.७२
स्नातक	११६१	१.३०	१६६	०.९१	२१	१.४१
स्नातकोत्तर	३५६	०.४०	३४	०.१९	४	०.२७
अन्य	४६	०.०५	७	०.०४	३	०.२०
तह नभएको	४२१	०.४७	६५	०.३६	६	०.४०
उल्लेख नभएको	१०४८१	११.७४	२४१९	१३.२२	२४१	१६.१७
जम्मा	८९२४१	१००.००	१८३०४	१००.००	१४९०	१००.००

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

खण्डः७ पारिवारिक सेवा सुविधा तथा पहुँच

७.१ खानेपानीको मुख्य स्रोतअनुसार परिवार संख्या

परिवारको स्वस्थताको लागि खानेपानी महत्वपूर्ण हुन्छ । पानीको उपलब्धता र यसको स्रोत यबम् स्रोतको निकटताले पिउने पानीको सुविधा तथा केही हदसम्म गुणस्तरलाई समेत इङ्गित गर्दछ । चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा ३२.४३% परिवारको घर परिसरभित्रै धारा पाइप छ जुन चाहिँ राष्ट्रिय तथा प्रदेश औसत भन्दा कम हो । यहाँका ३९.६८% परिवारले घर परिसर वाहिरको धारा पाइपको पानी प्रयोग गर्छन नदी वा खोलाको पानी पिउने परिवार नगण्य मात्रामा (०.३३%) रहेका छन् ।

तालिका ७.१ खानेपानीको मुख्य स्रोतअनुसार परिवार संख्या

क्षेत्र	जम्मा परिवार	धारा पाइप(%)		ट्युवेल हातेपम्प (%)	इनार/कुवा (%)		मूलधारा (%)	खोला नदी (%)	अन्य (%)
		घर परिसर भित्र	घर परिसर वाहिर		ढाकिएको	खुला			
नेपाल	६६६०८४१	३४.५७	२२.३६	२९.८०	१.५३	२.१३	३.९३	०.३७	५.३१
कर्णाली	३६६०३७	३५.६४	४४.४३	०.४५	२.०७	२.५२	१३.३०	१.१७	०.४३
दैलेख	५४५९४	३४.२१	४५.४३	०.००	०.९७	२.३०	१६.३६	०.५५	०.१८
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	५११३	३२.४३	३९.६८	०.००	०.३५	२.७४	२४.४३	०.३३	०.०४
वडा नं-१	५२६	२९.२८	५६.८४	०.००	०.००	२.४७	११.०३	०.३८	०.००
वडा नं-२	५९५	६९.९२	२५.७१	०.००	०.००	१.६८	२.६९	०.००	०.००
वडा नं-३	४८१	७९.२१	६.६५	०.००	०.८३	३.३३	९.५६	०.४२	०.००
वडा नं-४	६०३	९.९५	७५.२९	०.००	०.००	०.५०	१३.९३	०.१७	०.१७
वडा नं-५	६४९	२८.९७	२५.२७	०.००	०.१५	०.३१	४५.३०	०.००	०.००
वडा नं-६	६३९	५.७९	१६.५९	०.००	०.९४	१.८८	७३.७१	१.१०	०.००
वडा नं-७	५९४	२४.४१	४७.३१	०.००	०.१७	७.४१	२०.२०	०.५१	०.००
वडा नं-८	६०१	६.८२	६८.५५	०.००	०.१७	०.१७	२३.९६	०.१७	०.१७
वडा नं-९	४२५	५५.५३	३०.१२	०.००	१.१८	९.१८	३.७६	०.२४	०.००

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र ७.१ खानेपानीको मुख्य स्रोतअनुसार परिवार संख्या

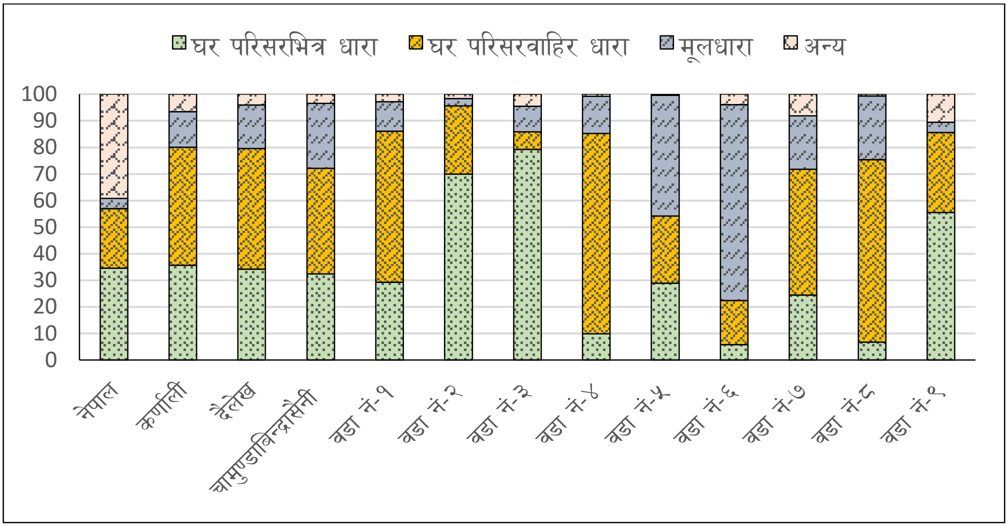

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

७.२ परिवारमा खाना पकाउन प्रयोग गरिने मुख्य इन्धनअनुसार परिवार संख्या

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा परिवारले खाना पकाउन प्रयोग गर्ने मुख्य इन्धनका रूपमा काठ—दाउरा सवैभन्दा (९१.६१ प्रतिशत) प्रयोग भइरहेको देखिन्छ, जुन कर्णाली प्रदेश र दैलेख जिल्लाको अवस्थाभन्दा उच्च हो । एल.पी. ग्यास प्रयोग गर्ने परिवारको हिस्सा ७.६९ प्रतिशत मात्र रहेको छ भने विजुली र बायोग्यास जस्ता वैकल्पिक तथा स्वच्छ इन्धनको प्रयोग अत्यन्त न्यून देखिन्छ । वडा तहमा हेर्दा वडा नं. १ र २ मा काठ—दाउराको प्रयोग झण्डै सर्वव्यापी रहेको छ भने वडा नं. ९ मा एल.पी. ग्यास (३८.३५ प्रतिशत), विजुली र बायोग्यासको प्रयोग तुलनात्मक रूपमा बढी देखिनु नगरभित्रै इन्धन प्रयोगमा असमानता रहेको संकेत हो । समग्रमा, चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा परम्परागत इन्धनमै उच्च निर्भरता कायम रहेको हुँदा स्वच्छ र सुरक्षित खाना पकाउने इन्धनको पहुँच विस्तार गरी वन माथिको निर्भरता र वातावरणीय स्च्छता र जनस्वास्थ्य समेत प्रवर्धन गर्न सचेतनात्मक कार्यक्रमलाई प्राथमिकताका साथ अघि बढाउन आवश्यक देखिन्छ ।

तालिका ७.२ परिवारमा खाना पकाउन प्रयोग गरिने मुख्य इन्धनअनुसार परिवार संख्या

क्षेत्र	जम्मा परिवार संख्या	खाना पकाउने इन्धनअनुसार परिवार %					
		काठ दाउरा	एल. पि. ग्यास	विजुली	गुँइठा	बायो ग्यास	अन्य
नेपाल	६६६०८४१	५१.०२	४४.२९	०.४९	२.८८	१.१८	०.१५
कर्णाली	३६६०३७	८२.२२	१६.८६	०.१०	०.१४	०.४४	०.२४
दैलेख	५४५९४	८९.५५	९.५५२	०.१६	०.०४	०.३४	०.३६
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	५११३	९१.६१	७.६८६	०.१६	०.०६	०.२९	०.२०
वडा नं-१	५२६	९७.१५	२.६६२	०.००	०.००	०.१९	०.००
वडा नं-२	५९५	९८.३२	१.६८१	०.००	०.००	०.००	०.००

क्षेत्र	जम्मा परिवार संख्या	खाना पकाउने इन्धनअनुसार परिवार %					
		काठ दाउरा	एल. पि. ग्यास	विजुली	गुँइठा	बायो ग्यास	अन्य
वडा नं-३	४८१	९४.५९	५.४०५	०.००	०.००	०.००	०.००
वडा नं-४	६०३	९३.७	६.१३६	०.००	०.००	०.१७	०.००
वडा नं-५	६४९	९६.४६	३.२३६	०.००	०.००	०.००	०.३१
वडा नं-६	६३९	९६.०९	२.६६	०.१६	०.४७	०.१६	०.४७
वडा नं-७	५९४	९५.१२	४.७१४	०.००	०.००	०.१७	०.००
वडा नं-८	६०१	८६.८६	१२.८१	०.१७	०.००	०.००	०.१७
वडा नं-९	४२५	५६.७१	३८.३५	१.४१	०.००	२.५९	०.९४

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र ७.२ परिवारमा खाना पकाउन प्रयोग गरिने मुख्य इन्धनअनुसार परिवार संख्या

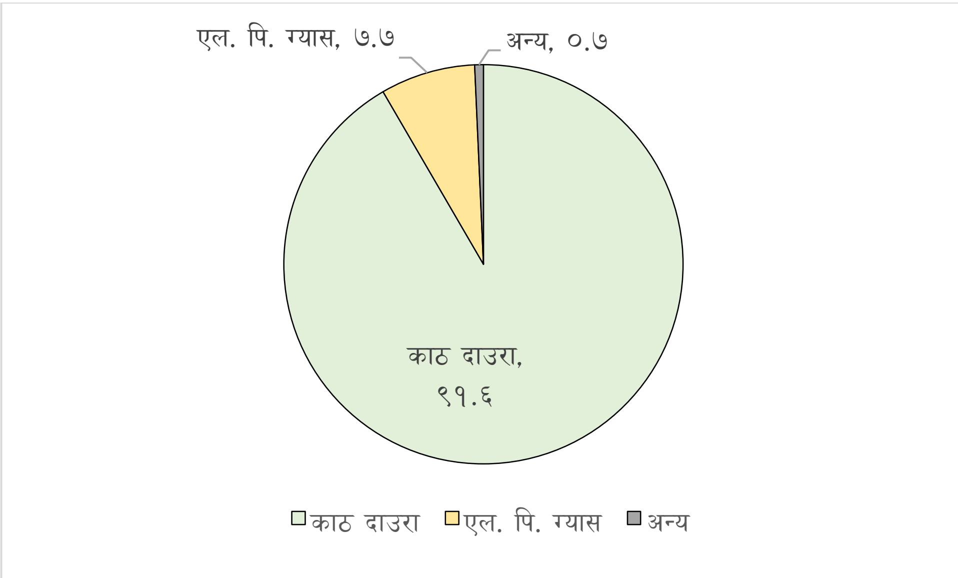

७.३ बत्ती वाल्न अक्सर प्रयोग गरिने उज्यालोको स्रोतअनुसार परिवार संख्या

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा बत्ती बाल्न परिवारहरूले सोलार/सौर्य ऊर्जाको प्रयोग सवैभन्दा वढी (८९.६%) गरिरहेको देखिन्छ, जुन कर्णाली प्रदेश र दैलेख जिल्लाको औसतभन्दा निकै उच्च हो । बिजुली प्रयोग गर्ने परिवार केवल ७.४% मात्र रहेका छन्, जसले राष्ट्रिय औसत (९२.२%) सँग ठूलो अन्तर देखाउँछ । वडा तहमा हेर्दा अधिकांश वडामा सोलार ऊर्जाको प्रयोग ९०% भन्दा माथि रहेको छ, विशेष गरी वडा नं. २, ३ र ४ मा यसको निर्भरता अत्यधिक देखिन्छ । यद्यपि वडा नं. ९ मा भने बिजुली प्रयोग गर्ने परिवारको हिस्सा ३१.८% रहेको र अन्य ऊर्जा स्रोतको प्रयोग पनि तुलनात्मक रूपमा बढी देखिनुले नगरभित्रै विद्युत् पहुँचमा असमानता रहेको संकेत गर्दछ । समग्रमा, चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा विद्युत् पहुँच सीमित रहँदा वैकल्पिक ऊर्जा विशेषगरी सोलार प्रणालीले प्रमुख भूमिका निर्वाह गरेको देखिन्छ ।

तालिका ७.३ बत्ती बाल्न अक्सर प्रयोग गरिने इन्धनको स्रोतअनुसार परिवार संख्या

क्षेत्र	अक्सर बत्तिबाल्न प्रयोग गरिने उर्जाको स्रोतअनुसार परिवार (%)			
	जम्मा परिवार	बिजुली	सोलार/सौर्य उर्जा	अन्य
नेपाल	६६६०८४१	९२.२	६.६	१.२
कर्णाली	३६६०३७	४९.६	४७.९	२.५
दैलेख	५४५९४	३०.१	६६.७	३.२
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	५११३	७.४	८९.६	३.०
वडा नं-१	५२६	३.८	९३.९	२.३
वडा नं-२	५९५	१.८	९६.१	२.०
वडा नं-३	४८१	०.२	९७.७	२.१
वडा नं-४	६०३	२.२	९६.०	१.८
वडा नं-५	६४९	४.९	९४.८	०.३
वडा नं-६	६३९	१४.२	८४.७	१.१
वडा नं-७	५९४	१.५	९३.९	४.५
वडा नं-८	६०१	१०.८	८७.४	१.८
वडा नं-९	४२५	३१.८	५३.६	१४.६

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र ७.३ बत्ती बाल्न अक्सर प्रयोग गरिने इन्धनको स्रोतअनुसार परिवार संख्या (%)

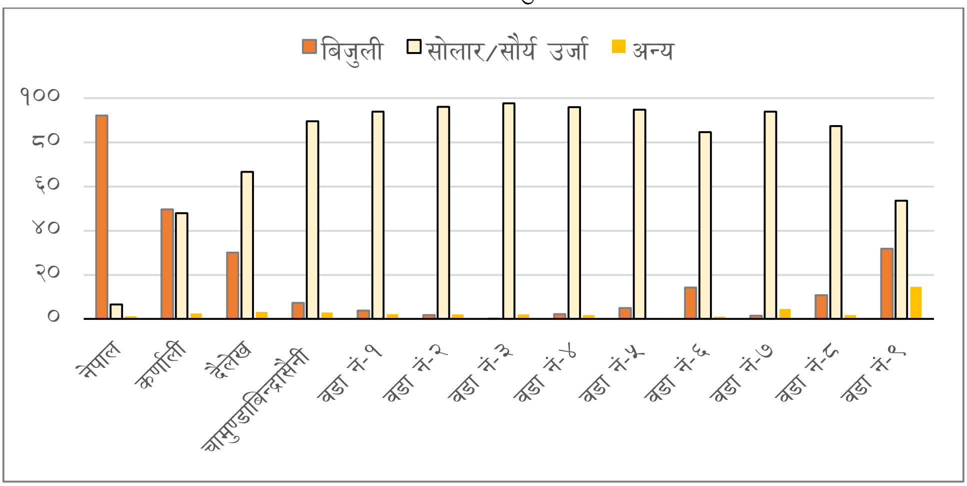

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

७.४ परिवारले प्रयोग गर्ने शौचालयको प्रकारअनुसार परिवार संख्या

सरसफाइको दृष्टिकोणले परिवारमा चर्पिको सुविधा अत्यावश्यक मानिन्छ । परिवारमा शौचालयको उपलब्धता तथा यसको प्रकारले पारिवारिक स्वास्थ्य तथा सरसफाइबारे चेतना र सम्पन्नता एवम् सरकारीस्तरमा संचालित

नीति र कार्यक्रमको प्रभावकारिता समेतलाई दर्शाउछ।चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा परिवारले प्रयोग गर्ने शौचालयको प्रकार हेर्दा साधारण चर्पिको प्रयोग सवैभन्दा वढी (६७.६५%) रहेको देखिन्छ । फ्लस भएको चर्पि प्रयोग गर्ने परिवार २९.५१% मात्र रहेका छन् भने सार्वजनिक चर्पि प्रयोग गर्ने परिवार ०.३३% रहेको छ । यद्यपि, २.५०% परिवारमा कुनै पनि चर्पि नभएको अवस्था अझै कायम छ, जसले सरसफाइको चुनौतीलाई देखाउँछ ।

वडा तहमा हेर्दा ठूलो अन्तर देखिन्छ । वडा नं. ९ मा फ्लस भएको चर्पि प्रयोग गर्ने परिवार सवैभन्दा वढी (६४.७१%) छन् भने वडा नं. ६ र ८ मा साधारण चर्पिमा अत्यधिक निर्भरता (क्रमशः ९४.९९% र ९५.१७%) देखिन्छ । वडा नं. ४ मा चर्पि नभएको परिवारको हिस्सा ८.१३% रहेको देखिनु सरसफाइ पूर्वाधार सुदृढीकरणको तत्काल आवश्यकता रहेको संकेत हो । समग्रमा, चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा आधारभूत शौचालय पहुँच रहेको भए पनि फ्लस भएको चर्पिको विस्तार र चर्पि नभएका परिवारलाई समेट्ने कार्यक्रम अझ प्रभावकारी रूपमा अघि बढाउनुपर्ने देखिन्छ ।

तालिका ७.४ परिवारले प्रयोग गर्ने शौचालयको प्रकारअनुसार परिवार संख्या

क्षेत्र	जम्मा परिवार	चर्पिको प्रकार अनुसार परिवार(%)			
		फ्लस भएको	साधारण चर्पि	सार्वजनिक चर्पि	चर्पि नभएको
नेपाल	६६६०८४१	६४.८८	३०.११	०.४९	४.५३
कर्णाली	३६६०३७	६२.३९	३४.६४	०.३५	२.६२
दैलेख	५४५९४	४७.५३	५०.०५	०.३७	२.०५
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	५११३	२९.५१	६७.६५	०.३३	२.५०
वडा नं-१	५२६	३८.४०	५९.८९	०.१९	१.५२
वडा नं-२	५९५	१७.६५	८१.०१	०.१७	१.१८
वडा नं-३	४८१	५०.१०	४६.५७	०.२१	३.१२
वडा नं-४	६०३	५८.०४	३३.३३	०.५०	८.१३
वडा नं-५	६४९	४२.२२	५७.७८	०.००	०.००
वडा नं-६	६३९	२.१९	९४.९९	०.३१	२.५०
वडा नं-७	५९४	५.३९	९०.४०	०.१७	४.०४
वडा नं-८	६०१	२.६६	९५.१७	१.००	१.१६
वडा नं-९	४२५	६४.७१	३४.३५	०.४७	०.४७

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र ७.४ कुनै पनि प्रकारको शौचालय नभएको परिवार संख्या (प्रतिशत)

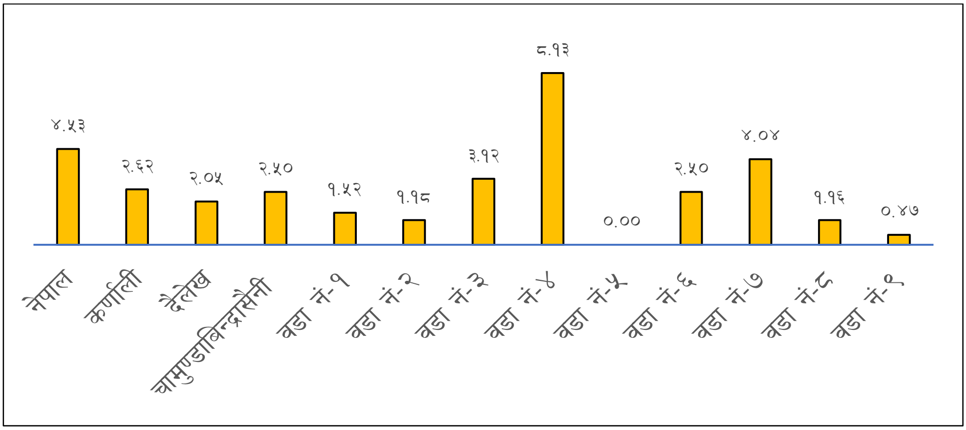

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

७.५ परिवारले उपयोग गरेका घरायसी साधन तथा सुविधाहरु

उपलब्ध तथ्याङ्कअनुसार चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा परिवारले उपयोग गरेका घरायसी साधन तथा सुविधाको पहुँच राष्ट्रिय, प्रदेश र जिल्लाको औसतभन्दा न्यून देखिन्छ । नगरपालिकामा कुनै पनि साधन नभएका परिवार १५.३% रहेका छन्, जुन दैलेख (९.८%) र कर्णाली (७.२%) भन्दा बढी हो । यद्यपि कम्तीमा एउटा साधन भएको परिवार ८४.७% रहेका छन्, जसले आधारभूत पहुँच भने रहेको संकेत गर्छ ।साधनअनुसार हेर्दा साधारण मोबाइल फोन सबैभन्दा वढी प्रयोग हुने साधन (८०.७%) रहेको छ भने रेडियो प्रयोग गर्ने परिवार ५१.२% रहेका छन् । स्मार्ट मोबाइल फोन को प्रयोग ४१.०% मा सीमित छ भने टेलिभिजन (०.६%), कम्प्युटर/ल्यापटप (०.७%) र इन्टरनेट (५.५%) को पहुँच अत्यन्त न्यून देखिन्छ । सवारी साधनतर्फ मोटरसाइकल/स्कुटर १.६% र कार/जिप ०.२% मात्र परिवारमा उपलब्ध छन् ।

वडा तहमा हेर्दा ठूलो अन्तर देखिन्छ । वडा नं. १ मा कुनै पनि साधन नभएका परिवार २८.५% रहेको छ भने वडा नं. ३ मा रेडियो (९०.२%) र वडा नं. २ मा स्मार्ट मोबाइल (५२.९%) को प्रयोग तुलनात्मक रूपमा बढी देखिन्छ । वडा नं. ८ मा इन्टरनेट पहुँच ३३.८% देखिनु नगरभित्रै डिजिटल पहुँचमा असमानता रहेको संकेत हो ।

तालिका ७.५ परिवारले उपयोग गरेका घरायसी साधन तथा सुविधाहरु

साधन तथा सुविधाहरु	प्रयोग गरिएका सूविधाअनुसार परिवार(%)												
	नेपाल	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डा बिन्द्रासैनी	१	२	३	४	५	६	७	८	९
जम्मा परिवार	६६६०८४१	३६६०३७	५४५९४	५११३	५२६	५९५	४८१	६०३	६४९	६३९	५९४	६०१	४२५
कुनै पनि नभएको	३.९	७.२	९.८	१५.३	२८.५	१०.९	५.४	१२.९	१६.९	१४.९	१२.१	१६.८	२०.०
कम्तिमा एउटा भएको	९६.१	९२.८	९०.२	८४.७	७१.५	८९.१	९४.६	८७.१	८३.१	८५.१	८७.९	८३.२	८०.०
रेडियो	३४.२	४५.९	५५.२	५१.२	१४.१	७४.५	९०.२	५८.९	४१.९	४१.६	४८.०	५२.९	३९.८
टेलिभिजन	४९.४	१७.६	७.१	०.६	०.२	०.७	०.६	०.२	०.८	१.३	१.२	०.३	०.०
साधारण मोवाइल फोन	७३.२	८२.२	८१.४	८०.७	७१.१	८४.२	८०.७	८५.२	७६.६	८१.१	८५.९	८३.०	७६.५

साधन तथा सुविधाहरु	प्रयोग गरिएका सूविधाअनुसार परिवार(%)												
	नेपाल	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डा बिन्द्रासैनी	१	२	३	४	५	६	७	८	९
स्मार्ट मोवाइल फोन	७३.०	५८.४	५१.३	४१.०	०.२	५२.९	४७.६	५६.४	६०.६	१९.१	४४.८	४८.४	३३.२
कम्प्युटर/ल्यापटप	१५.०	५.६	२.८	०.७	०.०	०.३	०.६	०.३	०.६	०.६	०.५	२.२	१.६
इन्टरनेट	३७.८	२०.३	११.८	५.५	०.०	९.७	२.५	०.२	०.०	१.१	०.२	३३.८	०.२
कार जिप	३.१	०.८	०.५	०.२	०.०	०.०	०.०	०.५	०.०	०.३	०.२	०.३	०.०
मोटर साइकल/ स्कुटर	२७.३	६.७	२.७	१.६	०.२	०.७	०.२	०.८	१.८	५.३	२.०	२.०	०.७

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

७.६ घरको गुणस्तरीयताको वर्गीकरणअनुसार परिवार संख्या

परिवारले प्रयोग गरेको घरको आकार, बनोट र संरचनाका साथसाथै घर परिवारमा उपलब्ध सुविधा जस्तै सुधारिएको पिउने पानी, आधुनिक शौचालय र सुधारिएको उर्जा आदिका हिसावले परिवारको न्यूनतम् जीवनस्तर कायम गर्न उक्त घर र त्यसमा उपलब्ध सुविधाहरु प्रयाप्त भए नभएको अवस्थाको विवरणहरु राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा सङ्कलन गरिएका थिए । प्राप्त गरिएका यीनै विवरणबाट घरको गुणस्तरीयता वर्गीकरण गरिएको थियो । जसअनुसार दैलेख जिल्ला तथा चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा अधिकांश परिवारहरु मध्यम गुणस्तरको घरमा बसोबास गरेको पाइएको छ।चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा करिव ३०.५९% परिवार न्युन गुणस्तरको घरमा वस्ते गरेको पाइएको छ । चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको वडा नं ७ मा १.०१% परिवार अति न्युन गूणस्तरको घरमा वस्ने गरेको कुरा जनगणनाको प्रतिवेदनले देखाएको छ ।

तालिका ७.६ घरको गुणस्तरीयता वर्गीकरण अनुसार परिवार संख्या

क्षेत्र	जम्मा परिवार	घरको गुणस्तर अनुसार परिवार(%)				
		अति उच्च	सामान्य	मध्यम	न्यून	अति न्यून
नेपाल	६६६०८४१	२८.२८	२५.६१	३४.२७	११.३१	०.५२
कर्णाली	३६६०३७	७.९८	१०.६७	६०.६	२०.०८	०.६७
दैलेख	५४५९४	३.४	५.८१	७०.५६	१९.८५	०.३८
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	५११३	०.२२	४.१३	६४.७८	३०.५९	०.२९
वडा नं-१	५२६	०	२.०९	८१.७५	१५.९७	०.१९
वडा नं-२	५९५	०	१.१८	८९.९२	८.५७	०.३४
वडा नं-३	४८१	०	२.२९	८१.५	१६.०१	०.२१
वडा नं-४	६०३	०	३.३२	७१.६४	२४.८८	०.१७
वडा नं-५	६४९	१.०८	१.५४	५१.४६	४५.७६	०.१५
वडा नं-६	६३९	०.१६	१.८८	२४.२६	७३.५५	०.१६
वडा नं-७	५९४	०	२.३६	६६.६७	२९.९७	१.०१
वडा नं-८	६०१	०.५	३.६६	५९.२३	३६.२७	०.३३
वडा नं-९	४२५	०	२४.४७	६६.३५	९.१८	०

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र ७.५ घरको गुणस्तरीयता वर्गीकरण अनुसार परिवार

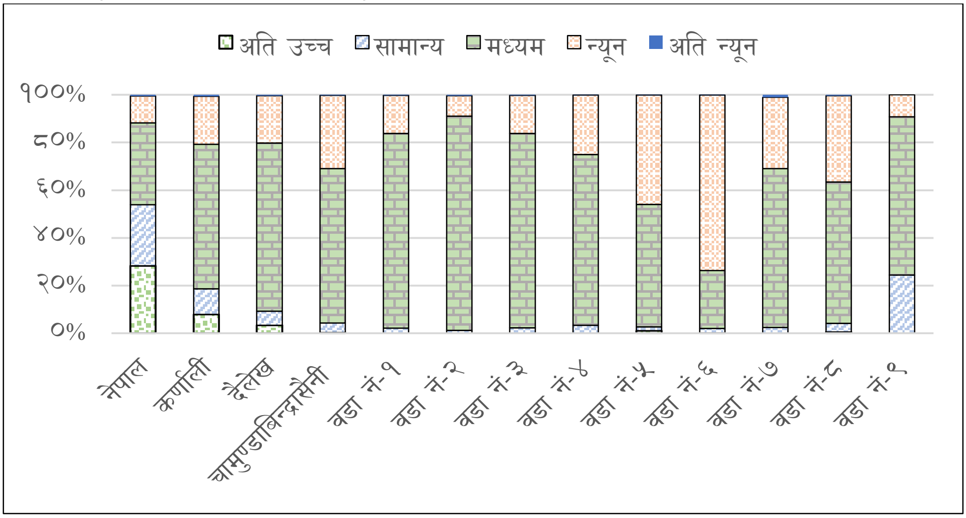

७.७ शहरी तथा ग्रामीण जनसंख्या

नेपालमा सहरी क्षेत्र र ग्रामीण क्षेत्रको वर्गीकरण बारे कुनै स्पष्ट मापदण्ड अपनाइएको पाइदैन । बिगतमा गाउँपालिकालाई ग्रामीण क्षेत्र र नगरपालिकालाई सहरी क्षेत्रकारुपमा मानिँदै आएको थियो । सोही आधारमा जनसंख्यालाई शहरी र ग्रामीण जनसंख्या विभाजन गर्ने अभ्यास थियो । राष्ट्रिय जनगणनाको विषयगत प्रतिवेदन प्रकाशन गर्ने सिलसिलामा जनसंख्याको आकार, जनघनत्व र निकटता जस्ता कुराको आधारमा सहरी तथा ग्रामीण क्षेत्रको श्रेणीगत वर्गीकरण गर्ने नयाँ अवधारणा अवलम्वन गरिएको छ । यसअनुसार नगरपालिका अथवा नगरपालिका वडाहरुलाई ग्रामीण, अर्धसहरी र सहरी गरी ३ क्षेत्रमा वर्गीकरण गरिएको छ । यस तरिकाले गरिएको विभाजनमा नगरपालिकाका कुनै वडा सहरी वा अर्धसहरी क्षेत्रमा पर्न सक्छन् भने नगरपालिकाका कुनै वडा ग्रामीण, अर्धसहरी क्षेत्रमा पर्न सक्छन् ।

यस वर्गीकरणअनुसार सहरीकरणको स्तर हेर्दा कर्णाली प्रदेशका कुल ७१८ वडाहरुमध्ये ८८.७ प्रतिशत वडाहरु र दैलेख जिल्लाका कुल ७२ वडाहरुमध्ये ८० प्रतिशत वडाहरु ग्रामीण क्षेत्रका वडामा पर्दछन्। चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाका ४ वटा वडाहरु ग्रामीण क्षेत्रमा पर्दछन् भने ५ वटा वडाहरु सहरी क्षेत्रमा पर्छन् । जसले गर्दा यहाँको समग्र जनसंख्या ग्रामीण सहरीको मिश्रण पाइन्छ ।

तालिका ७.७ शहरी तथा ग्रामीण वडा संख्या

क्षेत्र	जम्मा वडा संख्या	सहरीकरणको श्रेणीगत वर्गीकरणअनुसार वडा संख्या					
		ग्रामीण		अर्धसहरी		सहरी	
		वडा संख्या	%	वडा संख्या	%	वडा संख्या	%
नेपाल	६७४३	३६८५	५४.६५	२०९६	३१.०८	९६२	१४.२७
कर्णाली	७१८	६३७	८८.७२	६	०.८४	७५	१०.४५
दैलेख	९०	७२	८०.००	०	०.००	१८	२०.००
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	९	४	४४.४४	०	०.००	५	५५.५६

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

तालिका ७.८ शहरी तथा ग्रामीण जनसंख्या

क्षेत्र	संस्थागत बाहेकको जम्मा जनसंख्या	सहरीकरणको श्रेणीगत वर्गीकरणअनुसार जनसंख्या (%)		
		ग्रामीण	अर्धसहरी	सहरी
नेपाल	२८९२५४८०	३३.२	३९.७	२७.१
कर्णाली	१६७५२०४	८०.१	४.३	१५.५
दैलेख	२५१६४७	७९.४८	०.०	२०.५
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	२६५५९	४२.९२	०.०	५७.०८

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

माथिको तालिकाअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा संस्थागत बाहेकको कुल जनसंख्यामध्ये सहरी क्षेत्रमा बसोबास गर्ने जनसंख्या सवैभन्दा वढी (५७.०८%) रहेको देखिन्छ, जुन दैलेख जिल्ला (२०.५%) र कर्णाली प्रदेश (१५.५%) को तुलनामा उल्लेखनीय रूपमा उच्च हो । ग्रामीण जनसंख्या ४२.९२% रहेको छ भने अर्धसहरी जनसंख्या देखिँदैन । यसले चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा जनसंख्या संरचना सिधै ग्रामीणबाट सहरीतर्फ रूपान्तरण भएको संकेत गर्दछ । समग्रमा, सहरी जनसंख्याको उच्च अनुपातले नगर क्षेत्रमा पूर्वाधार, आवास, खानेपानी, सरसफाइ तथा रोजगारीका अवसर विस्तार गर्नुपर्ने आवश्यकता झनै बढाएको देखिन्छ ।

७.८ बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा पहुँचसम्बन्धी विवरण

वित्तीय पहुँचको हिसावले चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको अवस्था जिल्ला र प्रदेशको तुलनामा राम्रो देखिन्छ । संस्थागत बाहेकका कुल ५,११३ परिवारमध्ये ६७.३२% परिवारमा कम्तीमा एकजना सदस्यको बैङ्क खाता रहेको छ, जुन दैलेख (५२.७८%) र कर्णाली प्रदेश (५५.५३%) भन्दा उच्च हो । जनसंख्याको हिसावले हेर्दा कुल जनसंख्यामध्ये २१.५५% को बैङ्क खातामा पहुँच रहेको देखिन्छ, जसमा पुरुष २३.५९% र महिला १९.५८% रहेका छन् । यसले नगरपालिकामा वित्तीय पहुँच विस्तार भइरहेको संकेत गरे पनि लैङ्गिक अन्तर अझै विद्यमान रहेको देखाउँछ । समग्रमा, चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा बैङ्किङ सेवाको पहुँच सन्तोषजनक देखिए तापनि सबै वर्ग र विशेषगरी महिलालाई वित्तीय प्रणालीमा समेट्न थप सचेतना र पहुँच अभिवृद्धि कार्यक्रम आवश्यक देखिन्छ ।

तालिका ७.९ बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा पहुँचसम्बन्धी विवरण

क्षेत्र	संस्थागत बाहेकका जम्मा परिवार/जनसंख्या				बैङ्कमा खाता भएका परिवार/जनसंख्या			
	परिवार	जनसंख्या	पूरुष	महिला	कम्तिमा एकजना सदस्यको वैङ्क खाता भएको परिवार	जनसंख्या	पूरुष	महिला
नेपाल	६६६०८४१	२८९८५३६४	१४११८९९१	१४८६६३७३	६१.८९	२५.५६	२६.४२	२४.७४
कर्णाली	३६६०३७	१६८७८०२	८२३१९३	८६४६०९	५५.५३	१९.४९	२०.९९	१८.०७
दैलेख	५४५९४	२५२३१३	१२०७७४	१३१५३९	५२.७८	१७.५७	१९.४८	१५.८१
चामुण्डा बिन्द्रासैनी	५११३	२६५५९	१३०२१	१३५३८	६७.३२	२१.५५	२३.५९	१९.५८

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

७.९ बैङ्क, वित्तीय संस्था तथा सहकारीबाट ऋण लिएका परिवार संख्या

निम्न चित्रमा नेपाल, कर्णाली, दैलेख र चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाका परिवारहरूले बैंक, वित्तीय संस्था तथा सहकारीहरूबाट ऋण लिएको वा नलिएको अवस्था देखाइएको छ। बैङ्क, वित्तीय संस्था तथा सहकारीबाट ऋण लिएका परिवारको प्रतिशत हेर्दा नेपालमा २५.६%, कर्णाली प्रदेशमा २२.२%, दैलेख जिल्लामा १९.५% र चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा २०.६% परिवारले ऋण लिएको देखिन्छ । यसअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा ऋण लिने परिवारको अनुपात दैलेखभन्दा केही बढी भए पनि कर्णाली प्रदेश र राष्ट्रिय औसतभन्दा कम रहेको छ । अर्कोतर्फ, ऋण नलिएका परिवारको हिस्सा चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा ७९.४% रहेको देखिनुले नगरपालिकामा अझै पनि औपचारिक वित्तीय स्रोतबाट ऋण लिने प्रवृत्ति सीमित रहेको संकेत गर्दछ ।

चित्र ७.६ बैङ्क, वित्तीय संस्था तथा सहकारीबाट ऋण लिएका परिवार प्रतिशत

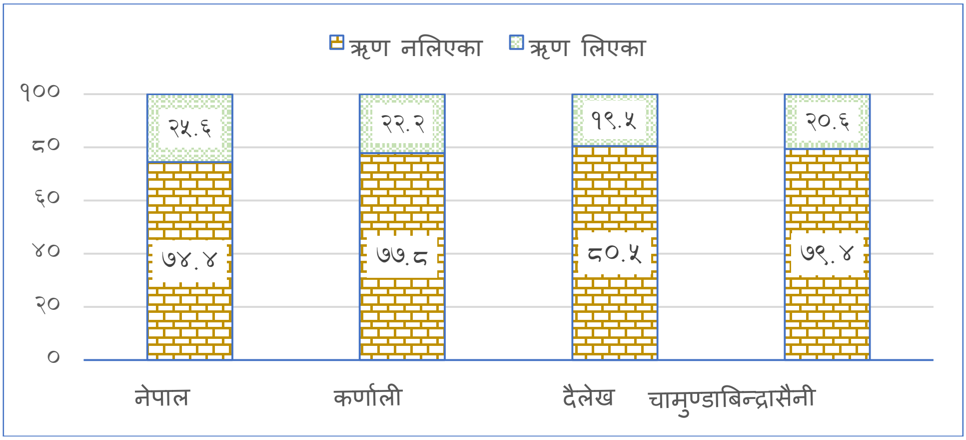

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

खण्डः८ घरको संरचना तथा उपयोग

८.१ परिवारले प्रयोग गरेको घरको स्वामित्वअनुसार परिवार संख्या

यहाँ परिवारले वस्न प्रयोग गरेको घरको स्वामित्व अनुसारको परिवार संख्या प्रस्तुत गरिएको छ । नेपालमा अधिकांश परिवार ८६% आफ्नै घरमा बसिरहेका छन् भने १२.८% भाडामा र ०.६% संस्थागत निवासमा बसिरहेका छन् । कर्णाली, दैलेख, र चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा आफ्नै घरमा बस्ने परिवारहरूको प्रतिशत अझ बढी छ, कर्णालीमा ९४%, दैलेखमा ९६.५%, र चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा ९८.७% परिवारहरु आफ्नै घरमा वस्छन् । चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा नगण्य मात्रामा (१.१%) परिवार भाडामा वस्ने गर्दछन् ।

तालिका ८.१ परिवारले प्रयोग गरेको घरको स्वामित्व अनुसार परिवार संख्या

क्षेत्र	जम्मा	आफ्नै(%)	भाडामा(%)	संस्थागत(%)	अन्य(%)
नेपाल	६६६०८४१	८६.०	१२.८	०.६	०.७
कर्णाली	३६६०३७	९४.०	५.३	०.४	०.३
दैलेख	५४५९४	९६.५	३.०	०.२	०.४
चामुण्डा बिन्द्रासैनी	५११३	९८.७	१.१	०.१	०.१
वडा नं-१	५२६	१००.०	०.०	०.०	०.०
वडा नं-२	५९५	९८.३	१.३	०.०	०.३
वडा नं-३	४८१	९८.५	०.४	०.२	०.८
वडा नं-४	६०३	९९.८	०.२	०.०	०.०
वडा नं-५	६४९	९९.४	०.५	०.०	०.२
वडा नं-६	६३९	९९.७	०.३	०.०	०.०
वडा नं-७	५९४	९५.३	४.५	०.२	०.०
वडा नं-८	६०१	९७.५	२.२	०.३	०.०
वडा नं-९	४२५	९९.५	०.५	०.०	०.०

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

८.२ परिवारले प्रयोग गरेको घरको जगअनुसार परिवार संख्या

घरको जग भन्नाले जमीनमुनि खाल्टो खनी विभिन्न प्रकारका निर्माण सामग्रीहरु प्रयोग गरेर घरको सम्पूर्ण भारलाई थेग्ने गरी बनाइएको जमीन मुनिको संरचना हो । परिवारले वस्न प्रयोग गरेको घरको जगको आधारमा परिवारको वर्गीकरण गर्दा नेपालमा ३३% परिवारको घरको जगमा माटोको जोडाई भएको ईंटा/ढुङ्गा प्रयोग गरिएको छ । कर्णालीमा यो प्रतिशत अत्यधिक ८३.१% छ। चामुण्डाबिन्द्रासैनी र दैलेखमा क्रमशः ९७.५% र ९३.३% परिवारले प्रयोग गर्ने घरको जग माटोको जोडाई भएको ईंटा/ढुङ्गाले वनेको छ । जसले यी क्षेत्रहरूमा परम्परागत निर्माण प्रविधिको प्रचलन उच्च भएको जनाउँछ । सिमेन्टको जोडाई भएको ईंटा/ढुङ्गाको प्रयोग नेपालभर २९.८% छ, तर कर्णाली र अन्य क्षेत्रमा यसको प्रयोग कम छ । नेपालमा ढलान पिलरसहितको घरमा वस्ने परिवार २२.४% छन् भने काठ वाँसको खम्वा भएका घरमा वस्ने १४.२% परिवार छन्, जसमा कर्णाली र चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा यसको प्रयोग न्यूनतम् छ ।

तालिका ८.२ परिवारले प्रयोग गरेको घरको जगअनुसार परिवार संख्या

क्षेत्र	जम्मा परिवार	माटोको जोडाई भएको ईंटा/ ढुङ्गा	सिमेन्टको जोडाई भएको ईंटा/ढुङ्गा	ढलान पिलरसहितको	काठ बाँसको खम्वा	अन्य
नेपाल	६६६०८४१	३३.०४	२९.७९	२२.४१	१४.१७	०.५९
कर्णाली	३६६०३७	८३.०८	८.०३	६.३०	२.४९	०.१०
दैलेख	५४५९४	९३.३०	३.७१	२.७०	०.२६	०.०२
चामुण्डा बिन्द्रासैनी	५११३	९७.४६	१.९४	०.३३	०.२३	०.०४
वडा नं-१	५२६	९९.६२	०.३८	०.००	०.००	०.००
वडा नं-२	५९५	९८.६६	०.८४	०.१७	०.१७	०.१७
वडा नं-३	४८१	९५.८४	२.९१	१.०४	०.००	०.२१
वडा नं-४	६०३	९६.८५	२.९९	०.१७	०.००	०.००
वडा नं-५	६४९	९८.४६	१.३९	०.१५	०.००	०.००
वडा नं-६	६३९	९७.१८	२.५०	०.३१	०.००	०.००
वडा नं-७	५९४	९७.८१	०.६७	०.५१	१.०१	०.००
वडा नं-८	६०१	९४.८४	४.४९	०.१७	०.५०	०.००
वडा नं-९	४२५	९७.८८	०.९४	०.७१	०.४७	०.००

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

८.३ परिवारले प्रयोग गरेको घरको वाहिरी गारोअनुसार परिवार संख्या

तलको तालिकाअनुसार परिवार वस्ने गरेको घरको वाहिरी गारोमा नेपालमा ३०.६७% परिवारले माटोको जोडाई भएको ईंटा/ढुङ्गा, ५२.१७% परिवारले सिमेन्टको जोडाई भएको ईंटा/ढुङ्गा प्रयोग गरेका छन् । कर्णालीमा ८०.२६% परिवारले माटोको जोडाई भएको ईंटा/ढुङ्गा प्रयोग गरेका छन्, जबकि सिमेन्टको जोडाई भएको ईंटा/ढुङ्गाको प्रयोग १७.२% मात्र छ । दैलेख र चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा पनि माटोको जोडाई भएको ईंटा/ढुङ्गाको प्रयोग उच्च देखिन्छ, जहाँ क्रमशः ८०.२६% र ९६.६% परिवारहरूले यसको प्रयोग गरेका छन् । अन्य सामग्रीको प्रयोग भने नेपालभर कम देखिन्छ, जस्तै काठ/फ्ल्याक र बाँसजन्य सामग्रीको प्रयोग नेपालमा क्रमशः ११.७१% र ०.४२% छ ।

तालिका ८.३ परिवारले प्रयोग गरेको घरको वाहिरी गारोअनुसार परिवार संख्या

क्षेत्र	जम्मा परिवार	माटोकोजोडाई भएको ईंटा/ढुङ्गा	सिमेन्टको जोडाई भएको ईंटा/ढुङ्गा	काठ/ फ्ल्याक	वाँसजन्य सामग्री	काँचो इटा	अन्य
नेपाल	६६६०८४१	३०.६७	५२.१७	३.१६	११.७१	०.४२	१.८६
कर्णाली	३६६०३७	८०.२६	१७.२०	१.७९	०.२२	०.१८	०.३५
दैलेख	३६६०३७	८०.२६	१७.२०	१.७९	०.२२	०.१८	०.३५
चामुण्डा बिन्द्रासैनी	५११३	९६.६०	२.६४	०.२२	०.१०	०.२०	०.२५
वडा नं-१	५२६	९९.२४	०.७६	०.००	०.००	०.००	०.००

क्षेत्र	जम्मा परिवार	माटोकोजोडाई भएको ईंटा/ढुङ्गा	सिमेन्टको जोडाई भएको ईंटा/ढुङ्गा	काठ/ फल्याक	बाँसजन्य सामग्री	काँचो इटा	अन्य
वडा नं-२	५९५	९८.१५	१.१८	०.००	०.१७	०.३४	०.१७
वडा नं-३	४८१	९५.६३	४.१६	०.००	०.००	०.००	०.२१
वडा नं-४	६०३	९६.०२	३.८१	०.००	०.००	०.००	०.१७
वडा नं-५	६४९	९८.३१	१.५४	०.००	०.००	०.००	०.१५
वडा नं-६	६३९	९६.५६	२.८२	०.००	०.१६	०.१६	०.३१
वडा नं-७	५९४	९४.९५	३.०३	१.०१	०.१७	०.५१	०.३४
वडा नं-८	६०१	९४.०१	४.४९	०.६७	०.३३	०.३३	०.१७
वडा नं-९	४२५	९६.४७	१.८८	०.२४	०.००	०.४७	०.९४

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

८.४ परिवारले प्रयोग गरेको घरको छानाअनुसार परिवार संख्या

परिवारहरूले प्रयोग गरेको घरको छानाको प्रकारअनुसार हेर्दा चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा मुख्यतः ढुङ्गा/स्लेटको छाना ५४.०% परिवारमा प्रयोग भइरहेको देखिन्छ, जुन दैलेख (४२.१%) र कर्णाली प्रदेश (२३.५%) को तुलनामा सर्वाधिक छ । जस्ता/टिन/च्यादर छाना २९.३% परिवारले प्रयोग गरिरहेको छ भने सिमेन्ट/ढलान (३.१%), खर/पराल/छवाली (१.६%) र टायल/खपडा/झिङ्गिटि (०.२%) को प्रयोग नगण्य छ ।वडा तहमा हेर्दा ठूलो भिन्नता देखिन्छ।वडा नं. १ र २ मा ढुङ्गा/स्लेट छाना प्रयोग अत्यधिक (९१.३% र ८५.०%) रहेको छ।वडा नं. ९ मा जस्ता/टिन छानाको प्रयोग ६१.४% परिवारमा रहेको छ।अन्य वडाहरूमा छाना प्रकार मिश्रित रहेको छ, जहाँ ढुङ्गा/स्लेटको प्रयोग प्रायः उच्च छ र अन्य छाना प्रकार तुलनात्मक रूपमा न्यून छन् ।

तालिका ८.४ परिवारले प्रयोग गरेको घरको वाहिरी गारोअनुसार परिवार संख्या

क्षेत्र	जम्मा परिवार	जस्ता/ टिन/ च्यादर	सिमेन्ट/ ढलान	खर पराल छवाली	टायल/ खपडा /झिङ्गिटि	ढुङ्गा/स्लेट	अन्य
नेपाल	६६६०८४१	४१.९	३७.८	३.९	९.२	६.१	१.१
कर्णाली	३६६०३७	४४.३	१२.०	६.५	१.७	२३.५	१२.१
दैलेख	५४५९४	४१.५	६.२	४.६	१.१	४२.१	४.५
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	५११३	२९.३	३.१	१.६	०.२	५४.०	११.८
वडा नं-१	५२६	५.९	०.२	१.१	०.०	९१.३	१.५
वडा नं-२	५९५	८.७	१.७	१.७	०.२	८५.०	२.७
वडा नं-३	४८१	१७.७	२.५	३.३	०.०	६८.६	७.९
वडा नं-४	६०३	१६.१	२.०	१.५	०.०	५२.७	२७.७
वडा नं-५	६४९	२८.४	१.८	०.२	०.२	५२.२	१७.३

क्षेत्र	जम्मा परिवार	जस्ता/ टिन/ च्यादर	सिमेन्ट/ ढलान	खर पराल छवाली	टायल/ खपडा /झिङ्गिटि	ढुङ्गा/स्लेट	अन्य
वडा नं-६	६३९	४५.७	३.८	०.९	०.२	४२.३	७.२
वडा नं-७	५९४	४८.५	२.४	१.२	०.२	३८.९	८.९
वडा नं-८	६०१	३४.४	३.५	२.५	०.२	३३.९	२५.५
वडा नं-९	४२५	६१.४	१२.९	२.८	१.२	१९.३	२.४

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

८.५ परिवारले प्रयोग गरेको घरको भुईंअनुसार परिवार संख्या

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा परिवारले प्रयोग गरेको घरको भुईंको प्रकार हेर्दा मुख्यतः माटोको भुईं ९१.८४% परिवारमा रहेको देखिन्छ, जुन दैलेख (८९.११%) र कर्णाली प्रदेश (८०.९९%) भन्दा उच्च छ । काठ/फल्याकको भुईं ३.५२%, सिमेन्टेड भुईं ३.३२%, सेरामिक टायल ०.४३% र इट्टा/ढुङ्गा ०.३७% मात्र परिवारले प्रयोग गरेका छन्। वडा तहमा हेर्दा ठूलो भिन्नता देखिन्छ। वडा नं. १, २, ३, ५, ६, ७, ८ मा माटोको भुईं प्रायः ९०% भन्दा माथि प्रयोग भइरहेको छ। वडा नं. ९ मा भने माटोको भुईं ५४.१२% मात्र रहेको छ, जबकि काठ/फल्याकको भुईं २८.९४% र सिमेन्टेड भुईं १२.७१% परिवारमा प्रयोग भइरहेको छ।

तालिका ८.५ परिवारले प्रयोगगरेको घरको भुईंअनुसार परिवार संख्या

क्षेत्र	जम्मा परिवार	माटो	काठ/फल्याक	इट्टा ढुङ्गा	सेरामिक टायल	सिमेन्टेड	अन्य
नेपाल	६६६०८४१	४६.१६	२.०३	१.३७	२.७१	४७.३१	०.४२
कर्णाली	३६६०३७	८०.९९	३.०५	०.५५	०.६६	१४.३६	०.४०
दैलेख	५४५९४	८९.११	२.३२	०.६०	०.३६	७.०४	०.५७
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	५११३	९१.८४	३.५२	०.३७	०.४३	३.३२	०.५१
वडा नं-१	५२६	९७.३४	०.९५	०.००	०.००	१.७१	०.००
वडा नं-२	५९५	९५.४६	०.८४	१.३४	०.३४	१.५१	०.५०
वडा नं-३	४८१	९५.६३	०.००	०.००	०.२१	३.९५	०.२१
वडा नं-४	६०३	९४.३६	३.४८	०.००	०.६६	१.४९	०.००
वडा नं-५	६४९	९६.७६	१.०८	०.१५	०.४६	१.३९	०.१५
वडा नं-६	६३९	९३.५८	०.४७	१.१०	०.६३	३.४४	०.७८
वडा नं-७	५९४	९५.७९	१.३५	०.००	०.००	२.३६	०.५१
वडा नं-८	६०१	९३.५१	१.३३	०.३३	०.३३	४.१६	०.३३
वडा नं-९	४२५	५४.१२	२८.९४	०.२४	१.४१	१२.७१	२.५९

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय ।

८.६ मुख्य प्रयोगअनुसार घर संरचना/भवनको संख्या

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा घर/भवनको मुख्य प्रयोग आवासीय उद्देश्यका लागि सर्वाधिक रहेको देखिन्छ, कुल ५,७४५ भवनमध्ये ७६.४१% भवन आवासीय छन् । अन्य भवनको संख्या तुलनात्मक रूपमा न्यून छ;

गोठ/धनसार ४.०७%, खाली भवन ८.०२%, व्यापारिक ४.४०%, शैक्षिक ३.०१%, स्वास्थ्य ०.४४% रहेका छन् । उद्योग, संस्थागत, सरकारी, होटल/लज र बैङ्क/वित्तीय संस्था भवनको संख्या अत्यन्त सीमित छ ।

तालिका ८.६ मुख्य प्रयोग अनुसार घर/भवनको संख्या

घर संरचनाको प्रयोग	नेपाल		कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%
जम्मा भवन	७५५२०६६	१००.००	४३९७१७	१००.००	६४५३८	१००.००	५७४५	१००.००
आवासीय	५४१६४१९	७१.७२	३१९६३२	७२.६९	४७३९०	७३.४३	४३९०	७६.४१
गोठ धनसार	७६४५९८	१०.१२	४२११३	९.५८	५७७८	८.९५	२३४	४.०७
खालि	४७२५१६	६.२६	३७१७२	८.४५	४४३८	६.८८	४६१	८.०२
ब्यापार	२३३१९०	३.०९	११०३५	२.५१	१९३३	३.००	२५३	४.४०
शैक्षिक	८४२३१	१.१२	८६६३	१.९७	१३९७	२.१६	१७३	३.०१
उद्योग कलकारखाना	३२३४४	०.४३	७९१	०.१८	११७	०.१८	१६	०.२८
संस्थागत	३११८४	०.४१	१०१३	०.२३	१५२	०.२४	१२	०.२१
सरकारी	२८१६२	०.३७	२४१३	०.५५	२८७	०.४४	२३	०.४०
होटेल तथा लज	२४२६४	०.३२	१२७०	०.२९	१२५	०.१९	१७	०.३०
स्वास्थ्यजन्य	१५२४४	०.२०	१४६९	०.३३	२२५	०.३५	२५	०.४४
बैङ्क तथा वित्तीय संस्था	६७१७	०.०९	३४०	०.०८	३७	०.०६	१	०.०२
अन्य	४४३१९७	५.८७	१३८०६	३.१४	२६५९	४.१२	१४०	२.४४

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र ८.१ मुख्य प्रयोग अनुसार घर/भवनको संख्या

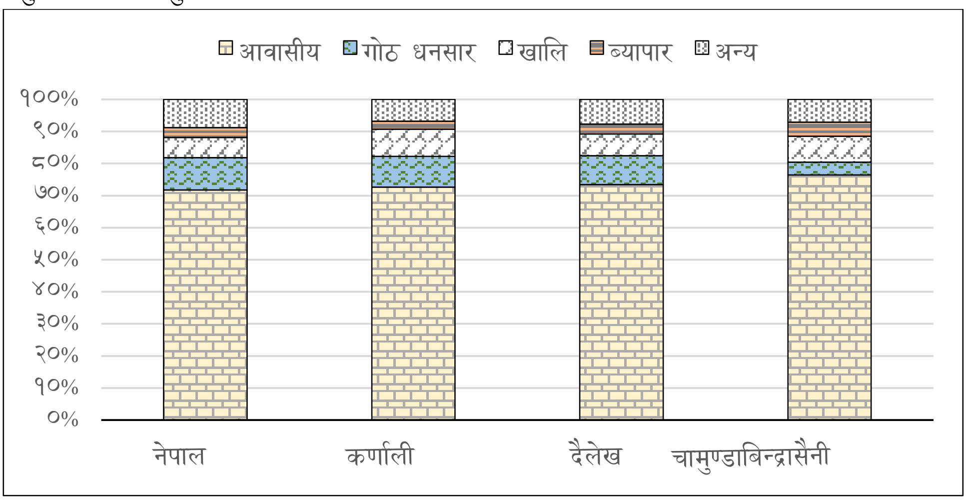

८.७ घरमा भएका तलाअनुसार घरको संख्या

नेपालमा धेरैजसो (५९.८२%) घर तथा संरचनाहरू एकतले छन्, तर कर्णाली, दैलेख र चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा भने एकतले घरहरूको प्रतिशत क्रमशः २८.६८%, २७.०१% र २९.८९% मात्र रहेको छ । कर्णाली (४८.६५%), दैलेख (५४.५१%), र चामुण्डाबिन्द्रासैनी (६१.१८%) मा दुईतले घरहरूको प्रतिशत उच्च छ, जसले यी क्षेत्रमा दुईतले संरचनाहरूको प्राधान्य देखाउँछ । तीनतले घरहरूको संख्या नेपालभर ९.१७% भए पनि कर्णाली (२१.७६%), दैलेख (१७.७६%), र चामुण्डाबिन्द्रासैनी (८.३४%) मा तुलनात्मक रूपमा बढी छ । चार वा सोभन्दा बढी तला भएका घरहरूको संख्या सबै क्षेत्रमा न्यून छ, विशेषगरी पाँचदेखि सात तले संरचना नेपालभर ०.६४% भए पनि कर्णाली, दैलेख, र चामुण्डाबिन्द्रासैनी मा लगभग नगण्य देखिन्छ । यो तथ्याङ्कले ग्रामीण तथा दुर्गम भेगहरूमा बहु-तले संरचनाको तुलनामा एक वा दुईतले घरहरूको प्रचलन बढी रहेको देखाउँछ ।

तालिका ८.७ घर/संरचनामा भएका तलाअनुसार घरको संख्या (प्रतिशत)

घरको तला संख्या	एकाइ	तलाअनुसार घरको संख्या (प्रतिशत)			
		नेपाल	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डाबिन्द्रासैनी
जम्मा घर/संरचना संख्या	संख्या	७५५२०६६	४३९७१७	६४५३८	५७४५
१ तले	प्रतिशत	५९.८२	२८.६८	२७.०१	२९.८९
२ तले	प्रतिशत	२८.७८	४८.६५	५४.५१	६१.१८
३ तले	प्रतिशत	९.१७	२१.७६	१७.६०	८.३४
४ तले	प्रतिशत	१.३	०.५९	०.६२	०.१४
५-७ तले	प्रतिशत	०.६४	०.०७	०.००	०.००
८-९ तले	प्रतिशत	०.०१	०	०.००	०.००
१०+ तले	प्रतिशत	०	०	०.००	०.००
उल्लेख नगरेका	प्रतिशत	०.२८	०.२५	०.२६	०.४५

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

८.८ आवासीय घर निर्माणको लागि सरकारी अनुदान प्राप्त गर्ने परिवार

तालिका ८.८ आवासीय घर निर्माणको लागि सरकारी अनुदान प्राप्त गर्ने परिवार

क्षेत्र	संस्थागत बाहेक जम्मा परिवार	सरकारी अनुदान प्राप्त गरेका परिवार(%)		
		प्राप्त गरेका	प्राप्त नगरेका	उल्लेख नभएका
नेपाल	६६६०८४१	१०.२७	८९.३३	०.४०
कर्णाली	३६६०३७	३.२२	९६.६५	०.१४
दैलेख	५४५९४	१.७७	९८.१६	०.०७
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	५११३	०.९७	९८.९१	०.१२

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

८.९ घरको आयुअनुसार घर संरचना/भवनको संख्या

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा पहिलो पटक सबै घरहरूको विवरण पनि संकलन गरिएको थियो। नेपाल भुकम्पीय जोखिम रहेको देश हो। भुकम्पीय असरलाई घरले थेग्न सक्ने नसक्ने अवस्थाको वारेमा केही हदसम्म यो तथ्याङ्कले जानकारी उपलब्ध गराउँछ। वास्तवमा घरको संरचना र आयुले घरको मजवुति वा जोखिमस्तर विश्लेषण गर्न उपयोगी हुन्छन्। चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा घर संरचनाको आयु मुख्यतः मध्यम अवधिमा केन्द्रित रहेको देखिन्छ । कुल ५,७४५ घरमध्ये ५—९ वर्ष (२०.३३%), १०—१४ वर्ष (१६.५२%) र २०—२९ वर्ष (१५.४६%) उमेर समूहका घरहरू सवैभन्दा वढी छन्, जसले पछिल्ला दुई—तीन दशकमा आवास विस्तार तीव्र भएको संकेत गर्दछ । त्यस्तै, १५—१९ वर्ष (१३.१९%) र ३०—४९ वर्ष (१०.२०%) पुराना घरहरूको हिस्सा पनि उल्लेखनीय छ । अत्यन्त नयाँ (०—१ वर्ष) घरको अनुपात तुलनात्मक रूपमा कम देखिन्छ भने ५० वर्षभन्दा पुराना घरहरू २.७३% मात्र रहेका छन् । समग्रमा, चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा घर संरचना अपेक्षाकृत नयाँ र मध्यम आयुका बढी देखिनुले हालैका वर्षहरूमा आवास विकास क्रमशः विस्तार हुँदै गएको तथ्यलाई पुष्टि गर्दछ ।

तालिका ८.९ घर संरचना वनेको वर्ष (घरको आयु) अनुसारको घर संरचना संख्या

घरको आयु	एकाइ	नेपाल	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डाबिन्द्रासैनी
जम्मा घर संरचना	संख्या	७५५२०६६	४३९७१७	६४५३८	५७४५
० वर्ष	प्रतिशत	३.५४	२.४	१.८४	१.०८
१ वर्ष	प्रतिशत	५.६८	६.०७	५.३०	६.०६
२ वर्ष	प्रतिशत	५.६१	५.१४	४.५४	४.५३
३ वर्ष	प्रतिशत	६.५	५.१६	४.४०	३.९७
४ वर्ष	प्रतिशत	६.६३	४.४७	३.८९	४.२३
५-९ वर्ष	प्रतिशत	२०.६६	१९.७७	१९.६१	२०.३३
१०-१४ वर्ष	प्रतिशत	१५.२९	१७.५८	१८.२४	१६.५२
१५-१९ वर्ष	प्रतिशत	९.६४	१२.६१	१२.८६	१३.१९
२०-२९ वर्ष	प्रतिशत	१२.४७	१४.०६	१४.५९	१५.४६
३०-४९ वर्ष	प्रतिशत	८.१२	८.४१	९.३८	१०.२०
५०-९९ वर्ष	प्रतिशत	२.९७	२.२९	२.९५	२.६१
१००+ वर्ष	प्रतिशत	०.५३	०.५६	०.३६	०.१२
उल्लेख नभएका	प्रतिशत	२.३७	१.४७	२.०५	१.७१

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

खण्डः९ स्वास्थ्य तथ्याङ्क

९.१ स्वास्थ्य संस्थाहरुको विवरण

चामुण्डाबिन्द्रासैनी वासीलाई स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न यस नगरपालिकामा एउटा स्वास्थ्य शाखा, ३ ओटा स्वास्थ्य चौकी, ६ वटा सहरी स्वास्थ्य केन्द्र र ६ ओटा आधारभुत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र क्रियाशील रहेका छन् । हरेक वडामा कम्तिमा एउटा स्वास्थ्य संस्था छ। यी संस्थामा कार्यरत जनशक्तिद्वारा यी स्वास्थ्य संस्थामार्फत प्रभावकारी स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिँदै आएको छ । यस पालिकामा अस्पतालस्तरको सुविधा उपलब्ध नहुँदा यस्तो स्वास्थ्य सेवा लिन जिल्ला सदरमुकाम दैलेख वा छिमेकी जिल्ला सुर्खेत वा बाँके जानुपर्ने बाध्यता छ ।

तालिका ९.१ स्वास्थ्य संस्थाहरुको विवरण

सि नं	स्वास्थ्य संस्था/ सुविधाको नाम	किसिम	ठेगाना	जम्मा कर्मचारी
१	शहरी स्वास्थ्य केन्द्र	सेवा केन्द्र	चा.वि. न.पा., -१	१
२	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	सेवा केन्द्र	चा.वि. न.पा., -१	२
३	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	सेवा केन्द्र	चा.वि. न.पा., -२	२
४	चामुण्डा स्वास्थ्य चौकी	स्वास्थ्य चौकी	चा.वि. न.पा., -३	७
५	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	सेवा केन्द्र	चा.वि. न.पा., -४	२
६	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	सेवा केन्द्र	चा.वि. न.पा., -५	२
७	जम्बुकाँध स्वास्थ्य चौकी	स्वास्थ्य चौकी	चा.वि. न.पा., -६	९
८	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	सेवा केन्द्र	चा.वि. न.पा., -७	३
९	लँयाटी बिन्द्रासैनी स्वास्थ्य चौकी	स्वास्थ्य चौकी	चा.वि. न.पा., -८	८
१०	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	सेवा केन्द्र	चा.वि. न.पा., -९	२
१८	एम्वुलेन्स	पब्लिक	चा.वि. न.पा., -८	१

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०८१

९.२ स्वास्थ्य संस्थाको जनशक्ति विवरण

तालिका ९.२ स्वास्थ्य संस्थाको जनशक्ति विवरण

सि नं	जनशक्तिको किसिम	स्विकृत दरवन्दी	कार्यरत
१	डाक्टरको संख्या	०	०
२	नर्सिङ स्टाफ	७	६
३	पारामेडिक्सको संख्या	१०	१०
४	अन्य प्राविधिक जनशक्ति	१	१
५	अन्य (प्रशासनिक तथा सहयोगी)	३	३
६	महिला स्वास्थ्य स्वयम् सेविका	-	६२

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०८१

९.३ मुख्य स्वास्थ्य सूचकहरु

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाले विगत तीन वर्षमा प्रदान गरेका स्वास्थ्य सेवासँग सम्वन्धित मुख्य मुख्य स्वास्थ्य सूचकहरु तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । तलको तालिकाअनुसार विगत तीन वर्षमा स्वास्थ्य संस्थामा वहिरङ्ग सेवा लिन आउने विरामीको संख्या र दक्ष स्वास्थ्यकर्मिबाट स्वास्थ्य संस्थामा प्रसुति भएकाहरुको महिलाहरुको संख्या अघिल्ला दुई आ.व.को तुलनामा आ.व. ०८१/८२ मा घटेको देखिन्छ ।०७९/८० तुलनामा हाल परिवार नियोजनका आधुनिक साधन प्रयोग गरिरहेका प्रजनन् उमेर समूहका विवाहित महिलाको संख्या र प्रसुति भएका २० वर्षमुनिका किशोरीहरुको संख्या घट्दो क्रममा रहेको देखिन्छ। मातृ मृत्यू घटना शुन्य भयतापनि मृत जन्म संख्या आ व ०८१/८२ मा ४ जना देखिनुले सो न्यूनीकरणको लागि प्रभावकारी कार्यक्रम ल्याउनु जरुरी छ। त्यसैगरी र आमा वनेका २० वर्ष मुनिका किशोरीहरु संख्या पछिल्ला तीन वर्षमा निरन्तर वढ्दै आ.व. ०७९/८०, आ.व. ०८०/८१ र आ.व. ०८१/८२ मा कमशः ७४,११० र १२५ हुनुले बाल विवाह न्यूनीकरण गर्ने नीतीमा चुनौति थपेको छ । प्रोटोकलअनुसार गर्भजाँच गर्ने महिलाको संख्यामा भने आ.व. ०८१/८२ मा अघिल्लो आ.व.को तुलनामा वृद्धि भएको छ । खोपसँग सम्वन्धित धेरैजसो सूचकहरु आ.व. ०७९/८० देखि घट्दो क्रममा देखिन्छ ।

तालिका ९.३ मुख्य स्वास्थ्य सूचकहरु

सि नं	सुचकहरु	आर्थिक वर्ष		
		०७९/८०	०८०/८१	०८१/८२
१	ओ पि डि मा आएका जम्मा विरामीको संख्या	१३५२३	१४०६४	१२४५३
२	प्रोटोकल अनुसार ४/८ पटक गर्भवति जाँच गराएका गर्भतिहरुको संख्या	३५४	२३७	३११
३	दक्ष स्वास्थ्यकर्मिबाट स्वास्थ्य संस्थामा प्रसुति भएकाहरुको संख्या	४२९	३८०	३७६
४	फोरसेफ/भ्याकुमको सहायताले प्रसुति भएकाहरुको संख्या	०	०	०
५	शल्य क्रिया मार्फत प्रसुति भएकाहरुको संख्या	०	०	०
६	मृत जन्म संख्या (Number of Still Births)	५	३	४
७	मातृ मृत्यू संख्या (Maternal death due to Complication of Pregnancy)	०	०	०
८	सुरक्षित गर्भपतन सेवा पाएका महिलाहरुको संख्या (Surgical & Medical)	०	०	१७
९	गर्भवति महिलामध्ये पि एम टि सि टि सेवा पाएका महिला	०	०	०
१०	प्रसुति भएका २० वर्ष मुनिका किशोरीहरुको संख्या	७४	११०	१२५
११	हाल परिवार नियोजनका आधुनिक साधनको प्रयोग गरिरहेका प्रजनन् उमेर समूहका विवाहित महिलाको संख्या	७०१५	६५९५	६९८७
१२	भिटामिन ए प्राप्त गर्ने गर्भवति महिलाको संख्या	४२९	३८२	३६८
१३	जन्मदाको तौल २.५ के.जि. भन्दा कम भएका बालबालिकाहरुको संख्या	२९	२७	२३
१४	तौल अनुगमन गरिएका बच्चाहरुको संख्या	२०५	३५०	३०२
१५	कुपोषित बालबालिकाहरुको संख्या	९	२०	८
१६	डी.पी. टी. /हेप बी./ हिव तेस्रो प्राप्त गर्ने बालबालिकाको संख्या	५२०	४७०	४००
१७	दादुरा/रुवेला खोप प्राप्त गर्ने बालबालिकाहरुकोव संख्या	४९०	४३९	४०४
१८	पोलियो (OPV) खोप प्राप्त गर्ने बालबालिकाहरुको संख्या	५२४	४३७	३९७
१९	जे.ई. खोप प्राप्त गर्ने बालबालिकाहरुको संख्या	५१२	४३६	४१४
२०	तोकिए बमोजिमका सबै खोप पाउने बालबालिकाहरुको संख्या	४९०	४३९	४०४
२१	वि सि जी भर्सेज मिजल्स ड्रपआउट रेट	-४.०९	०	४.८३
२२	निमोनियाबाट संक्रमित ५ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरुको संख्या (New Cases)	४४	५५	३४

सि नं	सुचकहरु	आर्थिक वर्ष		
		०७९/८०	०८०/८१	०८१/८२
२३	झाडा पखाला भएका पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकाको संख्या (New Cases)	५३६	४४७	२८७
२४	कुष्ठरोगबाट संक्रमित व्यक्तिको संख्या (New Cases)	४	१	०
२५	क्षयरोगबाट संक्रमित व्यक्तिहरुको संख्या (New Smear Positive Case registered)	१९	१५	१५
२६	औलो रोगबाट संक्रमित व्यक्तिको संख्या (Imported & Indogeneous)	०	०	०
२७	कालाजारको संक्रमण भएका विरामीको संख्या (New Cases)	०	०	०
२८	डेङ्गीबाट संक्रमित व्यक्तिको संख्या (New Cases)	०	०	०

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

९.४ प्रमुख रोग तथा विमारहरु

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका अन्तर्गतका स्वास्थ्य संस्थाहरुमा आ.व. ०८०/०८१ मा स्वास्थ्य सेवा लिन आएका विरामीहरुको अभिलेख प्रतिवेदन अनुसार निदान तथा उपचार गरेका रोग तथा विमारहरु निम्न चित्रमा देखाइएको छ । आर्थिक वर्ष ०८०/८१ मा स्वास्थ्य संस्थामा कुनै पनि विरामीको मृत्यू नभएको प्रतिवेदनमा उल्लेख छ।

चित्र ९.१ रोग तथा विमार अनुसार विरामी संख्या (TopTen Disease and Morbidity)

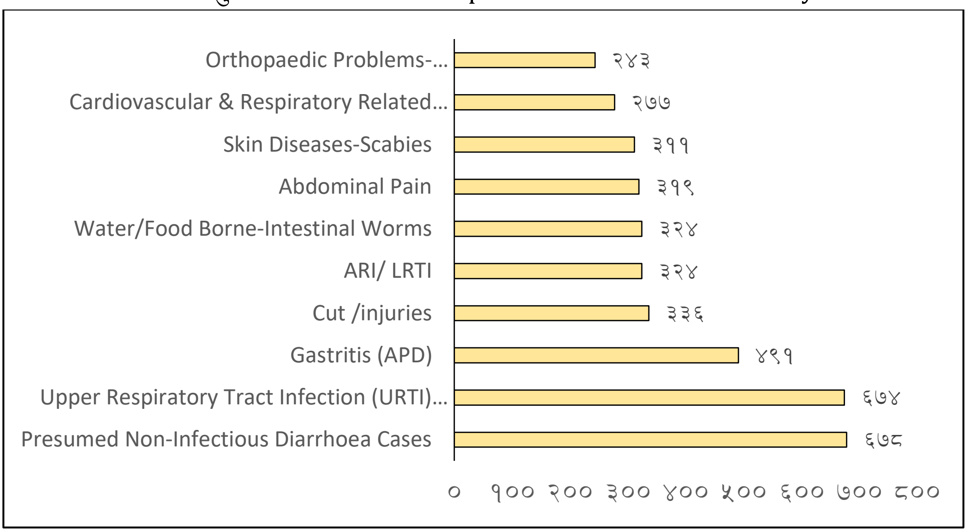

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

९.५ विगत बाह्र महिनामा परिवारमा भएको मृत्यूको संख्या

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा हरेक परिवारबाट गणना गर्न गएको दिन भन्दा ठिक १ वर्ष अगाडि भएको मृत्यू सम्बन्धी विवरण सङ्कलन गरिएको थियो । यसबाट प्राप्त नतिजा निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा विगत बाह्र महिनामा २.११% परिवारमा कम्तीमा एकजनाको मृत्यु भएको देखिन्छ । कुल ५,११३ परिवारमध्ये १०८ परिवारमा मृत्युको घटना भएको र जम्मा मृतक संख्या ११० रहेको छ । मृतकहरूमध्ये पुरुष ६९ जना र महिला ४१ जना रहेका छन्, जसले पुरुष मृत्युदर महिलाको तुलनामा उच्च

रहेको संकेत गर्दछ । यो अवस्था दैलेख जिल्ला (२.११%) सँग समान र कर्णाली प्रदेश (२.२४%) तथा राष्ट्रिय औसत (२.८९%) भन्दा केही कम देखिन्छ ।

तालिका ९.४ विगत बाह्र महिनामा परिवारमा भएको मृतकको लिङ्गअनुसार मृतक संख्या

क्षेत्र	जम्मा परिवार	कम्तिमा एकजनाको मृत्यू भएका परिवार		मृतकको संख्या		
		संख्या	%	जम्मा	पूरुष	महिला
नेपाल	६६६०८४१	१९२१७८	२.८९	१९८४६३	११४९४६	८३५१७
कर्णाली	३६६०३७	८१८२	२.२४	८३९६	४९८७	३४०९
दैलेख	५४५९४	११५३	२.११	११८४	७२४	४६०
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	५११३	१०८	२.११	११०	६९	४१

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

९.६ मृत्यूको कारणअनुसार मृतकको संख्या

नेपालमा स्वास्थ्य सेवाको उपलब्धता तथा स्वास्थ्य शिक्षामा आएको चेतनाका कारण हाल सरुवा रोग भन्दापनि नसर्ने रोगहरू नै मृत्युको प्रमुख कारण बनेका छन् । चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा विगत बाह्र महिनामा भएका मृत्यूमध्ये नसर्ने रोगका कारण मृत्यु सर्वैभन्दा वढी (४७.२७%) देखिन्छ । त्यसपछि अन्य कारण (१५.४५%) र सरुवा रोग (१४.५५%) का कारण भएका मृत्यु उल्लेखनीय छन् । विशेषगरी प्राकृतिक प्रकोपका कारण मृत्यु १०.००% रहेको देखिनु कर्णाली प्रदेश (४.४५%) र दैलेख जिल्ला (४.५६%) को तुलनामा उच्च छ । अन्य दुर्घटना (६.३६%), आत्महत्या (३.६४%), हत्या (१.८२%) र सडक दुर्घटना (०.९१%) का कारण मृत्युको हिस्सा तुलनात्मक रूपमा न्यून छ ।

तालिका ९.५ विगत बाह्र महिनामा भएको मृत्यूको कारणअनुसार मृतकको संख्या

मृत्यूको कारण	मृतकको संख्या					
	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%
जम्मा	८३९६	१००	११८४	१००	११०	१००
नसर्ने रोग	३९२५	४६.७५	५८१	४९.०७	५२	४७.२७
अन्य	१६८१	२०.०२	२३८	२०.१०	१७	१५.४५
सरुवा रोग	११८०	१४.०५	१३८	११.६६	१६	१४.५५
अन्य दुर्घटना	५५३	६.५९	७८	६.५९	७	६.३६
प्राकृतिक प्रकोप	३७४	४.४५	५४	४.५६	११	१०.००
आत्महत्या	३१०	३.६९	५२	४.३९	४	३.६४
सडक दुर्घटना	१७५	२.०८	१७	१.४४	१	०.९१
हत्या	७९	०.९४	१६	१.३५	२	१.८२
उल्लेख नभएका	६०	०.७१	४	०.३४	०	०.००
गर्भ धारणसँग सम्वन्धित	५९	०.७०	६	०.५१	०	०.००

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र ९.२ विगत वाह्र महिनामा भएको मृत्यूको कारणअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको मृत्यू

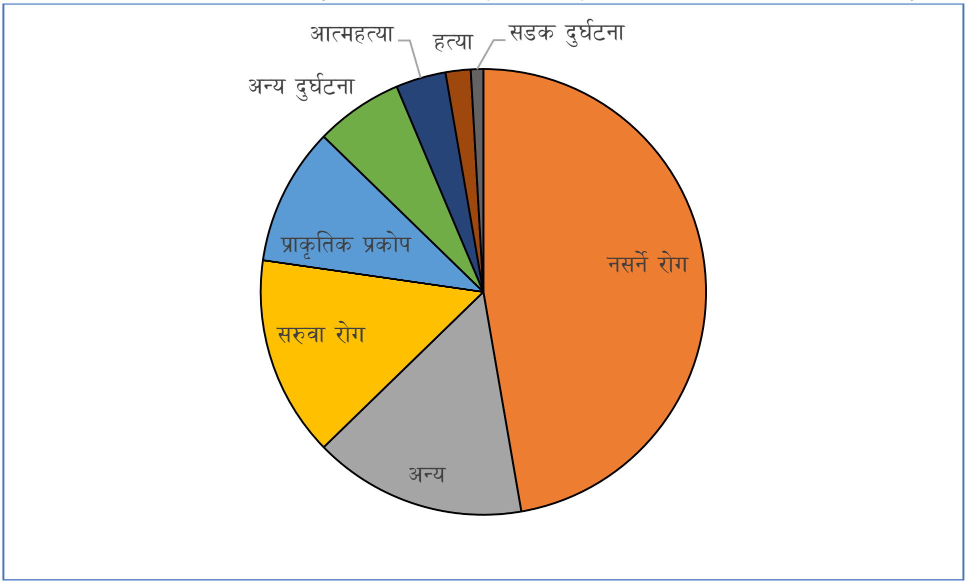

९.७ विगत १२ महिनामा मृत्यू भएका मृतकको उमेरअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनीको मृतकको संख्या

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा विगत १२ महिनामा भएको मृत्यूलाई मृत्यू हुँदाको उमेर अनुसार हेर्दा ६० वर्ष पुगेपछिको मृत्यू वढी देखिन्छ जुन स्वाभाविक पनि हो तर एक वर्ष मुनिको १० जना बालवालिको मृत्यू हुनुले चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा स्वास्थ्य सेवामा थप सुधार तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी चेतनामा वृद्धि गर्न आवश्यक प्रवन्ध मिलाउन जरुरी देखिन्छ ।

तालिका ९.६ विगत १२ महिनामा मृत्यू भएका मृतकको उमेरअनुसार मृतकको संख्या

उमेर समूह (वर्ष)	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%
जम्मा	८३९६	१००.००	११८४	१००.००	११०	१००.००
< १	४३६	५.१९	५९	४.९८	९	८.१८
०१ - ०४	२०७	२.४७	३२	२.७०	४	३.६४
०५ - ०९	१३६	१.६२	१९	१.६०	४	३.६४
१० - १४	१५०	१.७९	२०	१.६९	२	१.८२
१५ - १९	२३६	२.८१	३६	३.०४	३	२.७३
२० - २४	२५४	३.०३	२८	२.३६	१	०.९१
२५ - २९	२३०	२.७४	३६	३.०४	३	२.७३
३० - ३४	२२७	२.७०	३०	२.५३	३	२.७३
३५ - ३९	२६५	३.१६	३६	३.०४	३	२.७३
४० - ४४	२८४	३.३८	३८	३.२१	५	४.५५

उमेर समूह (वर्ष)	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%
४५ - ४९	३६०	४.२९	४५	३.८०	३	२.७३
५० - ५४	४४९	५.३५	६०	५.०७	५	४.५५
५५ - ५९	५३९	६.४२	६०	५.०७	८	७.२७
६० - ६४	७८४	९.३४	१०३	८.७०	१२	१०.९१
६५ - ६९	७३७	८.७८	१००	८.४५	४	३.६४
७० - ७४	११०५	१३.१६	१८४	१५.५४	९	८.१८
७५ - ७९	७३८	८.७९	११३	९.५४	११	१०.००
८० +	१२२४	१४.५८	१८४	१५.५४	२१	१९.०९
उल्लेख नभएको	३५	०.४२	१	०.०८	०	०.००

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र ९.३ विगत १२ महिनामा मृत्यू भएका मृतकको उमेरअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको मृतकको संख्या

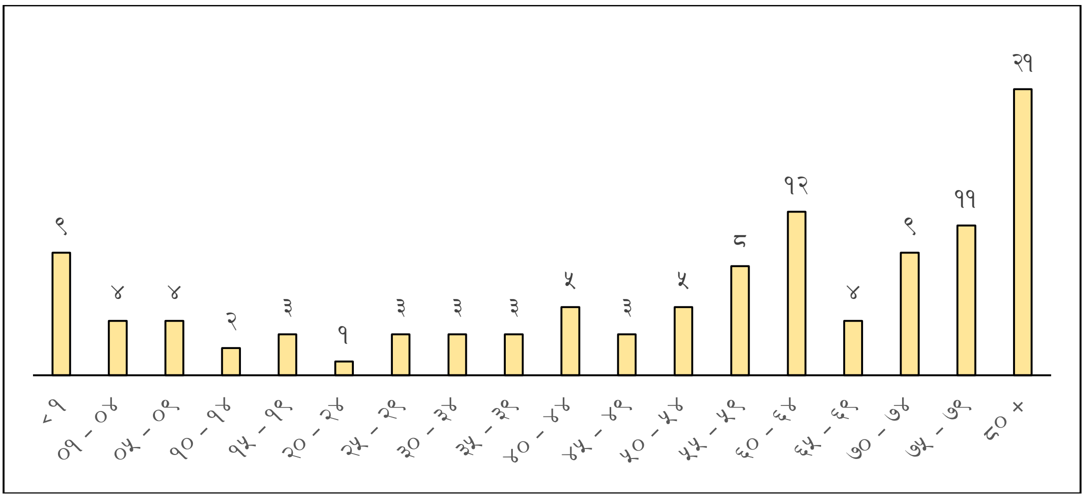

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

९.८ मृत्यू हुँदाका वखतको अवस्था र बृहत् उमेर समूहअनुसार महिला मृतकको संख्या

जनगणनामा मृत्यूको विवरण सङ्कलन गर्दा प्रजनन् उमेर समूहका महिलाको मृत्यू भएको पाइएमा गर्भसँग सम्वन्धित थप प्रश्नहरु सोधिएको थियो । वास्तवमा गर्भाअवस्था वा प्रसुति पश्चातको ४२ दिनभित्र भएको मृत्यू गर्भसँग सम्वन्धित जटिलताबाट भए नभएको एकिन गर्ने प्रयोजनको लागि थप विवरण सङ्कलन गर्न स्वास्थ्य कर्मी परिचालन गरिएको थियो। यसबाट नेपालमा पहिलो पटक जनगणनाबाट मातृ मृत्यू अनुपात निकालिएको थियो। चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा विगत बाह्र महिनामा भएका १५ देखि ४९ वर्षका ६ जनामध्ये कसैको पनि गर्भावस्था, प्रसूति वा

प्रसूति भएको ६ हप्ताभित्र मृत्यु भएको घटना देखिँदैन । जुन दैलेख र कर्णाली प्रदेशको अवस्थाभन्दा सकारात्मक छ।

तालिका ९.७ मृत्यू हुँदाका वखतको अवस्था र बृहत् उमेर समूहअनुसार महिला मृतकको संख्या

क्षेत्र	उमेर समूह (वर्ष)	जम्मा	मृत्यू हूदाको अवस्थाअनुसार महिला मृतकको संख्या			
			गर्भवति	प्रसुति	प्रसुति भएको ६ हप्ताभित्र	अन्य
कर्णाली	जम्मा	६५७	१९	७	३३	५९८
	जम्मा %	१००.०	२.९	१.१	५.०	९१.०
	१५ - २४	२३१	१३	३	२०	१९५
	२५ - ३४	१३३	६	४	१०	११३
	३५ - ४९	२९३	०	०	३	२९०
दैलेख	जम्मा	७७	३	०	३	७१
	जम्मा %	१००.०	३.९	०.०	३.९	९२.२
	१५ - २४	२६	२	०	१	२३
	२५ - ३४	१५	१	०	२	१२
	३५ - ४९	३६	०	०	०	३६
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	जम्मा	६	०	०	०	६
	जम्मा %	१००.०	०.०	०.०	०.०	१००
	१५ - २४	३	०	०	०	३
	२५ - ३४	१	०	०	०	१
	३५ - ४९	२	०	०	०	२

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

खण्डः१० शैक्षिक तथ्याङ्क

देश विकासको लागि दक्ष एवम् शिक्षित र सिपयुक्त जनशक्तिको खाँचो पर्दछ । यस्तो जनशक्ति उत्पादन गर्न विभिन्न तहका विद्यालय क्याम्पसका साथै विश्वविद्यालय स्थापना भएका छन् र राज्यले शिक्षा क्षेत्रमा ठुलो लगानी गर्दै आएको छ । शिक्षा क्षेत्रको महत्वपूर्ण उपलब्धी सूचकको रुपमा साक्षरता दरलाई हेर्ने गरिन्छ। वास्तवमा शैक्षिक तथ्यांकले सम्वन्धित भौगोलिक क्षेत्रको शैक्षिक अवस्थावारे नीति निर्माता तथा योजनाविदहरुलाई सूचना तथा जानकारी प्रदान गर्छ।

१०.१ पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिका व्यक्तिको साक्षरता स्थिति

कुनै एक भाषामा लेख्न र पढ्न सक्ने र सामान्य हरिहिसाव गर्न जानेको व्यक्तिलाई साक्षर भनी परिभाषित गरिएको छ। चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्याको साक्षरता दर ७४.८५% रहेको छ, जुन दैलेख (७५.५०%), कर्णाली प्रदेश (७६.०८%) र राष्ट्रिय औसत (७६.२५%) भन्दा केही कम हो । कुल २३,४२३ जनामध्ये १७,५३३ जना लेख्न पढ्न सक्ने रहेका छन् भने ५,७१४ जना पढ्न लेख्न नसक्ने छन् । वडा तहमा हेर्दा वडा नं. ३ मा साक्षरता दर सवैभन्दा वढी (८०.३१%) रहेको छ भने वडा नं. ९ मा सवैभन्दा कम (६४.८९%) देखिन्छ ।

तालिका १०.१ पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिका व्यक्तिको साक्षरता स्थिति

क्षेत्र	पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या	लेख र पढ्न सक्ने	पढ्न मात्र सक्न्	पढ्न लेख्न नसक्ने	उल्लेख नगरेका	साक्षरता दर %
नेपाल	२६७२५२९५	२०३७७९८०	११४३३१	६२२३०६१	९९२३	७६.२५
कर्णाली	१५१९६११	११५६१९४	८९८०	३५२६९७	१७४०	७६.०८
दैलेख	२२५५०८	१७०२५६	११५६	५३८९५	२०१	७५.५०
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	२३४२३	१७५३३	१३४	५७१४	४२	७४.८५
वडा नं-१	२३८२	१७२१	९	६५२	०	७२.२५
वडा नं-२	२६५४	२००४	११	६२८	११	७५.५१
वडा नं-३	२३३१	१८७२	२५	४३४	०	८०.३१
वडा नं-४	२९३९	२२५४	४३	६३४	८	७६.६९
वडा नं-५	२९७८	२२७२	६	६९७	३	७६.२९
वडा नं-६	३१८५	२२३१	२६	९२२	६	७०.०५
वडा नं-७	२७८०	२१५४	०	६२६	०	७७.४८
वडा नं-८	२५०५	१९४२	४	५५०	९	७७.५२
वडा नं-९	१६६९	१०८३	१०	५७१	५	६४.८९

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र १०.१ पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिको चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको साक्षरता दर

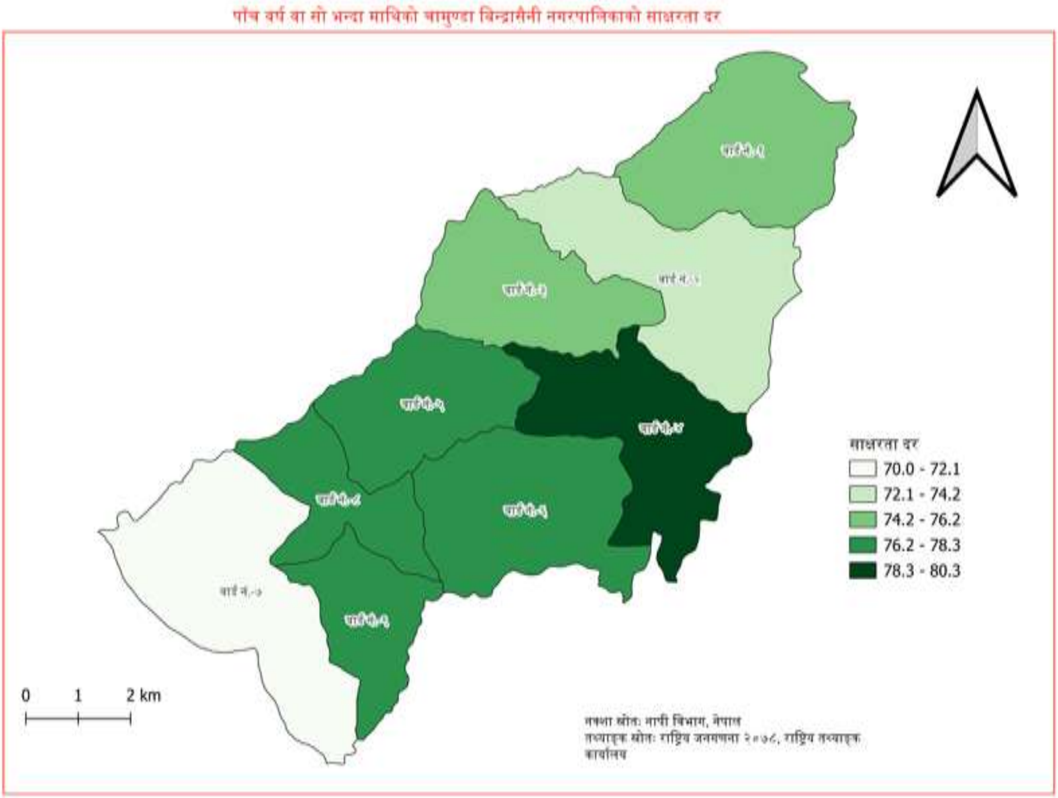

चित्र १०.२ पाँच वर्ष वा सोभन्दा माथिको लिङ्गअनुसारको साक्षरता दर

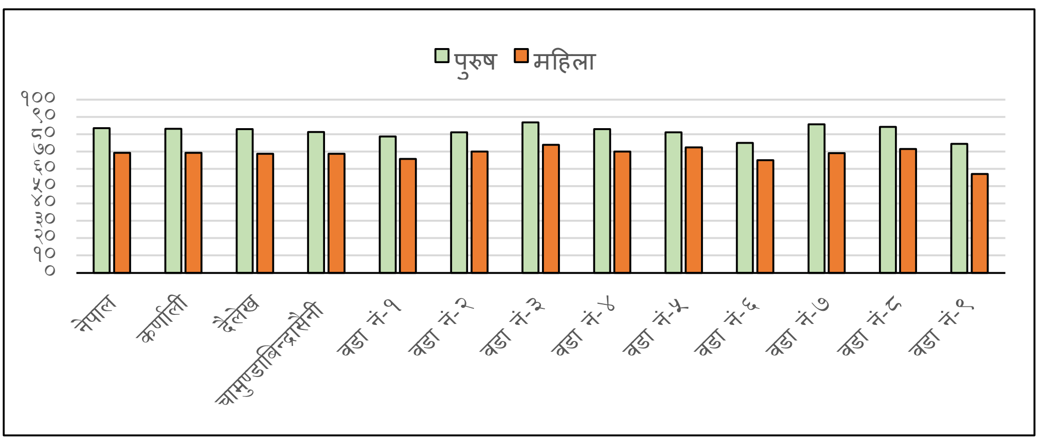

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१०.२ पाँच वर्षदेखि पच्चीस बर्ष उमेर समूहको जनसंख्याको हाल विद्यालय अध्ययनको अवस्था

पाँचवर्ष देखि २५ वर्ष सम्मको उमेर अवधिलाई अध्ययनको लागि महत्वपूर्ण उमेरकारुपमा लिइन्छ । जनगणनामा शिक्षा सम्बन्धी विवरण ५ वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेर समूहलाई सोधिएको थियो । हाल विद्यालय गइरहेको भन्नाले शिक्षा आर्जनका लागि भर्ना भई गणनाको समयमा विद्यालय, महाविद्यालय, विश्व विद्यालय, ब्यावसायिक शिक्षालय, विशेष साक्षरता शिक्षा, अनौपचारिक शिक्षा वा अन्य संस्था जाने गरेको भन्ने वुझाउँदछ । तर जनगणना प्रयोजनका लागि स्वअध्ययन गरी शिक्षा आर्जन गरिरहेको अवस्थालाई पनि पढ्न लेख्न गइरहेको नै मानिएको छ। चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा ५—२५ वर्ष उमेर समूहको कुल जनसंख्यामध्ये ७४.५% हाल विद्यालय गइरहेका छन्, जुन दैलेख (७५.४%) र कर्णाली प्रदेश (७५.८%) भन्दा अलिक कम भए पनि राष्ट्रिय औसत (७०.६%) भन्दा बढी हो । यस नगरपालिकामा २१.४% ले विगतमा स्कुल गएका तर हाल नजानेको अवस्था देखिन्छ भने ३.९% ले कहिल्यै स्कुल नगरेका छन् । लैङ्गिक रूपमा हेर्दा पुरुषको विद्यालय सहभागिता (७६.०%) महिला (७३.०%) भन्दा केही बढी छ । वडा तहमा वडा नं—७ मा विद्यालय जाने दर सवैभन्दा वढी (८६.२%) रहेको छ भने वडा नं—६ मा सवैभन्दा कम (६४.१%) देखिन्छ, साथै सोही वडामा कहिल्यै स्कुल नगरेकाको प्रतिशत पनि सवैभन्दा वढी (११.३%) रहेको छ । समग्रमा, नगरपालिकामा विद्यालय पहुँच सन्तोषजनक देखिए पनि वडा—विशेष तथा विद्यालयबाहिर रहेका बालबालिका र युवालाई लक्षित शैक्षिक हस्तक्षेप आवश्यक रहेको देखिन्छ ।

तालिका १०.२ पाँच वर्षदेखि पच्चीस बर्ष उमेर समूहको जनसंख्याको हाल विद्यालय अध्ययनको अवस्था

क्षेत्र	५-२५ वर्षको जम्मा जनसंख्या			स्कुल गइरहेका (%)			विगतमा स्कुल गएका (%)			कहिल्यै स्कुल नगएका (%)		
	जम्मा	पूरुष	महिला	जम्मा	पूरुष	महिला	जम्मा	पूरुष	महिला	जम्मा	पूरुष	महिला
नेपाल	९३०७५३८	४६९०५४८	४६१६९९०	७०.६	७२.७	६८.४	२१.२	२०.४	२२.०	८.१	६.७	९.५
कर्णाली	६३०४२६	३११५९९	३१८८२७	७५.८	७७.८	७३.८	२०.०	१८.६	२१.४	४.०	३.३	४.६
दैलेख	९७९६७	४७७०८	५०२५९	७५.४	७७.५	७३.३	२०.८	१९.१	२२.४	३.६	३.१	४.०
चामुण्डा बिन्द्रासैनी	११०६९	५४४६	५६२३	७४.५	७६.०	७३.०	२१.४	२०.४	२२.३	३.९	३.३	४.४
वडा नं-१	११८६	५८८	५९८	६८.७	६९.७	६७.७	२५.२	२४.०	२६.४	६.०	६.१	५.९
वडा नं-२	११६१	५६५	५९६	६९.९	७०.४	६९.५	२७.७	२७.३	२८.२	१.५	१.४	१.५
वडा नं-३	१०९५	५४१	५५४	७६.६	७६.५	७६.७	२१.६	२२.२	२०.९	१.८	१.३	२.४
वडा नं-४	१४७२	७७६	६९६	७५.८	७९.४	७१.७	२१.३	१७.९	२५.०	२.५	१.९	३.०
वडा नं-५	१३९६	६२०	७७६	८१.२	८२.४	८०.२	१७.०	१५.८	१७.९	१.८	१.८	१.८
वडा नं-६	१४७७	७२४	७५३	६४.१	६४.२	६३.९	२४.३	२५.६	२३.१	११.३	९.९	१२.६
वडा नं-७	१२२६	६३६	५९०	८६.२	८८.२	८४.१	१२.२	११.०	१३.६	१.६	०.८	२.४
वडा नं-८	१२५२	६१०	६४२	७७.२	७९.७	७४.८	२०.५	१८.७	२२.१	१.८	१.०	२.५
वडा नं-९	८०४	३८६	४१८	६९.८	७२.०	६७.७	२३.८	२२.८	२४.६	६.१	५.२	६.९

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१०.३ पन्ध्रदेखि चौविस वर्ष सम्मका युवाहरुको साक्षरता स्थिति

चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा १५—२४ वर्ष उमेर समूहको युवा साक्षरता दर ९७.०% रहेको छ, जुन राष्ट्रिय औसत (९३.८%) भन्दा उल्लेख्य रूपमा बढी र दैलेख तथा कर्णाली प्रदेशकै औसतसँग मिल्दोजुल्दो छ । लैङ्गिक रूपमा हेर्दा पुरुषको साक्षरता दर (९७.६%) महिला (९६.५%) भन्दा केही बढी देखिन्छ । वडा तहमा वडा नं—२ मा सवैभन्दा वढी युवा साक्षरता दर (९९.४%) रहेको छ भने वडा नं—६ मा सवैभन्दा कम (९२.२%) देखिन्छ । समग्रमा नगरपालिकामा युवाहरुको साक्षरता अवस्था अत्यन्तै राम्रो रहे पनि केही वडामा देखिएको तुलनात्मक रूपमा कम साक्षरता दरलाई सुधार गर्न लक्षित शैक्षिक कार्यक्रम आवश्यक रहेको देखिन्छ ।

तालिका १०.३ पन्ध्र देखि चौविस वर्षसम्मका युवाहरुको साक्षरता दर

क्षेत्र	जम्मा जनसंख्या(१५-२४)			जम्मा साक्षर जनसंख्या(१५-२४)			युवा साक्षरता दर(१५-२४)		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
नेपाल	५,७४९,४६४	२,७९५,५४१	२,९५३,९२३	५,३९३,५७५	२,६६०,६३४	२,७३२,९४१	९३.८	९५.२	९२.५
कर्णाली	३६८,००५	१७४,३४६	१९३,६५९	३५६,८००	१७०,३४३	१८६,४५७	९७.०	९७.७	९६.३
दैलेख	५४,४२६	२५,१९९	२९,२२७	५२,९३३	२४,६४६	२८,२८७	९७.३	९७.८	९६.८
चामुण्डा बिन्द्रासैनी	६,०२९	२,९४९	३,०८०	५,८५०	२,८७७	२,९७३	९७.०	९७.६	९६.५
वडा नं-१	६१६	३२१	२९५	५९३	३११	२८२	९६.३	९६.९	९५.६
वडा नं-२	६७५	३२९	३४६	६७१	३२७	३४४	९९.४	९९.४	९९.४
वडा नं-३	५९०	३०१	२८९	५८२	२९७	२८५	९८.६	९८.७	९८.६
वडा नं-४	७५१	३७५	३७६	७३५	३७०	३६५	९७.९	९८.७	९७.१
वडा नं-५	७२९	३१३	४१६	७१६	३१०	४०६	९८.२	९९.०	९७.६
वडा नं-६	८६९	४५१	४१८	८०१	४१६	३८५	९२.२	९२.२	९२.१
वडा नं-७	७७४	३८७	३८७	७६२	३८५	३७७	९८.५	९९.५	९७.४
वडा नं-८	६२८	२८५	३४३	६१५	२८२	३३३	९७.९	९९.०	९७.१
वडा नं-९	३९७	१८७	२१०	३७५	१७९	१९६	९४.५	९५.७	९३.३

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१०.४ पन्ध्र वर्षमाथिको प्रौढ साक्षरता दर

चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा १५ वर्ष माथिको प्रौढ साक्षरता दर ६६.६% रहेको छ, जुन दैलेख (६८.१%) र कर्णाली प्रदेश (६९.२%) भन्दा केही कम तथा राष्ट्रिय औसत (७१.६%) भन्दा पनि न्यून देखिन्छ । लैङ्गिक रूपमा हेर्दा पुरुष साक्षरता दर (७५.४%) महिला (५८.४%) भन्दा उल्लेखनीय रूपमा बढी रहेको छ, जसले लैङ्गिक असमानता अझै विद्यमान रहेको संकेत गर्छ । वडा तहमा वडा नं—३ मा सवैभन्दा वढी प्रौढ साक्षरता दर (७३.१%) देखिन्छ भने वडा नं—९ मा सवैभन्दा कम (५३.६५%) रहेको छ । समग्रमा नगरपालिकामा प्रौढ साक्षरता अवस्था मध्यम रहे पनि महिला तथा कमजोर वडालाई लक्षित साक्षरता तथा आजीवन शिक्षा कार्यक्रमलाई सवैभन्दा वढी प्राथमिकता दिनु आवश्यक देखिन्छ ।

तालिका १०.४ पन्ध्र वर्षमाथिको प्रौढ साक्षरता दर

क्षेत्र	१५ वर्ष माथिको जम्मा जनसंख्या	१५ वर्ष माथिको साक्षर जनसंख्या	१५ वर्ष माथिको साक्षरता दर

	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
नेपाल	२१०४९००३	१००२३६६७	११०२५३३६	१५०६७१७७	८०७६०२६	६९९११५१	७१.६	८०.६	६३.४
कर्णाली	११२९५२१	५३६१८७	५९३३३४	७८१९५४	४२१०४८	३६०९०६	६९.२	७८.५	६०.८
दैलेख	१६५६७२	७६६९४	८८९७८	११२७७९	५९७६९	५३०१०	६८.१	७७.९	५९.६
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	१६७८९	८११३	८६७६	१११८४	६११५	५०६९	६६.६	७५.४	५८.४
वडा नं-१	१६९०	८३८	८५२	१०७८	६१५	४६३	६३.८	७३.४	५४.३
वडा नं-२	१९८४	९८२	१००२	१३६४	७४९	६१५	६८.८	७६.३	६१.४
वडा नं-३	१६५५	८२४	८३१	१२०९	६७७	५३२	७३.१	८२.२	६४.०
वडा नं-४	२०४०	१०११	१०२९	१३८९	७७६	६१३	६८.१	७६.८	५९.६
वडा नं-५	२०६८	९२२	११४६	१३७६	६७८	६९८	६६.५	७३.५	६०.९
वडा नं-६	२३६८	१२१३	११५५	१५१६	८५४	६६२	६४.०	७०.४	५७.३
वडा नं-७	२०५८	१०१०	१०४८	१४३४	८१३	६२१	६९.७	८०.५	५९.३
वडा नं-८	१७२२	७८३	९३९	११७२	६०६	५६६	६८.०६	७७.३९	६०.२८
वडा नं-९	१२०४	५३०	६७४	६४६	३४७	२९९	५३.६५	६५.४७	४४.३६

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१०.५ उत्तीर्ण गरेको कक्षा वा तहअनुसारको जनसंख्या

उत्तिर्ण गरेको कक्षा वा तह भन्नाले व्यक्तिले अध्ययन पुरा गरेको औपचारिक कक्षा वा तहलाई वुझाउँछ। चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा पाँच वर्षमाथिको जनसंख्यामध्ये २७.०% ले माध्यमिक तह पुरा गरेका छन् र ३.०% ले उच्च शिक्षा पुरा गरेका छन्, जुन माध्यमिक तहमा दैलेख (२६.९%) र कर्णाली (२८.०%) सँग करिब समान तथा उच्च शिक्षामा दैलेख (२.७%) र कर्णाली (२.९%) भन्दा केही राम्रो देखिन्छ । लैङ्गिक रूपमा पुरुषको माध्यमिक (३०.०%) र उच्च शिक्षा (३.८%) पूरा गर्ने दर महिला (क्रमशः २४.१% र २.२%) भन्दा सवैभन्दा वढी छ, जसले शैक्षिक उपलब्धिमा लैङ्गिक अन्तरलाई संकेत गर्छ । वडा तहमा वडा नं—७ मा माध्यमिक तह पुरा गर्नेको प्रतिशत सवैभन्दा वढी (३३.५%) देखिन्छ भने वडा नं—९ मा सवैभन्दा कम (२२.९५%) रहेको छ । उच्च शिक्षामा वडा नं—५ (४.१%) र वडा नं—४/६ (३.५%) अग्रस्थानमा रहेका छन् भने वडा नं—१ (०.६%) सवैभन्दा पछाडि देखिन्छ । समग्रमा नगरपालिकामा माध्यमिक शिक्षा विस्तार सन्तोषजनक देखिए पनि उच्च शिक्षा तथा महिला सहभागिता वृद्धि गर्न लक्षित कार्यक्रम आवश्यक देखिन्छ ।

तालिका १०.५ उत्तीर्ण गरेको कक्षा वा तहअनुसारको जनसंख्या

क्षेत्र	पाँच वर्ष माथिको जनसंख्या			माध्यमिक तह पुरा गर्नेको %			उच्च शिक्षा पुरा गर्नेको %		
	जम्मा	पूरुष	महिला	जम्मा	पूरुष	महिला	जम्मा	पूरुष	महिला
नेपाल	२६७२५२९५	१२९६३०२६	१३७६२२६९	२८.८	३१.३	२६.४	५.१	६.१	४.२
कर्णाली	१५१९६११	७३५२०३	७८४४०८	२८.०	३०.५	२५.७	२.९	३.८	२.१
दैलेख	२२५५०८	१०६८३५	११८६७३	२६.९	२९.२	२४.८	२.७	३.६	१.९
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	२३४२३	११३९२	१२०३१	२७.०	३०.०	२४.१	३.०	३.८	२.२
वडा नं-१	२३८२	११७९	१२०३	२४.५	२७.४	२१.७	०.६	०.८	०.५
वडा नं-२	२६५४	१३०७	१३४७	२८.५	३०.९	२६.१	२.१	२.८	१.४
वडा नं-३	२३३१	११४१	११९०	२३.७	२५.६	२१.९	३.३	४.७	२.०

क्षेत्र	पाँच वर्ष माथिको जनसंख्या			माध्यमिक तह पुरा गर्नेको %			उच्च शिक्षा पुरा गर्नेको %		
	जम्मा	पूरुष	महिला	जम्मा	पूरुष	महिला	जम्मा	पूरुष	महिला
वडा नं-४	२९३९	१५१२	१४२७	२७.७	३०.६	२४.७	३.५	४.६	२.३
वडा नं-५	२९७८	१३३५	१६४३	२६.४	२९.०	२४.४	४.१	५.१	३.२
वडा नं-६	३१८५	१५९९	१५८६	२८.०	३२.२	२३.८	३.५	४.३	२.७
वडा नं-७	२७८०	१३९२	१३८८	३३.५	३८.३	२८.७	३.४	४.०	२.७
वडा नं-८	२५०५	११७३	१३३२	२४.९५	२६.७७	२३.३५	३.२३	४.४३	२.१८
वडा नं-९	१६६९	७५४	९१५	२२.९५	२५.४६	२०.८७	२.१६	२.७९	१.६४

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१०.६ जातजाति तथा लिङ्गअनुसारको चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको साक्षरता दर

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको समग्र साक्षरता दर ७४.८५% रहेको छ, जसमा पुरुषको साक्षरता दर ८१.३१% र महिलाको ६८.७४% देखिन्छ । जातजातिगत रूपमा हेर्दा मुसलमान समुदायमा साक्षरता दर १००% रही सवैभन्दा वढी छ भने घर्ती जातिमा साक्षरता दर सवैभन्दा कम (४५.४५%) रहेको छ । ठकुरी (७९.४६%), मगर (७८.६३%), तामाङ्ग (७८.५७%) र ब्राह्मण पहाडी (७६.९५%) समुदायको साक्षरता दर नगरको औसतभन्दा माथि देखिन्छ । अधिकांश जातजातिमा पुरुषको साक्षरता दर महिलाभन्दा उच्च रहेको भए पनि सुनुवार समुदायमा भने महिलाको साक्षरता दर (७५.०%) पुरुष (७१.४३%) भन्दा केही वढी देखिन्छ । समग्रमा, नगरपालिकामा जातजाति तथा लिङ्गअनुसार साक्षरतामा स्पष्ट अन्तर देखिएकाले कम साक्षरता भएका समुदाय र महिलालाई लक्षित शिक्षा कार्यक्रम आवश्यक रहेको निष्कर्ष निकाल्न सकिन्छ ।

तालिका १०.६ जातजाति तथा लिङ्गअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको साक्षरता दर

क्र.सं.	जातजाति	साक्षरता दर (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१	मुसलमान	१००.००	१००.००	१००.००
२	ठकुरी	७९.४६	८६.१९	७२.७६
३	मगर	७८.६३	८४.६२	७२.४८
४	तामाङ्ग	७८.५७	८३.०४	७४.११
५	ब्राह्मण पहाडी	७६.९५	८४.४३	६९.९४
६	सबै जातजाति	७४.८५	८१.३१	६८.७४
७	परियार	७४.४०	७९.७९	६९.५७
८	सुनुवार	७३.३३	७१.४३	७५.००
९	क्षेत्री	७१.७१	७७.८४	६६.१४
१०	विश्वकर्मा	७१.७१	७७.५९	६६.१५
११	गूरुङ्ग	७१.२३	७८.७९	६५.००
१२	मिजार	६७.३४	७४.९०	६१.०२
१३	वादी	६६.६७	८०.००	५४.५५

क्र.सं.	जातजाति	साक्षरता दर (%)		
		जम्मा	पुरुष	महिला
१४	सन्यासी दशनामी	६१.६४	६४.७१	५८.९७
१५	घर्ती	४५.४५	५०.००	३८.१०
१६	अन्य	७६.९२	९०.९१	६६.६७
१७	सबै जातजाति	७४.८५	८१.३१	६८.७४

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

तालिका १०.७ विभिन्न जातीय समुदायअनुसार साक्षरतादर

जातीय समुदाय	पाँच वर्ष माथिको जनसंख्या			साक्षरतादर		
	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डाबिन्द्रासैनी	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डाबिन्द्रासैनी
सवै जात जाति	१५१९६११	२२५५०८	२३४२३	७६.१	७५.५	७४.९
पहाडी	९४५४५५	१३६२९३	१४७६५	७७.१	७७.०	७६.०
पहाडी दलित	३४९४४९	६१४८६	७१०६	७२.४	७०.७	७१.९
हिमाली पहाडी जनजाति	२०९०७७	२६६८०	१५२३	७७.२	७८.८	७७.०
तराई जनजाति	८६२३	१४२	०	८२.०	९०.१	०.०
मधेसी तराई	३१६५	४४१	१२	७६.५	७७.१	७५.०
धार्मिक भाषिक समुदाय	२८७८	४१५	१६	८४.८	७९.५	१००.०
विदेशी, अन्य र उल्लेख नगरेका	६९३	१५	१	७५.८	९३.३	०.०
मधेसी तराई दलित	२७१	३६	०	७३.४	७५.०	०.०

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र १०.३ जातजातिअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनीको साक्षरता दर

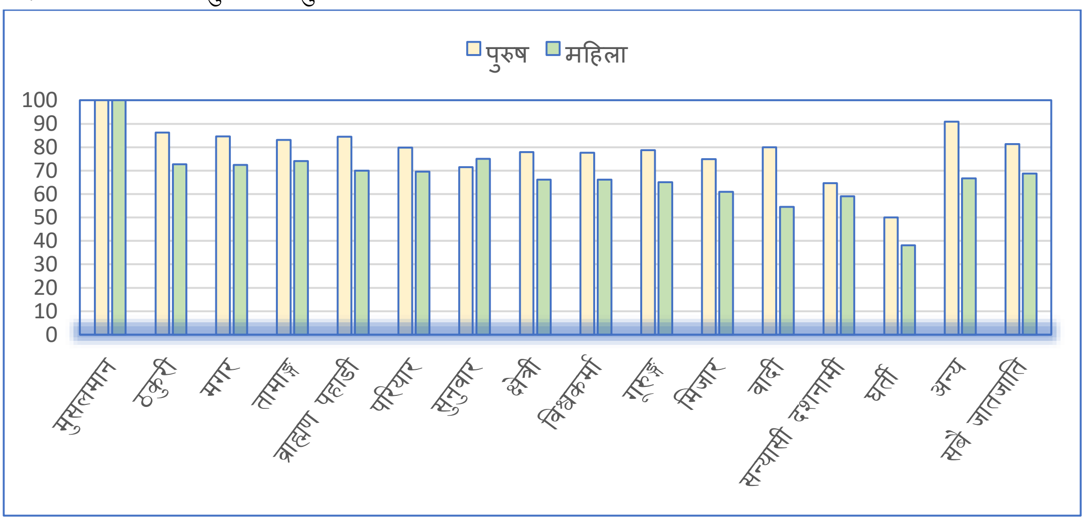

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१०.७ उमेर समूहअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको साक्षरतादर

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको उमेर समूह अनुसारको साक्षरतादर हेर्दा ९ वर्ष देखि २४ वर्ष सम्मको साक्षरतादर करिब शत प्रतिशको नजिक देखिन्छ तर २५ वर्ष माथिको साक्षरता दर बिस्तारै घट्दै गएको देखिन्छ त्यसमा पनि महिलाको साक्षरता दर पुरुषको तुलनामा निकै कम रहेको छ ।

चित्र १०.४ उमेर समूहअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको साक्षरतादर

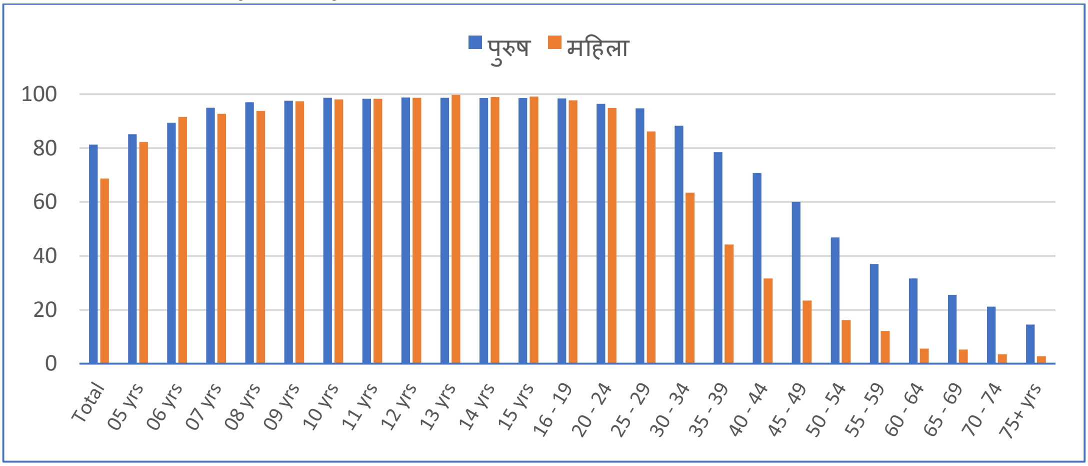

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१०.८ अध्ययनको क्षेत्रअनुसार दश जोड दुई वा सोसरह उत्तीर्ण गरेको जनसंख्या

अध्ययनको क्षेत्रअनुसार दश जोड दुई वा सोसरह उत्तीर्ण गरेको जनसंख्याको तथ्याङ्कले कर्णाली प्रदेश, दैलेख जिल्ला र चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा शिक्षा विषय सबैभन्दा बढी लोकप्रिय रहेको देखाउँछ । कर्णालीमा कुल दशजोड दुई उत्तीर्णमध्ये ६०.१३%, दैलेखमा ६४.९१% र चामुण्डा बिन्द्रासैनीमा ६४.७२% ले शिक्षा क्षेत्रमा अध्ययन गरेका छन् । त्यसपछि व्यवस्थापन, मानविकी तथा समाजशास्त्र क्रमशः दोस्रो र तेस्रो स्थानमा रहेका छन् । विज्ञान तथा प्रविधि, इन्जिनियरिङ, स्वास्थ्य, कृषि, कम्प्युटर/सूचना प्रविधि, कानून, पशु विज्ञान र वनजस्ता प्राविधिक तथा व्यवसायिक क्षेत्रको हिस्सा तुलनात्मक रूपमा निकै कम देखिन्छ । विशेषगरी चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा उल्लेख नगरेका (१५.६३%) को हिस्सा उच्च रहेको छ, जसले तथ्याङ्क अभिलेख र अध्ययन छनोटसम्बन्धी सूचनामा सुधारको आवश्यकता औंल्याउँछ । समग्रमा, यी क्षेत्रहरूमा परम्परागत शिक्षा विषयतर्फ झुकाव बढी र प्राविधिक तथा रोजगारीमुखी अध्ययन क्षेत्रमा सहभागिता कम रहेको निष्कर्ष निकाल्न सकिन्छ ।

तालिका १०.८ अध्ययनको क्षेत्रअनुसार दश जोड दुई वा सोसरह उत्तीर्ण गरेको जनसंख्या

अध्ययनको क्षेत्र	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डा बिन्द्रासैनी	
	जनसंख्या	%	जनसंख्या	%	जनसंख्या	%
जम्मा	१८३३३३	१००.००	२४५८५	१००.००	२३६१	१००.००
शिक्षा	११०२४१	६०.१३	१५९५७	६४.९१	१५२८	६४.७२
व्यस्थापन	२१९९४	१२.००	२२००	८.९५	१३८	५.८४
मानविकी तथा समाज शास्त्र	१२४५१	६.७९	१७८१	७.२४	१३५	५.७२
स्वास्थ्य तथा चिकित्सा शास्त्र	७८३९	४.२८	७६२	३.१०	५३	२.२४
विज्ञान तथा प्रविधि	६१०८	३.३३	५४८	२.२३	४४	१.८६
इन्जिनियरिङ	३७९७	२.०७	३०८	१.२५	२९	१.२३
कृषि	२९३३	१.६०	२३०	०.९४	२४	१.०२
अन्य	१९८३	१.०८	२११	०.८६	१०	०.४२
कम्प्यूटर/सूचना तथा प्रविधि	११२६	०.६१	९७	०.३९	६	०.२५
कानून	९५३	०.५२	८९	०.३६	५	०.२१
पशु विज्ञान/ पशु निकित्सा / मत्स्य पालन	८६७	०.४७	७८	०.३२	६	०.२५
वन	८०२	०.४४	९४	०.३८	१४	०.५९
उल्लेख नगरेका	१२२३९	६.६८	२२३०	९.०७	३६९	१५.६३

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र १०.५ अध्ययनको क्षेत्रअनुसार दश जोड दुई वा सोसरह उत्तीर्ण गरेको जनसंख्या

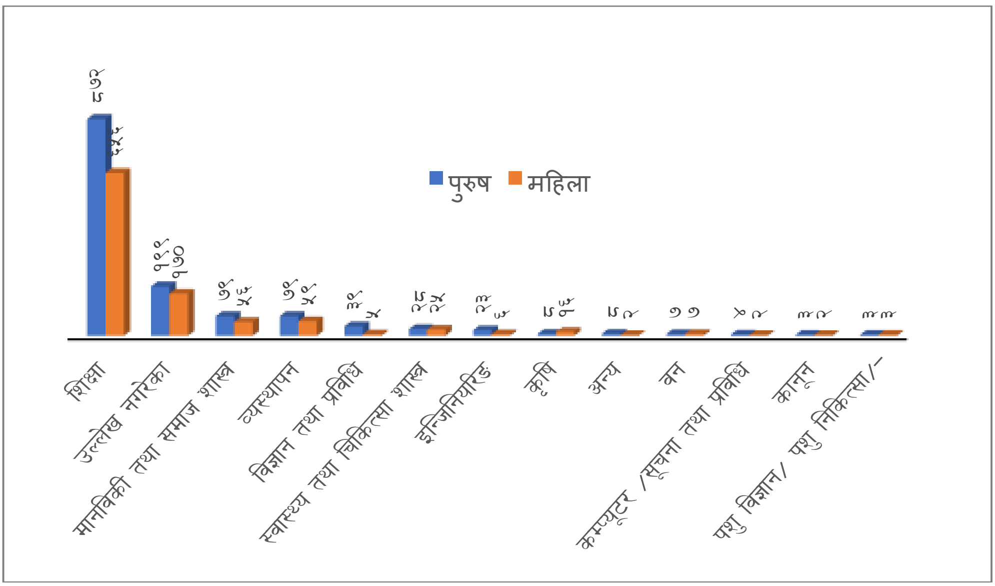

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१०.९ शैक्षिक संस्थाहरुको विवरण

तालिका १०.९ शैक्षिक संस्थाहरुको संख्या

क्र.सं.	शैक्षिक संस्थाहरु	नेपाल	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डाबिन्द्रासैनी
१	जम्मा वडा	६७४३	७१८	९०	९
२	बाल विकास केन्द्र	५०३६	६१५	८५	९
३	आधारभूत तह (१-८)	५९७८	६५४	८४	९
४	माध्यमिक तह (कक्षा १२ सम्म)	४५३३	४३२	७४	९
५	क्याम्पस/कलेज	९८०	६५	६	०
६	विद्युतको पहुँच पुगेका विद्यालय	५५०९	३७१	५०	३
७	इन्टरनेट सेवा पुगेका विद्यालय	४९६९	४२८	६७	४
८	अपाङ्गमैत्री विद्यालय	१८४६	९३	९	०
९	वाश (WASH) सुविधाभएका विद्यालय	३५३०	२४७	४१	३
१०	सार्वजनिक पुस्तकालय	८९९	५९	८	०
११	सामुदायिक सिकाइ केन्द्र	११६६	९०	१८	२

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

तालिका १०.१० मृत्यू भएका छोराछोरीको संख्याअनुसार १५ देखि ४९ वर्षका विवाहित महिलाहरूको संख्या

क्रसं	विद्यालयको नाम	प्रकार	वडा नं	छात्र	छात्रा
१	आदर्श प्रा. वि.	सरकारी	३	६८	७०
२	आनन्द मा. वि.	सरकारी	१	१७१	१८३
३	भैरव मा. वि.	सरकारी	२	१५०	१६०
४	भैरव मा. वि.	सरकारी	९	२९७	३१४
५	भैरव प्रा. वि.	सरकारी	४	२४	१९
६	बिजय प्रा. वि.	सरकारी	३	६६	५२
७	बिन्द्रासैनी मा. वि. बिन्द्रासैनी	सरकारी	८	१९३	१९६
८	चामुण्डा मा. वि.	सरकारी	३	२२७	२८३
९	दावल सरस्वति प्रा. वि.	सरकारी	७	१९	१२
१०	दिपज्योति प्रा. वि.	सरकारी	१	२२	३३
११	देउती बालविकास केन्द्र	सरकारी	९	६४	६९
१२	देउती आ. वि.	सरकारी	५	६३	८९
१३	देवि प्रा. वि. पातिकान्ला	सरकारी	४	२	१८
१४	धर्म देव मा. वि.	सरकारी	४	१६२	१६२
१५	एकता वाविके	सरकारी	४	८	५
१६	ज्ञालेक्सी शान्ति वोर्डिङ स्कुल	निजी	८	४९	१८
१७	हिमालय प्रा वि शान्तिनगर खारा	सरकारी	९	३०	२४
१८	हिमालय मा. वि.	सरकारी	१	२१०	१८०

क्रसं	विद्यालयको नाम	प्रकार	वडा नं	छात्र	छात्रा
१९	हिमशिखर आ वि	सरकारी	१	३६	३१
२०	इच्छा मेमोरियल स्कुल	निजी	६	२७	१६
२१	जम्बुकाँध विद्या मन्दिर	निजी	६	८२	५४
२२	जन जागृति आ. वि.	सरकारी	८	८०	७३
२३	जन ज्योति प्रा. वि.	सरकारी	८	५२	४५
२४	जन कल्यान प्रा. वि.	सरकारी	५	५३	५८
२५	जन चेतना बालविकास केन्द्र	सरकारी	७	३	११
२६	जन बाल विकास केन्द्र	सरकारी	५	९	९
२७	जन कल्यान आ. वि.	सरकारी	४	५६	६९
२८	जनता आ. वि., सिरवाल	सरकारी	२	१०२	११२
२९	जनता प्रा. वि.	सरकारी	२	३९	४५
३०	जनता मा. वि.	सरकारी	५	२२४	३०१
३१	जनता मा. वि.	सरकारी	६	१३२	१५३
३२	जनता मा. वि.	सरकारी	७	१२६	११३
३३	जय देउती आ.वि.	सरकारी	९	४४	६३
३४	जयदेव मा. वि.	सरकारी	६	२३१	२४२
३५	जयसेवा आ. वि.	सरकारी	५	३३	४३
३६	कालिका आ वि	सरकारी	२	२८	१८
३७	कालिका मा. वि., नेत्रपानी	सरकारी	६	१८०	१६१
३८	कर्णाली जन चेतना आ. वि.	सरकारी	७	१०५	८६
३९	खापर प्रा. वि.	सरकारी	५	५९	६२
४०	कृष्ण निर्माण इविएस	निजी	४	३०	२९
४१	लक्ष्मी प्रा. वि.	सरकारी	३	५०	५९
४२	लोक कल्यान प्रा. वि.	सरकारी	९	३२	३४
४३	नयाँ ज्योति प्रा. वि.	सरकारी	४	४७	६०
४४	ओमकोट मा. वि.	सरकारी	८	१०४	१०९
४५	पञ्चकोशी प्रा. वि.	सरकारी	१	२६	२९
४६	पञ्चकोशी प्रा. वि.	सरकारी	६	६१	७४
४७	राम लक्ष्मण प्रा. वि.	सरकारी	७	३३	२२
४८	रामघाट बालविकास केन्द्र	सरकारी	८	६	४
४९	सरस्वति आ. वि.	सरकारी	८	६५	९३
५०	सरस्वति प्रा. वि.	सरकारी	४	४६	५०
५१	सरस्वति प्रा. वि.	सरकारी	२	५३	३८
५२	शान्ति प्रा. वि. बदाला	सरकारी	६	४१	३५
५३	सिद्धार्थ प्रा. वि.	सरकारी	३	२६	३५

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०८१

१०.१० शैक्षिक सूचकहरु

तालिका १०.११ विद्यार्थी शिक्षक अनुपात

आधार	कक्षा	अनुपात
स्वीकृत शिक्षकका आधारमा	कक्षा १—५	३८.६
	कक्षा ६—८	६३.२
सबै शिक्षकका आधारमा	कक्षा १—५	२८.३
	कक्षा ६—८	२९.०
स्वीकृत शिक्षकका आधारमा	कक्षा ९—१०	४८.६
	कक्षा ११—१२	७.५
सबै शिक्षकका आधारमा	कक्षा ९—१०	३६.४
	कक्षा ११—१२	७.५

स्रोतः Flash Report 2081, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

तालिका १०.१२ विद्यालयको किसिमअनुसार विद्यालय संख्या

विद्यालयको किसिम	जम्मा	आधारभुत		माध्यमिक	
		(१-५)	(१-८)	(१-१०)	(१-१२)
सामुदायिक	४८	२८	७	८	५
संस्थागत	४	३	१	०	०
जम्मा	५२	३१	८	८	५

स्रोतः Flash Report 2081, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा संघीय सरकारबाट सहयोग प्राप्त गर्ने २४ वटा र स्थानीय सरकारबाट सहयोग प्राप्त ४१ वटा गरी जम्मा ६८ वटा प्रारम्भिक बालबिकास केन्द्र रहेका छन।

तालिका ११०.१२ विद्यालयको किसिम अनुसार प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्र

सूचकहरु	लिङ्ग	सबै किसिमका ECED/PPCs	सामुदायिक	संस्थागत
बालबालिकाको संख्या	छात्रा	५५१	४५६	९५
	छात्र	६४५	५१७	१२८
	जम्मा	११९६	९७३	२२३
दलित समुदायका बालबालिका	छात्रा	१७२	१७२	१४
	छात्र	१७९	१७९	१६
	जम्मा	३५१	३५१	३०
जनजाती समुदायका बालबालिका	छात्रा	१६	१५	१
	छात्र	२३	२३	०
	जम्मा	३९	३८	१

सूचकहरु	लिङ्ग	सबै किसिमका ECED/PPCs	सामुदायिक	संस्थागत
अपाङ्गता भएका बालबालिकाको संख्या	छात्रा	११	११	०
	छात्र	१०	८	९
	जम्मा	२१	१८	३
Children-ECED/PPC Ratio		१७.६	४०.५	२४.८
Gender Parity		०.९	०.९	०.७

स्रोतः Flash Report 2081, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

तालिका १०.१३ विद्यालयको किसिम र लिङ्ग अनुसार शिक्षक संख्या

विद्यालयको किसिम	शिक्षकको प्रकार	लिङ्ग	आधारभूत (१-५)	आधारभूत (६-८)	माध्यमिक (९-१०)	माध्यमिक (११-१२)
सामुदायिक विद्यालय	स्थायी	महिला	९	०	१	०
		पुरुष	३२	५	६	०
		जम्मा	४१	४	७	०
	अस्थायी	महिला	१६	२	०	०
		पुरुष	२०	०	१२	४
		जम्मा	३६	८	१२	४
	राहत	महिला	१७	५	२	०
		पुरुष	१५	१६	६	२
		जम्मा	३२	२१	८	२
	जम्मा स्वीकृत	महिला	४२	७	३	०
		पुरुष	६७	२१	२४	६
		जम्मा	१०९	३३	२७	६
	निजी स्रोत	महिला	२२	६	१	०
		पुरुष	१८	१२	८	०
		जम्मा	४०	१८	९	०
	जम्मा शिक्षक	महिला	६४	१८	४	०
		पुरुष	८५	४९	३२	६
		जम्मा	१४९	७२	३६	६
संस्थागत विद्यालय	निजी स्रोत	महिला	३	०	०	०
		पुरुष	६	०	०	०
		जम्मा	९	०	०	०
सबै विद्यालय	जम्मा शिक्षक	महिला	६७	१८	४	०
		पुरुष	९१	४९	३२	६
		जम्मा	१५८	७२	३६	६

स्रोतः Flash Report 2081, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

१०.११ विद्यालयको किसिम तथा तहअनुसार विद्यार्थी विवरण

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा तहगतरुपमा विद्यार्थी संख्या हेर्दा १ देखि ५ कक्षा सम्म अध्ययन गर्ने विद्यार्थीको संख्या धेरै ३८९७ जना (५३.४%) रहेको छ। माथिल्लो कक्षमा जाँदा विद्यार्थी संख्या क्रमिकरुपमा घट्दै गएको छ उच्च माध्यमिक तहमा अध्ययनरत केवल ४.७% विद्यार्थी अध्ययन गरी रहेको देखिन्छ

तालिका १०.१४ विद्यालयको किसिम तथा तहअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको विद्यार्थी विवरण

सि नं	कक्षा	सामुदायिक विद्यालय		संस्थागत विद्यालय	
		छात्रा संख्या	छात्र संख्या	छात्रा संख्या	छात्र संख्या
१	१-५ सम्म	१९३३	१८१८	४४	१०२
२	६-८ सम्म	१०२१	९०६	-	-
३	९-१० सम्म	६६४	६१९	-	-
४	११-१२ सम्म	१६६	१७५	-	-
५	जम्मा	३७८४	३५१८	४४	१०२

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०८०

१०.१२ तहगतरुपमा सामुदायिक विद्यालयको शिक्षक विवरण

तालिका १०.१५ तहगतरुपमा सामुदायिक विद्यालयको शिक्षक विवरण

शिक्षकको तह	लिङ्ग	स्वीकृत स्थायी दरवन्दी	कार्यरत	
			स्थायी	राहत कोटा
प्रा वि	महिला	१०३	१६	१७
	पुरुष		४७	२३
नि मा वि	महिला	२३	०	३
	पुरुष		५	१५
मा वि	महिला	१६	१	३
	पुरुष		६	६
उ मा वि	महिला	५	०	०
	पुरुष		०	५
जम्मा		१४७	७५	७२

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०८०

तालिका १०.१६ कक्षा र लिङ्गअनुसार कक्षा दोहोऱ्याउने छाड्ने दर तथा कक्षोन्नति दर

कक्षा	कक्षा दोहोऱ्याउने दर (%)			कक्षा छाड्ने दर (%)			कक्षोन्नती दर (%)		
	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
कक्षा १	१९.३	१८.३	१८.८	२३.९	१६.५	२०.२	५६.९	६५.२	६१.०
कक्षा २	८.०	७.९	८.०	११.७	१४.८	१३.१	८०.३	७७.३	७८.९

कक्षा	कक्षा दोहोऱ्याउने दर (%)			कक्षा छाड्ने दर (%)			कक्षोन्नती दर (%)		
	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
कक्षा ३	७.७	११.५	९.५	१३.३	१७.०	१५.०	७९.१	७१.५	७५.५
कक्षा ४	५.४	५.७	५.५	१२.०	१६.३	१४.०	८२.६	७८.०	८०.४
कक्षा ५	४.७	६.४	५.६	११.९	१०.६	११.२	८३.३	८३.०	८३.२
कक्षा ६	३.४	३.४	३.४	२३.०	१७.४	२०.२	७३.६	७९.३	७६.४
कक्षा ७	२.६	२.१	२.४	४.७	९.१	६.५	९२.७	८८.८	९१.१
कक्षा ८	०.०	१.८	०.९	१.४	०.३	०.९	९८.६	९७.९	९८.३
कक्षा ९	३.७	४.४	४.०	१०.८	१०.५	१०.६	८५.५	८५.२	८५.३
कक्षा १०	२०.२	११.४	१५.८	०.०	०.०	०.०	७९.८	८८.६	८४.२

स्रोत: Flash Report 2081, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

तालिका १०.१७ तह रुपमा कुल भर्नादर कक्षा छाड्ने दोहोऱ्याउने दर

सि नं	सूचकहरु	छात्रा	छात्र	जम्मा
१	पूर्व प्राथमिक शिक्षामा कुल भर्ना दर	७९.७९	८९.४०	८४.७०
२	पूर्व प्राथमिक शिक्षामा खुद भर्ना दर	६०.७४	६१.२८	६१.०२
३	पूर्व प्राथमिक शिक्षाको अनुभवसहित कक्षा १ मा नव प्रवेशीको प्रतिशत	७९.२४	८५.४३	८२.४०
४	कक्षा १ मा नयाँ विद्यार्थी भर्ना	२८९	३०२	५९१
५	पूर्व प्राथमिक शिक्षाको अनुभव सहित कक्षा १ मा नयाँ विद्यार्थी भर्ना	२२९	२५८	४८७
६	पूर्व प्राथमिक शिक्षामा अपाङ्गता भएका बालबालिकाको संख्या	११	१०	२१
७	कक्षा १-५ मा कक्षा छाड्ने दर (Drop Out Rate)	१४.८६	१५.०९	१४.९७
८	कक्षा ६-८ मा कक्षा छाड्ने दर (Drop Out Rate)	९.८५	९.०४	९.४७
९	कक्षा ९-१० मा कक्षा छाड्ने दर (Drop Out Rate)	५.३८	५.४५	५.४१
१०	कक्षा १-५ मा कक्षा दोहोऱ्याउने दर (Repetition Rate)	९.४७	१०.३९	९.९२
११	कक्षा ६-८ मा कक्षा दोहोऱ्याउने दर (Repetition Rate)	२.०६	२.४४	२.२४
१२	कक्षा ९-१० मा कक्षा दोहोऱ्याउने दर (Repetition Rate)	११.९८	७.७२	९.८३
१३	कक्षा १-५ मा कक्षा कक्षोन्नति दर (Promotion Rate)	७५.६६	७४.५१	७५.१०
१४	कक्षा ६-८ मा कक्षा कक्षोन्नति दर (Promotion Rate)	८८.०९	८८.५२	८८.२९
१५	कक्षा ९-१० मा कक्षा कक्षोन्नति दर (Promotion Rate)	८२.६४	८६.८४	८४.७६

स्रोत: Flash Report 2081, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

तालिका १०.१८ विद्यालयको तह, कक्षा र समुदायअनुसार लैङ्गिक समता सुचकाङ्क

विद्यालय तह	कक्षा	जम्मा	दलित	जनजाति
आधारभूत तह	१–५	१.०७	१.०६	१.२१
	६–८	१.११	०.९९	१.२७
	१–८	१.०८	१.०४	१.२३
माध्यमिक तह	९–१०	१.०३	०.९५	०.९३

विद्यालय तह	कक्षा	जम्मा	दलित	जनजाति
	११-१२	१.०७	०.८८	०.६२
	९-१२	१.०४	०.९३	०.८५

स्रोतः Flash Report 2081, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

१०.१३ प्राविधिक धारतर्फ कक्षा ९-१२ को कार्यक्रम संचालन गरेका विद्यालयको विवरण

तालिका १०.१९ प्राविधिक धारतर्फ कक्षा ९-१२ को कार्यक्रम संचालन गरेका विद्यालयको विवरण

सि न	विद्यालय वा कलेजको नाम	वडा नं	पढाई हुने विषय क्षेत्र	विद्यार्थी संख्या
१	चामुण्डा मावि हाडाकोट	३	कृषिबालि विज्ञान	१३

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय,२०८०

खण्डः११ आर्थिक क्रियाकलाप र रोजगारी

११.१ आर्थिक गणना २०७५ अनुसार प्रतिष्ठान संख्या र संलग्न जनशक्ति

आर्थिक गणना २०७५ अनुसार कर्णाली प्रदेशमा जम्मा ४२,८०७ प्रतिष्ठान रहेका छन्, जसमा १,१८,९५१ जना जनशक्ति संलग्न छन् । तीमध्ये पुरुष ७०,८१४ र महिला ४८,१३७ रहेका छन् । दैलेख जिल्लामा ६,३०८ प्रतिष्ठानमा १४,८७४ जनशक्ति संलग्न छन्, जसमा पुरुष ८,९६७ र महिला ५,९०७ छन् । चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा कुल ४७७ प्रतिष्ठानमा १,१५४ जनशक्ति संलग्न रहेका छन्, जसमा पुरुष ७४३ र महिला ४११ छन् । वडागत रूपमा हेर्दा वडा नं—७ मा प्रतिष्ठान (९१) र जनशक्ति (१८३) सवैभन्दा वढी रहेको देखिन्छ भने वडा नं—१ मा सवैभन्दा कम प्रतिष्ठान (१९) र जनशक्ति (६४) रहेका छन् । समग्रमा, सबै तहमा पुरुषको सहभागिता महिलाभन्दा वढी देखिए पनि चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाका वडाहरूमा महिला जनशक्तिको पनि उल्लेखनीय उपस्थिति रहेको देखिन्छ ।

तालिका ११.१ आर्थिक गणना २०७५ अनुसार प्रतिष्ठानको संख्या र संलग्न जनशक्ति

क्षेत्र	जम्मा प्रतिष्ठान संख्या	संलग्न जनशक्तिको संख्या		
		जम्मा	पूरुष	महिला
कर्णाली	४२८०७	११८९५१	७०८१४	४८१३७
दैलेख	६३०८	१४८७४	८९६७	५९०७
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	४७७	११५४	७४३	४११
वडा नं-१	१९	६४	४३	२१
वडा नं-२	५३	१२८	८२	४६
वडा नं-३	५९	१९७	१३५	६२
वडा नं-४	४६	१०९	७२	३७
वडा नं-५	४०	९०	६८	२२
वडा नं-६	५८	१४३	८३	६०
वडा नं-७	९१	१८३	१०८	७५
वडा नं-८	७५	१५६	९७	५९
वडा नं-९	३६	८४	५५	२९

स्रोतः राष्ट्रिय आर्थिक गणना २०७५, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

११.२ नेपालस्तरीय औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार प्रतिष्ठान संख्या

नेपालस्तरीय औद्योगिक वर्गीकरणअनुसार कर्णाली प्रदेश, दैलेख जिल्ला र चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा थोक तथा खुद्रा व्यापार क्षेत्रका प्रतिष्ठान सवैभन्दा वढी रहेका छन् । कर्णालीमा ५३.०९%, दैलेखमा ५०.३५% र चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा ४८.२२% प्रतिष्ठान यही क्षेत्रमा केन्द्रित छन् । चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा आवास तथा भोजन सेवासम्बन्धी क्रियाकलापको हिस्सा (२३.०६%) कर्णाली र दैलेखको तुलनामा उल्लेखनीय रूपमा वढी देखिन्छ, जसले स्थानीय बजार, होटल तथा रेष्टुरेन्ट गतिविधि सशक्त रहेको संकेत गर्छ । शिक्षा क्षेत्र पनि नगरपालिकामा १२.१६% सहित महत्वपूर्ण स्थानमा रहेको छ । औद्योगिक उत्पादन, कृषि, स्वास्थ्य, वित्तीय तथा

पूर्वाधारसम्बन्धी क्षेत्रहरूको हिस्सा तुलनात्मक रूपमा कम देखिए पनि विविध सेवा क्षेत्रहरूको उपस्थिति कायम छ । समग्रमा, चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको आर्थिक संरचना व्यापार, सेवा तथा शिक्षा केन्द्रित रहेको देखिन्छ।

तालिका ११.२ नेपालस्तरीय औद्योगिक वर्गीकरणअनुसार प्रतिष्ठान संख्या

औद्योगिक वर्गीकरण	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	प्रतिष्ठान संख्या	%	प्रतिष्ठान संख्या	%	प्रतिष्ठान संख्या	%
जम्मा	४२८०७	१००	६३०८	१००	४७७	१००
थोक तथा खुद्रा ब्यापार	२२७२८	५३.०९	३१७६	५०.३५	२३०	४८.२२
आवास तथा भोजन सेवासम्बन्धी क्रियाकलापहरु	६२३५	१४.५७	११२४	१७.८२	११०	२३.०६
औद्योगिक उत्पादन	४४२८	१०.३४	५३९	८.५४	३२	६.७१
शिक्षा	३३७४	७.८८	५४३	८.६१	५८	१२.१६
घरजग्गा कारोवार, पेशागत वैज्ञानिक तथा प्राविधिक, प्रशासनिक, कला मनोरञ्जन र अन्य सेवा प्रदान गर्ने क्रियाकलापहरु	२००८	४.६९	२८५	४.५२	२२	४.६१
कृषि वन र माछापालन	१५९०	३.७१	२७३	४.३३	११	२.३१
मानव स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्यका क्रियाकलापहरु	११५५	२.७०	२१६	३.४२	७	१.४७
वित्तीय तथा विमा सम्बन्धी क्रियाकलापहरु	७०६	१.६५	८४	१.३३	२	०.४२
खानी तथा उत्खनन् विद्युत, ग्याँस, पानी आपुर्ति तथा निर्माण	२९८	०.७०	२४	०.३८	१	०.२१
यातायात तथा भण्डारण र सूचना तथा संचार	२८५	०.६७	४४	०.७०	४	०.८४

स्रोत: राष्ट्रिय आर्थिक गणना २०७५, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

११.३ नेपालस्तरीय औद्योगिक वर्गीकरणअनुसार प्रतिष्ठानमा संलग्न व्यक्तिको संख्या

नेपालस्तरीय औद्योगिक वर्गीकरणअनुसार कर्णाली प्रदेश, दैलेख जिल्ला र चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा संलग्न जनशक्तिको वितरण हेर्दा थोक तथा खुद्रा व्यापार क्षेत्रमा सबैभन्दा वढी जनशक्ति संलग्न रहेको देखिन्छ । कर्णालीमा ३३.६५%, दैलेखमा ३३.८४% र चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा ३०.५०% जनशक्ति यही क्षेत्रमा संलग्न छन् । चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा भने शिक्षा क्षेत्रमा संलग्न जनशक्ति सबैभन्दा वढी (३७.५२%) रहेको देखिन्छ, जुन कर्णाली र दैलेखको तुलनामा उल्लेखनीय रूपमा उच्च हो । आवास तथा भोजन सेवासम्बन्धी क्रियाकलापमा पनि नगरपालिकामा १७.६८% जनशक्ति संलग्न रहेको देखिन्छ ।

तालिका ११.३ नेपालस्तरीय औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार प्रतिष्ठानमा संलग्न व्यक्तिको संख्या

औद्योगिक वर्गीकरण	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	जनशक्ति	%	जन- शक्ति	%	जन शक्ति	%
जम्मा	११८९५१	१००	१४८७४	१००	११५४	१००
थोक तथा खुद्रा ब्यापार	४००२९	३३.६५	५०३३	३३.८४	३५२	३०.५०
शिक्षा	२८५१८	२३.९७	४२००	२८.२४	४३३	३७.५२
आवास तथा भोजन सेवासम्बन्धी क्रियाकलापहरु	१३३९८	११.२६	२१३८	१४.३७	२०४	१७.६८
औद्योगिक उत्पादन	९८८३	८.३१	९४३	६.३४	४७	४.०७

औद्योगिक वर्गीकरण	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	जनशक्ति	%	जन- शक्ति	%	जन शक्ति	%
घरजग्गा कारोवार, पेशागत वैज्ञानिक तथा प्राविधिक, प्रशासनिक, कला मनोरञ्जन र अन्य सेवा प्रदान गर्ने क्रियाकलापहरु	७४८८	६.३०	७०७	४.७५	३३	२.८६
मानव स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्यका क्रियाकलापहरु	५९९७	५.०४	७९६	५.३५	३६	३.१२
वित्तीय तथा विमा सम्बन्धी क्रियाकलापहरु	५९९४	५.०४	२५९	१.७४	४	०.३५
कृषि वन र माछापालन	४३२४	३.६४	४९१	३.३०	२४	२.०८
यातायात तथा भण्डारण र सूचना तथा संचार	१९४८	१.६४	१९०	१.२८	२०	१.७३
खानी तथा उत्खनन् विद्युत, ग्याँस, पानी आपुर्ति तथा निर्माण	१३७२	१.१५	११७	०.७९	१	०.०९

स्रोतः राष्ट्रिय आर्थिक गणना २०७५, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

११.४ दश वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेरको जनसंख्याको आर्थिक सक्रियताको स्थिति

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार सन्दर्भ अवधि (गणनाको दिनदेखि विगत १२ महिना) मा जुनसुकै आर्थिक काम जतिसुकै अवधिको लागि गरेका वा कतै पनि आर्थिक काम खोजी गरेका १० वर्ष वा सोभन्दा माथिका व्यक्तिहरु आर्थिक रुपमा सक्रिय जनसंख्या अन्तर्गत पर्दछन्। सन्दर्भ अवधिमा आर्थिक काम नगरेका र आर्थिक काम नखोजेका व्यक्तिहरु आर्थिक रुपमा निष्क्रिय जनसंख्या अन्तर्गत पर्दछन्। त्यसैगरी सन्दर्भ अवधिमा कम्तिमा ६ महिना आर्थिका काम गरेका वा पूर्ण समय आर्थिक काम खोजेका वा कुनै आर्थिक काम गरेको र आर्थिक काम खोजेको समयावधिको जोड ६ महिना वा सोभन्दा वढी भएका वा ३ देखि ५ महिना आर्थिक काम गरी आंशिकरुपमा काम खोजेको व्यक्तिहरुलाई अक्सर आर्थिकरुपले सक्रिय जनसंख्या भनिन्छ। ६ महिनाभन्दा कम समय आर्थिक काम गरेका वा कुनै आर्थिक काम गरेको र आर्थिक काम खोजेका समयावधिको जोड ६ महिना वा सोभन्दा कम भएका वा ३ महिना भन्दा कम आर्थिक काम गरी आंशिकरुपमा आर्थिक काम खोजेको व्यक्तिहरुलाई अक्सर आर्थिकरुपले निष्क्रिय जनसंख्या मानिएको छ । त्यसैगरी सन्दर्भ अवधिमा आर्थिक काम गरेको अवधि आर्थिक काम नगरेको अवधिभन्दा वढी भएका व्यक्तिलाई अक्सर रोजगार र कम भएका व्यक्तिहरुलाई अक्सर बेरोजगार मानिएको छ। यस मापदण्ड अनुसारका तथ्याङ्क तल तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्याको आर्थिक सक्रियता हेर्दा कर्णालीमा कुल १३,३७,८९३ जनसंख्यामध्ये ६,१८,४८७ जना रोजगारमा तथा ५०,२२८ जना बेरोजगार छन् भने ३,७३,०१७ जना आर्थिक रूपमा निस्क्रिय छन् । दैलेखमा १,९७,७५६मध्ये ८६,५१६ जना रोजगार र ८,६२९ जना बेरोजगार रहेका छन् भने ५९,५३३ जना निस्क्रिय छन् । चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा २०,३३८ जनामध्ये ८,९५७ जना रोजगार, ५१३ जना बेरोजगार रहेका छन् भने ६,५२५ जना आर्थिक रूपमा निस्क्रिय छन् ।यसरी चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा ६६.९% जनसंख्या आर्थिकरुपले सक्रिय रहेको देखिन्छ। वडागत रूपमा हेर्दा वडा नं २ मा आर्थिक सक्रियता दर सबै भन्दा वढी र वडा नं ८ मा सबै भन्दा कम रहेको छ ।

तालिका ११.४ दश वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेरको जनसंख्याको आर्थिक सक्रियताको स्थिति

क्षेत्र	दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता				
		आर्थिकरुपले सक्रिय			आर्थिकरुपले निस्क्रिय	आर्थिक क्रियाकलाप नखुलेको
		अक्सर सक्रिय		अक्सर निष्क्रिय		
		रोजगार	वेरोजगार			
नेपाल	२३९५८८६८	१०२७०४४७	७६७६५८	४६५१६७२	८२११०१२	५८०७९
कर्णाली	१३३७८९३	६१८४८७	५०२२८	२८९९२८	३७३०१७	६२३३
दैलेख	१९७७५६	८६५१६	८६२९	४२३३३	५९५३३	७४५
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	२०३३८	८९५७	५१३	४१३९	६५२५	२०४
वडा नं-१	२०७२	१०७०	११६	१९९	६७९	८
वडा नं-२	२३३२	१२३३	३९	४८०	५७२	८
वडा नं-३	२०३०	६१८	१३	५९५	८०४	०
वडा नं-४	२५२३	९८४	१६	५१८	८४१	१६४
वडा नं-५	२५३६	१०५७	३२	७१२	७२५	१०
वडा नं-६	२८१२	१४९९	५९	४५२	८००	२
वडा नं-७	२४६२	१२०४	४६	४३४	७७६	२
वडा नं-८	२१२१	६१४	१६९	४०६	९२२	१०
वडा नं-९	१४५०	६७८	२३	३४३	४०६	०

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

११.५ दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्याको आर्थिकरुपले सक्रिय जनसंख्या प्रतिशत

चित्र ११.१ दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्याको आर्थिकरुपले सक्रिय जनसंख्या प्रतिशत

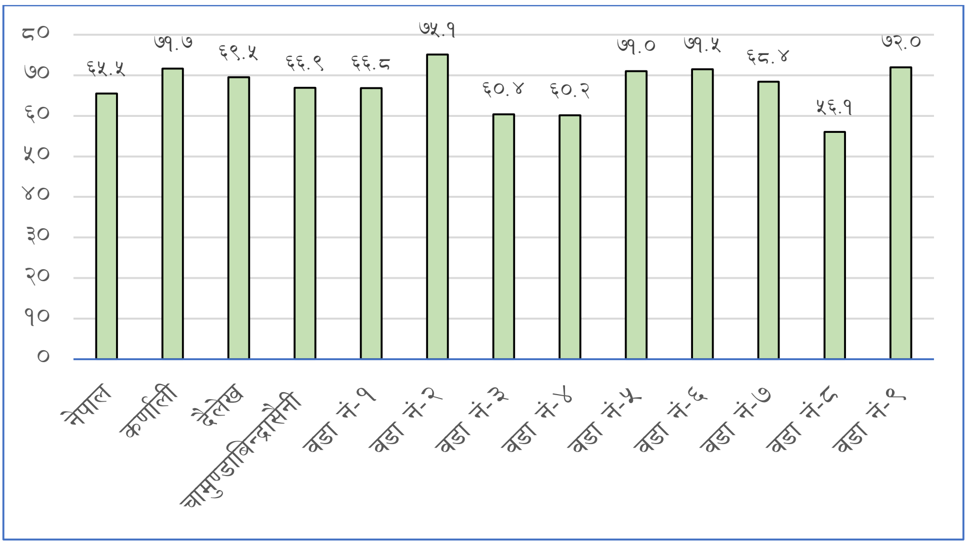

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

११.६ विगत वाह्र महिनामा आर्थिक काममा संलग्न रहेको अवधि अनुसारको जनसंख्या

विगत बाह्र महिनामा आर्थिक काममा संलग्नताको अवधि अनुसारको अवस्थाले चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, दैलेख र कर्णाली प्रदेशमा दीर्घकालीन रोजगारीको अवस्था मध्यम तर काम नगर्ने जनसंख्या अझै उल्लेखनीय रहेको देखाउँछ । नेपालमा दश वर्ष वा सोभन्दा माथिका जनसंख्यामध्ये ४१.०% ले ६ महिनाभन्दा बढी आर्थिक काम गरेका छन् भने ३७.५% ले कुनै पनि काम गरेका छैनन् । कर्णालीमा ४२.५% ले ६ महिनाभन्दा बढी काम गरेका छन्, जुन राष्ट्रिय औसतभन्दा केही बढी हो, तर ३०.८% जनसंख्या काम नगरेको अवस्थामा छ । दैलेखमा ३९.६% ले ६ महिनाभन्दा बढी काम गरेका छन् भने ३२.९% काम नगरेका छन् । चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा ४२.०% जनसंख्या ६ महिनाभन्दा बढी काममा संलग्न रहे पनि ३४.५% ले कुनै काम नगरेको देखिन्छ । वडागत रूपमा हेर्दा वडा नं—२ र ६ मा ६ महिनाभन्दा बढी काम गर्नेको प्रतिशत सबैभन्दा बढी देखिन्छ भने वडा नं—३ र ८ मा काम नगर्ने जनसंख्या सबैभन्दा बढी रहेको छ, जसले रोजगारीका अवसर वडागत रूपमा असमान रहेको संकेत गर्दछ ।

तालिका ११.५ विगत वाह्र महिनामा आर्थिक काममा संलग्न रहेको अवधि अनुसारको जनसंख्या

क्षेत्र	दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या	६ महिना भन्दा बढी काम गर्नेको %	३-६ महिना काम गर्नेको %	३ महिनाभन्दा कम काम गर्नेको %	काम नगर्नेको %
नेपाल	२३९५८८६८	४१.०	११.४	१२.३	३७.५
कर्णाली	१३३७८९३	४२.५	१४.१	१४.२	३०.८
दैलेख	१९७७५६	३९.६	१५.५	१३.६	३२.९
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	२०३३८	४२.०	१३.७	११.१	३४.५
वडा नं-१	२०७२	४९.१	११.३	६.५	३४.०
वडा नं-२	२३३२	५१.०	१२.२	७.७	२८.४
वडा नं-३	२०३०	२९.५	१९.६	१०.४	४१.३
वडा नं-४	२५२३	३८.८	२०.६	७.४	३३.७
वडा नं-५	२५३६	३७.४	१२.९	२४.४	२९.८
वडा नं-६	२८१२	५१.०	११.६	५.६	३१.९
वडा नं-७	२४६२	४७.०	११.४	७.९	३५.१
वडा नं-८	२१२१	२७.४	१०.५	१६.३	४७.६
वडा नं-९	१४५०	४३.८	१२.६	१६.३	३०.६

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

११.७ आर्थिक काममा संलग्न भएको महिनाअनुसार दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या

चित्र ११.२ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा आर्थिक काममा संलग्न भएको महिनाअनुसार दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या

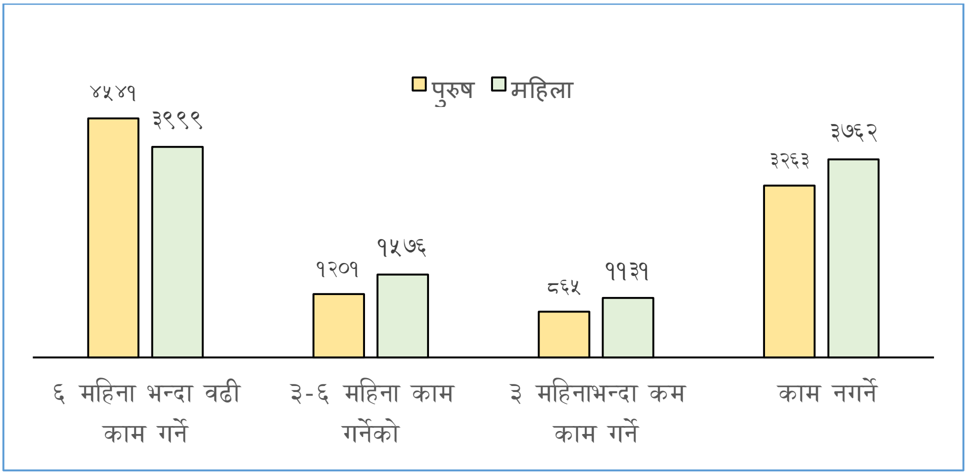

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

११.८ शैक्षिक अवस्थाअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको आर्थिक क्रियाकलाप

तालिका ११.६ उत्तीर्ण गरेको शैक्षिक तहअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेरको जनसंख्याको आर्थिक क्रियाकलाप

उत्तीर्ण गरेको शैक्षिक तह	जम्मा	अक्सर सक्रिय	अक्सर निस्क्रीय	आर्थिक रुपमा सक्रिय	उल्लेख नभएको
जम्मा	२०३३८	९४७०	४१३९	६५२५	२०४
निरक्षर	५६३८	३२२२	११२०	१२२९	६७
साक्षर	१४६८७	६२४०	३०१७	५२९३	१३७
बाल शिक्षा	२८	१०	७	११	०
प्राथमिक तह	३६०३	१२६८	७३७	१५७४	२४
निम्न माध्यमिक तह	३७२५	१२४४	८२७	१६१३	४१
माध्यमिक	३५६०	१६५२	७६३	११०१	४४
एस एल सी वा सो सरह	१०९५	३८७	२५१	४५०	७
दश जोड दुई वा सो सरह	१६६९	९११	३०५	४३८	१५
स्नातक	४६६	३३८	६५	६१	२
स्नातकोत्तर	२२६	१९४	२०	११	१
अन्य	१	१	०	०	०
तह उल्लेख नभएको	१०४	८१	१३	८	२
थाहा नभएको	५०	२२	१४	१४	०
कहिल्यै विद्यालय नगएको	१६०	१३२	१५	१२	१
साक्षरता स्थिति नखुलेको	१३	८	२	३	०

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

११.९ कृषि तथा गैरकृषि क्षेत्रमा रोजगारको अवस्था

निम्न तालिकाअनुसार कृषि तथा गैरकृषि क्षेत्रमा रोजगारको अवस्थाले कर्णाली प्रदेश, दैलेख जिल्ला तथा चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा कृषि क्षेत्रमै सवैभन्दा वढी रोजगारी निर्भरता रहेको देखाउँछ । नेपालमा कुल रोजगार जनसंख्यामध्ये ५७.३१% कृषि क्षेत्रमा संलग्न छन् भने कर्णालीमा यो अनुपात ७३.७३% पुगेको छ । दैलेख (७६.५६%) र चामुण्डाबिन्द्रासैनी (७५.००%) मा कृषि क्षेत्रमा संलग्न जनसंख्या राष्ट्रिय औसतभन्दा निकै वढी छ, जसले स्थानीय अर्थतन्त्र अझै कृषि—आधारित रहेको पुष्टि गर्दछ । वडागत रूपमा हेर्दा वडा नं—१ मा कृषि रोजगारको हिस्सा सवैभन्दा वढी (८८.३%) रहेको छ भने वडा नं-३ र ८ मा गैरकृषि क्षेत्रको रोजगार तुलनात्मक रूपमा वढी देखिन्छ । चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा गैरकृषि रोजगारीको विस्तार गर्ने पर्याप्त सम्भावना रहेको देखिन्छ, जसले आय विविधीकरण र आर्थिक सुदृढीकरणमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्न सक्छ ।

तालिका ११.७ कृषि तथा गैरकृषि क्षेत्रमा रोजगारको अवस्था

क्षेत्र	रोजगार जनसंख्या	कृषि क्षेत्रको रोजगार (%)	गैर कृषि क्षेत्रमा रोजगार (%)
नेपाल	१४९८३३१०	५७.३१	४२.६३
कर्णाली	९२६३४०	७३.७३	२६.१८
दैलेख	१३२७०३	७६.५६	२३.३७
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	१३३१३	७५.००	२४.८९
वडा नं-१	१३६७	८८.३	११.७०
वडा नं-२	१६६९	७९.७५	१९.७७
वडा नं-३	११९२	६५.९४	३४.०६
वडा नं-४	१६७२	७१.७७	२८.१७
वडा नं-५	१७८१	८१.८६	१८.०८
वडा नं-६	१९१६	७४.३७	२५.६३
वडा नं-७	१५९९	७०.२९	२९.७१
वडा नं-८	११११	६६.५२	३३.३९
वडा नं-९	१००६	७१.०७	२८.५३

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

११.१० रोजगारको घरायसी तथा गैरघरायसी क्षेत्रअनुसार जनसंख्या

रोजगारको घरायसी तथा गैरघरायसी क्षेत्रअनुसारको अवस्थाले चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका सहित कर्णाली प्रदेश र दैलेख जिल्लामा घरायसी क्षेत्रमा संलग्न जनसंख्या सवैभन्दा वढी रहेको देखाउँछ । नेपालमा १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्यामध्ये ३८.७% घरायसी क्षेत्रमा काम गर्ने गरेका छन् भने कर्णाली (५३.२%), दैलेख (५२.८%) र चामुण्डाबिन्द्रासैनी (५०.१%) मा यो अनुपात निकै वढी छ । गैरघरायसी क्षेत्रमा काम गर्ने जनसंख्या भने तुलनात्मक रूपमा कम देखिन्छ, विशेषगरी महिलामा यसको हिस्सा अझ न्यून (चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा १३.३%) रहेको छ । काम नगर्ने जनसंख्या चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा ३४.५% रहेको छ, जसमा महिलाको हिस्सा पुरुषभन्दा वढी देखिन्छ । वडागत रूपमा हेर्दा वडा नं—९ मा गैरघरायसी रोजगारीको हिस्सा सवैभन्दा वढी (२३.७%) देखिन्छ भने वडा नं—८ मा काम नगर्ने जनसंख्या सवैभन्दा वढी (४७.६%) रहेको छ । समग्रमा, यी तथ्याङ्कले

घरायसी श्रममा निर्भरता, लैङ्गिक असमानता र गैरघरायसी रोजगारी विस्तारको आवश्यकता स्पष्ट रूपमा देखाउँछन् ।

तालिका ११.८ रोजगारको घरायसी तथा गैरघरायसी क्षेत्रअनुसारको दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या

क्षेत्र	दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसंख्या			गैरघरायसी क्षेत्रमा काम गर्ने %			घरायसी क्षेत्रमा काम गर्ने %			काम नगर्ने %		
	जम्मा	पूरुष	महिला	जम्मा	पूरुष	महिला	जम्मा	पूरुष	महिला	जम्मा	पूरुष	महिला
नेपाल	२३९५८८६८	११५१९६२१	१२४३९२४७	२३.८	२९.०	१९.१	३८.७	३९.४	३८.०	३७.५	३१.६	४२.९
कर्णाली	१३३७८९३	६४१८५८	६९६०३५	१५.९	१९.७	१२.५	५३.२	५१.२	५५.१	३०.८	२९.०	३२.४
दैलेख	१९७७५६	९२७७६	१०४९८०	१४.२	१७.१	११.६	५२.८	५१.०	५४.४	३२.९	३१.८	३३.९
चामुण्डा बिन्द्रासैनी	२०३३८	९८७०	१०४६८	१५.२	१७.२	१३.३	५०.१	४९.७	५०.६	३४.५	३३.१	३५.९
वडा नं-१	२०७२	१०३३	१०३९	९.८	८.७	१०.८	५६.२	५५.७	५६.८	३४.०	३५.६	३२.४
वडा नं-२	२३३२	११४३	११८९	१२.१	१४.१	१०.२	५८.७	५९.६	५७.८	२८.४	२५.६	३१.२
वडा नं-३	२०३०	१००५	१०२५	१८.०	२२.५	१३.७	४०.७	४३.२	३८.२	४१.३	३४.३	४८.१
वडा नं-४	२५२३	१२९८	१२२५	१३.२	१४.५	११.८	५३.०	५२.१	५४.०	३३.७	३३.४	३४.०
वडा नं-५	२५३६	११३०	१४०६	१२.५	१५.४	१०.२	५७.४	५४.३	५९.९	२९.८	३०.१	२९.५
वडा नं-६	२८१२	१४२२	१३९०	१४.१	१६.७	११.३	५४.१	५१.५	५६.७	३१.९	३१.७	३२.०
वडा नं-७	२४६२	१२१४	१२४८	१९.१	२२.२	१६.०	४५.९	४२.३	४९.४	३५.१	३५.६	३४.५
वडा नं-८	२१२१	९७४	११४७	१८.०	१९.७	१६.६	३४.३	३६.९	३२.२	४७.६	४३.४	५१.२
वडा नं-९	१४५०	६५१	७९९	२३.७	२४.१	२३.४	४५.७	४८.५	४३.३	३०.६	२७.३	३३.३

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

११.११ उमेरअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको आर्थिकरुपले निष्क्रिय जनसंख्या

तालिका ११.९ दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको कुल जनसंख्यामध्ये उमेरअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको आर्थिकरुपले निष्क्रिय जनसंख्या

उमेर समूह	१० वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा जनसंख्या			आर्थिकरुपले निष्क्रिय जनसंख्या %		
	जम्मा	पूरुष	महिला	जम्मा	पूरुष	महिला
जम्मा	२०३३८	९८७०	१०४६८	५८.०१	५३.९९	६१.८०
१० - १४	३५४९	१७५७	१७९२	९६.६५	९६.४१	९६.८८
१५ - १९	३१२९	१५७२	१५५७	८७.१५	८७.८५	८६.४५
२० - २४	२९००	१३७७	१५२३	५३.१०	५०.९१	५५.०९
२५ - २९	१८४७	९०९	९३८	३६.२८	२९.३७	४२.९६
३० - ३४	१३५१	६४३	७०८	२८.७२	२१.१५	३५.५९
३५ - ३९	१३२०	६०४	७१६	२९.७०	२१.३६	३६.७३
४० - ४४	११६९	५५५	६१४	३०.०३	१९.८२	३९.२५
४५ - ४९	१०८७	४८५	६०२	२८.६१	२१.२४	३४.५५
५० - ५४	१०६३	५१९	५४४	३३.४९	२३.३१	४३.२०

उमेर समूह	१० वर्ष वा सोभन्दा माथिको जम्मा जनसंख्या			आर्थिकरुपले निष्क्रिय जनसंख्या %		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
५५ - ५९	८०२	४०५	३९७	३८.२८	३०.८६	४५.८४
६० - ६४	७२९	३५७	३७२	४६.३६	३५.५७	५६.७२
६५ - ६९	५४३	२७७	२६६	५३.७८	४३.३२	६४.६६
७० - ७४	४७३	२१७	२५६	७८.८६	७१.८९	८४.७७
७५+	३७६	१९३	१८३	८५.९०	८२.३८	८९.६२

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

११.१२ आर्थिकरुपले सक्रिय जनसंख्याको मुख्य पेशाअनुसारको विवरण

चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको आर्थिकरूपले सक्रिय जनसंख्यामध्ये सर्वाधिक हिस्सा कृषि, वन तथा माछापालन पेशामा संलग्न देखिन्छ, जहाँ कुल सक्रिय जनसंख्याको ७०.८५ प्रतिशत यही पेशा अँगालेका छन् । त्यसपछि सामान्य वा प्राथमिक पेशा गर्नेको हिस्सा १५.४४ प्रतिशत रहेको छ । पेशाविद्हरू को हिस्सा ३.५८ प्रतिशत रहेको छ, जुन कर्णाली प्रदेश र दैलेख जिल्लाको औसतभन्दा केही वढी छ । यस्तै, व्यवस्थापक (२.७९ प्रतिशत), शिल्पकला तथा कालिगढ (२.७० प्रतिशत) र सेवा तथा वस्तु बिक्री गर्ने कामदार (२.४० प्रतिशत) को सहभागिता सीमित देखिन्छ भने प्राविधिक, यान्त्रिक, कार्यालय सहायक तथा सैनिक पेशामा संलग्न जनसंख्या अत्यन्त न्यून रहेको छ । समग्रमा, चामुण्डा बिन्द्रासैनीमा कृषि नै मुख्य आधार भए तापनि पेशागत विविधीकरण र सीपमूलक रोजगारी विस्तारको आवश्यकता स्पष्ट रूपमा देखिन्छ ।

तालिका ११.१० दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको आर्थिकरुपले सक्रिय जनसंख्याको मुख्य पेशाअनुसारको विवरण

मुख्य पेशा	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	जनसंख्या	प्रतिशत	जनसंख्या	प्रतिशत	जन संख्या	प्रतिशत
जम्मा	९२६३४०	१००.०	१३२७०३	१००.०	१३३१३	१००.०
कृषि, वन र माछापालन कार्यका दक्ष कामदारहरू	६४६७९३	६९.८२	९६२६०	७२.५४	९४३२	७०.८५
सामान्य वा प्राथमिक पेशाका कामदारहरू	१३०२९९	१४.०७	१९०९२	१४.३९	२०५६	१५.४४
सेवा तथा वस्तु बिक्री गर्ने कामदारहरू	३१०५४	३.३५	३७५६	२.८३	३१९	२.४०
व्यवस्थापकहरू	२९७६१	३.२१	३५४२	२.६७	३७१	२.७९
शिल्पकला तथा कालिगढ र यस सम्बन्धी व्यापार गर्ने कामदारहरू	२७५७७	२.९८	२८९५	२.१८	३५९	२.७०
पेशाविद्हरू	२६६४४	२.८८	३८२५	२.८८	४७७	३.५८
प्राविधिक तथा सहायक पेशाविद्हरू	१००७६	१.०९	१११७	०.८४	१००	०.७५
यन्त्र तथा मेसिन अपरेटर र जडान गर्ने कामदारहरू	९५६१	१.०३	९०८	०.६८	९७	०.७३
सैनिक अधिकारीहरू	७१८१	०.७८	३८२	०.२९	८	०.०६
कार्यालय सहायकहरू	६५७२	०.७१	८०८	०.६१	५६	०.४२
पेशा उल्लेख नगरेका	८२२	०.०९	११८	०.०९	३८	०.२९

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

११.१३ मुख्य पेशा र उमेर समूहअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या

तालिका ११.११ मुख्य पेशा र उमेर समूहअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या

मुख्य पेशा	जम्मा जनसंख्या	उमेर समूह (वर्ष)					
		१०-१९	२०-२९	३०-३९	४०-४९	५०-५९	६०+
जम्मा	१३३१३	२३१४	३६६७	२३८९	२०४५	१६२२	१२७६
कृषि, वन र माछापालन कार्यका दक्ष कामदारहरू	९४३२	१२८१	२५६४	१६८०	१६०७	१३२३	९७७
सामान्य वा प्राथमिक पेशाका कामदारहरू	२०५६	८९६	५०६	१८२	१५३	१२५	१९४
पेशाविद्हरू	४७७	३१	१२९	१९५	७८	३०	१४
व्यवस्थापकहरू	३७१	२०	८५	११९	६३	४६	३८
शिल्पकला तथा कालिगढ र यस सम्बन्धी व्यापार गर्ने कामदारहरू	३५९	१४	१२०	७९	६३	५५	२८
सेवा तथा वस्तु बिक्री गर्ने कामदारहरू	३१९	११	१३७	८३	४६	२६	१६
प्राविधिक तथा सहायक पेशाविद्हरू	१००	५	४३	१९	१७	१०	६
यन्त्र तथा मेसिन अपरेटर र जडान गर्ने कामदारहरू	९७	८	६२	१६	८	३	०
कार्यालय सहायकहरू	५६	१५	१२	१४	१०	३	२
पेशा उल्लेख नगरेका	३८	३३	३	१	०	०	१
सैनिक अधिकारीहरू	८	०	६	१	०	१	०

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

११.१४ आर्थिक क्रियाकलापको औद्योगिक क्षेत्रअनुसार जनसंख्या

चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको आर्थिकरूपले सक्रिय जनसंख्याको औद्योगिक वर्गीकरण हेर्दा कृषि, वन तथा माछापालन क्षेत्रमा संलग्न जनसंख्या सर्वाधिक (७५.०० प्रतिशत) रहेको छ, जसले नगरपालिकाको अर्थतन्त्र अझै पनि कृषि—आधारित रहेको स्पष्ट गर्दछ । यसपछि थोक तथा खुद्रा व्यापार क्षेत्रमा ७.७२ प्रतिशत र निर्माण क्षेत्रमा ६.०१ प्रतिशत जनसंख्या संलग्न देखिन्छ । शिक्षा (२.८२ प्रतिशत) र अन्य सेवा प्रदान गर्ने क्रियाकलापहरू (२.२२ प्रतिशत) मा पनि सीमित भएको देखिन्छ । यसको विपरीत, सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा, वित्तीय तथा बिमासम्बन्धी क्रियाकलाप, तथा घरायसी रोजगारदाताका रूपमा हुने क्रियाकलापहरू मा संलग्न जनसंख्या अत्यन्त न्यून रहेको छ ।

तालिका ११.१२ औद्योगिक वर्गीकरणअनुसार दस वा सोभन्दा माथिको आर्थिकरुपले सक्रिय जनसंख्या

औद्योगिक वर्गीकरण	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%
जम्मा	९२६३४०	१००.०	१३२७०३	१००.०	१३३१३	१००.०
कृषि वन तथा माछापालन	६८२९९७	७३.७३	१०१५९५	७६.५६	९९८५	७५.००
थोक तथा खुद्रा व्यापार	७२७२०	७.८५	१०३०७	७.७७	१०२८	७.७२

औद्योगिक वर्गीकरण	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%
निर्माण	४८५२०	५.२४	६०३३	४.५५	८००	६.०१
शिक्षा	२४०९६	२.६०	३३४९	२.५२	३७५	२.८२
सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा	२०८४३	२.२५	१६०९	१.२१	५८	०.४४
अन्य सेवा प्रदान गर्ने क्रियाकलापहरु	१८६५०	२.०१	२७७६	२.०९	२९५	२.२२
औद्योगिक उत्पादन	१३३४८	१.४४	१५५८	१.१७	२२८	१.७१
आवास तथा भोजन सेवा सम्बन्धी क्रियाकलापहरु	८७१३	०.९४	१०९५	०.८३	१४५	१.०९
यातायात तथा भण्डारण	८७०३	०.९४	७८४	०.५९	८४	०.६३
मानव स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्यका क्रियाकलापहरु	७२६१	०.७८	८२१	०.६२	६८	०.५१
रोजगारदाताका रुपमा घरपरिवारका घरायसी क्रियाकलापहरु	६८३१	०.७४	१२९८	०.९८	३२	०.२४
वित्तीय तथा बिमासम्बन्धी क्रियाकलापहरु	४२६२	०.४६	३६५	०.२८	१७	०.१३
अन्य	९३९६	१.०१	१११३	०.८४	१९८	१.४९

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

११.१५ औद्योगिक वर्गीकरण र लिङ्गअनुसार आर्थिकरुपले सक्रिय जनसंख्या

तालिका ११.१३ औद्योगिक वर्गीकरण र लिङ्गअनुसार दस वा सोभन्दा माथिको चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको आर्थिकरुपले सक्रिय जनसंख्या

सि.नं	औद्योगिक वर्गीकरण	पूरुष		महिला		जम्मा
		संख्या	%	संख्या	%	संख्या
१	जम्मा	६६०७	१००.०	६७०६	१००.०	१३३१३
२	कृषि वन तथा माछापालन	४६४८	७०.३५	५३३७	७९.५९	९९८५
३	थोक तथा खुद्रा व्यापार	५००	७.५७	५२८	७.८७	१०२८
४	निर्माण	५५९	८.४६	२४१	३.५९	८००
५	शिक्षा	२४०	३.६३	१३५	२.०१	३७५
६	अन्य सेवा प्रदान गर्ने क्रियाकलापहरु	१३०	१.९७	१६५	२.४६	२९५
७	औद्योगिक उत्पादन	१४७	२.२२	८१	१.२१	२२८
८	आवास तथा भोजन सेवा सम्बन्धी क्रियाकलापहरु	७७	१.१७	६८	१.०१	१४५
९	खानी तथा उत्खनन्	३८	०.५८	५०	०.७५	८८
१०	यातायात तथा भण्डारण	८०	१.२१	४	०.०६	८४
११	मानव स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्यका क्रियाकलापहरु	३६	०.५४	३२	०.४८	६८
१२	सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा	४७	०.७१	११	०.१६	५८
१३	प्रशासनिक तथा सहयोगी सेवाका क्रियाकलापहरु	५	०.०८	२	०.०३	७
१४	अन्य	१००	१.५१	५२	०.७८	१५२

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

११.१६ आर्थिकरुपले सक्रिय जनसंख्याको रोजगारको संस्थागत क्षेत्र

तालिका ११.१४ रोजगारको संस्थागत क्षेत्रअनुसार दस वा दस वर्षमाथिको आर्थिकरुपले सक्रिय जनसंख्या

रोजगारको संस्थागत क्षेत्र	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	जनसंख्या	%	जनसंख्या	%	जनसंख्या	%
जम्मा	९२६३४०	१००.००	१३२७०३	१००.००	१३३१३	१००.००
घरायसी क्षेत्र	७१२०४५	७६.८७	१०४५०६	७८.७५	१०१९३	७६.५६
गैरवित्तीय संस्था	१६२७४०	१७.५७	२२५२०	१६.९७	२७०४	२०.३१
सरकारी	४३७७१	४.७३	४८७४	३.६७	३४५	२.५९
वित्तीय संस्था	४२७७	०.४६	३७०	०.२८	२०	०.१५
नाफा नकमाउने संस्था	२५०२	०.२७	३०१	०.२३	२१	०.१६
उल्लेख नभएका	१००५	०.११	१३२	०.१०	३०	०.२३

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

तल प्रस्तुत तालिका अनुसार चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको आर्थिकरूपले सक्रिय जनसंख्याको काममा संलग्नताको हैसियत हेर्दा आफ्नै काम गर्ने जनसंख्या सर्वाधिक (७६.५६ प्रतिशत) रहेको देखिन्छ, जसले स्वरोजगार र आत्मनिर्भर क्रियाकलापहरू नगरको प्रमुख आधार भएको संकेत गर्दछ । यसपछि परिवारमा सघाउने मात्र को हिस्सा २०.३१ प्रतिशत रहेको छ, जुन कर्णाली प्रदेश र दैलेख जिल्लाको तुलनामा अधिक देखिएकाले पारिवारिक कृषि तथा घरेलु आर्थिक क्रियाकलापमा आश्रित जनसंख्या उल्लेख्य रहेको बुझिन्छ ।रोजगार दाताको हिस्सा भने २.५९ प्रतिशत मात्र रहेको छ, जसले स्थानीय तहमा रोजगार सिर्जना गर्ने क्षमता अझै सीमित रहेको देखाउँछ । त्यस्तै, अरुको काम गर्ने (०.१५ प्रतिशत) र उल्लेख नगरेका (०.१६ प्रतिशत) जनसंख्या अत्यन्त न्यून छ । समग्रमा, चामुण्डा बिन्द्रासैनीमा स्वरोजगार र पारिवारिक श्रमको भूमिका सवैभन्दा बढी देखिन्छ भने संगठित रोजगारी र रोजगारदाताको विकासका लागि थप नीति तथा कार्यक्रम आवश्यक रहेको स्पष्ट हुन्छ ।

तालिका ११.१५ आर्थिक काममा संलग्न हुँदाको हैसियतअनुसार १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेरको आर्थिक रुपले सक्रिय जनसंख्या

काममा संलग्नताको प्रकार	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	जनसंख्या	%	जनसंख्या	%	जनसंख्या	%
जम्मा	९२६३४०	१००	१३२७०३	१००	१३३१३	१००
आफ्नै काम गर्ने	६०८०४३	७६.८६६	९५६९२	७८.७५१८	९३२०	७६.५६४
परिवारमा सघाउने मात्र	१६७७६९	१७.५६८	१९२६८	१६.९७०२	१९२३	२०.३११
रोजगार दाता	१४०६३५	४.७२५२	१६४८८	३.६७२८६	१८१०	२.५९१५
अरुको काम गर्ने	८९८९	०.४६१७	११३६	०.२७८८२	२३५	०.१५०२
उल्लेख नगरेका	९०४	०.२७०१	११९	०.२२६८२	२५	०.१५७७

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र ११.३ आर्थिक काममा संलग्न हुँदाको हैसियतअनुसार आर्थिक रुपले सक्रिय चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या

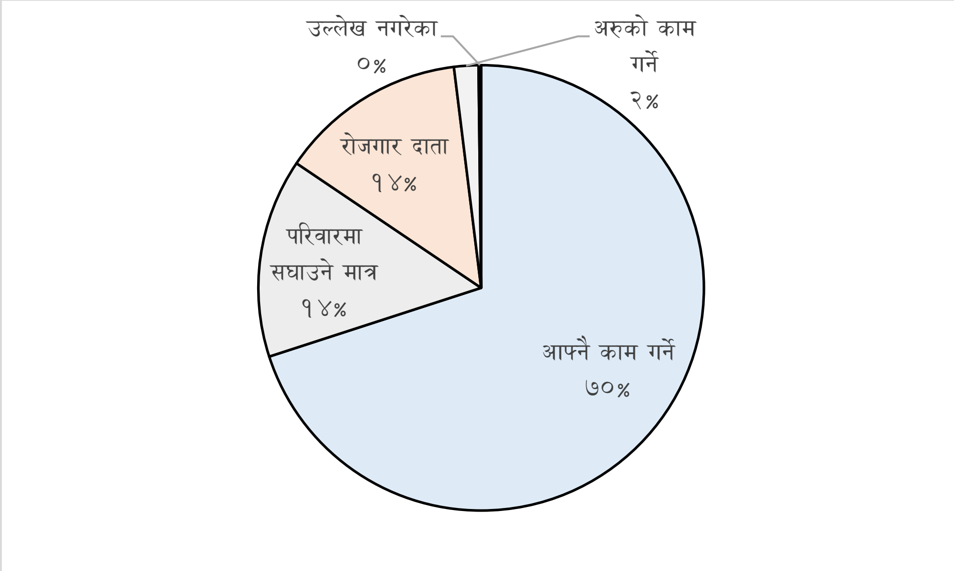

११.१७ आर्थिकरुपले निष्क्रिय हुनुको कारणअनुसार जनसंख्या

आर्थिकरुपले निष्क्रिय हुनुको कारणअनुसारको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । जसअनुसार प्रमुख तीन कारण हरुमा विद्यार्थी, घरधन्दा र अन्य कारण उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ११.१६ आर्थिकरुपले निष्क्रिय हुनुको कारणअनुसार जनसंख्या

आर्थिक रुपले निष्क्रिय हुनुको कारण	कर्णाली		दैलेख		चामुण्डाबिन्द्रासैनी	
	जनसंख्या	%	जनसंख्या	%	जनसंख्या	%
विद्यार्थी	३४७८२७	४५.२१	५२०४९	४३.६१	५५३५	४६.९१
घरधन्दा	१५९०४२	२०.६७	२६८१६	२२.४७	२३०३	१९.५२
वृद्ध अवस्था	५८३३८	७.५८	९३२७	७.८१	८०९	६.८६
पारीवारिक हेरचाह	४३६०४	५.६७	६३५६	५.३३	५३४	४.५३
अशक्त/ विरामी	१५१९४	१.९७	२३६४	१.९८	१६६	१.४१
उल्लेख नगरेका	७०११	०.९१	१०८०	०.९०	२३७	२.०१
पेन्सन/आयस्ता	६१८६	०.८०	७७३	०.६५	२८	०.२४
सामाजिक कार्य/स्वयम् सेवा	१८३५	०.२४	२८४	०.२४	८	०.०७
अन्य	१३०२८६	१६.९४	२०३०८	१७.०१	२१७८	१८.४६
जम्मा	७६९३२३	१००.००	११९३५७	१००.००	११७९८	१००.००

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र ११.४ आर्थिकरुपले निष्क्रिय हुनुको कारणअनुसार चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या

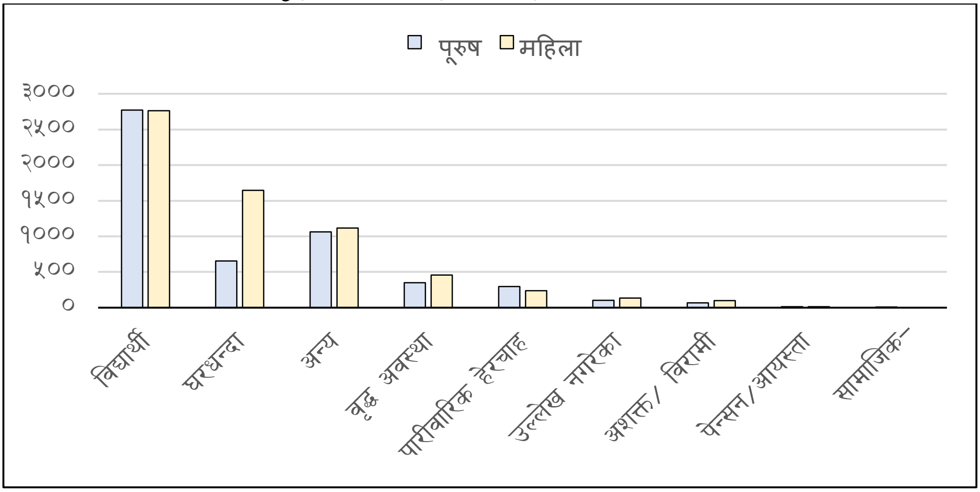

११.१८ आर्थिक कामको क्षेत्र र पेशा अनुसारको चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या

तालिका ११.१७ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको आर्थिक कामको क्षेत्र र पेशा अनुसारको जनसंख्या

औद्योगिक वर्गीकरण	जम्मा जनसंख्या	कृषि, वन र माछापालन कार्यका दक्ष कामदारहरू	सामान्य वा प्राथमिक पेशाका कामदारहरू	पेशाविद्हरू	व्यवस्थापकहरू	शिल्पकला तथा कालिगढ र यस सम्बन्धी व्यापार गर्ने कामदारहरू	सेवा तथा वस्तु बिक्री गर्ने कामदारहरू	प्राविधिक तथा सहायक पेशाविद्हरू	अन्य
जम्मा	१३३१३	९४३२	२०५६	४७७	३७१	३५९	३१९	१००	१९९
कृषि वन तथा माछापालन	९९८५	९४२३	४५८	११	६०	०	७	५	२१
थोक तथा खुद्रा व्यापार	१०२८	०	६७३	८	६९	२०	२५०	५	३
निर्माण	८००	०	५९२	४	४३	१४८	१	८	४
शिक्षा	३७५	०	९	३३७	१३	०	०	९	७
अन्य सेवा प्रदान गर्ने क्रियाकलापहरु	२९५	०	२६९	१	११	८	३	३	०
औद्योगिक उत्पादन	२२८	०	६	९	२२	१७१	४	६	१०
आवास तथा भोजन सेवा सम्बन्धी क्रियाकलापहरु	१४५	०	१	०	११५	३	२२	१	३
खानी तथा उत्खनन्	८८	०	२	४०	९	०	१	९	२७
यातायात तथा भण्डारण	८४	०	३	१	१	१	१	०	७७
मानव स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्यका क्रियाकलापहरु	६८	०	८	२३	२	०	५	२५	५
सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा	५८	०	३	१	१८	१	२१	४	१०
रोजगारदाताका रुपमा घरपरिवारका घरायसी क्रियाकलापहरु	३२	०	३१	०	०	१	०	०	०
पेशागत वैज्ञानिक तथा प्राविधिक क्रियाकलापहरु	२६	०	०	१६	२	१	०	७	०
पानीको आपुर्ति ढल निकास फोहोर ब्यवस्थापन र उपचारत्मक क्रियाकलावहरु	२३	०	०	३	३	३	१	९	४
वित्तीय तथा बिमासम्बन्धी क्रियाकलापहरु	१७	०	०	५	०	०	३	१	८
अन्य	६१	९	१	१८	३	२	०	८	२०

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

११.१९ कृषि बाहेकका साना घरेलु व्यवसाय संचालन गर्ने परिवार

तालिका ११.१८ कृषि बाहेकका साना घरेलु व्यवसाय संचालन गर्ने परिवार

साना तथा घरेलु ब्यवसायको प्रकार	लिङ्ग	नेपाल	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डाबिन्द्रासैनी
घरेलु उद्योग	पूरुष	७२५३६	४१७५	४०८	२८
	महिला	६५१०८	२७४१	५५९	२०
ब्यापार	पूरुष	१५५८६६	७१९२	८६०	७४
	महिला	१५४९८५	८९७६	११७६	११४
यातायात	पूरुष	२७५५९	९३९	१३७	१
	महिला	७०९७	३१३	६६	५
सेवा	पूरुष	४३९३७	२४७८	२१५	६
	महिला	२५२४०	१४१८	१४०	१२
अन्य	पूरुष	४५६३५	२५८०	४९९	३
	महिला	२९९२४	१६५१	२२७	२
साना तथा घरेलु ब्यवसायको प्रकार उल्लेख नभएका		२१६०५	१३८८	३२१	६१
साना तथा घरेलु ब्यवसाय संचालन गरेका जम्मा परिवार		६४९४९२	३३८५१	४६०८	३२६
साना तथा घरेलु ब्यवसाय संचालन नगरेका परिवार		६०११३४९	३३२१८६	४९९८६	४७८७
साना तथा घरेलु ब्यवसाय संचालन गरेका जम्मा परिवार%		९.७५%	९.२५%	८.४४%	६.३८%
जम्मा परिवार		६६६०८४१	३६६०३७	५४५९४	५११३

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

११.२० सम्पन्नताको पञ्चमक वर्गिकरण अनुसारको जनसंख्या तथा परिवार संख्या

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा परिवारमा वस्न घरको संरचना, बनोट र परिवारमा उपलब्ध सेवा, सुविधा तथा साधनका आधारमा परिवारलाई सम्पन्नताका पाँच वर्गमा विभाजन गरिएको छ । राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा संकलन गरिएका विवरणहरु- घरको बनोट (जग पर्खाल छानो भुँई) खानेपानीको मुख्य स्रोत खाना पकाउन र बत्ती वाल्न प्रयोग हुने इन्धन शौचालयको सुविधा र अन्य चल अचल सम्पत्तिको स्वामित्व र भोगचलन आधारमा परिवार र ती परिवारमा अकस्सर वसोवास गर्ने जनसंख्यालाई सम्पन्नताको पंचमक (Wealth quintile) वर्गीकरण अनुसार निर्धारण गरिएको थियो। यसरी प्राप्त नतिजालाई तल तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

जनगणनामा आधारित सम्पन्नताको पञ्चमक वर्गीकरण अनुसार चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको अवस्था कमजोर देखिन्छ । संस्थागत परिवार बाहेकको कुल २६,५५९ जनसंख्यामध्ये अति गरिव वर्गमा ७५.१८ प्रतिशत र गरिव वर्गमा २२.७६ प्रतिशत जनसंख्या रहेको छ, जसले नगरपालिकाको झण्डै सम्पूर्ण जनसंख्या गरिवीको दायरामा रहेको स्पष्ट गर्दछ । मध्यम वर्गमा पर्ने जनसंख्या मात्र १.५४ प्रतिशत छ भने धनी (०.४९ प्रतिशत) र अति धनी (०.०३ प्रतिशत) वर्गको हिस्सा अत्यन्त न्यून रहेको छ । वडा तहमा हेर्दा वडा नं. १, ६ र ७ मा अति गरिव जनसंख्या ९० प्रतिशत भन्दा बढी रहेको छ भने वडा नं. ९ मा गरिव वर्गको हिस्सा सवैभन्दा बढी (४९.०३ प्रतिशत) देखिन्छ । कर्णाली प्रदेश र दैलेख जिल्लाको तुलनामा चामुण्डा बिन्द्रासैनीमा गरिवीको अवस्था झनै

गम्भीर रहेको देखिएकाले लक्षित गरिवी न्यूनीकरण, जीविकोपार्जन सुधार तथा सामाजिक—आर्थिक सशक्तीकरण कार्यक्रमहरूलाई अधिक प्राथमिकता दिनुपर्ने आवश्यकता स्पष्ट रूपमा देखिन्छ ।

तालिका ११.१९ जनगणनामा आधारित सम्पन्नताको पञ्चमक वर्गिकरण अनुसारको जनसंख्या

क्षेत्र	जम्मा जनसंख्या (संस्थागत परिवार वाहेक)	सम्पन्नता पञ्चमक वर्गीकरणअनुसार जनसंख्या (%)				
		अति गरिव	गरिव	मध्यम	धनी	अति धनी
नेपाल	२८९२५४८०	१९.९१	२०.४२	२०.६९	१८.९२	२०.०६
कर्णाली	१६७५२०४	५२.३४	२८.८८	९.३	५.५	३.९८
दैलेख	२५१६४७	६४.१९	२७.०८	५.४३	२.२८	१.०२
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	२६५५९	७५.१८	२२.७६	१.५४	०.४९	०.०३
वडा नं-१	२६८०	९६.२७	३.५४	०.१९	०	०
वडा नं-२	२९६५	७५.०८	२३.५१	१.२५	०.१७	०
वडा नं-३	२६४६	६६.७	३०.६१	२.४२	०.२६	०
वडा नं-४	३३७०	६३.२९	३४.४५	२.०८	०	०.१८
वडा नं-५	३४४३	६६.९२	३१.५७	०.४६	१.०५	०
वडा नं-६	३५९३	९०.७६	७.२४	२	०	०
वडा नं-७	३१०८	९०.३८	८.११	१.१६	०.२९	०.०६
वडा नं-८	२८९४	६८.८	२६.६८	२	२.५२	०
वडा नं-९	१८६०	४८.२३	४९.०३	२.७४	०	०

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

तालिका ११.२० सम्पन्नताको पञ्चमक वर्गिकरणअनुसार परिवार

क्षेत्र	जम्मा परिवार	सम्पन्नता पञ्चमक वर्गीकरणअनुसार परिवार (%)				
		अति गरिव	गरिव	मध्यम	धनी	अति धनी
नेपाल	६६६०८४१	२०.२६	१९.७१	२०.०१	२०.०५	१९.९८
कर्णाली	३६६०३७	५१.२७	२७.९३	९.८९	६.७५	४.१७
दैलेख	५४५९४	६४.०१	२६.२	५.८२	२.८५	१.१३
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	५११३	७६.१२	२१.६५	१.६६	०.५३	०.०४
वडा नं-१	५२६	९६.५८	३.२३	०.१९	०	०
वडा नं-२	५९५	७६.९७	२१.८५	१.०१	०.१७	०
वडा नं-३	४८१	६८.४	२८.०७	३.३३	०.२१	०
वडा नं-४	६०३	६४.८४	३२.८४	२.१६	०	०.१७
वडा नं-५	६४९	६९.३४	२९.२८	०.४६	०.९२	०
वडा नं-६	६३९	९१.२४	६.७३	२.०३	०	०
वडा नं-७	५९४	९०.७४	७.७४	१.०१	०.३४	०.१७
वडा नं-८	६०१	६९.३८	२५.४६	२.३३	२.८३	०
वडा नं-९	४२५	५१.०६	४५.८८	३.०६	०	०

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

११.२१ प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत वेरोजगारको सूचिमा सुचिकृत व्यक्तिको संख्या

तालिका ११.२१ प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत वेरोजगारको सूचिमा सुचिकृत व्यक्तिको संख्या

विवरण	आर्थिक वर्ष		
	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
सुचिकृत भएका व्यक्तिको संख्या	२८४०	३०१०	३२८५
रोजगार प्राप्त गरेका व्यक्तिको संख्या	१२१०	१३६५	१५४०

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

तालिका ११.२२ गरिव घरपरिवार पहिँचान कार्यक्रम अन्तर्गत परिचय पत्र प्राप्त गरेका गरिव घरपरिवार संख्या

संख्या	आर्थिक वर्ष			
	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२	हालसम्म जम्मा
अति गरिव	६८०	७१२	७४५	२१३७
मध्यम गरिव	१४५०	१५३२	१६१०	४५९२
सामान्य गरिव	१०८०	११२४	११८३	३३८७
जम्मा	३२१०	३३६८	३५३८	१०११६

नेपालमा गरिबी निवारण एक प्रमुख सामाजिक मुद्दाको रुपमा रहेको र तीनै तहका सरकारको प्राथमिकतामा रहेको विषय हो।यसको कार्यान्वयनका लागि स्थानीय तह अनुसारको गरिबीको तथ्याङ्कको आवश्यकता छ।यस आवश्यकतालाई पुरा गर्न राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले अन्तर्राष्ट्रीय स्तरमा प्रचलित लघु क्षेत्र अनुमान (Small Area Estimation-SAE) विधिको प्रयोग गरी ७७ जिल्ला र ७५३ स्थानीय तहको गरिबी तथ्याङ्कको अनुमान गरेको छ । लघुक्षेत्र अनुमान (Small Area Estimation- SAE) भनेको सर्वेक्षण वा अन्य माध्यमबाट माथिल्लो तह जस्तैः राष्ट्रिय वा प्रादेशिक तहको नतिजा प्रकाशन गर्ने गरी सङ्कलित तथ्याङ्कलाई जनगणना (Population Census), प्रशासनिक अभिलेख (Administrative Data), भौगोलिक तथ्याङ्क (Geospatial Data) लगायत अन्य स्रोतबाट प्राप्त हुने सहयोगी चरहरु (Auxiliary Variables) सँग एकीकृत गरी तल्लो प्रशासनिक एकाइ जस्तैः जिल्ला, स्थानीय तह, आदिको तथ्याङ्क अनुमान गर्ने तथ्याङ्कीय विधि हो । यस विधिबाट विश्वका ६० भन्दा बढी देशले स्थानीयस्तरका गरिबी अनुमान गर्दै आएको देखिन्छ ।

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले सञ्चालन गरेको नेपाल जीवनस्तर सर्वेक्षण २०७९/८० र राष्ट्रिय जनगणना २०७८ का समान प्रकृतिका गरिबीलाई प्रभाव पार्ने चरहरु एकीकृत गरी लघुक्षेत्र अनुमान विधिबाट प्रादेशिक मोडेल तयार गरी स्थानीय तहको र जिल्ला मोडेल तयार गरी गरिबी तथ्याङ्क अनुमान गरिएको छ । यस प्रतिवेदनले नेपालमा विद्यमान गरिबीको विविधताको बारेमा जानकारी दिन्छ । राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय (साविक केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग) ले यसअघि विक्रम सम्वत् २०६३ र २०७० पनि लघुक्षेत्र अनुमान विधिको प्रयोग गरी तल्लो तहको गरिबीको अनुमान सार्वजनिक गरेको थियो ।

११.२२ नेपाल जीवनस्तर चौथो (२०७९/८०) मा निर्धारित गरिबीको रेखा र गरिबीको दर

घरपरिवारको उपभोगमा भएको उल्लेख्य सुधार, राजनीतिक र प्रशासनिक क्षेत्रमा भएको परिवर्तन तथा मध्यम आय भएको राष्ट्रमा स्तरोन्नति हुने नेपालको आकांक्षा जस्ता कारणहरुले हाल नयाँ गरिबीको रेखा कायम गरी गरिबी मापन गर्न आवश्यक देखिएको छ । गरिबीको नयाँ आधिकारिक रेखा अनुसार प्रतिवर्ष प्रतिव्यक्ति जम्मा खर्च रु ७२,९०८ भन्दा कम खर्च गर्ने व्यक्तिलाई गरिब अन्तर्गत वर्गिकरण गरिएको छ । गरिबीको नयाँ रेखा अनुसार नेपालमा करीव २०.२७ प्रतिशत जनसंख्या गरिबीको रेखामुनी रहेको पाइएको छ । गरिबीको दर शहरी क्षेत्र (१८.३४) को तुलनामा ग्रामीण क्षेत्रमा धेरै (२४.६६) रहेको देखिन्छ ।

गरिबीको विशेषता अध्ययन गर्दा गरिबीको विषमता (Poverty Gap) र गरिबीको गहनता (Squared Poverty Gap) समेतको अध्ययन गर्नुपर्दछ । गरिबीको विषमता सूचकले कोही गरिबीको रेखाबाट कति टाढा रहेका छन् भन्ने जानकारी गराउँदछ । गरिबीको विषमता सूचकको मान ० देखि १०० सम्म हुन्छ । यसको मान • हुनुको अर्थ कोही पनि गरिबीको रेखामुनी नरहेको बुझिन्छ । नेपालको गरिबीको विषमता सूचक ४.५२ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । नेपालको ग्रामीण क्षेत्रमा गरिबीको विषमता सूचक ५.६४ र शहरी क्षेत्रमा ४.०३ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । गरिबीको विषमता सूचक शहरी क्षेत्रमा भन्दा ग्रामीण क्षेत्रमा केही बढी रहेको देखिन्छ ।

गरिबीमा रहेको जनसंख्या र गरिबीको विषमता सूचकले गरिबहरुबीचमा रहेका असमानताको मापन गर्न सकिँदैन । गहनताको सूचकले गरिबहरुबीचमा रहेको असमानताई जनाउँदछ । गरिबीको विषमताको भारित औसतका आधारमा गरिबी गहनताको मापन गरिन्छ । गरिबीको गहनता शहरी क्षेत्रमा १.२९ र ग्रामीण क्षेत्रमा १.९१ रहेको देखिन्छ ।

तालिका ११.२३ गरिबीको दर विषमता र गहनता अनुसार जनसंख्या

क्षेत्र	गरिबीको दर (%)	गरिबीको विषमता (%)	गरिबीको गहनता (%)	गरिवको जनसंख्या
नेपाल	२०.२७	४.५२	१.४८	
कर्णाली	२६.६९	६.२५	२.१६	
दैलेख *	३४.४१	७.१४	२.१२	८६५८९
चामुण्डाबिन्द्रासैनी *	४०.८४	८.९६	२.७५	१०८४७

*स्रोत:, नेपाल जिवनस्तर सर्वेक्षण चौथो २०२३, *गरिबीको लघुक्षेत्र अनुमान २०२२/२३ राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय*

खण्ड:१२ कृषि, वन तथा वातावरण

१२.१ कृषक परिवार संख्या, क्षेत्रफल, कित्ता संख्या, औसत कित्ता संख्या तथा सिंचित क्षेत्रफल

दैलेख जिल्लामा ४९,२७४ कृषक परिवारले २०,४४४ हेक्टर जग्गामा खेती गर्दै आएका छन्, र सिंचित क्षेत्रफलको हिस्सा झण्डै ३०.८% छ । चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा कृषक परिवारको संख्या ४,९८७ रहेको छ भने सिंचित क्षेत्रफल २६.९% रहेको छ, जुन कर्णाली (२८.८%) र दैलेखभन्दा (३०.८%) न्यून हो । औसत कित्ता संख्याको आधारमा हेर्दा कर्णालीमा एक परिवारले सबैभन्दा बढी ३.४ कित्ता चलन गरेको देखिन्छ भने चामुण्डा बिन्द्रासैनी मा यो संख्या केही मात्रामा कम ३.२ मात्र छ । यसबाट देखिन्छ कि सिचाइ पहुँच र कित्ताको संख्या स्थानअनुसार फरक छ।

तालिका १२.१ कृषक परिवार संख्या, क्षेत्रफल, कित्ता संख्या, औसत कित्ता संख्या तथा सिंचित क्षेत्रफल

कृषिसम्बन्धी विवरण	नेपाल	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डाबिन्द्रासैनी
कृषक परिवारको संख्या	४१३०७८९	३०२६४०	४९६४६	४९८७
कृषक परिवारले चलन गरेको जग्गाको क्षेत्रफल (हेक्टर)	२२१८४१०	११७४११	१९७५८	२०५९
सिंचित क्षेत्रफल (हेक्टर)	१२०९२६६	३३८२७	६०९०	५५५
सिंचित क्षेत्रफल (%)	५४.५	२८.८	३०.८	२६.९
जम्मा कित्ता संख्या	११५८३९५०	१०१७९२४	१३६२१७	१५९१६
प्रतिपरिवार औसत कित्ता संख्या	२.८	३.४	२.७	३.२

स्रोतः राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१२.२ कृषि चलनले चलन गरेको जग्गाको उपभोग

राष्ट्रिय कृषिगणनामा जग्गाको उपभोग भन्नाले कृषक परिवारले चलन गरेको जग्गाको स्वामित्व वा भोगचलनको स्वामित्वलाई वुझिन्छ । चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा अधिकांश (७८.३२%) कृषिक परिवारले आफ्नै हकको जग्गामात्र कमाएको देखिन्छ भने अन्य प्रकारको स्वामित्वको जग्गा कमाउने कृषक परिवार नगन्य छन्।

तालिका १२.२ कृषि चलनले चलन गरेको जग्गाको उपभोग

चलन गरेको जग्गाको भू-उपभोग (Tenure of Land)			नेपाल	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डा बिन्द्रासैनी
कृषक परिवारको जम्मा संख्या			४१३०७८९	३०२६४०	४९६४६	४९८७
कृषक परिवारले चलन गरेको जग्गाको जम्मा क्षेत्रफल (हेक्टर.)			२२१८४१०	११७४११	१९७५८	२०६०
एक प्रकारको स्वामित्व	परिवारको हकको जग्गामात्र कमाउने	परिवार संख्या	३३७२०२६	२८१०१७	४४०६४	३९०६
		क्षेत्रफल (हेक्टर)	१६९९८२८.४	१०६८६२.७	१७१४५.७	१५५०.४
	अरुको हकको जग्गामात्र कमाउने	परिवार संख्या	५९०९१	५५२	९२	०
		क्षेत्रफल (हेक्टर)	२८८८४.८	१३०.१	१२.३	०
		परिवार संख्या	१०२८१	४६	०	०

चलन गरेको जग्गाको भू-उपभोग (Tenure of Land)			नेपाल	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डा बिन्द्रासैनी
	अन्य प्रकारको उपभोग अन्तर्गत	क्षेत्रफल (हेक्टर)	२२७६.३	९.९	०	०
एकभन्दा बढी प्रकारको स्वामित्व		परिवार संख्या	६८९३९१	२१०२५	५४९०	१०८१
		क्षेत्रफल (हेक्टर)	४८७४२०.४	१०४०८.२	२५९९.९	५०९.१

स्रोतः राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र १२.१ कृषि चलनले प्रयोग गरेको जग्गाको भू-उपभोगअनुसार कृषक परिवार (%)

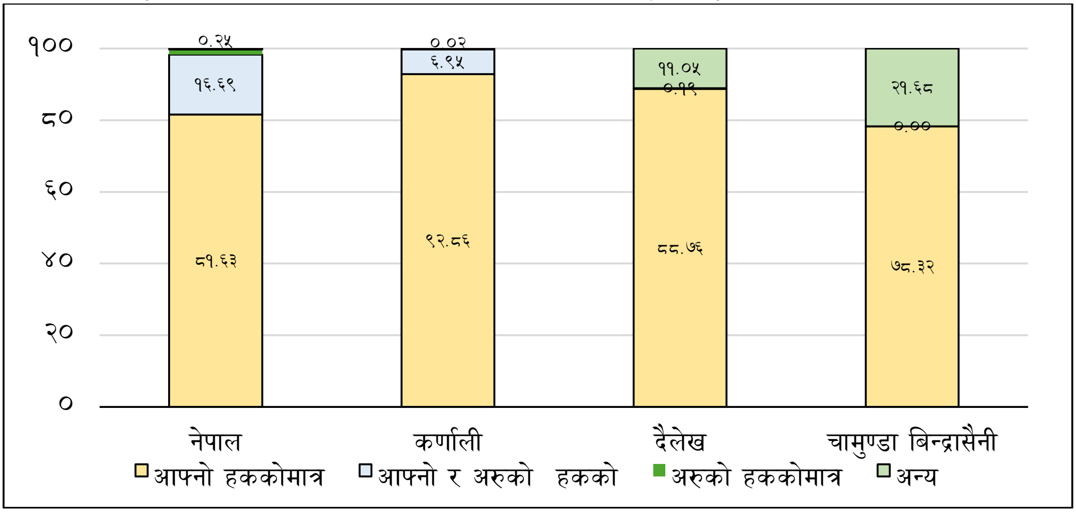

स्रोतः राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१२.३ कृषि चलनले चलन गरेको जग्गाको उपयोग

तालिका १२.३ कृषि चलनले चलन गरेको जग्गाको उपयोग

जग्गाको उपयोग		नेपाल	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डा बिन्द्रासैनी
कृषक परिवारको जम्मा संख्या		४१३०७८९	३०२६४०	४९६४६	४९८७
कृषक परिवारले चलन गरेको जग्गाको जम्मा क्षेत्रफल (हेक्टर)		२२१८४१०	११७४११	१९७५८	२०५९
जम्मा खेतीयोग्य जग्गा	परिवार संख्या	४०३२४५४	३००९२४	४९१३४	४९२१
	क्षेत्रफल (हेक्टर)	१८०३७५६	९६९३४	१६३९४	१५५९
अस्थायी बाली लागेको जग्गा	परिवार संख्या	४०२५३८६	३००७९०	४९१२२	४९२१
	क्षेत्रफल (हेक्टर)	१७३०९८१	९२०४९	१५७००	१३८७

जग्गाको उपयोग		नेपाल	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डा बिन्द्रासैनी
अन्य खेतीयोग्य जग्गा	परिवार संख्या	५५६१५०	५६६८०	७२९८.३	१७४५
	क्षेत्रफल (हेक्टर)	७२७७५.३	४८८४.५	६९४.०१	१७२
स्थायी बाली लागेको जग्गा	परिवार संख्या	९५८८३२	७७२१९	९९२३.१	२३१६
	क्षेत्रफल (हेक्टर)	१४५३६३	५६६५.५	५१७.१५	१२२
स्थायी चौर चरन, निजि बनबनेलो, पोखरी तथा अन्य जग्गा	परिवार संख्या	४१३०७८९	३०२६४०	४९६४६	४९८७
	क्षेत्रफल (हेक्टर)	२६९२९१	१४८१२	२८४६.९	३७८

स्रोतः राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

चित्र १२.२ चामुण्डा बिन्द्रानसैनी नगरपालिकामा कृषि चलनमा रहेको कुल जग्गामध्ये भू-उपयोगअनुसार जग्गाको क्षेत्रफल (%)

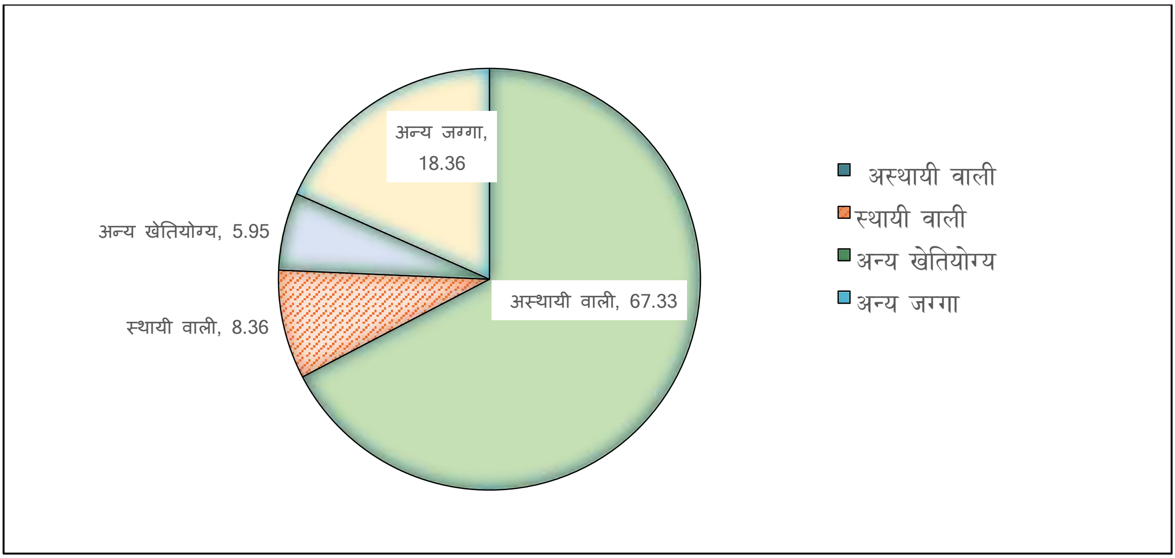

स्रोतः राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

माथिको बृतचित्रअनुसार चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा कृषि प्रयोजनमा चलनमा रहेको कुल जमिनमध्ये सबैभन्दा ठूलो हिस्सा, अर्थात् ६७.३३% जमिन अस्थायी बालीका लागि प्रयोग गरिएको छ । यसको अर्थ यहाँका कृषकहरू मुख्यतः धान, मकै, गहुँ आदि मौसमी बालीमा निर्भर छन् । त्यसपछि क्रमशः १८.३६% जमिन अन्य प्रयोजनका लागि, ८.३६% जमिन अन्य खेतियोग्य रूपमा, र मात्र ५.९५% जमिन स्थायी बाली (जस्तै फलफुल बगैंचा) का लागि प्रयोग गरिएको छ । यसले देखाउँछ कि चामुण्डाबिन्द्रासैनीमा दीर्घकालीन कृषि प्रणालीभन्दा बढी अल्पकालीन बाली प्रणालीमा निर्भरता रहेको छ, जसले कृषिको दिगोपन र उत्पादन विविधिकरणमा प्रभाव पार्न सक्छ।

१२.४ पाल्तु चौपाया तथा पन्छी पाल्ने कृषक परिवार

दैलेखमा ९४.४% (४६,८४५) भने चामुण्डा बिन्द्रासैनी मा ९२.९% (४,६२८) ले कृषक परिवारले पाल्तु जनावर पाल्ने गरेका छन् । दुवैमा गाई/गोरु सबैभन्दा बढी पालिन्छ' दैलेखमा ७७.५% र चामुण्डा बिन्द्रासैनीमा ७८.३% कृषकले गाई गोरु पाल्ने गरेका छन् । बाख्रापालन पनि व्यापक देखिन्छ, जसमा दैलेखमा ७३.१% र चामुण्डा बिन्द्रासैनीमा ७७.६% कृषक संलग्न छन् । भेंडा/भेंडी पाल्ने परिवार दैलेखमा ०.४% भए पनि चामुण्डा बिन्द्रासैनीमा भेंडा/भेंडी पाल्ने परिवार देखिएन । सुगुँर पालन र अन्य पन्छी पालन पनि न्यून देखिन्छ।

तालिका १२.४ पाल्तु चौपाया तथा पन्छी पाल्ने कृषक परिवार

पाल्तु चौपाया /पन्छी	कृषक परिवार संख्या			
	दैलेख	%	चामुण्डा बिन्द्रासैनी	%
पाल्तु पशु पन्छी पाल्ने जम्मा परिवार	४६८४५	९४.४	४६२८	९२.९
गाई/गोरु	३८५००	७७.५	३९०७	७८.३
राँगा/भैंसी	२१९९९	४४.३	२०९३	४२.०
बाख्रा/च्याङ्ग्रा	३६३०९	७३.१	३८६९	७७.६
भेंडा/भेंडी	२०४	०.४	०	०.०
सुगुँर/बंगुर	३५५	०.७	२३	०.५
अन्य पशु	५१	०.१	०	०.०
कुखुरा	२५७८१	५१.९	२४२८	४८.७
अन्य पन्छी	४४२	०.९	२३	०.५
जम्मा कृषक परिवार	४९६४६	१००	४९८७	१००

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१२.५ पाल्तु चौपाया तथा पन्छीको संख्या

तालिका १२.५ पाल्तु चौपाया तथा पन्छीको संख्या

पाल्तु चौपाया /पन्छी	पाल्तु चौपाया /पन्छीको संख्या		
	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डा बिन्द्रासैनी
गाई/गोरु	६५८३७०	१००७५०	९६१६
राँगा/भैंसी	१६४११७	३७९५६	३२७६
बाख्रा/च्याङ्ग्रा	१२७२५८१	२१०९१२	१७८४९
भेंडा/भेंडी	२०३८५०	३४०६	०
सुगुँर/बंगुर	१५८९३	१२५३	११५
अन्य पशु	२९१६१	१०३	०
कुखुरा	२१३६९४०	२७८९९०	३३१२३
अन्य पन्छी	५००३९	३६८८	५८

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१२.६ मुख्य अस्थायी बाली लागेका जग्गाको क्षेत्रफल तथा कृषक परिवार संख्या

तालिका १२.६ मुख्य अस्थायी बाली लागेका जग्गाको क्षेत्रफल तथा कृषक परिवार संख्या

मुख्य स्थायी वाली		कर्णाली	दैलेख	चामुण्डा बिन्द्रासैनी
धान	परिवार संख्या	१७२६९८	३२९८८	३८००
	क्षेत्रफल (हेक्टर)	२९२४०.६	५७०३	८३८
गहुँ	परिवार संख्या	२६१६६७	४७३२६	४१७५
	क्षेत्रफल (हेक्टर)	५१०२५.७	९७५८	८४८
मकै	परिवार संख्या	२५३६५६	४७३२६	३७२६
	क्षेत्रफल (हेक्टर)	४००८३.५	८०२२	५७८
कोदो	परिवार संख्या	६८१३५	९१११	३०३
	क्षेत्रफल (हेक्टर)	५६२६.६	७८६	१३
जौ/उवा	परिवार संख्या	७३४३१	७५८४	३८६
	क्षेत्रफल (हेक्टर)	५८०१.१	५९१	२४
फापर	परिवार संख्या	१२४१३	४०	४२
	क्षेत्रफल (हेक्टर)	९६७.१	३	१

स्रोतः राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१२.७ प्रमुख बालीहरुमा कृषि सामग्री प्रयोग गर्ने कृषक परिवार संख्या

तालिका १२.७ धान बालीमा कृषि सामग्री (बीउविजन, विषादी, मल) प्रयोग गर्ने कृषक परिवार संख्या

धान खेती सम्बन्धी विवरण		परिवार संख्या		
		कर्णाली	दैलेख	चामुण्डा बिन्द्रासैनी
जम्मा कृषक परिवार संख्या		३०२६४०	४९६४६	४९८७
धान खेती गर्ने कृषक परिवार संख्या		१७२६९८	३२९८८	२९६९
धान खेती गर्ने कृषक परिवार संख्या (%)		५७.१	६६.४	५९.५
धानखेति गर्ने परिवारमध्ये धानको विजनको प्रकार तथा मलको किसिमअनुसार कृषक परिवार	स्थानीय विजनको प्रयोग गर्ने (%)	८३.१	९६.८	९६.९
	उन्नत विजनको प्रयोग गर्ने (%)	६.४	२.३	२.३
	वर्णशंकर (हाइब्रिड) विजनको प्रयोग गर्ने(%)	१०.५	१.०	०.८
	कीटनाशक विषादीको प्रयोग गर्ने (%)	७.२	४.९	४.७
	स्थानीय/ जैविक मल प्रयोग गर्ने (%)	६७.८	८६.५	८४.४
	खनिज/ रासायनिक मल प्रयोग गर्ने (%)	६.२	२.६	१.५
	दुवै प्रयोग गर्ने (%)	२६.०	१०.९	१४.२

स्रोतः राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

तालिका १२.८ मकै बालीमा कृषि सामग्री (बीउविजन, विषादी, मल) प्रयोग गर्ने कृषक परिवार संख्या

मकै खेती सम्बन्धी विवरण		परिवार संख्या		
		कर्णाली	दैलेख	चामुण्डा बिन्द्रासैनी
जम्मा कृषक परिवार संख्या		३०२६४०	४९६४६	४९८७
मकै खेती गर्ने कृषक परिवार संख्या		२५३६५६	४७३२६	४८८४.७
मकै खेती गर्ने कृषक परिवार संख्या (%)		८३.८	९५.३	९७.९
मकै खेति गर्ने परिवारमध्ये विजनको प्रकार तथा मलको किसिमअनुसार कृषक परिवार संख्या (%)	स्थानीय विजनको प्रयोग गर्ने (%)	९०.१	९७.७	९६.९
	उन्नत विजनको प्रयोग गर्ने (%)	६.४	२.१	३.१
	वर्णशंकर (हाइब्रिड) विजनको प्रयोग गर्ने (%)	३.५	०.१	०
	कीटनाशक विषादीको प्रयोग गर्ने (%)	४.९	५.३	३.९
	स्थानीय/ जैविक मल प्रयोग गर्ने (%)	८४.२	८५.१	८५.९
	खनिज/ रासायनिक मल प्रयोग गर्ने (%)	२.२	१.९	०.६
	दुवै प्रयोग गर्ने (%)	१३.६	१३	१३.५

स्रोतः राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

तालिका १२.९ गहुँ बालीमा कृषि सामग्री (बीउविजन, विषादी, मल) प्रयोग गर्ने कृषक परिवार संख्या

गहुँ खेती सम्बन्धी विवरण		परिवार संख्या		
		कर्णाली	दैलेख	चामुण्डा बिन्द्रासैनी
जम्मा कृषक परिवार संख्या		३०२६४०	४९६४६	४९८७
गहुँ खेती गर्ने कृषक परिवार संख्या		२६१६६७	४७३२६	४७८७
गहुँ खेती गर्ने कृषक परिवार संख्या (%)		८६.५	९५.३	९५.९९
गहुँ खेति गर्ने परिवारमध्ये विजनको प्रकार तथा मलको किसिमअनुसार कृषक परिवार संख्या	स्थानीय विजनको प्रयोग गर्ने (%)	९३	९८.३	९८.३
	उन्नत विजनको प्रयोग गर्ने (%)	७	१.७	१.७
	कीटनाशक विषादीको प्रयोग गर्ने (%)	२.८	३.३	४.९
	स्थानीय/ जैविक मल प्रयोग गर्ने (%)	८५	९५.२	९४.२
	खनिज/रासायनिक मल प्रयोग गर्ने (%)	२.७	१.०	०.९
	दुवै प्रयोग गर्ने (%)	१२.३	३.७	४.८

स्रोतः राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१२.८ कृषि ऋण, थप ऋणको आवश्यकता, बिमा तथा अनुदान प्राप्त गर्ने कृषक परिवार संख्या

तालिका १२.१० कृषि ऋण, थप ऋणको आवश्यकता, बिमा तथा अनुदान प्राप्त गर्ने कृषक परिवार संख्या

कृषि ऋण बिमा तथा अनुदान सम्बन्धी विवारण	कृषक परिवार संख्या		
	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डाबिन्द्रासैनी
जम्मा कृषक परिवार संख्या	३०२६४०	४९६४६	४९८७
कृषि ऋण लिएका कृषक परिवार संख्या (%)	९.९	१२.६	१९.३
कृषि ऋण / थप ऋणको आवश्यकता उल्लेख गर्ने कृषक परिवार संख्या (%)	४२.४	४६.१	७८.४

कृषि ऋण विमा तथा अनुदान सम्बन्धी विवारण	कृषक परिवार संख्या		
	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डाबिन्द्रासैनी
कृषि क्रियाकलापको लागि बिमा गरेका कृषक परिवार संख्या (%)	३.५	२.६	९.७
कृषि कार्यको लागि सरकारी अनुदान प्राप्त गरेका कृषक परिवार संख्या (%)	४.४	२.८	३.६

स्रोतः राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१२.९ कृषि चलनको प्रमुख उत्पादन/क्रियाकलापअनुसार कृषक परिवार संख्या

तालिका १२.११ कृषि चलनको प्रमुख उत्पादन/क्रियाकलापअनुसार कृषक परिवार संख्या

क्षेत्र	जम्मा कृषक परिवार संख्या	कृषि चलनको प्रमुख उत्पादन/क्रियाकलापअनुसार कृषक परिवार संख्या (%)						
		खाद्यान्न बाली	तरकारी बाली	फलफूल बाली	नगदे बाली	पशुपालन	पन्छीपालन	अन्य
कर्णाली	३०२६४०	९४.४	३.२	०.३	०.२	१.३	०.२	०.३
दैलेख	४९६४६	९५.९	१.८	०.३	०.२	१.५	०.०	०.३
चामुण्डा बिन्द्रासैनी	४९८७	९५.२	१.२	०.७	०.९	२.०	०.०	०.०

स्रोतः राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१२.१० कृषि चलनबाट भएको प्रमुख उत्पादनको मुख्य प्रयोगअनुसार कृषक परिवार संख्या

कर्णाली, दैलेख र चामुण्डा बिन्द्रासैनीका कृषक परिवारहरू मुख्यतः आफ्नै उपभोगका लागि कृषिकार्य गर्छन् । कर्णालीमा ८२.२% कृषक परिवारले उत्पादन गरेको बाली पूर्ण रूपमा घरायसी उपभोगका लागि प्रयोग गर्छन् भने चामुण्डा बिन्द्रासैनीमा यो प्रतिशत केही मात्रामा कम, ७०.१% रहेको छ । दैलेखमा पनि अधिकांश, अर्थात् ८३.१% कृषकले आफ्नै उपभोगका लागि खेतीपाति गर्ने गरेका गर्छन् । त्यसपछि "मुख्य घरायसी उपभोग र केही बिक्री" गर्ने कृषकहरूको हिस्सा चामुण्डा बिन्द्रासैनीमा सबैभन्दा धेरै (२८.८%) देखिन्छ, जुन अन्य दुई क्षेत्रभन्दा बढी हो । "मुख्य बिक्री र केही उपभोग" गर्ने कृषकहरूको संख्या कर्णालीमा (२.०%) उच्च देखिएको छ । "सबै बिक्री" गर्ने कृषक परिवारको संख्या भने तीनै ठाउँमा अत्यन्त न्यून छ, चामुण्डा बिन्द्रासैनीमा त शून्य नै छ । यसले देखाउँछ कि यी क्षेत्रहरूमा कृषि अझै पनि व्यावसायिकभन्दा बढी जीविकोपार्जनमुखी छ, र बजारमुखी कृषि अभ्यास अत्यन्त कम छ।

तालिका १२.१२ कृषि चलनबाट भएको प्रमुख उत्पादनको मुख्य प्रयोगअनुसार कृषक परिवार संख्या

क्षेत्र	जम्मा कृषक परिवार संख्या	कृषि उत्पादनको मुख्य प्रयोगअनुसार कृषक परिवार संख्या (%)			
		सबै घरायसी उपभोग	मुख्य घरायसी उपभोग र केही बिक्री	मुख्य बिक्री र केही घरायसी उपभोग	सबै बिक्री
कर्णाली	३०२६४०	८२.२	१५.६	२.०	०.१
दैलेख	४९६४६	८३.१	१५.५	१.३	०.१
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	४९८७	७०.१	२८.८	१.१	०.०

स्रोतः राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१२.११ कृषक परिवारको आम्दानीको मुख्य स्रोत, खाद्य प्रयाप्तता

स्थानीय तहअनुसार कृषक परिवारको आम्दानीको मुख्य स्रोत, आफ्नै कृषि उत्पादनबाट भएको आम्दानीले मात्र परिवारलाई वर्षभरि खान पुग्ने वा नपुग्ने कृषि चलनको अवस्था र यदी आफ्नो कृषि उत्पादनले परिवारलाई वर्षभरि खान नपुगेको भए परिवारलाई खान नपुगेको अवधिअनुसार कृषक परिवार संख्या तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । कर्णाली प्रदेश र विशेष गरी दैलेख तथा चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा कृषक परिवारहरूको मुख्य आम्दानी स्रोत कृषि नै हो । कर्णालीमा ८४%, दैलेखमा ८१% र चामुण्डा बिन्द्रासैनीमा ८३% कृषक परिवारको मुख्य आम्दानी कृषि उत्पादनमा आधारित छ । तर, यथार्थमा कृषि उत्पादनबाट मात्र वर्षभरि खान पुग्दैन भन्ने कृषक परिवारहरूको प्रतिशत अत्यन्त उच्च छ । यो हिस्सा कर्णालीमा ६९.५%, दैलेखमा ७८.८% र चामुण्डा बिन्द्रासैनीमा ८०.५% छ । यसले कृषि उत्पादन आत्मनिर्भर छैन र कृषकहरू आर्थिक र खाद्य सुरक्षाको दृष्टिले जोखिमपूर्ण अवस्थामा छन् भन्ने कुरा देखाउछ । खान नपुग्ने अवधिको आधारमा हेर्दा, कर्णाली र दैलेखमा ४-६ महिना र ७-९ महिनासम्म खाद्यान्न अपुग हुने परिवारहरूको संख्या उल्लेखनीय छ, जबकि चामुण्डा बिन्द्रासैनी मा पनि केही परिवारहरू आफ्नो कृषि उत्पादनले १०-१२ महिनासम्म पूर्णरूपमा खान नपुग्ने अवस्थामा छैनन् र उनीहरु गैरकृषि आम्दानीले खाद्यान्न आवश्यकता पूर्ती गर्छन् । यी तथ्यहरूले ग्रामीण कृषकहरूको कृषिमा निर्भरता उच्च भए तापनि उत्पादन र न्यून भएको र वैकल्पिक आम्दानी स्रोतको आवश्यक रहेको प्रष्ट पार्दछन्।

तालिका १२.१३ कृषक परिवारको आम्दानीको मुख्य स्रोत र खाद्य प्रयाप्तता

क्षेत्र	जम्मा कृषक परिवार संख्या	कृषक परिवारको आम्दानीको मुख्य स्रोत		कृषि उत्पादनबाट भएको आम्दानीले मात्र वर्षभरि परिवारलाई खान नपुग्ने कृषक परिवार संख्या	परिवारलाई खान नपुग्ने अवधिअनुसार कृषक परिवार संख्या			
		कृषि	गैर कृषि		१-३ महिना	४-६ महिना	७-९ महिना	१०-१२ महिना
कर्णाली	३०२६४०	८४	१६	६९.५	२०.७	३५.७	११.१	२.०
दैलेख	४९६४६	८१	१९	७८.८	२१.४	३८.४	१६.२	२.८
चामुण्डाबिन्द्रासैनी	४९८७	८३	१७	८०.५	१३.३	४०.८	२२.२	४.३

स्रोतः राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१२.१२ कृषि/पशुसेवा केन्द्रहरुको विवरण

तालिका १२.१४ कृषि/पशुसेवा केन्द्रहरुको विवरण

सि नं	कृषि/पशुसेवा केन्द्रहरुको नाम	ठेगाना	जम्मा कर्मचारी
१	कृषि पशुसेवा केन्द्र, वडा नं-१	वडा नं-१	१
२	कृषि पशुसेवा केन्द्र, वडा नं-२	वडा नं-२	१
३	कृषि पशुसेवा केन्द्र, वडा नं-३	वडा नं-३	१
४	कृषि पशुसेवा केन्द्र, वडा नं-४	वडा नं-४	१

सि नं	कृषि/पशुसेवा केन्द्रहरुको नाम	ठेगाना	जम्मा कर्मचारी
५	कृषि पशुसेवा केन्द्र, वडा नं-५	वडा नं- ५	१
६	कृषि पशुसेवा केन्द्र, वडा नं-६	वडा नं- ६	१
७	कृषि पशुसेवा केन्द्र, वडा नं-७	वडा नं- ७	१

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

१२.१३ प्रमुख बालीअनुसार प्रमुख रोग ब्याधी

तालिका १२.१५ प्रमुख बालीअनुसार तथा प्रमुख रोग ब्याधी (आ.व. २०८०/०८१)

सि नं	रोगको नाम	बाली/पशु/पन्छीको नाम	प्रभावित संख्या/ क्षेत्रफल
१	पछौटे डढुवा	आलु,टमाटर,खुर्सानी	
२	तरकारीको फल कुहाउने औंसा	लहरे बाली	
३	धुले ढूसि	आँप, सुन्तला	
४	Gall midge	आँप	
५	पतेरो	सुन्तला	
६	लम्पि स्किन रोग	गाई/भैसीँ	४८७ वटा
७	पि पि आर रोग	भेडाबाखा	६ वटा
८	रेबिज	कुकुर	२ वटा
९	खोरेत	गाई/भैसीं, भेडाबाखा, बंगुर	पुष्टि नभएको संभावित रहेको
१०	रानीखेत	पंक्षी	६७ वटा
११	गम्बारो	पंक्षी	४ वटा
१२	बर्ड फ्लु	पंक्षी	पुष्टि नभएको संभावित रहेको

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय२०८२

तालिका १२.१६ कृषि सम्बन्धी अन्य सूचकहरु

सि नं	सूचकहरु	एकाइ	मान
१	एग्रोभेटहरुको संख्या	संख्या	६
२	कृषिमा अनुदान	रु	६१,०८,०००
३	दर्ता गरिएका कृषि फर्म	संख्या	३३

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय२०८२

तालिका १२.१७ पशुपन्छीलाई दिइएको खोप विवरण

सि नं	खोप	पशु/पन्छिको नाम	खोप पाएको संख्या	कैफियत
१	पि पि आर	भेडाबाखा	१५९५५ वटा	प्रतीबाखा १ एम एल का दरले
२	लम्पी स्कीन रोग	गाईभैसी	१०० वटा	प्रतीपशु २ एम एल का दरले
३	खोरेत	गाईभैसी	२९७८ वटा	प्रतीपशु २ एम एल का दरले

सि नं	खोप	पशु/पन्छिको नाम	खोप पाएको संख्या	कैफियत
४	भ्यागुते, चरचरे	गाईभैसी	३०९वटा	प्रतीपशु ५ एम एल का दरले
५	रानीखेत	पंन्क्षी	१९३७ वटा	प्रतीपंन्क्षी १ थोपाका दरले
६	स्वाइन फिवर	बंगुर	६०वटा	प्रति बंगुर १एम एल का दरले

१२.१४ वनको किसिमअनुसार विवरण

तालिका १२.१८ वनको किसिमअनुसार विवरण

सि.न.	वनको नाम	वडा नं.	लाभान्वित परिवार संख्या	वनको क्षेत्रफल (हेक्टरमा)
१	चौतारा स्याउले सामुदायिक वन	३	२०२	१३५.३
२	नजुर सामुदायिक वन	७	२४४	३२२.४१
३	इरुपानी सामुदायिक वन	६	२१६	१६०.६३
४	दुधेपानी जिउनी सामुदायिक वन	१	२९९	१९८.५५
५	सिद्धपाईला सामुदायिक वन	७	१७१	३०२.५८
६	थामकोट डाडा सामुदायिक वन	६	१८९	१५७.२१
७	टिमिलगैरा ठाकुरेखाल सामुदायिक वन	९	१९०	१५०.२६
८	गैराखाली सामुदायिक वन	९	३७१	२५६.६७
९	वत्काचौर सामुदायिक वन	६	१८६	१५०.२१
१०	वाङ्गा सामुदायिक वन	५	११०	४०.४
११	सिस्नेरी सामुदायिक वन	१	२२६	१०३.८
१२	चिलेत्र सामुदायिक वन	६	१२४	३४
१३	भर्ताले सामुदायिक वन	३	२९५	४१६.३५
१४	सिम्ले सुकिपिउली सामुदायिक वन	८	३००	३३०.९०४
१५	लालिगुरास सामुदायिक वन	३	२७४	१८२.१२
१६	सिर्जनसिल कबुलियती वन	३	९	४.५

स्रोतः डिभिजन वन कार्यालय, दैलेख

खण्डः१३ भौतिक पूर्वाधार

१३.१ उपलब्ध यातायात सुविधानुसार वडा संख्या

तालिका १३.१ उपलब्ध यातायात सुविधानुसार वडा संख्या

क्र.सं	यातायात सुविधाको किसिम	नेपाल	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डा बिन्द्रासैनी
१	वर्षैभरि यातायात सुविधा भएका वडासंख्या	४६७९	२७६	४९	४
२	वडाका बहुसंख्यक वासिन्दाको आधा घण्टाभित्र सार्वजनिक यातायात सेवामा पहुँच भएका वडासंख्या	४४९२	३१०	४२	५
३	स्थानीय यातायात/सहरी वस सेवा भएका वडा संख्या	१६२१	९८	१३	७
जम्मा वडा		६७४३	७१८	९०	९

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१३.२ वर्षैभरि संचालनमा रहने कालोपत्रे सडकको लम्वाईअनुसार वडा संख्या

तालिका १३.२ वर्षैभरि संचालनमा रहने कालोपत्रे सडकको लम्वाईअनुसार वडा संख्या

क्षेत्र	जम्मा वडा संख्या	सडकको लम्वाई (कि.मी.)	सडकको प्रकार र लम्वाइअनुसार वडा संख्या		
			कालोपत्रे	ग्राभेल्ड	कच्चि/माटे
नेपाल	६७४३	नभएको	३०७४	२३५२	६७२
		१-९	२७९२	२५९४	२४४१
		१०-४९	७०६	१५२२	२७७२
		५०+	१७१	२७५	८५६
कर्णाली	७१८	नभएको	५६८	५०५	४२
		१-९	११९	१५०	२४५
		१०-४९	२७	५५	३७५
		५०+	४	८	५६
दैलेख	९०	नभएको	६७	५९	२
		१-९	१५	२१	२६
		१०-४९	८	७	५३
		५०+	०	३	९
चामुण्डा बिन्द्रासैनी	९	नभएको	५	४	०
		१-९	३	४	३
		१०-४९	१	१	५
		५०+	०	०	१

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१३.३ सडक तथा यातायातसम्बन्धी विवरण

तालिका १३.३ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाअन्तर्गत पर्ने सडकसन्वन्धी विवरण

सि नं	पूर्वाधारको नाम	एकाइ	आर्थिक वर्ष			
			२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२	कैफियत
१	ग्राभेल सडक	कि.मि.	५.३०	-	०.१५	
२	कच्ची (माटे) सडक	कि.मि.	५	११	५	
३	पुल निर्माण	संख्या	०	०	०	
४	पक्कि नाला निर्माण	मिटर	-	-	५००	
५	कलभर्ट	संख्या	०	०	०	
६	सिँचाई कुलो निर्माण	संख्या	२	५	३	
७	भवन निर्माण	संख्या	७	३	४	
८	खेलकुद मैदान निर्माण	संख्या	०	०	०	

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय२०८१

१३.४ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा रहेका पुलहरुको विवरण

तालिका १३.४ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा रहेका पुलहरुको विवरण

सि नं	पुलको नाम	प्रकार	लम्वाई (मि)
१	पादुका खोला पुल	झोलुङ्गे पुल	५६
२	रामाघाट खोला पुल	झोलुङ्गे पुल	९२

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय २०८२

१३.५ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा संचालित सिँचाई आयोजना

तालिका १३.५ सिँचाई कुलोसम्बन्धी विवरण

सि नं	सिँचाइ कुलोको नाम	प्रकार	वडा नं
१	पादुका खोला	खोला आधारित	६
२	रामघाट खोला	खोला आधारित	५
३	भैरवी खोला	खोला आधारित	२
४	रामघाट खोला	खोला आधारित	३
५	गडाजिउला खोला	खोला आधारित	४

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय २०८१

तालिका १३.६ वडागतरुपमा सिँचाइ योजना र सिंचित क्षेत्रफल

वडा नं.	कुलो सिँचाइ			लघु तथ अन्य सिँचाइ		
	योजना संख्या	सेवा क्षेत्र (रोपनी)	सञ्चालन अवस्था	योजना संख्या	सेवा क्षेत्र (रोपनी)	सञ्चालन अवस्था
१	९	२८१५	सबै सञ्चालन	९	७६०	आंशिक
२	९	५५०	सबै सञ्चालन	८	९०५	आंशिक
३	३	५००	३ सञ्चालन	१३	९००	आंशिक
४	८	३६८८	सबै सञ्चालन	५	४५०	आंशिक

वडा नं.	कुलो सिँचाइ			लघु तथ अन्य सिँचाइ		
	योजना संख्या	सेवा क्षेत्र (रोपनी)	सञ्चालन अवस्था	योजना संख्या	सेवा क्षेत्र (रोपनी)	सञ्चालन अवस्था
५	१३	११००	४ सञ्चालन	१४	८५०	आंशिक
६	१४	३१६०	सबै सञ्चालन	१२	१४२९	आंशिक
७	४	७८०	आशिक सञ्चालन	७	७९१	आंशिक
८	१२	२१५०	सबै सञ्चालन	१०	९१५	आंशिक
९	८	६००		७	१४००	आंशिक
जम्मा	८०	१५,४२३		८५	८,४००	

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जलस्रोत गुरुयोजना, २०८०

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जलस्रोत गुरुयोजना, २०८० अनुसार चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा जम्मा ६१४ वटा पानीको स्रोत मध्य ६१० वटा मूल रहेका छन् भने ४ वटा नदि खोला स्पिरिङ फिड रहेका छन्। यस पालिकामा १५७ वटा खानेपानी योजनाबाट ५०३३ घरधुरीले खानेपानी उपभोग गरी रहेका छन् भने मजुवा बृहत खानेपानी योजना निर्माणनधीन अवस्थामा रहेको छ जसले थप ३०० घरधुरीलाई खानेपानी उपलब्ध गराउन सकने अनुमान गरिएको छ।

चित्र १३.१ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा रहेका जलस्रोतहरुको नक्शा

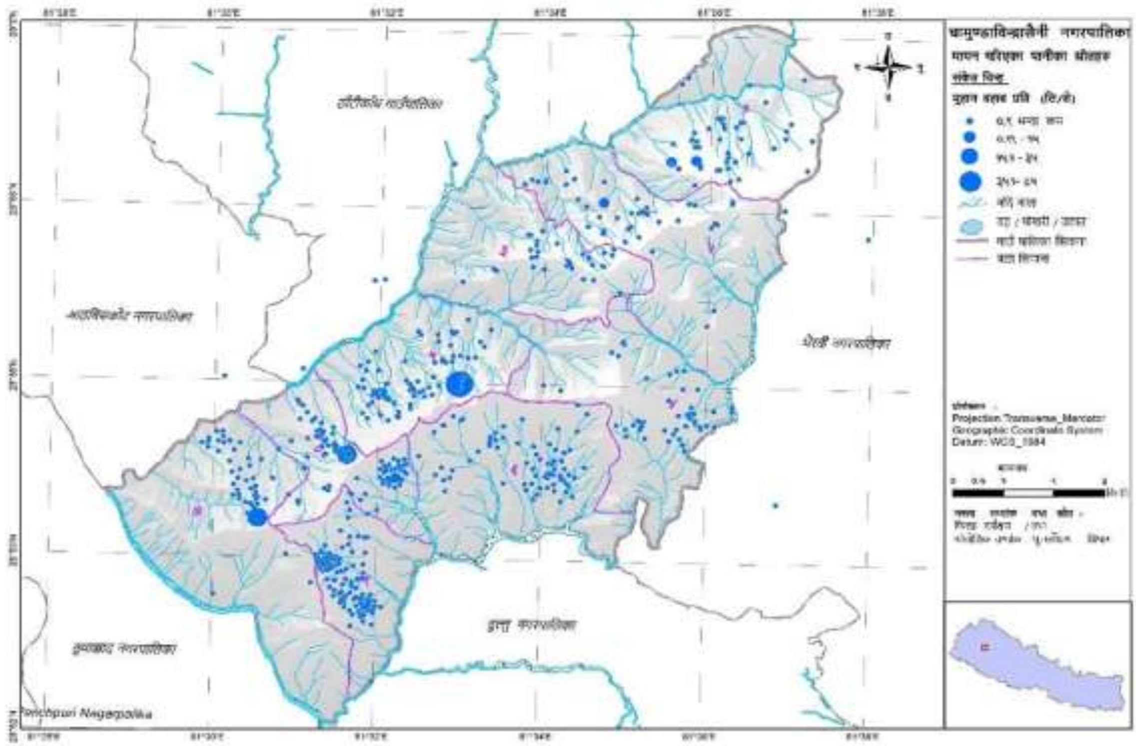

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जलस्रोत गुरुयोजना, २०८०

१३.६ सूचना तथा सञ्चार क्षेत्र

तालिका १३.७ चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा रहेका संचार माध्यम सम्बन्धी सूचना

सि नं	सूचना तथा संचार	नाम	कैफियत
१	रेडियो	स्थानीय FM वा Community Radio (नाम उपलब्ध छैन)	सञ्चालन
२	पत्रपत्रिका	—	प्रकाशित छैन/सूची उपलब्ध छैन
३	टेलिभिजन	Cable TV सेवा उपलब्ध (स्थानीय/केबल)	सीमित सेवा
४	अनलाइन पत्रिका	—	प्रकाशित छैन/सूची उपलब्ध छैन
५	हुलाक (पोष्ट/डाक)	हुलाक/पोष्ट सेवा कार्यालय	संचालनमा रहेको

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय २०८१

१३.७ सरकारी कार्यालयका भवन (क्षमता, किसिम, आयू)

तालिका १३.८ सरकारी कार्यालयका भवन (क्षमता, किसिम, आयू)

सि नं	कार्यालयको नाम	भवनको किसिम	कोठा संख्या	बनेको साल	स्वामित्व/ अवस्था
१	नगरपालिकाको कार्यालय भवन	पक्कि भवन	१८	२०७७- २०८१	Own office
२	वडा कार्यालय भवन २ नं.	पक्कि भवन	८	२०८०/८१- २०८१/८२	ward office २
३	वडा कार्यालय भवन ३ नं.	पक्कि भवन	८	२०८०/८१- २०८१/८२	Ground floor complet and first floor un complete
४	वडा कार्यालय भवन ४ नं.	पक्कि भवन	४	२०७७/७८- २०८०/८१	Ground floor complete
५	वडा कार्यालय भवन ५ नं.	पक्कि भवन	७	२०७७/७८- २०८१/८२	Ground floor complet first floor incomplete
६	वडा कार्यालय भवन ६ नं.	पक्कि भवन	७	२०७७/७८- २०८१/८२	Ground floor complet first floor complete
७	वडा कार्यालय भवन ७ नं.	पक्कि भवन	७	२०७७/७८- २०८१/८२	Ground floor complet first floor incomplete
८	वडा कार्यालय भवन ८ नं.	पक्कि भवन	१२	२०८०/८१- २०८१/८२	Ground & First floor complet २nd floor Uncomplete
९	वडा कार्यालय भवन ९ नं.	पक्कि भवन	७	२०७७/७८- २०८१/८२	Ground & First floor complete

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय २०८२

तालिका १३.९ तालिका नं स्थानीय तहको विकासका ५ वटा प्रमुख सम्भावनाहरु

सि नं	सम्भावना	कैफियत
१	धार्मिक/सांस्कृतिक पर्यटन (बिन्द्रासैनी, चामुण्डा मन्दिर)	पर्यटकीय सम्भावना उच्च
२	कृषि उत्पादन विविधीकरण	कृषि योग्य जमिन
३	वन/जंगल स्रोत उपयोग	जैविक स्रोत
४	भौगोलिक पर्यटन (पहाडी/प्राकृतिक)	आधारभूत सम्भावना
५	स्थानीय बजार/व्यापार केन्द्र	व्यापारिक गतिविधि

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय २०८२

खण्डः१४ उद्योग तथा वाणिज्य

१४.१ उद्योग

उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालय दैलेखमा दर्ता भइ चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिमा संचालनमा रहेका रु दस लाख भन्दा माथि पूँजी रहेका वाणिज्य फर्म (ब्यापार व्यवसाय गर्ने) १६ वटा रहेका छन्। पूँजी रु. तीन लाखभन्दा माथि भएका र उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालय दैलेख जिल्लामा दर्ता भइ संचालनमा रहेका चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाका लघु तथा साना उद्योगको विवरण देहायअनुसार छन्।

तालिका १४.१ चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिमा रहेका लघु तथा साना उद्योगहरुको विवरण

सि नं	किसिम	संख्या
१	उत्पादनमूलक	२१
२	कृषि तथा वनजन्य	२१६
३	पर्यटन उद्योग	९२
४	सेवामूलक	७६
५	जम्मा	४०५

स्रोतः वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन २०८१/८२, उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालय, दैलेख

१४.२ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा जम्बुकाँधमा एउटामात्र एस बि आई बैंङ्क रहेको छ।

१४.३ पालिकामा दर्ता गरिएका ब्यापार तथा ब्यवसाय सम्बन्धी विवरण

तालिका १४.२ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा दर्ता भएका ब्यापार ब्यवसायहरुको विवरण

सि नं	ब्यवसायको किसिम	संख्या	कैफियत
१	खुद्रा पसल (किराना)	१२०+	
२	होटल तथा खाजा घर	३०+	
३	मासु पसल	१२	
४	औषधि पसल	१५	
५	कृषि उपज व्यापार	१०	
६	फर्निचर/काष्ठ उद्योग	५	
७	अटो/वर्कशप	८	
८	सिलाइ-कटाइ तथा बुटिक	२०	
९	मोबाइल/इलेक्ट्रोनिक्स पसल	१०	
१०	अन्य	५	

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०८२

१४.४ सहकारी संस्थाहरुको विवरण

तालिका १४.३ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा रहेका सहकारी संस्थाहरुसम्बन्धी विवरण

सि नं	सहकारी संस्थाको नाम	प्रकृति	प्रत्यक्ष रोजगारी	सदस्य संख्या	कुल शेयर पूँजी (रु.)	ठेगाना
१	XYZ बचत सहकारी	बचत तथा ऋण	५	१५०	५००,०००	वडा २
२	ABC कृषि सहकारी	कृषि सहकारी	३	१२०	३००,०००	वडा ५
३	बहुउद्देश्यीय सहकारी	बहुउद्देश्यीय	४	२००	८००,०००	वडा ३
४	उपभोक्ता सहकारी	उपभोक्ता	२	७५	१५०,०००	वडा ७
५	दुग्ध सहकारी	दुग्ध	३	६०	१००,०००	वडा १
६	मौरीपालन सहकारी	मौरीपालन	२	५०	५०,०००	वडा ६
७	अन्य सहकारी	विविध	१	४०	३०,०००	वडा ८

स्रोत: चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०८२

१४.५ प्रमुख बजारसम्बन्धी विवरण

तालिका १४.४ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा रहेका प्रमुख ब्यापारिक केन्द्र तथा बजार

सि नं	मुख्य ब्यापारिक केन्द्र/बजारको नाम	वडा नं	
१	चामुण्डा बजार	वडा नं. ३	प्रमुख
२	जम्बुकाँध बजार	वडा नं. ६	
३	लैँयाटी बिन्द्रासैनी बजार	वडा नं. ८	
४	सिमसेर बजार	वडा नं. १	
५	चाल्ने बजार	वडा नं. २	
६	छाडेखोला बजार	वडा नं. ४	
७	वडा केन्द्रित हाट बजार	विभिन्न वडा	साप्ताहिक
८	कृषि संकलन केन्द्र	वडा नं. ५	
९	स्थानीय हाट वजार	वडा नं. ७	

स्रोत: चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०८१

खण्डः१५ सार्वजनिक सेवा प्रवाह

१५.१ सामाजिक पूर्वाधारको सेवा सुविधा

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा वडावासीले वडाभित्र वा वडा बाहिर जुनसुकै स्थानबाट उपयोग गरेको भएतापनि सेवा सुविधा उपलब्ध भएको मानेर सामुदायिक प्रश्नावलीमार्फत विवरण सङ्कलन गरिएको थियो । यहाँ वडावासीले कुनै सेवा सुविधा उपयोग गरेको भन्नाले सम्वन्धित वडाका बहुसंख्यक वडावासी अथवा ५० प्रतिशत भन्दा वढी वडावासीले उपयोग गरेको र सो सेवा सुविधा उपलब्ध भएको भन्ने बुझ्नु पर्दछ ।

तलको तालिकाको आधारमा नेपालभर औसत रूपमा सेवा सुविधाको उपलब्धता तुलनात्मक रूपमा राम्रो देखिए तापनि कर्णाली, दैलेख, र विशेषगरी चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा यी सुविधाहरू निकै सीमित रहेका छन् । उदाहरणका लागि, नेपालभर ४०.७८% वडामा उच्च शिक्षा सेवा नजिक उपलब्ध छ भने कर्णालीमा यो २९.५३%, दैलेखमा ३४.४% मात्र छ, र चामुण्डा बिन्द्रासैनी मा झन् न्यून २२.२% मा मात्र सीमित छ । पुस्तकालय सेवाको उपलब्धता नेपालभर १९.६४% वडामा रहे पनि कर्णाली (११%), दैलेख (१०.०%), र चामुण्डा बिन्द्रासैनी (११.१%) मा देखिन्छ । त्यस्तै, आधा घण्टाको दुरीभित्र मेडिकल डाक्टर (MBBS) को सेवा नेपालभर २६.६८% वडामा पाइए पनि कर्णालीमा १६.३%, दैलेखमा १३.३% मात्र छ, भने चामुण्डा बिन्द्रासैनी मा २२.२% रहेको छ । दमकल सेवा पाँच कि.मि. दुरीभित्र नेपालभर २२.१३% वडामा भए पनि कर्णालीमा ५.४३%, दैलेखमा ६.७%, र चामुण्डा बिन्द्रासैनी मा ०% मा मात्र सीमित छ । तुलनात्मक रूपमा सुरक्षासम्बन्धी सेवा केही राम्रो अवस्थामा देखिए पनि नेपालभर ५४.९% वडामा प्रहरी चौकी वा सुरक्षा बेस उपलब्ध रहँदा कर्णालीमा ४२.९%, दैलेखमा ३६.७%, र चामुण्डा बिन्द्रासैनी मा २२.२% वडामा मात्र उपलब्ध छ । समग्रमा, चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकामा अधिकांश सेवा सुविधाहरूको पहुँच न्यून रहेको देखिन्छ, जसले यहाँका बासिन्दाको जीवनस्तरमा प्रत्यक्ष प्रभाव पार्न सक्छ।

तालिका १५.१ सामाजिक पूर्वाधारको सेवा सुविधा

सि नं	सेवा सुविधाको किसिम	सेवा/सुविधा उपलब्धताको आधारमा वडा (%)			
		नेपाल	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डा बिन्द्रासैनी
१	आधा घण्टाको पैदल दुरीमा उच्च शिक्षा सेवा	४०.८	२९.५	३४.४	२२.२
२	आधा घण्टाको पैदल दुरीमा पुस्तकालय सुविधा	१९.६	११.०	१०.०	११.१
३	आधा घण्टाको पैदल दुरीमा मेडिकल डाक्टर (MBBS)को सेवा	२६.७	१६.३	१३.३	२२.२
४	आधा घण्टाको पैदल दुरीमा सुरक्षा वेस वा प्रहरी चौकी	५४.९	४२.९	३६.७	२२.२
५	पाँच कि.मि. दुरीमा दमकल सेवा	२२.१	५.४	६.७	०.०
६	आधा घण्टाको पैदल दुरीमा हरियाली पार्क तथा बालउद्यान/खेल मैदान	३२.५	११.०	८.९	२२.२
७	आधा घण्टाको पैदल दुरीमा सिनेमाहल थियटर वा कलाकेन्द्र	९.९	३.२	१.१	०.०
८	आधा घण्टाको पैदल दुरीमा ब्यापारिक (Shopping Mall) केन्द्र	२२.०	१३.९	१०.०	०.०
९	जम्मा वडा	६७४३	७१८	९०	९

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

तालिका १५.२ वडाभित्र रहेका समाज कल्यानसँग सम्वन्धित सेवा सुविधाअनुसार वडाको संख्या

क्र सं	सेवा सुविधा	नेपाल	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डा बिन्द्रासैनी
१	जम्मा वडा	६७४३	७१८	९०	९
२	प्रहरी कार्यालय/चौकी	२४७५	१९७	२१	३
३	वृद्धाश्रम	४३७	३९	५	०
४	बाल गृह	४३१	३४	५	०
५	सामुदायिक भवन/सभाहल	३६१९	१६९	२४	३
६	व्यवस्थित शवदाह/शव गाड्ने स्थल	१७९०	९८	१४	२
७	खेल मैदान	३०९१	१४५	२८	७
८	सार्वजनिक पार्क	१५६०	७२	११	२
९	ताल/पोखरी/सिमसार	२६९९	१२६	२३	१
१०	वडाको आफ्नै प्रशासनिक भवन	४६६२	३७५	५७	६
११	मठ, मन्दिर, गुम्वा/चैत्य, विहार, चर्च, मस्जिद	६४३२	६३२	७९	९

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१५.२ विगत तीन वर्षको आय ब्ययको विवरण

तालिका १५.३ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको विगत ६ आर्थिक वर्षको बेरुजुको अवस्था

आर्थिक वर्ष	गत आ.ब. सम्मको बाँकी बेरुजु (रु हजार)	यो वर्षको फछ्यौंट (रु हजार)	यो वर्षको बेरुजु (रु हजार)	यो वर्षको कुल बाँकी बेरुजु (रु हजार)
२०७५/७६	१५९०४	०	५६७९३	७२६९७
२०७६/७७	७२६९७	३१५४*	२६८६३	९६४०६
२०७७/७८	९६४०६	१०७१	५५३७९	१५०७१४
२०७८/७९	१५०७१४	०	१०१३८७	२५२१०१
२०७९/८०	२५२१०१	०	५०५७०	३०२६७१
२०८०/८१	३०२६७१	०	८०३१४	३८२९८५

** सम्परीक्षणबाट समायोजन गरिएको*

स्रोतः चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको वार्षिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदनहरु, महालेखा परीक्षकको कार्यालय

तालिका १५.४ बेरुजुको वर्गीकरण अनुसार बेरुजू रकम (रु)

आर्थिक वर्ष	असुलउपर गर्नु पर्ने	नियमित गर्नु पर्ने		पेश्की
		अनियमित भएको	प्रमाण वा कागजात पेश गर्नुपर्ने	
२०७५/७६	७०९५	२६५९७	२१६३५	१४६६
२०७६/७७	१४९८०	१०७७७	११०६	०

आर्थिक वर्ष	असुलउपर गर्नु पर्ने	नियमित गर्नु पर्ने		पेश्की
		अनियमित भएको	प्रमाण वा कागजात पेश गर्नुपर्ने	
२०७७/७८	३०९४	६६२२	४५६६३	०
२०७८/७९	४४४२	३४४८५	६१७७६	६८४
२०७९/८०	१३८८८	८०६४	२५९९८	२६२०
२०८०/८१	६१०३	२४१७१	३६३०१	१३७३९

स्रोतः चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको वार्षिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदनहरु, महालेखा परीक्षकको कार्यालय

तालिका १५.५ क्षेत्रगत बजेट र खर्चको स्थिति (रु हजारमा)

क्षेत्र	आ.व. २०७८/७९			आ.व. २०७९/८०			आ.व. २०८०/८१		
	बजेट	खर्च	खर्च%	वार्षिक वजेट	खर्च रकम	खर्च%	बजेट	खर्च	खर्च%
आर्थिक विकास	४९९०७.९	३५१९८.१	७.७१	४९८७३.७	४१९८८.३	९.२१	२७३४४.०	२३२९२.६	५.४१
सामाजिक विकास	३५६४४८.७	३०५२५२.६	६६.८३	२५१४३९.५	२०८६६६.१	४५.७८	२६९८१८.४	२३०४४५.९	५३.४८
पूर्वाधार विकास	२९१८२.०	२५७१९.७	५.६३	७७९२५.०	५३९८६.०	११.८४	८४१६२.०	६४०१८.०	१४.८६
सुशासन तथा अन्तरसम्बन्धित क्षेत्र	२०५९०.२	१७९२१.०	३.९२	३१९२९.५	३०३१०.६	६.६५	५५३७.५	४८७१.७	१.१३
कार्यालय संचालन तथा प्रशासनिक	८३००७.८	७२४१९.२	१५.८५	१६००७५.२	१२०८३१.९	२६.५१	१२६६०१.२	१०८३००.६	२५.१३
बातावरण तथा विकास	३३५.०	२६६.०	०.०६	०.०	०.०	-	-	-	-
जम्मा	५३९४७१.६	४५६७७६.५	१००.०	५७१२४३.०	४५५७८२.८	१००.०	५१३४६३.१	४३०९२८.८	१००.०

स्रोतः चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको वार्षिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदनहरु, महालेखा परीक्षकको कार्यालय

१५.३ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको संस्थागत क्षमता स्वमूल्याङ्कन (LISA)

चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको आ व २०७७/७८ देखि २०८०/८१ सम्म संस्थागत क्षमता स्वमूल्याङ्कनको नतिजा हेर्दा जम्मा प्राप्ताङ्क ५०.७५ देखि हरेक आर्थिक वर्षम वृद्धि हुँदै ६९.० पुगेको देखिन्छ। यस तथ्यले संस्थागत क्षमतामा सवलीकरण हुँदै गएको संकेत गर्छ। सेवा प्रवाह भौतिक पूर्वाधार वातावरण संरक्षण तथा विपद ब्यवस्थापनमा लगातार प्रगति गर्दै गएको देखिन्छ।

तालिका १५.६ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमूल्याङ्कन (LISA)

सि नं	सूचकहरु	आ.व.अनुसार प्राप्ताङ्क			
		२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	०८०/८१
१	शासकीय प्रवन्ध	६.५	७.७५	८	९
२	संगठन तथा प्रशासन	३.२५	७.५	६.७५	७.२५
३	वार्षिक बजेट तथा योजना व्यवस्थापन	५.५	९	७	७.२५
४	वित्तीय एवम् आर्थिक व्यवस्थापन	७.२५	८.७५	९	८.२५
५	सेवा प्रवाह	८.७५	९.२५	१४	१२.२५
६	न्यायिक कार्य सम्पादन	४	३.७५	४	४.५

सि नं	सूचकहरु	आ.व.अनुसार प्राप्ताङ्क			
		२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	०८०/८१
७	भौतिक पूर्वाधार	५	२.५	५.५	६
८	सामाजिक समावेशीकरण	५	८	६.५	७
९	वातावरण संरक्षण तथा विपद व्यवस्थापन	४.५	५.५	३.५	५.५
१०	सहकार्य र समन्वय	१	३.५	४	२
जम्मा प्राप्ताङ्क		५०.७५	६५.५	६८.२५	६९

स्रोतः संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय (https://lisa.mofaga.gov.np/report)

१५.४ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको वित्तीय सुशासन जोखिम मूल्याङ्कन (FRA)

तालिका १५.७ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको वित्तीय सुशासन जोखिम मूल्याङ्कन (FRA)

सि नं	सूचकहरु	आ.व.अनुसार प्राप्ताङ्क		
		०७८/७९	०७९/८०	०८०/८१
१	योजना, बजेट तथा कार्यक्रम व्यवस्थापन	१५.०	१५.०	१५.०
२	कार्यान्वयन क्षमता तथा व्यवस्थापन	२३.५	२१.०	२१.५
३	लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन	११.०	१०.०	१४.०
४	अनुगमन, मुल्यांकन तथा लेखापरीक्षण	४.०	४.०	८.०
५	राजस्व व्यवस्थापन	८.०	११.०	४.५
	जम्मा प्राप्ताङ्क	६१.५	६१.०	६३.०

स्रोतः संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय (https://fra.mofaga.gov.np/)

१५.५ हालसम्म तयार गरी जारी गरिएका नीति कानून तथा मापदण्डहरुको विवरण

तालिका १५.८ चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाले स्थापना देखि आ व २०८१/८२ सम्ममा तयार गरेर जारी गरेका कानून, नीति, मापदण्ड र कार्यविधिहरु

सि नं	नीति/ कानून/योजना/ कार्यविधि	प्रकार
१	स्थानीय सरकार सँचालन ऐन, २०७४	ऐन
२	आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायीत्व ऐन, २०८२	ऐन
३	स्थानीय बजार व्यवस्थापन तथा अनुगमन ऐन, २०८२	ऐन
४	वन व्यवस्थापन ऐन २०८०	ऐन
५	खानेपानी ऐन २०८०	ऐन
६	अनाथ तथा जोखिमयुक्त बालबालिकाका लागी सामाजिक सुरक्षा ऐन २०७५	ऐन
७	नगर शिक्षा ऐन २०७९	ऐन
८	नगर स्वास्थ्य ऐन	ऐन
९	संघ सस्था दर्ता नियमन ऐन २०७८	ऐन
१०	स्थानीय कर्मचारी सेवा ऐन २०७८	ऐन
११	स्वच्छ र स्वस्थ वातावरण ऐन	ऐन

सि नं	नीति/ कानून/योजना/ कार्यविधि	प्रकार
१२	जलचर ऐन २०७८	ऐन
१३	खानेपानि ऐन २०७५	ऐन
१४	ऐतिहाँसिक मठ मन्दिर ऐन २०७६	ऐन
१५	स्थानीय सडक निर्माण ऐन २०७५	ऐन
१६	नगर प्रहरी गठन तथा सचालन ऐन २०७५	ऐन
१७	विपद् व्यवस्थापन ऐन २०७५	ऐन
१८	न्यायिक समिति ऐन २०७४	ऐन
१९	चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जलचर एवम् जलीय जैवीक विविधता सरक्षण ऐन २०७५	ऐन
२०	नगरपालिकाको सहकारी ऐन २०७४	ऐन
२१	एफ एम रेडियो संचालन ऐन २०७४	ऐन
२२	चामुण्डा विन्द्रसैनी नगरपालिकाको कृषि व्यवसाय प्रवर्धन ऐन २०७४	ऐन
२३	नगरपालिकाको आर्थिक कार्यविधि नियमित तथा व्यवस्थित गर्न बनेको कानुन २०७४	कानुन
२४	नदीजन्य एवं खानीजन्य पदार्थ उपयोग तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यविधि,२०८२	कार्यविधि
२५	आर्थिक सहायता तथा राहत वितरण सम्बन्धी कार्यविधि, (पहिलोसंशोधन), २०८२	कार्यविधि
२६	गैर सरकारी संस्था संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०८१	कार्यविधि
२७	ज्येष्ठ नागरिक संरक्षण सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१	कार्यविधि
२८	करार कर्मचारी व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८१	कार्यविधि
२९	बाल अधिकार समिति गठन तथा परिचालन कार्यविधि २०८१	कार्यविधि
३०	प्राविधिक कर्मचारीहरुको फिल्ड भत्ता सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१	कार्यविधि
३१	एकल महिला सुरक्षा कोष (सञ्चालन) कार्यविधि, २०८१	कार्यविधि
३२	नगर उपप्रमुख छात्रवृत्ति कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०८१	कार्यविधि
३३	हात स्वच्छता सम्बन्धी कार्यविधि २०८०	कार्यविधि
३४	स्वयमसेविका सम्बन्धी कार्यविधि २०८०	कार्यविधि
३५	खानेपानी गुणस्तर अनुगमन कार्यविधि २०८०	कार्यविधि
३६	अनुदान वितरण तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०८०	कार्यविधि
३७	भवन अभिलेखिकरण सम्बन्धी कार्यविधि २०८०	कार्यविधि
३८	सार्वजनिक जग्गा संरक्षण तथा उपयोग सम्बन्धी कार्यविधि २०८०	कार्यविधि
३९	नगद सहायता संचालन कार्यविधि २०८०	कार्यविधि
४०	मदिरा नियन्त्रण नियमन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०८०	कार्यविधि
४१	महिला तथा युवा सँग उपपप्रमुख स्वेरोजगार कार्यक्रम कार्यविधि २०८०	कार्यविधि
४२	चामुण्डा विन्द्रासैनी नगरपालिकाको बैठक सँचालन कार्यविधि २०७४ पहिलो संशोधन	कार्यविधि
४३	सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्र स्थापना तथा संचालन कार्यविधि २०७९	कार्यविधि
४४	टोल विकास संस्था गठन तथा परिचालन कार्यविधि २०७९	कार्यविधि
४५	विपद् व्यवस्थापन कोष संचालन कार्यविधि २०७६ संशोधनसहित	कार्यविधि
४६	विषयगत समिति कार्यसंचालन कार्यविधि २०७९	कार्यविधि

सि नं	नीति/ कानून/योजना/ कार्यविधि	प्रकार
४७	टोल फ्रि नम्वर संचालन कार्यविधि २०७९	कार्यविधि
४८	घर जग्गा बहाल करसम्बन्धी कार्यविधि २०७९	कार्यविधि
४९	आर्थिक सहायता तथा राहत वितरण सम्बन्धी कार्यविधि २०७८	कार्यविधि
५०	विपद् पोर्टल सम्बन्धी कार्यविधि २०७८	कार्यविधि
५१	योजना सचालन प्रक्रियामा युवा सहभागिता कार्यविधि २०७८	कार्यविधि
५२	महिला समुह सचालन सम्बन्धी कार्यविधि २०७८	कार्यविधि
५३	बाल अधिकार सरक्षणसम्बन्धी कार्यविधि २०७८	कार्यविधि
५४	व्यसाय कर सम्बन्धी कार्यविधि २०७८	कार्यविधि
५५	कृषि विकाससम्बन्धी कार्यविधि २०७८	कार्यविधि
५६	सडक मर्मत सम्भार कार्यविधि २०७८	कार्यविधि
५७	विधालय शिक्षक तथा कर्मचारी व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यविधि २०७८	कार्यविधि
५८	वजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति सम्बन्धी कार्यविधि २०७८	कार्यविधि
५९	राजश्व परामर्श समिति सम्बन्धी कार्यविधि २०७८	कार्यविधि
६०	स्थानीय सेवाका स्थायी, अस्थायी तथा करार कर्मचारीहरूको कल्याणकारी कोष सञ्चालन कार्यविधि, २०७८	कार्यविधि
६१	विपद् व्यवस्थापन कोष सचालन कार्यविधि २०७६	कार्यविधि
६२	राहत वितरणसम्बन्धी कार्यविधि २०७६	कार्यविधि
६३	नगर प्रमुख छात्रवृतिसम्बन्धी कार्यविधि २०७६	कार्यविधि
६४	नगर वस संचालन सम्बन्धी कार्यविधि २०७६	कार्यविधि
६५	नदि तथा अन्य सार्वजनिक क्षेत्रकोसरसफाइ सम्बन्धी कार्यविधि २०७५	कार्यविधि
६६	उपभोक्ता सम्बन्धी कार्यविधि २०७५	कार्यविधि
६७	भू उपयोग सम्बन्धी कार्यविधि २०७५	कार्यविधि
६८	सास्कृतिक क्षेत्र सरक्षण सम्बन्धी कार्यविधि २०७५	कार्यविधि
६९	अपागता भएका व्यक्तिकोपरिचयपत्र वितरणसम्बन्धी कार्यविधि २०७५	कार्यविधि
७०	मदिरा नियन्त्रण कार्यविधि २०७४	कार्यविधि
७१	एकिकत सम्पति कर सम्बन्धी कार्यविधि २०७४	कार्यविधि
७२	घ वर्गकोनिर्माण व्यवसायी सम्बन्धी कार्यविधि २०७४	कार्यविधि
७३	स्थानीय राजपत्र कार्यविधि	कार्यविधि
७४	चामुण्डा विन्द्रासैनी नगरपालिकाको बैठक सँचालन कार्यविधि २०७४	कार्यविधि
७५	खुल्ला दिशामुक्त अवस्थाको दिगोपना कार्यविधी २०८०	कार्यविधी
७६	सार्वजनिक खरिद नियमावलि २०७५	नियमावलि
७७	नगर शिक्षा नियमावली २०७९	नियमावली
७८	प्रमाणिकरण नियमावली २०७४	नियमावली
७९	नगरपालिकाको कार्यविभाजन नियमावली २०७४	नियमावली
८०	शिक्षा नियमावली २०७४	नियमावली

सि नं	नीति/ कानून/योजना/ कार्यविधि	प्रकार
८१	नगर कार्यपालिका कार्य सम्पादन नियमावली २०७४	नियमावली
८२	बाल क्लब तथा सञ्जाल गठन र सहजीकरण निर्देशिका,२०८०	निर्देशिका
८३	बाल कोष सञ्चालन निर्देशिका, २०८१	निर्देशिका
८४	खानेपानी समुदाय घोषणाा निर्देशिका २०८०	निर्देशिका
८५	स्वास्थ्य क्षेत्रकोअनुगमन मुल्यांकन तथा सुपरिवेक्षण निर्देशिका २०७९	निर्देशिका
८६	चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली निर्देशिका, २०७९	निर्देशिका
८७	मेलमिलाप केन्द्र सचालन निर्देशिका २०७८	निर्देशिका
८८	नगरपालिकाकोकार्य सचालन निर्देशिका २०७८	निर्देशिका
८९	नगरपालिकाबाट गरिने बजार अनुगमन निर्देशिका २०७४	निर्देशिका
९०	स्वास्थ्य तथा सरसफाइ नीति २०७७	नीति
९१	शिक्षा नीति २०८१	नीति
९२	गरिबी निवारण नीति २०८१	नीति
९३	प्रारम्भिक बालबिकास रणनीति २०८१- २०८४	रणनीति
९४	प्राविधिक-सहायक-र-रोजगार-सहायक-पदपूर्ति-सम्बन्धी-मापदण्ड,-२०७८	मापदण्ड
९५	स्वास्थ्य कार्यकरम सञ्चालन मार्गदर्शन २०८०	मार्गदर्शन
९६	खानेपानी सरसफाइ तथा स्वच्छता सूचना व्यवस्थापन पणाली मार्गदर्शन २०८०	मार्गदर्शन
९७	गरिव परिवार पहिचान तथा परिचयपत्र तथा परिचयपत्र वितरण कार्यक्रम गुनासो सुनुवाइर् मार्गदर्शन २०७८	मार्गदर्शन
९८	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना २०७९	योजना
९९	नगर शिक्षा योजना	योजना
१००	चामुण्डा विन्द्रासैनी नगरपालिकाका जनप्रतिनिधिहरुको आचार संहिता २०७४	संहिता

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यलय, २०८१

१५.६ न्यायिक समितिमा दर्ता तथा फछ्र्यौट भएका मूद्दा तथा विवादसम्बन्धी विवरण

तालिका १५.९ न्यायिक समितिमा दर्ता तथा फछ्र्यौट भएका मूद्दा तथा विवादसम्बन्धी विवरण

सि नं	मुद्दा/विवाद सम्बन्धी विवरण	आर्थिक वर्ष		
		२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
१	स्थानीय न्यायिक समितिमा दर्ता भएका मूद्दा/विवाद संख्या	५	७	८
२	मेल मिलापद्वारा टुङ्ग्याइएका विवाद संख्या	३	०	०
३	फछ्र्यौट गरिएका मुद्दा/ विवाद संख्या	२	७	८
४	फछ्र्यौट हुन बाँकी मुद्दा/ विवाद संख्या	०	०	०

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यलय, २०८१

१५.७ मुद्धा विवादको प्रकृतिअनुसारको संख्या

तालिका १५.१० मुद्धा विवादको प्रकृतिअनुसारको संख्या

सि नं	मुद्दा/विवाद सम्बन्धी विवरण	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
१	स्थानीय न्यायिक समितिमा दर्ता भएका मुद्दा/विवाद संख्या	_	_	२
२	मेलमिलापद्वारा टुङ्ग्याइएका विवाद संख्या	_	_	१
३	फछ्यौंट गरिएका मुद्दा/विवाद संख्या	_	_	१
४	फछ्यौंट हुन बाँकी मुद्दा/विवाद संख्या	_	_	०

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०८१

१५.८ व्यक्तिगत घटना दर्तासम्बन्धी विवरण

चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा आर्थिक वर्ष ०७७/७८ देखि ०७९/८० सम्म जन्म दर्ता, मृत्यू दर्ता र बसाइँसराइ दर्ता उल्लेख्यरुपमा वढ्दै गएको देखिएतापनि आ व ०८०/८१ मा घटेको देखिन्छ । सम्वन्ध बिच्छेदका घटना दर्ता भने हरेक वर्ष निरन्तर बढ्दै गएको देखिन्छ । बसाइँसराइ गरी चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा आउने भन्दा बिविध कारणले चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका छोडेर वाहिर जानेको संख्या वढी देखिन्छ । लैङ्गिक हिसावले हेर्दा सबै वर्षमा जन्म तथा मृत्यू दर्तामा महिलाभन्दा पुरुषको संख्या उच्च रहेको छ ।

तालिका १५.११ व्यक्तिगत घटना दर्तासम्बन्धी विवरण

व्यक्तिगत घटना	लिङ्ग	आर्थिम वर्ष			
		०७७/७८	०७८/७९	०७९/८०	०८०/८१
जन्म	पुरूष	४६	७७१	६०८	४६४
	महिला	५८	६५६	५२७	४०७
	जम्मा	१०४	१४२७	११३५	८७१
मृत्यु	पुरूष	१०	१०१	१०७	९७
	महिला	६	७२	७२	६१
	जम्मा	१६	१७३	१७९	१५८
सम्बन्ध बिच्छेद	जम्मा	०	०	०	४
विवाह	जम्मा	१८	३८८	३५१	२८६
बसाई सरी आएको	दर्ता संख्या	०	१३	९	१५
	सदस्यको संख्या	०	५९	३१	४९
बसाई सरी जाने	दर्ता संख्या	६	९४	७९	६६
	सदस्यको संख्या	१७	३२७	२२४	२०८
जम्मा		१४४	२०९५	१७५३	१४००

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०८१

१५.९ अन्य विवरण

तालिका १५.१२ नगरसभा/ कार्यपालिकाको बैठक तथा सार्वजनिक सुनुवाइ सम्बन्धी विवरण

सि नं	विवरण	आर्थिक वर्ष		
		२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
१	गाउँ सभाको वैठक वसेको पटक	नियमित	नियमित	नियमित
२	कार्यपालिकाको बैठक बसेको पटक	नियमित	नियमित	नियमित
३	सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम भएको पटक	१	१	१
४	सामाजिक परीक्षण गरिएको पटक	१	१	१

स्रोतः चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, २०८२

खण्डः१६ विविध

१६.१ निर्वाचनसम्बन्धी विवरण

तालिका १६.१ स्थानीय तह निर्वाचन २०७९ को चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको नतिजा

सि.नं	पद	वडा	उम्मेदवारको नाम	राजनीतिक दल/स्वतन्त्र	प्राप्त मत	कैफियत
१	प्रमुख		गणेश कुमार शाही	नेपाली काँग्रेस	४०७०	निर्वाचित
२	प्रमुख		सुर्य बहादुर शाही	ने.क.पा. (एमाले)	३९९२	
३	प्रमुख		वखत बहादुर थापा	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	१४६२	
४	प्रमुख		जगदिश शाही	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	२००	
५	प्रमुख		मनिषा कार्की	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	१३५	
६	प्रमुख		जय बहादुर भण्डारी	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	४७	
७	उपप्रमुख		मनसरा कुमारी शर्मा	नेपाली काँग्रेस	४०३८	निर्वाचित
८	उपप्रमुख		नन्द कुमारी विष्ट	ने.क.पा. (एमाले)	३९९६	
९	उपप्रमुख		राज कुमारी शाही	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	१२४२	
१०	उपप्रमुख		कमला थामी मगर	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	३१५	
११	उपप्रमुख		नमन कुमार शाही	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	१००	
१२	वडा अध्यक्ष	१	उदे कामी	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	३१७	निर्वाचित
१३	वडा अध्यक्ष	१	तपेन्द्र वहादुर शाही	नेपाली काँग्रेस	३१३	
१४	वडा अध्यक्ष	१	लछिराम के.सी.	ने.क.पा. (एमाले)	२९६	
१५	वडा अध्यक्ष	१	शेर बहादुर पुलामी मगर	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	९५	
१६	महिला सदस्य	१	लालि सारु मगर	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	३०७	निर्वाचित
१७	महिला सदस्य	१	बिमला मगर	ने.क.पा. (एमाले)	२९३	
१८	महिला सदस्य	१	बसन्ता कुमारी रेग्मी ज्ञावली	नेपाली काँग्रेस	२७९	
१९	महिला सदस्य	१	सुर्जा मगर	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	१००	
२०	दलित महिला सदस्य	१	शान्ता कुमारी विश्वकर्मा	ने.क.पा. (एमाले)	३०३	निर्वाचित
२१	दलित महिला सदस्य	१	गौरा नेपाली	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	२९२	
२२	दलित महिला सदस्य	१	ललिता बि.क.	नेपाली काँग्रेस	२७२	
२३	दलित महिला सदस्य	१	सुर्जा वि.क.	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	१०४	
२४	सदस्य	१	गोरख बहादुर के.सि.	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	३३७	निर्वाचित
२५	सदस्य	१	सुरेन्द्र बहादुर शाहि	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	३२४	निर्वाचित
२६	सदस्य	१	हस्त बहादुर क्षेत्री	नेपाली काँग्रेस	३१०	
२७	सदस्य	१	गोविन्द्र प्रसाद पौडेल	नेपाली काँग्रेस	२६०	
२८	सदस्य	१	टोप बहादुर शाही	ने.क.पा. (एमाले)	२४६	
२९	सदस्य	१	देवीराम पौड्याल	ने.क.पा. (एमाले)	२२६	
३०	सदस्य	१	रने कामी	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	९९	
३१	सदस्य	१	वम बहादुर रावत	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	९२	
३२	वडा अध्यक्ष	२	थानेश्वर जैसी	ने.क.पा. (एमाले)	६७२	निर्वाचित
३३	वडा अध्यक्ष	२	लयन कुमार बिष्ट	नेपाली काँग्रेस	३११	
३४	वडा अध्यक्ष	२	भुपेन्द्र बहादुर शाही	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	५७	
३५	वडा अध्यक्ष	२	टेक बहादुर शाही	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	३३	

सि.नं	पद	वडा	उम्मेदवारको नाम	राजनीतिक दल/स्वतन्त्र	प्राप्त मत	कैफियत
३६	वडा अध्यक्ष	२	थान बहादुर राना मगर	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	२७	
३७	वडा अध्यक्ष	२	घनश्याम आचार्य	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	८	
३८	महिला सदस्य	२	मन कुमारी बि.क.	ने.क.पा. (एमाले)	५५९	निर्वाचित
३९	महिला सदस्य	२	लक्ष्मी कुमारी राना मगर	नेपाली काँग्रेस	३११	
४०	महिला सदस्य	२	पबित्रा अधिकारी	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	७६	
४१	महिला सदस्य	२	अबिसरा आचार्य	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	६८	
४२	दलित महिला सदस्य	२	कला बि.क.	ने.क.पा. (एमाले)	५८०	निर्वाचित
४३	दलित महिला सदस्य	२	जमुना वि.क.	नेपाली काँग्रेस	२९९	
४४	दलित महिला सदस्य	२	शुशिला सुजी	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	७०	
४५	दलित महिला सदस्य	२	पविसरा बि.क.	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	६०	
४६	दलित महिला सदस्य	२	कौसिला कामी	स्वतन्त्र	०	
४७	सदस्य	२	ऐने कामी	ने.क.पा. (एमाले)	५३७	निर्वाचित
४८	सदस्य	२	रविन्द्र कुमार कडेल	ने.क.पा. (एमाले)	५३०	निर्वाचित
४९	सदस्य	२	नर बहादुर शाही	नेपाली काँग्रेस	२६०	
५०	सदस्य	२	वासुदेव जैसी	नेपाली काँग्रेस	२२६	
५१	सदस्य	२	गंगाराम विष्ट	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	९५	
५२	सदस्य	२	बासुदेव आचार्य	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	९५	
५३	सदस्य	२	उदय बहादुर बिष्ट	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	८५	
५४	सदस्य	२	कुमेर बहादुर शाही	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	८४	
५५	सदस्य	२	गगन बहादुर कामी	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	६१	
५६	सदस्य	२	विपिन कुमार रावत	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	५६	
५७	वडा अध्यक्ष	३	दिप बहादुर शाही	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	४२८	निर्वाचित
५८	वडा अध्यक्ष	३	अमर बहादुर शाही	नेपाली काँग्रेस	३६३	
५९	वडा अध्यक्ष	३	दिनेश बहादुर वि.क.	ने.क.पा. (एमाले)	१८४	
६०	वडा अध्यक्ष	३	टोप बहादुर खसडी मगर	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	४	
६१	वडा अध्यक्ष	३	राम बहादुर सुनार	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	२	
६२	महिला सदस्य	३	कल्पना कुमारी थापा मगर	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	४४७	निर्वाचित
६३	महिला सदस्य	३	टीका कुमारी कंडेल (सुवेदी)	नेपाली काँग्रेस	१२५	
६४	महिला सदस्य	३	सरीता कुमारी बलामी	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	६८	
६५	दलित महिला सदस्य	३	दानकला मिजार	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	४४३	निर्वाचित
६६	दलित महिला सदस्य	३	पिउला वि.क	नेपाली काँग्रेस	३१०	
६७	दलित महिला सदस्य	३	जैसरा बि क	ने.क.पा. (एमाले)	१४०	
६८	दलित महिला सदस्य	३	सुशिला बयलकोटी मिजार	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	२०	
६९	सदस्य	३	बासुदेव कंडेल	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	४४१	निर्वाचित
७०	सदस्य	३	रविलाल सुनार	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	४३९	निर्वाचित
७१	सदस्य	३	राजेन्द्र बहादुर शाही	नेपाली काँग्रेस	३४२	
७२	सदस्य	३	राम बहादुर शाही	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	२७३	
७३	सदस्य	३	नर बहादुर शाही	ने.क.पा. (एमाले)	१४६	
७४	सदस्य	३	भिम बहादुर मगर	ने.क.पा. (एमाले)	१४६	
७५	सदस्य	३	मना तारमी	नेपाली काँग्रेस	६९	

सि.नं	पद	वडा	उम्मेदवारको नाम	राजनीतिक दल/स्वतन्त्र	प्राप्त मत	कैफियत
७६	सदस्य	३	सुर्य बहादुर शाही	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	१९	
७७	सदस्य	३	कलम बहादुर मगर	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	६	
७८	सदस्य	३	जगत बहादुर शाही	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	२	
७९	वडा अध्यक्ष	४	भक्त बहादुर शाही	नेपाली काँग्रेस	५७५	निर्वाचित
८०	वडा अध्यक्ष	४	विष्णु बहादुर शाही	ने.क.पा. (एमाले)	४८५	
८१	वडा अध्यक्ष	४	पुरे कामी	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	५०	
८२	वडा अध्यक्ष	४	टिकाराम वि.क	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	४४	
८३	वडा अध्यक्ष	४	डील बहादुर शाही	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	१७	
८४	वडा अध्यक्ष	४	रुकुम बहादुर शाही	स्वतन्त्र	०	
८५	महिला सदस्य	४	लिला कुमारी शाही	नेपाली काँग्रेस	५७६	निर्वाचित
८६	महिला सदस्य	४	भिमसरा शाही	ने.क.पा. (एमाले)	४६९	
८७	महिला सदस्य	४	तारा देवी शाही	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	४३	
८८	महिला सदस्य	४	बसन्ती शाही	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	४२	
८९	महिला सदस्य	४	धन कुमारी बि .क	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	२१	
९०	दलित महिला सदस्य	४	सुन्धरा बि क	नेपाली काँग्रेस	५७५	निर्वाचित
९१	दलित महिला सदस्य	४	विन्द्रा बि.क.	ने.क.पा. (एमाले)	४५६	
९२	दलित महिला सदस्य	४	वाली कामी	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	५४	
९३	दलित महिला सदस्य	४	विस्ना कामी	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	३७	
९४	सदस्य	४	विरेन्द्र बहादुर शाही	ने.क.पा. (एमाले)	४८६	निर्वाचित
९५	सदस्य	४	झंकर बहादुर शाही	ने.क.पा. (एमाले)	४६८	निर्वाचित
९६	सदस्य	४	विरेन्द्र बहादुर शाही	नेपाली काँग्रेस	४५९	
९७	सदस्य	४	पदम बहादुर शाही	नेपाली काँग्रेस	४०७	
९८	सदस्य	४	कर्ण बहादुर शाही	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	१२२	
९९	सदस्य	४	सन्तोष कुमार शाही	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	१२२	
१००	सदस्य	४	उजिर बहादुर शाही	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	८३	
१०१	सदस्य	४	बलविर बि.क.	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	४१	
१०२	वडा अध्यक्ष	५	हस्त प्रसाद शर्मा	ने.क.पा. (एमाले)	६३४	निर्वाचित
१०३	वडा अध्यक्ष	५	जय बहादुर कार्की	नेपाली काँग्रेस	६१६	
१०४	वडा अध्यक्ष	५	राम बहादुर कार्की	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	३०	
१०५	वडा अध्यक्ष	५	विष्णु प्रसाद रेग्मी	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	२२	
१०६	वडा अध्यक्ष	५	तेज बहादुर कार्की	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	१०	
१०७	महिला सदस्य	५	इन्द्रकला थापा	ने.क.पा. (एमाले)	६१९	निर्वाचित
१०८	महिला सदस्य	५	लक्ष्मी कुमारी विष्ट	नेपाली काँग्रेस	५५३	
१०९	महिला सदस्य	५	उर्मीला कुमारी थापा	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	४५	
११०	महिला सदस्य	५	दुदकला कार्की	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	३०	
१११	महिला सदस्य	५	पवित्रा भण्डारी	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	१४	
११२	दलित महिला सदस्य	५	सुनिता बि.क	ने.क.पा. (एमाले)	६३१	निर्वाचित
११३	दलित महिला सदस्य	५	धुर्व कमेनी	नेपाली काँग्रेस	५६२	
११४	दलित महिला सदस्य	५	कोकीला कामी	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	३३	
११५	दलित महिला सदस्य	५	लल्त कामी	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	१४	

सि.नं	पद	वडा	उम्मेदवारको नाम	राजनीतिक दल/स्वतन्त्र	प्राप्त मत	कैफियत
११६	सदस्य	५	बिनोद प्रसाद जैसी	ने.क.पा. (एमाले)	५९३	निर्वाचित
११७	सदस्य	५	लक्ष्मण कार्की	ने.क.पा. (एमाले)	५७६	निर्वाचित
११८	सदस्य	५	देविराम जैसी	नेपाली काँग्रेस	५३०	
११९	सदस्य	५	नारायण प्रसाद शर्मा	नेपाली काँग्रेस	४८४	
१२०	सदस्य	५	डिल्ली प्रसाद जैसी	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	९३	
१२१	सदस्य	५	कर्णाखर उपाध्याय	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	७७	
१२२	सदस्य	५	नमराज देवकोटा	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	६२	
१२३	सदस्य	५	चक्र कार्की	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	१५	
१२४	सदस्य	५	धर्मराज जैशी	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	१०	
१२५	वडा अध्यक्ष	६	बलिराम खड्का	नेपाली काँग्रेस	५६२	निर्वाचित
१२६	वडा अध्यक्ष	६	रण बहादुर खड्का	ने.क.पा. (एमाले)	४९०	
१२७	वडा अध्यक्ष	६	भक्त बहादुर शाही	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	१६८	
१२८	वडा अध्यक्ष	६	धनराज भण्डारी	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	३१	
१२९	वडा अध्यक्ष	६	लक्ष्मण बहादुर शाही	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	३	
१३०	वडा अध्यक्ष	६	हृदय बहादुर शाही	स्वतन्त्र	१	
१३१	महिला सदस्य	६	मिना कुमारी शाही	नेपाली काँग्रेस	५५२	निर्वाचित
१३२	महिला सदस्य	६	कवला कार्की	ने.क.पा. (एमाले)	५३६	
१३३	महिला सदस्य	६	लालसरा कामी	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	१०४	
१३४	महिला सदस्य	६	ललिता कुमारी गिरी	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	०	
१३५	दलित महिला सदस्य	६	राजु कामी	नेपाली काँग्रेस	५४९	निर्वाचित
१३६	दलित महिला सदस्य	६	गौरा बि क	ने.क.पा. (एमाले)	५२५	
१३७	दलित महिला सदस्य	६	राधा नेपाली	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	१००	
१३८	सदस्य	६	अङ्ग बहादुर शाही	नेपाली काँग्रेस	५२०	निर्वाचित
१३९	सदस्य	६	दिनेश बि क	ने.क.पा. (एमाले)	४९९	निर्वाचित
१४०	सदस्य	६	अम्विका बोहोरा	ने.क.पा. (एमाले)	४९६	
१४१	सदस्य	६	गोठे कामी	नेपाली काँग्रेस	४९६	
१४२	सदस्य	६	दिनेश शाही	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	१५६	
१४३	सदस्य	६	मोती कामी	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	१०७	
१४४	सदस्य	६	आस्वराम विष्ट	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	३३	
१४५	सदस्य	६	तिलविर विष्ट	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	२६	
१४६	सदस्य	६	दल बहादुर शाही	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	१७	
१४७	सदस्य	६	विशाल बि.क.	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	३	
१४८	वडा अध्यक्ष	७	इन्द्र प्रसाद चौलागाई	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	४०६	निर्वाचित
१४९	वडा अध्यक्ष	७	जोगी शाही	नेपाली काँग्रेस	३६५	
१५०	वडा अध्यक्ष	७	भिम प्रसाद शर्मा	ने.क.पा. (एमाले)	३१५	
१५१	वडा अध्यक्ष	७	तपेन्द्र चौलागाई	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	१५	
१५२	वडा अध्यक्ष	७	खगेन्द्र शाही	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	७	
१५३	महिला सदस्य	७	वसन्ता जैसी(खनाल)	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	४००	निर्वाचित
१५४	महिला सदस्य	७	गिता कुमारी शाही	ने.क.पा. (एमाले)	३५१	
१५५	महिला सदस्य	७	भरू थापा	नेपाली काँग्रेस	३१२	

सि.नं	पद	वडा	उम्मेदवारको नाम	राजनीतिक दल/स्वतन्त्र	प्राप्त मत	कैफियत
१५६	महिला सदस्य	७	पूर्णकला जैसी	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	२२	
१५७	महिला सदस्य	७	गोमा वि.क़.(कामी)	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	३	
१५८	दलित महिला सदस्य	७	जयकला वि.क.	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	३९५	निर्वाचित
१५९	दलित महिला सदस्य	७	जयकला बि.क.	ने.क.पा. (एमाले)	३४२	
१६०	दलित महिला सदस्य	७	विमा वि.क.	नेपाली काँग्रेस	३१९	
१६१	दलित महिला सदस्य	७	मनिषा कामी	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	१४	
१६२	दलित महिला सदस्य	७	जर्मकला वि.क.	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	२	
१६३	सदस्य	७	लव जैसी	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	३९९	निर्वाचित
१६४	सदस्य	७	नैन बहादुर शाही	नेपाली काँग्रेस	३७८	निर्वाचित
१६५	सदस्य	७	सुर्ज बहादुर दमाई	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	३४६	
१६६	सदस्य	७	चन्द्र जैसी	ने.क.पा. (एमाले)	३३२	
१६७	सदस्य	७	विशाखर जैसी	नेपाली काँग्रेस	३१३	
१६८	सदस्य	७	विष्णु नेपाली	ने.क.पा. (एमाले)	३१०	
१६९	सदस्य	७	धन जैशी	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	१९	
१७०	सदस्य	७	गज बहादुर शाही	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	९	
१७१	सदस्य	७	योगेन्द्र शाही	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	७	
१७२	सदस्य	७	प्रेम बहादुर शाही	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	३	
१७३	वडा अध्यक्ष	८	रत्न बहादुर शाही	नेपाली काँग्रेस	५४९	निर्वाचित
१७४	वडा अध्यक्ष	८	विर बहादुर शाही	ने.क.पा. (एमाले)	४५७	
१७५	वडा अध्यक्ष	८	हरि प्रसाद ढकाल	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	२५	
१७६	वडा अध्यक्ष	८	दान बहादुर शाही	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	९	
१७७	वडा अध्यक्ष	८	उदय बहादुर शाही	स्वतन्त्र	०	
१७८	महिला सदस्य	८	नन्दा कुमारी सावद	ने.क.पा. (एमाले)	४६६	निर्वाचित
१७९	महिला सदस्य	८	कुसम कुमारी ढकाल	नेपाली काँग्रेस	४६३	
१८०	महिला सदस्य	८	धनरुपा ढकाल	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	३९	
१८१	महिला सदस्य	८	लक्ष्मी बि.क.	ने.क.पा. (एकिकृत समाजबादी)	०	
१८२	महिला सदस्य	८	तारा भण्डारी	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	०	
१८३	दलित महिला सदस्य	८	पदम नेपाली	ने.क.पा. (एमाले)	४६७	निर्वाचित
१८४	दलित महिला सदस्य	८	देबि सरा बि क	नेपाली काँग्रेस	४६६	
१८५	दलित महिला सदस्य	८	वेल कामी	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	४४	
१८६	दलित महिला सदस्य	८	मनिक्षा नेपाली	स्वतन्त्र	०	
१८७	सदस्य	८	आसाराम जैसी	ने.क.पा. (एमाले)	४३२	निर्वाचित
१८८	सदस्य	८	कृष्ण बहादुर बुढा	नेपाली काँग्रेस	४२९	निर्वाचित
१८९	सदस्य	८	कृष्ण प्रसाद जैसि	ने.क.पा. (एमाले)	४२५	
१९०	सदस्य	८	लाल बहादुर वि क	नेपाली काँग्रेस	३८१	
१९१	सदस्य	८	शान्ति प्रसाद रेग्मी	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	१७७	
१९२	सदस्य	८	तेज बहादुर शाही	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	४६	
१९३	सदस्य	८	निर बहादुर शाही	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	३५	
१९४	सदस्य	८	विन्द्रा कुमारी शाही	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	२६	
१९५	वडा अध्यक्ष	९	प्रेम बहादुर रावल	ने.क.पा. (एमाले)	४०६	निर्वाचित

सि.नं	पद	वडा	उम्मेदवारको नाम	राजनीतिक दल/स्वतन्त्र	प्राप्त मत	कैफियत
१९६	वडा अध्यक्ष	९	केशव बहादुर खड्का	नेपाली काँग्रेस	३११	
१९७	वडा अध्यक्ष	९	तुल्छी कुमार थापा	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	२२७	
१९८	वडा अध्यक्ष	९	डेकेन्द्र प्रसाद न्यौपाने	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	४३	
१९९	वडा अध्यक्ष	९	प्रेम बहादुर थापा	स्वतन्त्र	४	
२००	वडा अध्यक्ष	९	नगेन्द्र बहादुर खड्का	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	३	
२०१	महिला सदस्य	९	ऐनकला खड्का	ने.क.पा. (एमाले)	४६१	निर्वाचित
२०२	महिला सदस्य	९	राजु थापा	नेपाली काँग्रेस	३२३	
२०३	महिला सदस्य	९	लिजा खड्का	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	४८	
२०४	दलित महिला सदस्य	९	निरकला बि.क.	ने.क.पा. (एमाले)	४३५	निर्वाचित
२०५	दलित महिला सदस्य	९	लक्ष्मी रोकाया सार्की	नेपाली काँग्रेस	३०७	
२०६	दलित महिला सदस्य	९	भद्रकला सावन सार्की	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	१८६	
२०७	दलित महिला सदस्य	९	भिरा सावन सार्की	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	४८	
२०८	सदस्य	९	तिर्थ प्रसाद न्यौपाने	ने.क.पा. (एमाले)	४४१	निर्वाचित
२०९	सदस्य	९	राम बहादुर खड्का	ने.क.पा. (एमाले)	३९५	निर्वाचित
२१०	सदस्य	९	नगेन्द्र प्रसाद उपाध्याय	नेपाली काँग्रेस	३००	
२११	सदस्य	९	करविरे सार्की	नेपाली काँग्रेस	२७०	
२१२	सदस्य	९	जगत प्रसाद न्यौपाने	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	२००	
२१३	सदस्य	९	नरेन्द्र बहादुर खड्का	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	१८९	
२१४	सदस्य	९	भगिराम रावल	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	५४	
२१५	सदस्य	९	अबि थापा	नेपाल मजदुर किसान पार्टी	३७	

स्रोतः निर्वाचन आयोग २०७९

१६.२ स्थानीय तह निर्वाचन २०७४ मा निर्वाचित जन प्रतिनिधिहरुको विवरण

तालिका १६.२ स्थानीय तह निर्वाचन २०७४ मा निर्वाचित जन प्रतिनिधिहरुको विवरण

सि नं	पद	वडा	उम्मेदवारको नाम	लिङ्ग	राजनीतिक दल	प्राप्त मत	कैफियत
१	अध्यक्ष		सुर्य बहादर शाही	पुरुष	नेकपा (एमाले)	२७७३	निर्वाचित
२	उपाध्यक्ष		तारा कुमारी खत्री	महिला	नेकपा (एमाले)	२९५४	निर्वाचित
३	वडा अध्यक्ष	१	रंग बहादुर तामाङ्ग	पुरुष	नेकपा (एमाले)	३१२	निर्वाचित
४	महिला सदस्य	१	बिनु कुमारी शाही	महिला	नेकपा (एमाले)	२९२	निर्वाचित
५	दलित महिलासदस्य	१	कौशिला वि.क.	महिला	नेकपा (एमाले)	२८४	निर्वाचित
६	सदस्य	१	दिप बहादुर मगर	पुरुष	नेपाली कांग्रेस	२६९	निर्वाचित
७	सदस्य	१	नर बहादुर सिंह	पुरुष	नेकपा (एमाले)	२७७	निर्वाचित
८	वडा अध्यक्ष	२	जंग बहादुर विष्ट	पुरुष	नेकपा (एमाले)	२९३	निर्वाचित
९	महिला सदस्य	२	दिपा सापकोटा	महिला	नेपाली कांग्रेस	२९६	निर्वाचित
१०	दलित महिलासदस्य	२	मान कुमारी बि.क.	महिला	नेकपा (एमाले)	२८७	निर्वाचित
११	सदस्य	२	विष्णु प्रसाद जैसी	पुरुष	नेकपा (एमाले)	३४४	निर्वाचित
१२	सदस्य	२	जंग बहादुर शाही	पुरुष	नेकपा (एमाले)	३०५	निर्वाचित

सि नं	पद	वडा	उम्मेदवारको नाम	लिङ्ग	राजनीतिक दल	प्राप्त मत	कैफियत
१३	वडा अध्यक्ष	३	निरक बहादुर शाही	पुरुष	नेपाल मजदुर किसान पार्टि	३४५	निर्वाचित
१४	महिला सदस्य	३	मन्सुपा कुमारी तारामी	महिला	नेपाल मजदुर किसान पार्टि	३५४	निर्वाचित
१५	दलित महिलासदस्य	३	टिकावति सार्की	महिला	नेपाल मजदुर किसान पार्टि	३६५	निर्वाचित
१६	सदस्य	३	बासुदेब कंडेल	पुरुष	नेपाल मजदुर किसान पार्टि	३७०	निर्वाचित
१७	सदस्य	३	मन बहादुर विर्श्वकर्मा	पुरुष	नेपाल मजदुर किसान पार्टि	३५०	निर्वाचित
१८	वडा अध्यक्ष	४	टिकाराम शाही	पुरुष	नेकपा (एमाले)	३८९	निर्वाचित
१९	महिला सदस्य	४	पवित्रा शाही	महिला	नेपाली कांग्रेस	३८४	निर्वाचित
२०	दलित महिलासदस्य	४	कल्चु कामी	महिला	नेपाली कांग्रेस	३७९	निर्वाचित
२१	सदस्य	४	रुकुम बहादर शाही	पुरुष	नेपाली कांग्रेस	३७१	निर्वाचित
२२	सदस्य	४	भरम बहादर रावत	पुरुष	नेपाली कांग्रेस	३४५	निर्वाचित
२३	वडा अध्यक्ष	५	नारायण प्रसाद रेग्मी	पुरुष	नेपाली कांग्रेस	४४५	निर्वाचित
२४	महिला सदस्य	५	लक्ष्मी कुमारी विष्ट	महिला	नेपाली कांग्रेस	४६५	निर्वाचित
२५	दलित महिलासदस्य	५	तुली कामी	महिला	नेपाली कांग्रेस	४५८	निर्वाचित
२६	सदस्य	५	धिर्ज बहादुर काकी	पुरुष	नेपाली कांग्रेस	४३८	निर्वाचित
२७	सदस्य	५	नारायण प्रसाद शर्मा	पुरुष	नेपाली कांग्रेस	४२५	निर्वाचित
२८	वडा अध्यक्ष	६	बखत बहादुर बोहोरा	पुरुष	नेकपा (एमाले)	४१५	निर्वाचित
२९	महिला सदस्य	६	सुर्जा नेपनली	महिला	नेकपा (एमाले)	३७३	निर्वाचित
३०	दलित महिला सदस्य	६	खजुरा नेपाली	महिला	नेकपा (एमाले)	३७६	निर्वाचित
३१	सदस्य	६	नर बहादुर शाही	पुरुष	नेकपा (एमाले)	३४५	निर्वाचित
३२	सदस्य	६	दिर्घ बहादुर शाही	पुरुष	नेकपा (एमाले)	३३४	निर्वाचित
३३	वडा अध्यक्ष	७	इन्द्र प्रसाद चौलागाई	पुरुष	नेपाल मजदुर किसान पार्टि	३२८	निर्वाचित
३४	महिला सदस्य	७	धन कुमारी शाही	महिला	नेपाल मजदुर किसान पार्टि	३१३	निर्वाचित
३५	दलित महिला सदस्य	७	नैनकला सुनार	महिला	नेपाल मजदुर किसान पार्टि	३१४	निर्वाचित
३६	सदस्य	७	कृष्ण प्रसाद जैसी	पुरुष	नेपाल मजदुर किसान पार्टि	३२८	निर्वाचित

सि नं	पद	वडा	उम्मेदवारको नाम	लिङ्ग	राजनीतिक दल	प्राप्त मत	कैफियत
३७	सदस्य	७	चंख बहादर शाही	पुरुष	नेपाल मजदुर किसान पार्टि	३१७	निर्वाचित
३८	वडा अध्यक्ष	८	विर बहादुर शाही	पुरुष	नेकपा (एमाले)	३८२	निर्वाचित
३९	महिला सदस्य	८	नन्दा कुमारी सावद	महिला	नेकपा (एमाले)	३६६	निर्वाचित
४०	दलित महिला सदस्य	८	वेल कामी	महिला	नेकपा (एमाले)	३७३	निर्वाचित
४१	सदस्य	८	महेश कुमार न्यौपाने	पुरुष	नेकपा (एमाले)	३७०	निर्वाचित
४२	सदस्य	८	बालीराम जैसी	पुरुष	नेकपा (एमाले)	३४२	निर्वाचित
४३	वडा अध्यक्ष	९	नन्द प्रसाद जैसी	पुरुष	नेकपा (एमाले)	३४३	निर्वाचित
४४	महिला सदस्य	९	चन्द्रकला रावल	महिला	नेकपा (एमाले)	३४०	निर्वाचित
४५	दलित महिला सदस्य	९	नन्नकला रोकाय(सार्की)	महिला	नेकपा (एमाले)	३४२	निर्वाचित
४६	सदस्य	९	नमराज खड्का	पुरुष	नेकपा (एमाले)	३३३	निर्वाचित
४७	सदस्य	९	बल बहादुर वि.क.	पुरुष	नेकपा (एमाले)	३२६	निर्वाचित

स्रोतः निर्वाचन आयोग २०७४

१६.३ प्राकृतिक प्रकोप तथा विपद ब्यवस्थापन

चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरिपालिकामा हुरी बतास, बाढि पहिरो आगलागी खडेरी जंगली जनावरको आतङ्क जस्ता प्राकृतिक प्रकोपहरुले दुःख दिने गरेको छ। यो नगरपालिका पनि नेपालको पश्चिम क्षेत्रमा रहेकाले भुकम्पीय दृष्टिकोणले पनि जोखिममा रहेको छ । त्यसैगरी जलवायु परिवर्तनका असरस्वरुप खेतिपातिको उब्जनी घट्ने, जंगली जनावरले वालिनालिमा क्षति पु्याउने गरेको पनि पाइन्छ। दैलेख जिल्लाको जिल्ला विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०८२ ले विगत वर्षमा घटेका घटनाहरु र त्यसबाट भएको मानवीय तथा भौतिक क्षति तथा सम्भाव्य जोखिममा रहेको जनसंख्यालाई समेत आधार मानी दैलेख जिल्लाका स्थानीय तहहरुको संकटासन्नताको स्तरीकरण गरेको छ। सो विश्लेषणअनुसार ठाँटिकाँध गाउँपालिकाको १.८६ अङ्क सहित सवैभन्दा उच्च संकटासन्न पालिकाकारुपमा देखिएको छ भने चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाको १.३३ अङ्क सहित सवैभन्दा न्यून संकटासन्न पालिकाकोरुपमा रहेको छ। यसरी सो विश्लेषण अनुसार चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिका दैलेख जिल्लाका अन्य पालिकाको तुलनामा न्यून जोखिमस्तर देखिएता पनि पूर्व सावधानी तथा प्रतिकार्य एवम् उत्थानशिलताका लागी प्रयाप्त तयारी तथा योजना बनाउनु अपरिहार्य छ ।

तालिका १६.३ प्राकृतिक विपद् तथा प्रकोपको खतरा तथा भू-धरातलीय जोखिमको प्रकारअनुसार वडा संख्या

सि नं	प्रकोप तथा जोखिमको प्रकार	विपद तथा प्रकोपको जोखिमअनुसार वडा संख्या			
		नेपाल	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डाबिन्द्रासैनी
१	जम्मा वडा	६७४३	७१८	८३	७
२	पहिरो	४०२८	६०७	७५	७

सि नं	प्रकोप तथा जोखिमको प्रकार	विपद तथा प्रकोपको जोखिमअनुसार वडा संख्या			
		नेपाल	कर्णाली	दैलेख	चामुण्डाबिन्द्रासैनी
३	वाढी	४२८६	३८२	४१	६
४	बस्तीमा आगलागी	२४२८	२३३	३१	५
५	वन डढेलो	२४७८	३४५	५६	५
६	आँधि/हुरी बतास	३५४६	३१३	४६	४
७	भू-क्षय	१६२५	१५०	१६	३
८	चटयाङ्ग	२२२२	२४८	४०	१
९	सुख्खा खडेरी	२४५२	३८७	३०	१
१०	डुवान	१९४८	३७	१	०
११	असिना	२३९८	३६०	४७	०
१२	अतिवृष्टि	४१९	५३	२	०
१३	खण्ड बृष्टि	२३६	२४	२	०
१४	लू	२००	०	०	०
१५	शीतलहर	१४७८	१०	०	०
१६	हिमताल विष्पोटन	८४	५१	०	०
१७	हिम पहिरो	९६	५६	०	०
१८	कुनै जोखिम नभएको	७९	३	०	०

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

तालिका १६.४ सन् २०११/०८/११ देखि २०२६/०२/१५ सम्मको चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा घटेका विपद्सम्वन्धी विवरण

क्षेतीको विवरण	प्राकृतिक प्रकोपअनुसार क्षती संख्या									जम्मा
	चौपाया दुर्घटना	भुकम्प	आगलागी	वाढी	भारी वर्षा	पहिरो	सर्पदंश	चटयाङ्	हावाहुरी	
जम्मा मृत्यू	०	०	०	१	०	०	०	१	०	२
प्रभावित परिवार	३	०	५	१	४	०	१	५	१	२०
घाइते	२	०	१	०	०	०	१	६	०	१०
आंशिकरुपमा क्षति पुगेका घर	०	३४	३	०	०	०	०	१	१	३९
पूर्ण क्षति भएका घर	०	०	१	०	४	३	०	०	०	८
पशु चौपायाको क्षति	०	०	०	०	०	०	०	२	०	२
विस्थापित गोठ	०	०	०	०	०	०	०	१	०	१

स्रोतः नेपाल विपद् जोखिम न्युनीकरण पोर्टल २०८२।११।३

तालिका १६.५ महिना र सालअनुसार विपदका घटनाहरु

वर्ष (AD)	पशु चौपाया दुर्घटना	भुकम्प	आगलागी	वाढी	भारी वर्षा	पहिरो	सर्पदंश	चटयाङ्	हावाहुरी	जम्मा
२०११						१				१
२०१३								१		१

वर्ष (AD)	पशु चौपाया दुर्घटना	भुकम्प	आगलागी	वाढी	भारी वर्षा	पहिरो	सर्पदंश	चट्याङ्	हावाहुरी	जम्मा
२०१६								१		१
२०१८								१		१
२०२०					२			१		३
२०२१			१							१
२०२२			१	१		१		२		५
२०२३		१								१
२०२४			१	१	३	१			१	७
२०२५	३		३		२		१		२	११
जम्मा	३	१	६	२	७	३	१	६	३	३२

स्रोतः नेपाल विपद् जोखिम न्युनीकरण पोर्टल २०८२।११।३

तालिका १६.६ महिना र साल अनुसार विपदका घटनाहरु

महिना	पशु चौपाया दुर्घटना	भुकम्प	आगलागी	वाढी	भारी वर्षा	पहिरो	सर्पदंश	चट्याङ्	हावाहुरी	जम्मा
Jan	१		२							३
Feb								१		१
Apr			२						२	४
May	१			१	१			१	१	५
Jun			१		२	१		१		५
Jul	१		१	१	१	१				५
Aug					२	१		२		५
Sep					१			१		२
Oct							१			१
Nov		१								१
Grand Total	३	१	६	२	७	३	१	६	३	३२

स्रोतः नेपाल विपद् जोखिम न्युनीकरण पोर्टल २०८२।११।३

खण्ड:१७ अनुसूचीहरु

अनुसूची १.: चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जन प्रतिनिधिहरुको विवरण

सि. नं.	नाम	पद	मोवाइल नं
१	गणेश कुमार शाही	नगर प्रमुख	९८५८०५०६२३
२	मनसरा कुमारी शर्मा	नगर उप प्रमुख	९८६८०७४५५७
३	उदे कामी	वडा अध्यक्ष -१	९८४१८३१८४४
४	थानेश्वर जैशी	वडा अध्यक्ष -२	९८५८०३६२५०
५	दिप बहादुर शाही	वडा अध्यक्ष -३	९८६८९५१७२७
६	भक्त बहादुर शाही	वडा अध्यक्ष -४	९८६८२९८८०९
७	हस्त प्रसाद शर्मा	वडा अध्यक्ष -५	९८६८२१३२७५
८	बलिराम खड्का	वडा अध्यक्ष -६	९८६९२१२८१२
९	इन्द्र प्रसाद चौलागाइ	वडा अध्यक्ष -७	९८५८०६५४६५
१०	रत्न बहादुर शाही	वडा अध्यक्ष -८	९८५८०५०८७७
११	प्रेम बहादुर रावल	वडा अध्यक्ष -९	९८५८०६०२१५

स्रोत: चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

अनुसूची २.: चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण

सि.नं.	नाम	पद	शाखा	फोन नं
१	भलाराम पंगाली	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत		९८५८०३८१७८
२	श्याम बहादुर रावत	वरिष्ठ लेखा अधिकृत (सातौं)	आर्थिक प्रशासन शाखा	९८५८०३८१७८
३	कुमार खेम सुन्दर शाही	इन्जिनियर	योजना तथा प्राविधिक शाखा	९८५८०५१०३३
४	डा.रोशन राज बहादुर सिंह ठकुरी	पशु विकास अधिकृत (सातौं)	पशु सेवा शाखा	९८६४९४०२४९
५	वर्षा चुदाली	कृषि अधिकृत (सातौं)	कृषि सेवा शाखा	९८४६६८२०२४
६	मिन बहादुर रावल	वरिष्ठ शिक्षा अधिकृत (सातौं)	शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा	९८४४८७२५२५
७	टुकनाथ पौडेल	जनस्वास्थ्य अधिकृत (सातौं)	स्वास्थ्य शाखा प्रमुख	९८५६०३२०४०
८	मानकुमारी शाही	सि.अ.हे.व. अधिकृत	स्वास्थ्य शाखा	९८५११९०८८२
९	लाल बहादुर हमाल	अधिकृत छैठौं	योजना शाखा	९८६४३५८८१४
१०	मनोज लम्साल	सूचना तथा संचार प्रविधि अधिकृत	सूचना प्रविधि शाखा	९८४८०७६३४९
११	लोकेश कुमार शाही	प्रशासकीय अधिकृत	जिन्सी शाखा	९८६३३६२४३३
१२	धुव्र कुमार शाही	अधिकृत स्तर (छैठौं कानुन)	कानुन शाखा	९८५८०५०४६५
१३	पूर्ण प्रसाद अाचार्य	लेखा अधिकृत	आर्थिक प्रशासन शाखा	९८४८११७३४७
१४	मदन बहादुर बुढा	आलेप अधिकृत	आन्तरिक लेखापरिक्षण	९८४८१०३२२१
१५	लक्ष्मी प्रसाद रेग्मी	रोजगार संयोजक	रोजगार शाखा	९८५८०८७४९०
१६	खगेन्द्र बहादुर थापा	प्रशासकीय अधिकृत	प्रशासन शाखा	९८६६२३६७१५
१७	चिन बहादुर तारामी	प्रशासकीय अधिकृत	योजना शाखा	९८४८२८२१००
१८	दिपेन्द्र प्रसाद जोशी	कृषि प्राविधिक सहायक	कृषि सेवा शाखा	९८६८७१०८०५

सि.नं.	नाम	पद	शाखा	फोन नं
१९	रमेश प्रसाद जोशी	पशु स्वास्थ्य प्राविधिक सहायक	पशु सेवा शाखा	९८६५९८८९८५
२०	प्रकाश कुमार न्यौपाने	सहायक स्तर पाँचौं	योजना शाखा	९८६८९३०९४०
२१	उपेन्द्र बहादुर शाही	रोजगार सहायक	रोजगार सेवा केन्द्र	९८४४८१३३६६
२२	कमला शाही	सि.अ न मि	स्वास्थ्य शाखा	
२३	टेक वहादुर शाही	सव इन्जिनियर	रोजगार सेवा केन्द्र	९८४९२६३५२८
२४	बारान शाही	एम आइ एस अपरेटर	सामाजिक सूरक्षा तथा पंजीकरण शाखा	९७४९९७७०१६
२५	सविना खत्री	पशु स्वास्थ्य प्राविधिक सहायक	पशु सेवा शाखा	९८४९८४५५९५
२६	मिना अधिकारी	खरिदार	विपद् व्यवस्थापन शाखा	९८२४५४९१६८
२७	गणेश प्रसाद रेग्मी	प्राविधिक सहायक (कृषि)	आर्थिक विकास शाखा	९८५११७८६७१
२८	माया कुमारी सिंह	महिला विकास निरिक्षक	सामाजिक विकास	९८५८०७०७०८
२९	लक्ष्मिराज विष्ट	वरिष्ठ प्रशासन सहायक	प्रशासन शाखा	९८४२३३६५७१
३०	उमेश कुमार कार्की	फिल्ड सहायक	सामाजिक सुरक्षा तथा व्यतिगत घटना दर्ता शाखा / वडा सचिव वडा नं ६	९८४८०७९४७३
३१	चन्द प्रसाद शर्मा	असिटेन्ट सव इन्जिनियर		
३२	झलक खत्री	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	क अ /वडा सचिव वडा नं ७	९८४७९६४७६४
३३	खगेन्द्र बहादुर शाही	खरिदार	योजना शाखा	९८४८००१०५८
३४	नगेन्द्र कुमार शाही	कम्प्युटर अपरेटर		
३५	रोशन कुमार शाही	अशिष्टेन्ट सव इन्जिनियर	पूर्वाधार विकास शाखा	९८५८०५०६५४
३६	करनसिँह धामी	नायव प्राविधिक सहायक	९८६५८७६५८९	
३७	सगुन कुमारी थापा	नायव प्राविधिक सहायक	पशु सेवा शाखा	९८४२६९७०४४
३८	नविन कुमार रेग्मी	वैद्य	आयुर्वेद शाखा	९८६६६१३९३५
३९	हिरालाल अाचार्य	सहायक स्तर चौथो	दर्ता चलानी	९८६८०९३४१५
४०	जमुना शाही	उद्यम विकास सहजकर्ता	उधम विकास शाखा	९८६४४८५३०८
४१	लोकेन्द्र प्रसाद शर्मा	नायव प्राविधिक सहायक	आर्थिक विकास शाखा	९८४८०६०३९८
४२	रन्जिता जिसि शाही	सामाजिक परिचालक (बहुक्षेत्रीय पोषण)	बहुक्षेत्रीय पाेषण	९८४८५५६०५२
४३	गणेश बहादुर विक	सामाजिक परिचालक गरिबसँग विश्वेश्वर	क अ	९८४८१६८७०४
४४	प्रेम बहादुर खड्का	सवारी चालक		
४५	भरत विष्ट	कार्यालय सहयोगी		
४६	छत्र प्रसाद रेग्मी	कार्यालय सहयोगी		
४७	हिम बहादुर जिसि	कार्यालय सहयोगी	योजना शाखा	
४८	बसन्त बहादुर विष्ट	कार्यालय सहयोगी	लेखा शाखा	९८६५१३३२५७
४९	देबेन्द्र बहादुर शाही	कार्यालय सहयोगी	कृषि सेवा शाखा	
५०	नरेद्र वहादुर शाही	कार्यालय सहयोगी		
५१	महेश कुमार शाही	कार्यालय सहयोगी	स्वास्थ्य शाखा	९७४९३६५२०३

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

अनुसूची ३.: चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको जनसंख्या प्रक्षेपण

उमेर वर्ष	लिङ्ग	साल (इ.सं) अनुसार प्रक्षेपित जनसंख्या										
		२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०३०	२०३१
चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिका												
जम्मा		२६७३२	२६९१८	२७०६१	२७२२८	२७३६५	२७५१०	२७६६०	२७८११	२७९३६	२८०६२	२८१९८
०-४	जम्मा	३२८१	३३१०	३३४०	३३९२	३४४८	३४९२	३५३२	३५५९	३५६७	३५७५	३५५०
	पुरुष	१६८५	१७०९	१७२७	१७५९	१७९३	१८२२	१८५०	१८७७	१८८२	१८९७	१८८८
	महिला	१५९६	१६०१	१६१३	१६३३	१६५५	१६७०	१६८२	१६८२	१६८५	१६७८	१६६२
५-९	जम्मा	३१८२	३१३३	३१०७	३०९०	३०९२	३१०१	३१२७	३१५७	३१९८	३२३७	३२८७
	पुरुष	१५९३	१ ५७६	१५७३	१५८२	१५९१	१६०९	१६२६	१६४९	१६७६	१७०३	१७३४
	महिला	१५८९	१५५७	१५३४	१५०८	१५०१	१४९२	१५०१	१५०८	१५२२	१५३४	१५५३
१०-१४	जम्मा	३४९९	३४१७	३३०९	३२०९	३११६	३०४५	३००१	२९६७	२९६०	२९५६	२९७१
	पुरुष	१७३७	१६९६	१६४५	१५९८	१५५२	१५२३	१५१०	१५०३	१५१३	१५२५	१५३९
	महिला	१७६२	१७२१	१६६४	१६११	१५६४	१५२२	१४९१	१४६४	१४४७	१४३१	१४३२
१५-१९	जम्मा	३२४९	३२६५	३२८५	३२९८	३२७०	३२१३	३१३६	३०४३	२९४४	२८५७	२७९७
	पुरुष	१६०७	१६००	१५९७	१५९०	१५७१	१५४२	१५०७	१४६४	१४१८	१३७८	१३५६
	महिला	१६४२	१६६५	१६८८	१७०८	१६९९	१६७१	१६२९	१५७९	१५२६	१४७९	१४४१
२०-२४	जम्मा	२७८२	२७९७	२७८३	२७५८	२७३०	२७२२	२७३५	२७४४	२७४४	२७१३	२६६४
	पुरुष	१३२०	१३०१	१२७२	१२५३	१२३५	१२२१	१२२०	१२१३	१२०६	११८९	११६८
	महिला	१४६२	१४९६	१५११	१५०५	१४९५	१५०१	१५१५	१५३१	१५३८	१५२४	१४९६
२५-२९	जम्मा	१८९९	१९८६	२०७०	२१५३	२२२६	२२६४	२२७२	२२६२	२२२४	२२०५	२१९०
	पुरुष	९३७	९५४	९५५	९५६	९५६	९४४	९२५	९०६	८८८	८७८	८६८
	महिला	९६२	१०३२	१११५	११९७	१२७०	१३२०	१३४७	१३५६	१३३६	१३२७	१३२२
३०-३४	जम्मा	१३६७	१३७९	१४०४	१४४८	१५०४	१५६७	१६३४	१७१३	१७९०	१८४८	१८८४
	पुरुष	६५३	६५०	६५२	६६४	६७०	६८१	६८६	६९३	६९६	६९३	६८१
	महिला	७१४	७२९	७५२	७८४	८३४	८८६	९४८	१०२०	१०९४	११५५	१२०३
३५-३९	जम्मा	१३४१	१३०२	१२५८	१२२६	१२०२	११८६	११९८	१२२०	१२६१	१३१०	१३६८
	पुरुष	६१२	५८७	५६२	५४०	५२४	५०७	५०८	५०६	५१४	५२०	५२५
	महिला	७२९	७१५	६९६	६८६	६७८	६७९	६९०	७१४	७४७	७९०	८४३
४०-४४	जम्मा	११६७	१२०७	१२३८	१२५२	१२४८	१२२९	११८५	११५४	११२२	१०९५	१०८८
	पुरुष	५४९	५६०	५५८	५५०	५३६	५२१	४९५	४७८	४५५	४४१	४३२
	महिला	६१८	६४७	६८०	७०२	७१२	७०८	६९०	६७६	६६७	६५४	६५६
४५-४९	जम्मा	१०९०	१०७६	१०६८	१०७१	१०८६	१११८	११६१	१२०६	१२२८	१२२८	१२१७
	पुरुष	४९५	४९४	४९८	५०३	५०७	५१४	५२४	५४०	५३९	५३०	५२३
	महिला	५९५	५८२	५७०	५६८	५७९	६०४	६३७	६६६	६८९	६९८	६९४
५०-५४	जम्मा	१०१८	१०७६	१११३	११३१	११२१	११०३	१०८६	१०७६	१०८५	१११२	११६२
	पुरुष	४९१	५१३	५२३	५२४	५१८	५११	५०८	५११	५२०	५३५	५५९
	महिला	५२७	५६३	५९०	६०७	६०३	५९२	५७८	५६५	५६५	५७७	६०३
५५-५९	जम्मा	८२६	८४८	८७२	९०७	९५८	१०१५	१०६०	१०८४	१०९३	१०९१	१०७५

उमेर वर्ष	लिङ्ग	साल (इ.सं) अनुसार प्रक्षेपित जनसंख्या										
		२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०३०	२०३१
	पुरुष	४१४	४३१	४४४	४६०	४८१	५००	५०९	५०९	५०३	४९९	४९७
	महिला	४१२	४१७	४२८	४४७	४७७	५१५	५५१	५७५	५९०	५९२	५७८
६०-६४	जम्मा	६९९	७३८	७६४	७८४	७७९	७८६	७९४	८१७	८५२	९०२	९५६
	पुरुष	३५४	३७४	३८४	३९५	३८८	३९२	३९५	४०७	४२५	४४६	४६०
	महिला	३४५	३६४	३८०	३८९	३९१	३९४	३९९	४१०	४२७	४५६	४९६
६५-६९	जम्मा	५४४	५४८	५५७	५७४	६०३	६३९	६७३	६९३	७०८	७१५	७१६
	पुरुष	२७३	२७८	२८७	२९३	३०२	३१६	३३१	३४०	३४७	३५१	३४८
	महिला	२७१	२७०	२७०	२८१	३०१	३२३	३४२	३५३	३६१	३६४	३६८
७०-७४	जम्मा	४४२	४६८	४७०	४७४	४७१	४७६	४७३	४८५	४९८	५२९	५५६
	पुरुष	२०२	२११	२०९	२१४	२२०	२३०	२३३	२४१	२४२	२५५	२६६
	महिला	२४०	२५७	२६१	२६०	२५१	२४६	२४०	२४४	२५६	२७४	२९०
७५-७९	जम्मा	२२९	२४९	२८७	३०४	३३७	३५८	३७३	३८१	३८६	३८३	३८४
	पुरुष	११५	११८	१३२	१३६	१४८	१५५	१५९	१६३	१६७	१६९	१७५
	महिला	११४	१३१	१५५	१६८	१८९	२०३	२१४	२१८	२१९	२१४	२०९
८०-८४	जम्मा	८६	८९	१०३	११९	१४१	१५५	१७४	१९७	२१६	२३४	२४६
	पुरुष	५३	५४	५८	६२	६९	६९	७६	८३	८९	९५	९८
	महिला	३३	३५	४५	५७	७२	८६	९८	११४	१२७	१३९	१४८
८५-८९	जम्मा	२७	२८	३१	३५	२९	३९	४३	५१	५९	६९	८४
	पुरुष	१३	१६	१८	२०	२०	२५	२७	२९	२९	२९	३१
	महिला	१४	१२	१३	१५	९	१४	१६	२२	३०	४०	५३
९०+	जम्मा	४	२	२	३	४	२	३	२	१	३	३
	पुरुष	०	१	१	२	२	०	०	०	१	१	१
	महिला	४	१	१	१	२	२	३	२	०	२	२
वडा नं. - १												
जम्मा		२६९७	२७०६	२७११	२७२२	२७३३	२७३८	२७३८	२७७२	२७८०	२७९६	२८०४
०-४	जम्मा	३०९	३१२	३१२	३१८	३२४	३२८	३२८	३४४	३४९	३५४	३५४
	पुरुष	१५७	१६१	१६३	१६७	१७०	१७१	१७१	१८१	१८५	१८८	१८८
	महिला	१५२	१५१	१४९	१५१	१५४	१५७	१५७	१६३	१६४	१६६	१६६
५-९	जम्मा	३२१	३०६	२९५	२९१	२८९	२९१	२९१	२९७	३००	३०३	३०८
	पुरुष	१५८	१४८	१४०	१४०	१४३	१४९	१४९	१५७	१५९	१६१	१६३
	महिला	१६३	१५८	१५५	१५१	१४६	१४२	१४२	१४०	१४१	१४२	१४५
१०-१४	जम्मा	३८४	३७३	३५८	३३९	३२२	३०६	३०६	२८३	२७७	२७६	२८०
	पुरुष	१९५	१९२	१८६	१७५	१६३	१५१	१५१	१३५	१३४	१३६	१४३
	महिला	१८९	१८१	१७२	१६४	१५९	१५५	१५५	१४८	१४३	१४०	१३७
१५-१९	जम्मा	३४८	३५४	३५५	३६२	३५८	३५४	३५४	३२८	३१३	२९६	२८१
	पुरुष	१८२	१७९	१७५	१७५	१७४	१७४	१७४	१६५	१५७	१४५	१३४
	महिला	१६६	१७५	१८०	१८७	१८४	१८०	१८०	१६३	१५६	१५१	१४७
२०-२४	जम्मा	२६१	२७२	२८०	२८३	२८६	२८९	२८९	२९९	२९९	२९८	२९२
	पुरुष	१३६	१४०	१४३	१४२	१४१	१३७	१३७	१३४	१३२	१३२	१३१

उमेर वर्ष	लिङ्ग	साल (इ.सं) अनुसार प्रक्षेपित जनसंख्या										
		२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०३०	२०३१
	महिला	१२५	१३२	१३७	१४१	१४५	१५२	१५२	१६५	१६७	१६६	१६१
२५-२९	जम्मा	१७८	१७९	१८२	१९०	२००	२११	२११	२२५	२२७	२२९	२३१
	पुरुष	९१	९०	८८	८९	९३	९७	९७	१०२	१०२	१००	९८
	महिला	८७	८९	९४	१०१	१०७	११४	११४	१२३	१२५	१२९	१३३
३०-३४	जम्मा	१३७	१३८	१४२	१४५	१४६	१४५	१४५	१५१	१५८	१६७	१७३
	पुरुष	६४	६५	६७	६८	६७	६६	६६	६४	६५	६८	७०
	महिला	७३	७३	७५	७७	७९	७९	७९	८७	९३	९९	१०३
३५-३९	जम्मा	१३३	१३०	१२३	१२१	११९	११८	११८	१२२	१२५	१२७	१२६
	पुरुष	६२	६०	५५	५३	५२	५०	५०	५१	५२	५३	५०
	महिला	७१	७०	६८	६८	६७	६८	६८	७१	७३	७४	७६
४०-४४	जम्मा	११८	१२०	१२३	१२४	१२३	१२०	१२०	११३	११०	१०८	१०८
	पुरुष	६०	५९	५९	५७	५५	५२	५२	४८	४५	४३	४२
	महिला	५८	६१	६४	६७	६८	६८	६८	६५	६५	६५	६६
४५-४९	जम्मा	१०८	१०९	११०	११०	१११	११३	११३	१२१	१२२	१२२	११९
	पुरुष	४६	४९	५२	५४	५५	५५	५५	५७	५६	५५	५२
	महिला	६२	६०	५८	५६	५६	५८	५८	६४	६६	६७	६७
५०-५४	जम्मा	९९	१०२	१०६	१०८	१०७	१०७	१०७	१११	११३	११५	१२०
	पुरुष	४७	४५	४५	४४	४४	४६	४६	५४	५७	५९	६२
	महिला	५२	५७	६१	६४	६३	६१	६१	५७	५६	५६	५८
५५-५९	जम्मा	८४	८४	८६	८९	९४	९८	९८	१०३	१०३	१०५	१०६
	पुरुष	४१	४३	४५	४७	४८	४७	४७	४३	४२	४३	४६
	महिला	४३	४१	४१	४२	४६	५१	५१	६०	६१	६२	६०
६०-६४	जम्मा	७१	७४	७८	७९	८१	७९	७९	८१	८५	८९	९३
	पुरुष	३७	३७	३८	३८	३९	३८	३८	४२	४४	४५	४४
	महिला	३४	३७	४०	४१	४२	४१	४१	३९	४१	४४	४९
६५-६९	जम्मा	७०	६९	६७	६४	६४	६३	६३	७१	७३	७३	७३
	पुरुष	३७	३७	३८	३६	३५	३२	३२	३३	३४	३४	३५
	महिला	३३	३२	२९	२८	२९	३१	३१	३८	३९	३९	३८
७०-७४	जम्मा	४८	५३	५६	५७	५९	५९	५९	५७	५५	५६	५६
	पुरुष	१९	२२	२४	२७	२९	३०	३०	३१	३०	२९	२७
	महिला	२९	३१	३२	३०	३०	२९	२९	२६	२५	२७	२९
७५-७९	जम्मा	१९	२३	२८	३०	३६	३९	३९	४५	४६	४७	४९
	पुरुष	५	७	९	१०	१३	१५	१५	१९	२०	२२	२४
	महिला	१४	१६	१९	२०	२३	२४	२४	२६	२६	२५	२५
८०-८४	जम्मा	६	५	६	८	११	१४	१४	१९	२२	२६	२७
	पुरुष	५	३	२	२	२	३	३	५	७	९	९
	महिला	१	२	४	६	९	११	११	१४	१५	१७	१८
८५-८९	जम्मा	३	३	४	४	३	४	४	२	३	५	८
	पुरुष	३	३	४	४	३	३	३	०	०	०	१

उमेर वर्ष	लिङ्ग	साल (इ.सं) अनुसार प्रक्षेपित जनसंख्या										
		२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०३०	२०३१
	महिला	०	०	०	०	०	१	१	२	३	५	७
९०+	जम्मा	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	पुरुष	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	महिला	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
वडा नं.- २												
जम्मा		२९९०	३००७	३०१७	३०२९	३०४८	३०६३	३०६३	३०८८	३१००	३११४	३१३२
०-४	जम्मा	३२७	३३६	३४६	३५६	३७१	३९१	३९१	३९३	३९१	३९२	३८५
	पुरुष	१५८	१६६	१७२	१८१	१९०	२०४	२०४	२०७	२०७	२०८	२०५
	महिला	१६९	१७०	१७४	१७५	१८१	१८७	१८७	१८६	१८४	१८४	१८०
५-९	जम्मा	३३३	३३०	३२७	३२३	३२०	३०९	३०९	३२५	३३६	३५०	३६८
	पुरुष	१६७	१६५	१६३	१६०	१५७	१५२	१५२	१६३	१७३	१८२	१९४
	महिला	१६६	१६५	१६४	१६३	१६३	१५७	१५७	१६२	१६३	१६८	१७४
१०-१४	जम्मा	३४५	३३९	३३१	३२७	३२३	३१७	३१७	३१३	३११	३०४	२९६
	पुरुष	१६१	१६०	१५९	१६१	१६१	१५९	१५९	१५६	१५४	१५०	१४५
	महिला	१८४	१७९	१७२	१६६	१६२	१५८	१५८	१५७	१५७	१५४	१५१
१५-१९	जम्मा	३५०	३४१	३३५	३२९	३२२	३१७	३१७	३०७	३०१	२९४	२९४
	पुरुष	१७२	१६२	१५५	१४८	१४४	१४१	१४१	१४३	१४३	१४२	१४३
	महिला	१७८	१७९	१८०	१८१	१७८	१७६	१७६	१६४	१५८	१५२	१५१
२०-२४	जम्मा	३२४	३२२	३१७	३१०	३००	२९२	२९२	२७९	२७५	२६८	२६४
	पुरुष	१५६	१५२	१४८	१४३	१३७	१२९	१२९	११६	११३	१०८	१०७
	महिला	१६८	१७०	१६९	१६७	१६३	१६३	१६३	१६३	१६२	१६०	१५७
२५-२९	जम्मा	२३०	२४१	२५०	२५७	२६२	२६२	२६२	२५७	२४८	२४२	२३६
	पुरुष	११७	११९	११९	११८	११५	१११	१११	१०५	१०१	९७	९३
	महिला	११३	१२२	१३१	१३९	१४७	१५१	१५१	१५२	१४७	१४५	१४३
३०-३४	जम्मा	१५७	१५६	१६०	१६६	१७८	१९०	१९०	२०६	२१४	२१८	२१९
	पुरुष	७९	७५	७४	७७	८१	८५	८५	८६	८६	८४	८१
	महिला	७८	८१	८६	८९	९७	१०५	१०५	१२०	१२८	१३४	१३८
३५-३९	जम्मा	१५९	१५६	१५१	१४५	१३८	१३४	१३४	१३८	१४६	१५६	१६४
	पुरुष	८१	८०	७७	७२	६६	६१	६१	५८	६०	६३	६५
	महिला	७८	७६	७४	७३	७२	७३	७३	८०	८६	९३	९९
४०-४४	जम्मा	१२७	१३२	१३६	१४२	१४४	१४४	१४४	१३७	१३०	१२७	१२६
	पुरुष	६२	६४	६४	६७	६७	६९	६९	६६	६०	५६	५३
	महिला	६५	६८	७२	७५	७७	७५	७५	७१	७०	७१	७३
४५-४९	जम्मा	१३५	१२९	१२५	१२१	१२०	१२२	१२२	१३३	१३८	१३९	१४२
	पुरुष	५६	५५	५५	५५	५६	५७	५७	६३	६५	६५	६९
	महिला	७९	७४	७०	६६	६४	६५	६५	७०	७३	७४	७३
५०-५४	जम्मा	१२८	१३७	१४१	१४४	१४२	१३६	१३६	१२७	१२५	१२४	१२८
	पुरुष	६२	६४	६४	६३	६१	५८	५८	५८	५९	६०	६३
	महिला	६६	७३	७७	८१	८१	७८	७८	६९	६६	६४	६५

उमेर वर्ष	लिङ्ग	साल (इ.सं) अनुसार प्रक्षेपित जनसंख्या										
		२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०३०	२०३१
५५-५९	जम्मा	१०६	१०८	१०८	१११	११७	१२७	१२७	१३७	१३८	१३७	१३२
	पुरुष	५६	५८	५८	५९	६१	६३	६३	६२	६०	५८	५६
	महिला	५०	५०	५०	५२	५६	६४	६४	७५	७८	७९	७६
६०-६४	जम्मा	९४	१००	१०३	१०३	१०२	१०१	१०१	९९	१०३	१११	११९
	पुरुष	४७	५२	५४	५५	५५	५५	५५	५३	५४	५७	५८
	महिला	४७	४८	४९	४८	४७	४६	४६	४६	४९	५४	६१
६५-६९	जम्मा	६४	६६	६७	७१	७८	८५	८५	९३	९४	९५	९४
	पुरुष	३५	३५	३४	३५	३८	४२	४२	४८	४९	५०	४९
	महिला	२९	३१	३३	३६	४०	४३	४३	४५	४५	४५	४५
७०-७४	जम्मा	५९	५९	५६	५५	५५	५५	५५	५९	६३	६८	७४
	पुरुष	३०	३०	२८	२८	२९	२९	२९	२९	२९	३२	३५
	महिला	२९	२९	२८	२७	२६	२६	२६	३०	३४	३६	३९
७५-७९	जम्मा	३७	३९	४६	४७	५०	५०	५०	४५	४५	४३	४४
	पुरुष	२०	२१	२४	२४	२४	२५	२५	२२	२३	२२	२२
	महिला	१७	१८	२२	२३	२६	२५	२५	२३	२२	२१	२२
८०-८४	जम्मा	१४	१४	१५	१७	२१	२४	२४	३१	३२	३३	३३
	पुरुष	७	७	७	८	११	१२	१२	१५	१५	१४	१५
	महिला	७	७	८	९	१०	१२	१२	१६	१७	१९	१८
८५-८९	जम्मा	१	२	३	५	५	७	७	९	१०	१२	१३
	पुरुष	०	१	१	२	२	३	३	४	४	५	६
	महिला	१	१	२	३	३	४	४	५	६	७	७
९०+	जम्मा	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१
	पुरुष	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	महिला	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१
वडा नं.- ३												
जम्मा		२६६४	२६८५	२६९५	२७१३	२७२०	२७२५	२७२५	२७५६	२७७८	२७८७	२८०६
०-४	जम्मा	३३२	३३५	३३४	३३९	३४०	३३५	३३५	३४९	३५२	३५६	३५७
	पुरुष	१६२	१६५	१६८	१७२	१७५	१७५	१७५	१८४	१८५	१८९	१९१
	महिला	१७०	१७०	१६६	१६७	१६५	१६०	१६०	१६५	१६७	१६७	१६६
५-९	जम्मा	३१०	३०४	२९९	३००	३०४	३१५	३१५	३१७	३१९	३१७	३१७
	पुरुष	१४३	१४०	१४०	१४३	१४८	१५५	१५५	१६१	१६३	१६५	१६७
	महिला	१६७	१६४	१५९	१५७	१५६	१६०	१६०	१५६	१५६	१५२	१५०
१०-१४	जम्मा	३६५	३५३	३३९	३२३	३११	२९८	२९८	२८६	२८७	२९१	३०१
	पुरुष	१८०	१७३	१६४	१५३	१४५	१३७	१३७	१३३	१३७	१४२	१४८
	महिला	१८५	१८०	१७५	१७०	१६६	१६१	१६१	१५३	१५०	१४९	१५३
१५-१९	जम्मा	३३९	३४३	३४६	३४८	३४२	३३४	३३४	३११	२९८	२८३	२७३
	पुरुष	१६७	१६६	१६७	१६८	१६५	१६०	१६०	१४६	१३७	१२७	१२१
	महिला	१७२	१७७	१७९	१८०	१७७	१७४	१७४	१६५	१६१	१५६	१५२
२०-२४	जम्मा	२५१	२६१	२७०	२७४	२८०	२८४	२८४	२९१	२८९	२८३	२७५

उमेर वर्ष	लिङ्ग	साल (इ.सं) अनुसार प्रक्षेपित जनसंख्या										
		२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०३०	२०३१
	पुरुष	१२७	१३०	१३०	१२९	१२७	१२७	१२७	१२९	१२७	१२४	१२०
	महिला	१२४	१३१	१४०	१४५	१५३	१५७	१५७	१६२	१६२	१५९	१५५
२५-२९	जम्मा	१८०	१८२	१८४	१८९	१९८	२०३	२०३	२१८	२२०	२२८	२३०
	पुरुष	८८	८७	८६	८८	९०	९१	९१	९३	९१	९२	९१
	महिला	९२	९५	९८	१०१	१०८	११२	११२	१२५	१२९	१३६	१३९
३०-३४	जम्मा	१५८	१५७	१५५	१५३	१५०	१४७	१४७	१५१	१५७	१६१	१६८
	पुरुष	७९	७६	७३	७०	६६	६३	६३	६१	६४	६५	६६
	महिला	७९	८१	८२	८३	८४	८४	८४	९०	९३	९६	१०२
३५-३९	जम्मा	१३१	१३३	१३६	१३७	१३९	१३६	१३६	१३४	१३४	१३१	१३१
	पुरुष	६३	६४	६५	६४	६४	६०	६०	५६	५५	५१	५०
	महिला	६८	६९	७१	७३	७५	७६	७६	७८	७९	८०	८१
४०-४४	जम्मा	१२४	१२३	१२२	१२०	१२०	१२१	१२१	१२३	१२५	१२६	१२५
	पुरुष	५७	५८	५७	५५	५५	५५	५५	५४	५४	५४	५२
	महिला	६७	६५	६५	६५	६५	६६	६६	६९	७१	७२	७३
४५-४९	जम्मा	१२७	१२८	१२५	१२३	१२१	१२१	१२१	११८	११९	११७	११९
	पुरुष	५८	५८	५६	५५	५४	५५	५५	५४	५५	५४	५४
	महिला	६९	७०	६९	६८	६७	६६	६६	६४	६४	६३	६५
५०-५४	जम्मा	९५	१०४	११३	१२०	१२५	१२८	१२८	१२७	१२५	१२४	१२४
	पुरुष	४९	५२	५५	५७	५९	६०	६०	५८	५७	५७	५८
	महिला	४६	५२	५८	६३	६६	६८	६८	६९	६८	६७	६६
५५-५९	जम्मा	८१	८५	८८	९१	९२	९७	९७	१०८	११६	१२१	१२६
	पुरुष	४९	५२	५३	५३	५१	५१	५१	५३	५५	५७	५९
	महिला	३२	३३	३५	३८	४१	४६	४६	५५	६१	६४	६७
६०-६४	जम्मा	५५	५९	६४	७०	७३	७६	७६	८१	८३	८६	८९
	पुरुष	२७	३१	३५	४०	४२	४५	४५	४८	४८	४८	४६
	महिला	२८	२८	२९	३०	३१	३१	३१	३३	३५	३८	४३
६५-६९	जम्मा	४३	४३	४३	४३	४६	५०	५०	५६	६१	६६	६७
	पुरुष	२०	२०	२०	२१	२२	२४	२४	३०	३५	३९	३९
	महिला	२३	२३	२३	२२	२४	२६	२६	२६	२६	२७	२८
७०-७४	जम्मा	३५	३८	३९	४२	४१	३९	३९	३७	३८	४१	४४
	पुरुष	१५	१६	१७	१९	१९	१९	१९	१६	१७	१९	२१
	महिला	२०	२२	२२	२३	२२	२०	२०	२१	२१	२२	२३
७५-७९	जम्मा	१९	१९	२०	२२	२४	२८	२८	३१	३३	३३	३४
	पुरुष	१२	१०	९	८	९	११	११	१३	१४	१४	१५
	महिला	७	९	११	१४	१५	१७	१७	१८	१९	१९	१९
८०-८४	जम्मा	१०	१२	१२	१३	१३	११	११	१४	१७	१७	१९
	पुरुष	५	७	७	८	८	६	६	५	६	६	७
	महिला	५	५	५	५	५	५	५	९	११	११	१२
८५-८९	जम्मा	५	५	५	६	१	२	२	४	५	६	७

उमेर वर्ष	लिङ्ग	साल (इ.सं) अनुसार प्रक्षेपित जनसंख्या										
		२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०३०	२०३१
	पुरुष	०	०	०	१	१	२	२	३	४	४	४
	महिला	५	५	५	५	०	०	०	१	१	२	३
९०+	जम्मा	४	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०
	पुरुष	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	महिला	४	१	१	०	०	०	०	०	०	०	०
वडा नं.- ४												
जम्मा		३३९१	३४१९	३४४०	३४५६	३४६९	३४७८	३४७८	३४९८	३५११	३५११	३५१५
०-४	जम्मा	४५४	४५६	४५६	४५३	४४८	४३४	४३४	४२४	४२२	४१६	४१२
	पुरुष	२२९	२३०	२३१	२३१	२३१	२२७	२२७	२२४	२२२	२२१	२१९
	महिला	२२५	२२६	२२५	२२२	२१७	२०७	२०७	२००	२००	१९५	१९३
५-९	जम्मा	४३४	४२६	४१९	४१७	४२१	४२८	४२८	४३०	४२८	४२१	४०७
	पुरुष	२२९	२२४	२१९	२१८	२१६	२१८	२१८	२२०	२२०	२१९	२१५
	महिला	२०५	२०२	२००	१९९	२०५	२१०	२१०	२१०	२०८	२०२	१९२
१०-१४	जम्मा	४५९	४५६	४४८	४३८	४२६	४१४	४१४	४०१	३९९	४०१	४११
	पुरुष	२६८	२५९	२४८	२३६	२२६	२१८	२१८	२१०	२०८	२०७	२१०
	महिला	१९१	१९७	२००	२०२	२००	१९६	१९६	१९१	१९१	१९४	२०१
१५-१९	जम्मा	३९०	३९०	३९९	४०८	४१७	४१९	४१९	४०९	३९८	३८९	३८१
	पुरुष	२१४	२२०	२२८	२३६	२३९	२३८	२३८	२१९	२०८	२०१	१९५
	महिला	१७६	१७०	१७१	१७२	१७८	१८१	१८१	१९०	१९०	१८८	१८६
२०-२४	जम्मा	३६९	३६६	३५७	३४३	३३२	३२४	३२४	३२७	३३५	३४१	३४३
	पुरुष	१६८	१६६	१६४	१६२	१६२	१६३	१६३	१७३	१७९	१८३	१८०
	महिला	२०१	२००	१९३	१८१	१७०	१६१	१६१	१५४	१५६	१५८	१६३
२५-२९	जम्मा	२४७	२६३	२७७	२९१	३००	३०३	३०३	२८९	२७८	२६४	२५७
	पुरुष	१२१	१२४	१२४	१२३	१२१	१२१	१२१	११७	११६	११३	११६
	महिला	१२६	१३९	१५३	१६८	१७९	१८२	१८२	१७२	१६२	१५१	१४१
३०-३४	जम्मा	१८५	१८६	१८६	१८८	१९६	२०४	२०४	२३०	२४२	२५१	२५४
	पुरुष	८७	८६	८५	८६	८७	८८	८८	९०	८९	८८	८७
	महिला	९८	१००	१०१	१०२	१०९	११६	११६	१४०	१५३	१६३	१६७
३५-३९	जम्मा	१६५	१६७	१६५	१६३	१६२	१६१	१६१	१६१	१६५	१७०	१७९
	पुरुष	७९	७९	७७	७३	७१	६८	६८	६६	६७	६७	६९
	महिला	८६	८८	८८	९०	९१	९३	९३	९५	९८	१०३	११०
४०-४४	जम्मा	११८	१२५	१३५	१४२	१४७	१५०	१५०	१५१	१५१	१४९	१४६
	पुरुष	५९	६०	६४	६५	६७	६७	६७	६४	६२	६०	५७
	महिला	५९	६५	७१	७७	८०	८३	८३	८७	८९	८९	८९
४५-४९	जम्मा	११४	१०९	१०६	१०६	१०८	११४	११४	१३१	१४०	१४५	१५०
	पुरुष	५७	५६	५५	५५	५४	५५	५५	६०	६४	६५	६८
	महिला	५७	५३	५१	५१	५४	५९	५९	७१	७६	८०	८२
५०-५४	जम्मा	१२७	१३३	१३४	१३०	१२३	११८	११८	१०८	१०८	१११	११९
	पुरुष	६४	६७	६७	६४	६२	६१	६१	५७	५७	५७	६०

उमेर वर्ष	लिङ्ग	साल (इ.सं) अनुसार प्रक्षेपित जनसंख्या										
		२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०३०	२०३१
	महिला	६३	६६	६७	६६	६१	५७	५७	५१	५१	५४	५९
५५-५९	जम्मा	९५	१०१	१०७	११५	१२२	१२७	१२७	१३०	१२५	११९	११४
	पुरुष	४७	५१	५५	६०	६३	६५	६५	६६	६२	५९	५८
	महिला	४८	५०	५२	५५	५९	६२	६२	६४	६३	६०	५६
६०-६४	जम्मा	८५	८७	८८	९०	८८	९२	९२	१०१	१०९	११६	१२०
	पुरुष	४७	४८	४६	४६	४३	४५	४५	५०	५५	५९	६०
	महिला	३८	३९	४२	४४	४५	४७	४७	५१	५४	५७	६०
६५-६९	जम्मा	६२	६४	६७	७१	७४	७६	७६	७९	८०	८२	८२
	पुरुष	३०	३१	३५	३९	४१	४२	४२	४२	४०	४०	३९
	महिला	३२	३३	३२	३२	३३	३४	३४	३७	४०	४२	४३
७०-७४	जम्मा	४८	४७	४८	४९	४८	५३	५३	५९	६२	६६	६७
	पुरुष	२३	२१	२०	२०	२१	२५	२५	३०	३२	३५	३६
	महिला	२५	२६	२८	२९	२७	२८	२८	२९	३०	३१	३१
७५-७९	जम्मा	२१	२८	३३	३४	३७	३७	३७	३८	४०	४१	४१
	पुरुष	१२	१५	१७	१८	१८	१६	१६	१५	१६	१७	१८
	महिला	९	१३	१६	१६	१९	२१	२१	२३	२४	२४	२३
८०-८४	जम्मा	११	७	७	९	११	१५	१५	२२	२५	२४	२५
	पुरुष	८	५	५	६	७	८	८	११	११	१०	१०
	महिला	३	२	२	३	४	७	७	११	१४	१४	१५
८५-८९	जम्मा	७	८	८	८	७	७	७	६	४	५	७
	पुरुष	२	३	३	४	४	५	५	५	२	३	३
	महिला	५	५	५	४	३	२	२	१	२	२	४
९०+	जम्मा	०	०	०	१	२	२	२	२	०	०	०
	पुरुष	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	महिला	०	०	०	१	२	२	२	२	०	०	०
वडा नं.- ५												
जम्मा		**३४६७**	**३४९८**	**३५२५**	**३५५४**	**३५८१**	**३६०५**	**३६०५**	**३६६२**	**३६९०**	**३७१०**	**३७३७**
०-४	जम्मा	४८२	४७७	४७१	४७०	४६७	४६७	४६७	४८५	४९२	४९८	४९९
	पुरुष	२५७	२५५	२५१	२५०	२४६	२४४	२४४	२५६	२६०	२६४	२६५
	महिला	२२५	२२२	२२०	२२०	२२१	२२३	२२३	२२९	२३२	२३४	२३४
५-९	जम्मा	४५७	४४९	४४९	४४७	४५१	४५७	४५७	४४५	४४३	४३९	४३९
	पुरुष	२१६	२१९	२२५	२३१	२३७	२४६	२४६	२४०	२३८	२३४	२३२
	महिला	२४१	२३०	२२४	२१६	२१४	२११	२११	२०५	२०५	२०५	२०७
१०-१४	जम्मा	४७१	४६८	४६०	४५४	४४४	४३८	४३८	४२९	४२९	४३१	४३७
	पुरुष	२०८	२०८	२०५	२०६	२०४	२०७	२०७	२१५	२२०	२२८	२३५
	महिला	२६३	२६०	२५५	२४८	२४०	२३१	२३१	२१४	२०९	२०३	२०२
१५-१९	जम्मा	४०४	४१८	४३०	४३७	४३८	४३५	४३५	४२७	४१९	४०८	४०१
	पुरुष	१७१	१७७	१८२	१८४	१८६	१८६	१८६	१८४	१८३	१८२	१८३
	महिला	२३३	२४१	२४८	२५३	२५२	२४९	२४९	२४३	२३६	२२६	२१८

उमेर वर्ष	लिङ्ग	साल (इ.सं) अनुसार प्रक्षेपित जनसंख्या										
		२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०३०	२०३१
२०-२४	जम्मा	३१९	३१६	३१९	३२४	३३३	३४३	३४३	३६२	३६७	३६६	३६३
	पुरुष	१३४	१३०	१२८	१२७	१२९	१३१	१३१	१३७	१४०	१४०	१४०
	महिला	१८५	१८६	१९१	१९७	२०४	२१२	२१२	२२५	२२७	२२६	२२३
२५-२९	जम्मा	२३९	२४८	२५६	२६१	२६३	२६२	२६२	२६२	२६४	२७२	२८०
	पुरुष	१०५	१०४	१००	१००	९९	९५	९५	९१	९०	९२	९३
	महिला	१३४	१४४	१५६	१६१	१६४	१६७	१६७	१७१	१७४	१८०	१८७
३०-३४	जम्मा	१५५	१६१	१७१	१८०	१९१	१९९	१९९	२१६	२१९	२२०	२२१
	पुरुष	७०	७२	७७	७८	७८	७६	७६	७४	७२	७०	६९
	महिला	८५	८९	९४	१०२	११३	१२३	१२३	१४२	१४७	१५०	१५२
३५-३९	जम्मा	१५८	१५०	१४१	१३६	१३५	१३५	१३५	१४७	१५७	१६६	१७६
	पुरुष	६६	६१	५६	५३	५३	५३	५३	५८	६०	६०	५९
	महिला	९२	८९	८५	८३	८२	८२	८२	८९	९७	१०६	११७
४०-४४	जम्मा	१४२	१४८	१५०	१५३	१५१	१४६	१४६	१३१	१२५	१२२	१२५
	पुरुष	६१	६४	६३	६३	६०	५६	५६	४८	४५	४४	४६
	महिला	८१	८४	८७	९०	९१	९०	९०	८३	८०	७८	७९
४५-४९	जम्मा	१३२	१३१	१३१	१३१	१३२	१३५	१३५	१४७	१५१	१४८	१४५
	पुरुष	५५	५४	५५	५५	५६	५७	५७	६१	६२	५९	५७
	महिला	७७	७७	७६	७६	७६	७८	७८	८६	८९	८९	८८
५०-५४	जम्मा	१२३	१३०	१३४	१३५	१३५	१३४	१३४	१३१	१३३	१३५	१४०
	पुरुष	५७	६१	६२	६१	५९	५७	५७	५५	५७	५९	६२
	महिला	६६	६९	७२	७४	७६	७७	७७	७६	७६	७६	७८
५५-५९	जम्मा	१०५	१०६	१०८	११३	११९	१२५	१२५	१३१	१३२	१३४	१३०
	पुरुष	५१	५१	५१	५३	५६	५९	५९	५९	५९	५८	५५
	महिला	५४	५५	५७	६०	६३	६६	६६	७२	७३	७६	७५
६०-६४	जम्मा	९५	१०१	१०३	१०४	१०३	१००	१००	१०३	१०५	१११	११७
	पुरुष	४६	४९	५०	५१	५०	४७	४७	४७	४८	५१	५४
	महिला	४९	५२	५३	५३	५३	५३	५३	५६	५७	६०	६३
६५-६९	जम्मा	७०	७०	७२	७७	८१	८६	८६	९४	९४	९३	९१
	पुरुष	३२	३३	३४	३६	३८	४१	४१	४५	४५	४४	४२
	महिला	३८	३७	३८	४१	४३	४५	४५	४९	४९	४९	४९
७०-७४	जम्मा	६४	६९	६७	६५	६३	६२	६२	६१	६६	७२	७५
	पुरुष	३२	३३	३०	२७	२७	२७	२७	२८	३०	३२	३४
	महिला	३२	३६	३७	३८	३६	३५	३५	३३	३६	४०	४१
७५-७९	जम्मा	३३	३५	३९	४२	४७	५१	५१	५५	५४	५२	४९
	पुरुष	२१	२१	२३	२४	२५	२५	२५	२३	२२	२१	२०
	महिला	१२	१४	१६	१८	२२	२६	२६	३२	३२	३१	२९
८०-८४	जम्मा	१५	१७	२०	२०	२२	२२	२२	२६	२९	३२	३६
	पुरुष	११	१२	१४	१३	१४	१३	१३	१४	१५	१६	१६
	महिला	४	५	६	७	८	९	९	१२	१४	१६	२०

उमेर वर्ष	लिङ्ग	साल (इ.सं) अनुसार प्रक्षेपित जनसंख्या										
		२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०३०	२०३१
८५-८९	जम्मा	३	४	४	५	६	८	८	१०	१०	१०	१२
	पुरुष	३	४	४	४	५	६	६	७	७	६	६
	महिला	०	०	०	१	१	२	२	३	३	४	६
९०+	जम्मा	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१	१
	पुरुष	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१	१
	महिला	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
वडा नं.- ६												
जम्मा		**३६१८**	**३६३२**	**३६५९**	**३६८२**	**३६९४**	**३७२४**	**३७२४**	**३७५३**	**३७५९**	**३७८२**	**३७९८**
०-४	जम्मा	४१९	४२८	४४०	४५१	४६८	४८७	४८७	४८५	४८२	४७८	४७०
	पुरुष	२१८	२२६	२३४	२४०	२४८	२५४	२५४	२५६	२५४	२५३	२५०
	महिला	२०१	२०२	२०६	२११	२२०	२३३	२३३	२२९	२२८	२२५	२२०
५-९	जम्मा	३९५	३९५	४०१	४०२	४०२	३९६	३९६	४१४	४२७	४४२	४५९
	पुरुष	१८७	१८७	१९२	१९७	२०२	२०८	२०८	२२२	२३०	२३७	२४२
	महिला	२०८	२०८	२०९	२०५	२००	१८८	१८८	१९२	१९७	२०५	२१७
१०-१४	जम्मा	४३०	४१८	४०४	३९१	३८२	३७८	३७८	३८२	३८७	३८४	३७९
	पुरुष	२११	२०३	१९४	१८७	१८१	१७९	१७९	१८३	१८९	१९३	१९८
	महिला	२१९	२१५	२१०	२०४	२०१	१९९	१९९	१९९	१९८	१९१	१८१
१५-१९	जम्मा	४३९	४२१	४१२	४०८	४०४	३९६	३९६	३७३	३५८	३५२	३४७
	पुरुष	२२७	२१५	२०८	२०२	१९६	१८८	१८८	१७३	१६५	१६१	१५९
	महिला	२१२	२०६	२०४	२०६	२०८	२०८	२०८	२००	१९३	१९१	१८८
२०-२४	जम्मा	४४६	४४५	४३१	४१२	३८६	३६६	३६६	३४३	३३९	३३४	३२९
	पुरुष	२२२	२१४	२०३	१९३	१८१	१७२	१७२	१५८	१५३	१४७	१४३
	महिला	२२४	२३१	२२८	२१९	२०५	१९४	१९४	१८५	१८६	१८७	१८६
२५-२९	जम्मा	२८८	३०४	३२१	३३८	३५१	३६१	३६१	३५०	३३१	३१२	२९४
	पुरुष	१५७	१६१	१६३	१६४	१६२	१५९	१५९	१४४	१३६	१३०	१२३
	महिला	१३१	१४३	१५८	१७४	१८९	२०२	२०२	२०६	१९५	१८२	१७१
३०-३४	जम्मा	२००	२०३	२०५	२१५	२२४	२३७	२३७	२६२	२७७	२९१	२९८
	पुरुष	१०८	११०	११०	११३	११३	११६	११६	११८	११८	११८	११४
	महिला	९२	९३	९५	१०२	१११	१२१	१२१	१४४	१५९	१७३	१८४
३५-३९	जम्मा	१८३	१७६	१७४	१७२	१७०	१७२	१७२	१७९	१८३	१९२	२०५
	पुरुष	८३	७९	७९	८१	८२	८५	८५	८७	८६	८७	९०
	महिला	१००	९७	९५	९१	८८	८७	८७	९२	९७	१०५	११५
४०-४४	जम्मा	१५१	१६०	१६४	१६७	१६९	१६८	१६८	१६१	१५७	१५५	१५४
	पुरुष	७५	७८	७७	७६	७३	७०	७०	६८	६७	६९	७१
	महिला	७६	८२	८७	९१	९६	९८	९८	९३	९०	८६	८३
४५-४९	जम्मा	१३९	१३२	१२९	१३०	१३५	१४३	१४३	१६०	१६४	१६७	१६६
	पुरुष	६६	६३	६२	६३	६६	७०	७०	७६	७४	७३	७१
	महिला	७३	६९	६७	६७	६९	७३	७३	८४	९०	९४	९५
५०-५४	जम्मा	१५३	१५९	१६२	१५८	१४९	१४०	१४०	१३०	१३१	१३८	१४९

उमेर वर्ष	लिङ्ग	साल (इ.सं) अनुसार प्रक्षेपित जनसंख्या										
		२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०३०	२०३१
	पुरुष	७६	७८	७९	७६	७२	६७	६७	६५	६६	७०	७६
	महिला	७७	८१	८३	८२	७७	७३	७३	६५	६५	६८	७३
५५-५९	जम्मा	११८	१२१	१२८	१३५	१४४	१५४	१५४	१५६	१५३	१४५	१३५
	पुरुष	५७	६०	६४	६८	७३	७८	७८	७६	७४	७०	६६
	महिला	६१	६१	६४	६७	७१	७६	७६	८०	७९	७५	६९
६०-६४	जम्मा	१०५	१०९	१११	११२	१०९	१११	१११	१२१	१२६	१३६	१४३
	पुरुष	५५	५७	५७	५६	५३	५४	५४	५९	६३	६८	७०
	महिला	५०	५२	५४	५६	५६	५७	५७	६२	६३	६८	७३
६५-६९	जम्मा	६४	७१	७९	८५	९२	९९	९९	१०२	१०१	१००	१०२
	पुरुष	३५	३९	४३	४५	४७	५०	५०	५०	४८	४८	४८
	महिला	२९	३२	३६	४०	४५	४९	४९	५२	५३	५२	५४
७०-७४	जम्मा	४४	४६	४७	५१	५२	५८	५८	६८	७३	८०	८६
	पुरुष	२२	२३	२४	२७	२७	३०	३०	३७	३८	४०	४२
	महिला	२२	२३	२३	२४	२५	२८	२८	३१	३५	४०	४४
७५-७९	जम्मा	३०	३०	३४	३५	३६	३६	३६	३९	३९	४३	४७
	पुरुष	१५	१४	१६	१६	१७	१७	१७	१९	१९	२१	२४
	महिला	१५	१६	१८	१९	१९	१९	१९	२०	२०	२२	२३
८०-८४	जम्मा	७	८	११	१५	१८	२०	२०	२४	२४	२४	२४
	पुरुष	५	६	७	८	९	९	९	११	११	११	११
	महिला	२	२	४	७	९	११	११	१३	१३	१३	१३
८५-८९	जम्मा	७	५	५	३	१	२	२	४	७	९	११
	पुरुष	५	५	५	३	१	१	१	२	३	४	४
	महिला	२	०	०	०	०	१	१	२	४	५	७
९०+	जम्मा	०	१	१	२	२	०	०	०	०	०	०
	पुरुष	०	१	१	२	२	०	०	०	०	०	०
	महिला	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
वडा नं.- ७												
जम्मा		**३१२४**	**३१४१**	**३१६४**	**३१७८**	**३१९४**	**३२२३**	**३२२३**	**३२६०**	**३२७६**	**३२८९**	**३३०१**
०-४	जम्मा	३४०	३५०	३६३	३८०	४००	४२४	४२४	४३३	४३१	४२९	४२१
	पुरुष	१९४	१९७	२०१	२०६	२१३	२२१	२२१	२२९	२२७	२२८	२२४
	महिला	१४६	१५३	१६२	१७४	१८७	२०३	२०३	२०४	२०४	२०१	१९७
५-९	जम्मा	३२९	३२८	३२९	३२७	३२६	३२१	३२१	३४४	३५९	३७६	३९९
	पुरुष	१८४	१८२	१८३	१८२	१८३	१८४	१८४	१९३	१९७	२०३	२१०
	महिला	१४५	१४६	१४६	१४५	१४३	१३७	१३७	१५१	१६२	१७३	१८९
१०-१४	जम्मा	३९६	३७४	३५३	३३७	३२१	३१६	३१६	३१३	३१४	३१४	३०८
	पुरुष	१९९	१९२	१८६	१८३	१७८	१७६	१७६	१७४	१७५	१७७	१७६
	महिला	१९७	१८२	१६७	१५४	१४३	१४०	१४०	१३९	१३९	१३७	१३२
१५-१९	जम्मा	४१४	४११	४०५	३९५	३८१	३६१	३६१	३२४	३०७	२९५	२९१
	पुरुष	२०७	२०२	१९६	१८९	१८२	१७५	१७५	१६६	१६२	१५८	१५७

उमेर वर्ष	लिङ्ग	साल (इ.सं) अनुसार प्रक्षेपित जनसंख्या										
		२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०३०	२०३१
	महिला	२०७	२०९	२०९	२०६	१९९	१८६	१८६	१५८	१४५	१३७	१३४
२०-२४	जम्मा	३५९	३६१	३६०	३५५	३५०	३४६	३४६	३३९	३३०	३१७	३००
	पुरुष	१७९	१७६	१६९	१६५	१६१	१५७	१५७	१४९	१४४	१३८	१३३
	महिला	१८०	१८५	१९१	१९०	१८९	१८९	१८९	१९०	१८६	१७९	१६७
२५-२९	जम्मा	२२६	२३७	२५५	२६९	२८०	२८९	२८९	२९१	२८७	२८३	२७८
	पुरुष	१२०	१२३	१२७	१२७	१२८	१२८	१२८	१२०	११७	११५	१११
	महिला	१०६	११४	१२८	१४२	१५२	१६१	१६१	१७१	१७०	१६८	१६७
३०-३४	जम्मा	१५१	१५५	१६०	१६६	१७३	१८५	१८५	२०७	२२२	२३२	२४०
	पुरुष	७७	७९	८०	८२	८४	८८	८८	९१	९३	९४	९३
	महिला	७४	७६	८०	८४	८९	९७	९७	११६	१२९	१३८	१४७
३५-३९	जम्मा	१६४	१५०	१४२	१३४	१३२	१३१	१३१	१३८	१४४	१५१	१५९
	पुरुष	७३	६६	६५	६१	६१	६०	६०	६२	६४	६५	६६
	महिला	९१	८४	७७	७३	७१	७१	७१	७६	८०	८६	९३
४०-४४	जम्मा	१७०	१७४	१७५	१६९	१६१	१५३	१५३	१३१	१२५	११९	१२०
	पुरुष	७५	७५	७३	६८	६५	६३	६३	५५	५३	५१	५१
	महिला	९५	९९	१०२	१०१	९६	९०	९०	७६	७२	६८	६९
४५-४९	जम्मा	१३८	१४२	१४५	१४९	१५५	१६१	१६१	१७०	१६५	१६०	१४८
	पुरुष	६८	६९	७०	७०	७०	७०	७०	७१	६७	६६	६१
	महिला	७०	७३	७५	७९	८५	९१	९१	९९	९८	९४	८७
५०-५४	जम्मा	११४	१२१	१२६	१३४	१३७	१४०	१४०	१४४	१४९	१५८	१६६
	पुरुष	५५	६०	६३	६८	६९	७०	७०	७०	७१	७४	७६
	महिला	५९	६१	६३	६६	६८	७०	७०	७४	७८	८४	९०
५५-५९	जम्मा	९०	९४	९८	१०१	१०७	११२	११२	१२४	१३०	१३३	१३६
	पुरुष	४३	४५	४७	४९	५३	५६	५६	६२	६५	६७	६८
	महिला	४७	४९	५१	५२	५४	५६	५६	६२	६५	६६	६८
६०-६४	जम्मा	७६	७९	८०	८३	८४	८७	८७	९३	९७	१००	१०७
	पुरुष	३५	३६	३६	३८	३९	४१	४१	४४	४७	४९	५३
	महिला	४१	४३	४४	४५	४५	४६	४६	४९	५०	५१	५४
६५-६९	जम्मा	६६	६७	६६	६६	६६	७०	७०	७४	७६	७६	७८
	पुरुष	३५	३५	३४	३२	३०	३१	३१	३२	३४	३४	३६
	महिला	३१	३२	३२	३४	३६	३९	३९	४२	४२	४२	४२
७०-७४	जम्मा	५५	५७	५८	५९	५९	५८	५८	५७	५७	५९	६१
	पुरुष	२७	२९	२९	२९	३०	३०	३०	२८	२६	२५	२६
	महिला	२८	२८	२९	३०	२९	२८	२८	२९	३१	३४	३५
७५-७९	जम्मा	३०	३३	३८	४०	४२	४५	४५	४७	४८	४८	४६
	पुरुष	१३	१४	१६	१७	१९	२१	२१	२३	२३	२३	२२
	महिला	१७	१९	२२	२३	२३	२४	२४	२४	२५	२५	२४
८०-८४	जम्मा	६	८	१०	१३	१८	२१	२१	२६	२८	३०	३१
	पुरुष	५	६	६	६	७	७	७	१०	११	१३	१४

उमेर वर्ष	लिङ्ग	साल (इ.सं) अनुसार प्रक्षेपित जनसंख्या										
		२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०३०	२०३१
	महिला	१	२	४	७	११	१४	१४	१६	१७	१७	१७
८५-८९	जम्मा	०	०	१	१	२	३	३	५	७	९	१२
	पुरुष	०	०	१	१	२	२	२	३	३	३	३
	महिला	०	०	०	०	०	१	१	२	४	६	९
९०+	जम्मा	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	पुरुष	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	महिला	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
वडा नं.- ८												
जम्मा		**२९११**	**२९४६**	**२९५७**	**२९७४**	**३००१**	**३०१६**	**३०१६**	**३०५४**	**३०६७**	**३०९६**	**३११३**
०-४	जम्मा	४१९	४१५	४१२	४०८	४०१	३८६	३८६	३९७	३९८	४०१	४००
	पुरुष	२१५	२१२	२०६	२०४	२०३	२०१	२०१	२०९	२१०	२१३	२१२
	महिला	२०४	२०३	२०६	२०४	१९८	१८५	१८५	१८८	१८८	१८८	१८८
५-९	जम्मा	३८१	३७८	३७७	३७६	३८२	३९६	३९६	३८८	३८३	३७७	३६३
	पुरुष	२०३	२०६	२०८	२०९	२०८	२०६	२०६	१९६	१९४	१९३	१९१
	महिला	१७८	१७२	१६९	१६७	१७४	१९०	१९०	१९२	१८९	१८४	१७२
१०-१४	जम्मा	४०१	३९३	३८३	३७४	३७०	३६५	३६५	३५८	३६०	३६६	३८०
	पुरुष	१९२	१८९	१८८	१८७	१९१	१९४	१९४	१९९	२००	१९९	१९८
	महिला	२०९	२०४	१९५	१८७	१७९	१७१	१७१	१५९	१६०	१६७	१८२
१५-१९	जम्मा	३३८	३५५	३६८	३७५	३७६	३६८	३६८	३५१	३४३	३४०	३३४
	पुरुष	१६४	१७३	१७७	१७७	१७५	१७०	१७०	१६६	१६६	१७०	१७३
	महिला	१७४	१८२	१९१	१९८	२०१	१९८	१९८	१८५	१७७	१७०	१६१
२०-२४	जम्मा	२८३	२७८	२७०	२७१	२७६	२८५	२८५	३०७	३१४	३१३	३०७
	पुरुष	११८	११४	११०	११५	१२०	१२६	१२६	१३४	१३५	१३३	१३०
	महिला	१६५	१६४	१६०	१५६	१५६	१५९	१५९	१७३	१७९	१८०	१७७
२५-२९	जम्मा	२११	२२५	२३३	२३७	२३८	२३५	२३५	२२३	२२०	२२१	२२९
	पुरुष	९८	१००	९८	९४	९०	८५	८५	८०	८१	८४	८८
	महिला	११३	१२५	१३५	१४३	१४८	१५०	१५०	१४३	१३९	१३७	१४१
३०-३४	जम्मा	१३६	१३८	१४२	१५२	१६५	१७६	१७६	१९५	२००	१९९	१९६
	पुरुष	५८	६०	६१	६४	६९	७१	७१	७२	६९	६५	६०
	महिला	७८	७८	८१	८८	९६	१०५	१०५	१२३	१३१	१३४	१३६
३५-३९	जम्मा	१४५	१४३	१३५	१३०	१२४	१२०	१२०	१२६	१३३	१४५	१५५
	पुरुष	६४	६१	५५	५२	४८	४६	४६	४८	५०	५४	५५
	महिला	८१	८२	८०	७८	७६	७४	७४	७८	८३	९१	१००
४०-४४	जम्मा	१२०	१२५	१३०	१३२	१३३	१३२	१३२	१२३	११८	११३	१११
	पुरुष	५८	५९	५९	५९	५७	५५	५५	४७	४३	४१	४०
	महिला	६२	६६	७१	७३	७६	७७	७७	७६	७५	७२	७१
४५-४९	जम्मा	९८	१०१	१०५	११०	११३	११६	११६	१२६	१२९	१३२	१३२
	पुरुष	४३	४६	५०	५४	५५	५५	५५	५७	५७	५७	५५
	महिला	५५	५५	५५	५६	५८	६१	६१	६९	७२	७५	७७

उमेर वर्ष	लिङ्ग	साल (इ.सं) अनुसार प्रक्षेपित जनसंख्या										
		२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०३०	२०३१
५०-५४	जम्मा	९०	९२	९३	९४	९७	१००	१००	१०६	११०	११५	१२०
	पुरुष	३९	४०	४०	४०	४२	४५	४५	५१	५४	५७	५९
	महिला	५१	५२	५३	५४	५५	५५	५५	५५	५६	५८	६१
५५-५९	जम्मा	७९	८३	८४	८३	८६	८८	८८	९२	९२	९५	९८
	पुरुष	३८	४०	४०	३८	३९	३९	३९	४०	३८	४०	४३
	महिला	४१	४३	४४	४५	४७	४९	४९	५२	५४	५५	५५
६०-६४	जम्मा	६१	६६	७०	७४	७४	७६	७६	७७	८०	८१	८५
	पुरुष	३३	३५	३७	३९	३७	३७	३७	३५	३६	३६	३७
	महिला	२८	३१	३३	३५	३७	३९	३९	४२	४४	४५	४८
६५-६९	जम्मा	६५	६१	५६	५३	५४	५६	५६	६२	६६	७०	७१
	पुरुष	२८	२८	२७	२६	२८	२९	२९	३२	३४	३५	३४
	महिला	३७	३३	२९	२७	२६	२७	२७	३०	३२	३५	३७
७०-७४	जम्मा	४९	५५	५६	५७	५७	५७	५७	५१	४६	४५	४७
	पुरुष	१९	२१	२१	२२	२२	२३	२३	२४	२२	२३	२४
	महिला	३०	३४	३५	३५	३५	३४	३४	२७	२४	२२	२३
७५-७९	जम्मा	२४	२६	२९	३१	३६	४०	४०	४५	४६	४७	४७
	पुरुष	१०	१०	११	१२	१४	१४	१४	१६	१७	१७	१८
	महिला	१४	१६	१८	१९	२२	२६	२६	२९	२९	३०	२९
८०-८४	जम्मा	१०	११	१३	१५	१६	१६	१६	२१	२१	२६	२८
	पुरुष	३	४	५	६	६	६	६	७	७	९	९
	महिला	७	७	८	९	१०	१०	१०	१४	१४	१७	१९
८५-८९	जम्मा	१	१	१	२	३	४	४	६	८	९	९
	पुरुष	०	०	०	०	१	१	१	२	३	३	३
	महिला	१	१	१	२	२	३	३	४	५	६	६
९०+	जम्मा	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१
	पुरुष	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	महिला	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१
वडा नं.- ९												
जम्मा		१८७०	१८८४	१८९३	१९२०	१९२५	१९३८	१९३८	१९६८	१९७५	१९७७	१९९२
०-४	जम्मा	१९९	२०१	२०६	२१७	२२९	२४०	२४०	२४९	२५०	२५१	२५२
	पुरुष	९५	९७	१०१	१०८	११७	१२५	१२५	१३१	१३२	१३३	१३४
	महिला	१०४	१०४	१०५	१०९	११२	११५	११५	११८	११८	११८	११८
५-९	जम्मा	२२२	२१७	२११	२०७	१९७	१८८	१८८	१९७	२०३	२१२	२२७
	पुरुष	१०६	१०५	१०३	१०२	९७	९१	९१	९७	१०२	१०९	१२०
	महिला	११६	११२	१०८	१०५	१००	९७	९७	१००	१०१	१०३	१०७
१०-१४	जम्मा	२४८	२४३	२३३	२२६	२१७	२१३	२१३	२०२	१९६	१८९	१७९
	पुरुष	१२३	१२०	११५	११०	१०३	१०२	१०२	९८	९६	९३	८६
	महिला	१२५	१२३	११८	११६	११४	१११	१११	१०४	१००	९६	९३
१५-१९	जम्मा	२२७	२३२	२३५	२३६	२३२	२२९	२२९	२१३	२०७	२००	१९५

उमेर वर्ष	लिङ्ग	साल (इ.सं) अनुसार प्रक्षेपित जनसंख्या										
		२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०३०	२०३१
	पुरुष	१०३	१०६	१०९	१११	११०	११०	११०	१०२	९७	९२	९१
	महिला	१२४	१२६	१२६	१२५	१२२	११९	११९	१११	११०	१०८	१०४
२०-२४	जम्मा	१७०	१७६	१७९	१८६	१८७	१९३	१९३	१९७	१९६	१९३	१९१
	पुरुष	८०	७९	७७	७७	७७	७९	७९	८३	८३	८४	८४
	महिला	९०	९७	१०२	१०९	११०	११४	११४	११४	११३	१०९	१०७
२५-२९	जम्मा	१००	१०७	११२	१२१	१३४	१३८	१३८	१४७	१४९	१५४	१५५
	पुरुष	४०	४६	५०	५३	५८	५७	५७	५४	५४	५५	५५
	महिला	६०	६१	६२	६८	७६	८१	८१	९३	९५	९९	१००
३०-३४	जम्मा	८८	८५	८३	८३	८१	८४	८४	९५	१०१	१०९	११५
	पुरुष	३१	२७	२५	२६	२५	२८	२८	३७	४०	४१	४१
	महिला	५७	५८	५८	५७	५६	५६	५६	५८	६१	६८	७४
३५-३९	जम्मा	१०३	९७	९१	८८	८३	७९	७९	७५	७४	७२	७३
	पुरुष	४१	३७	३३	३१	२७	२४	२४	२०	२०	२०	२१
	महिला	६२	६०	५८	५७	५६	५५	५५	५५	५४	५२	५२
४०-४४	जम्मा	९७	१००	१०३	१०३	१००	९५	९५	८४	८१	७६	७३
	पुरुष	४२	४३	४२	४०	३७	३४	३४	२८	२६	२३	२०
	महिला	५५	५७	६१	६३	६३	६१	६१	५६	५५	५३	५३
४५-४९	जम्मा	९९	९५	९२	९१	९१	९३	९३	१००	१००	९८	९६
	पुरुष	४६	४४	४३	४२	४१	४०	४०	४१	३९	३६	३६
	महिला	५३	५१	४९	४९	५०	५३	५३	५९	६१	६२	६०
५०-५४	जम्मा	८९	९८	१०४	१०८	१०६	१००	१००	९२	९१	९२	९६
	पुरुष	४२	४६	४८	५१	५०	४७	४७	४३	४२	४२	४३
	महिला	४७	५२	५६	५७	५६	५३	५३	४९	४९	५०	५३
५५-५९	जम्मा	६८	६६	६५	६९	७७	८७	८७	१०३	१०४	१०२	९८
	पुरुष	३२	३१	३१	३३	३७	४२	४२	४८	४८	४७	४६
	महिला	३६	३५	३४	३६	४०	४५	४५	५५	५६	५५	५२
६०-६४	जम्मा	५७	६३	६७	६९	६५	६४	६४	६१	६४	७२	८३
	पुरुष	२७	२९	३१	३२	३०	३०	३०	२९	३०	३३	३८
	महिला	३०	३४	३६	३७	३५	३४	३४	३२	३४	३९	४५
६५-६९	जम्मा	४०	३७	४०	४४	४८	५४	५४	६२	६३	६०	५८
	पुरुष	२१	२०	२२	२३	२३	२५	२५	२८	२८	२७	२६
	महिला	१९	१७	१८	२१	२५	२९	२९	३४	३५	३३	३२
७०-७४	जम्मा	४०	४४	४३	३९	३७	३५	३५	३६	३८	४२	४६
	पुरुष	१५	१६	१६	१५	१६	१७	१७	१८	१८	२०	२१
	महिला	२५	२८	२७	२४	२१	१८	१८	१८	२०	२२	२५
७५-७९	जम्मा	१६	१६	२०	२३	२९	३२	३२	३६	३५	२९	२७
	पुरुष	७	६	७	७	९	११	११	१३	१३	१२	१२
	महिला	९	१०	१३	१६	२०	२१	२१	२३	२२	१७	१५
८०-८४	जम्मा	७	७	९	९	११	१२	१२	१४	१८	२२	२३

उमेर वर्ष	लिङ्ग	साल (इ.सं) अनुसार प्रक्षेपित जनसंख्या										
		२०२१	२०२२	२०२३	२०२४	२०२५	२०२६	२०२७	२०२८	२०२९	२०३०	२०३१
	पुरुष	४	४	५	५	५	५	५	५	६	७	७
	महिला	३	३	४	४	६	७	७	९	१२	१५	१६
८५-८९	जम्मा	०	०	०	१	१	२	२	५	५	४	५
	पुरुष	०	०	०	१	१	२	२	३	३	१	१
	महिला	०	०	०	०	०	०	०	२	२	३	४
९०+	जम्मा	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	पुरुष	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	महिला	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

अनुसूची ४.: आधिकारिक तथ्याङ्कका आधारभूत सिदान्तहरु

सन् १९८० को दशकको अन्त्यमा मध्य यूरोपका देशहरूमा वैज्ञानिक र भरपर्दो तथ्याङ्क उत्पादन गर्न आधिकारिक तथ्याङ्कलाई डोहोऱ्याउने सिद्धान्तको महशुस भयो । सन् १९९१ मा युरोपेली तथ्याङ्कविदहरुको सम्मेलनले आधिकारिक तथ्याङ्कका आधारभूत सिद्धान्तहरू विकसित गऱ्यो जसलाई सन् १९९२ मा युरोपेली आर्थिक आयोग (Economic Commission of Europe) को मन्त्रिस्तरबाट अङ्गीकार गरियो । सन् १९९४ मा संयुक्त राष्ट्र सङ्घीय तथ्याङ्क आयोगले यी सिद्धान्तहरू अनुमोदन गऱ्यो । सन् २०१३ मा यी सिद्धान्तहरू प्रतिपादन भए देखिका घटनाक्रमलाई समेटी तथ्याङ्क आयोगले आफ्नो ४२ औं सत्रमा आधिकारिक तथ्याङ्कका आधारभूत सिद्धान्तहरूको संशोधित प्रस्तावना स्वीकृत गऱ्यो । सोही बैठकको सिफारिसमा आर्थिक तथा सामाजिक परिषदले तथ्याङ्कका आधारभूत सिद्धान्त सम्बन्धी मस्यौदा प्रस्ताव पेश गऱ्यो । जुन संयुक्त राष्ट्र संघको महासभाले २९ जनवरी २०१४ मा अनुमोदन गऱ्यो । संयुक्त राष्ट्र सङ्घद्वारा अनुमोदित यी सिद्धान्तहरुलाई आधिकारिक तथ्याङ्कका आधारभूत सिद्धान्त भनिन्छ । यी सिद्धान्तहरुले आधिकारिक तथ्याङ्कका आधारभूत पक्षलाई समेटेको हुनाले कुनै पनि देशमा वैज्ञानिक र भरपर्दो तथ्याङ्क उत्पादन तथा वितरण गर्न यी सिद्धान्तहरुलाई निकै सान्दर्भिक ठानिन्छ । देशको तथ्याङ्क प्रणाली आधिकारिक तथ्याङ्कका आधारभूत सिद्धान्तद्वारा निर्देशित हुन्छ जुन तथ्याङ्क प्रणालीको आधार स्तम्भ हो । यहाँ आधिकारिक तथ्याङ्कका १० आधारभूत सिद्धान्तहरु संक्षिप्त रुपमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

सिद्धान्त १ः प्रासंगिकता, निष्पक्षता र समान पहुँच (Relevance, Impartiality and Equal Access)

लोकतान्त्रिक समाजको सूचना प्रणालीमा आधिकारिक तथ्याङ्क एक अपरिहार्य तत्व हो जसले सरकार, अर्थतन्त्र र आम नागरिकहरुलाई आर्थिक, सामाजिक, जनसांख्यिक र वातावरणीय अवस्थाको बारेमा सूचना उपलब्ध गराउँछ । लोकतान्त्रिक समाजमा सरकारी तथ्याङ्क-निकायहरुले नागरिकको सूचनाको हकको सम्मान गर्दै आधिकारिक तथ्याङ्क निकायहरुले व्यावसायिक उपयोगिता भएका तथ्याङ्क संकलन गरी निष्पक्ष रुपमा नागरिकहरुलाई उपलब्ध गराउनु पर्दछ ।

सिद्धान्त २ः ब्यावसायिक मापदण्ड वैज्ञानिक सिद्धान्तहरु र ब्यावसायिक नैतिकता (Professional Standard, Scientific and Professional Ethics):

आधिकारिक तथ्याङ्कहरूमा विश्वसनीयता कायम राख्नका लागि तथ्याङ्क सङ्कलन, प्रशोधन, भण्डारण र प्रस्तुतीकरणका प्रक्रिया निर्धारण गर्दा आधिकारिक तथ्यांकीय निकायहरूले वैज्ञानिक सिद्धान्त, व्यावसायिक आचार र व्यावसायिक सोचबाट निर्णय लिनुपर्दछ ।

सिद्धान्त ३: जवाफदेहिता र पारदर्शिता (Accountability and Transparency):

तथ्याङ्कको सही अर्थ लगाउने काम सहज तुल्याउन तथ्याङ्कका स्रोत, विधि र प्रकियाको विवरण वैज्ञानिक मापदण्डअनुसार प्रस्तुत गर्नुपर्दछ ।

सिद्धान्त ४: दुरुपयोगको रोकथाम (Prevention of misuse)

तथ्याङ्कको गलत ब्याख्या र दुरुपयोग भएमा त्यसको खण्डन गर्न सक्ने अधिकार तथ्याङ्कीय निकायहरूलाई छ ।

सिद्धान्त ५: आधिकारिक तथ्याङ्कको स्रोत (Sources of official Statistics):

तथ्याङ्कीय प्रयोजनका लागि सर्वेक्षण, प्रशासनिक अभिलेख लगायत सबै प्रकारका तथ्याङ्कका स्रोतहरूबाट विवरणहरू लिन सकिन्छ । तथ्याङ्कीय निकायहरूले स्रोत चयन गर्दा गुणस्तर, समय, लागत र उत्तरदाताको बोझलाई विचार गरी उपयुक्त स्रोत चयन गर्नुपर्दछ ।

सिद्धान्त ६: गोपनियता (Confidentiality)

तथ्याङ्क निकायहरूले संकलन गरेका व्यक्तिगत विवरणहरु प्राकृतिक वा कानूनी व्यक्ति जो जसको भएपनि गोप्य राखु पर्दछ।

सिद्धान्त ७: कानून (legislation)

तथ्याङ्क प्रणाली सञ्चालन गर्ने ऐन, नियम र आदेश सबै सार्वजनिक गर्नुपर्दछ ।

सिद्धान्त ८: राष्ट्रिय समन्वय (National Co-ordination)

तथ्याङ्क प्रणालीमा सामञ्जस्यता र दक्षता हासिल गर्नका लागि देशभित्रका सबै तथ्याङ्क निकायहरूबीचको समन्वय आवश्यक हुन्छ ।

सिद्धान्त ९: अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डको उपयोग (Use of International Standards)

अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डको उपयोग प्रत्येक देशका तथ्याङ्क निकायहरूले अन्तर्राष्ट्रिय अवधारणा, परिभाषा, वर्गीकरण र विधि प्रयोग गरेमा सबै सरकारी तहका तथ्याङ्क प्रणालीमा सामाञ्जस्यता र दक्षता अभिवृद्धि हुन्छ ।

सिद्धान्त १०: अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग (International Cooperation)

तथ्याङ्कमा द्विपक्षीय र बहुपक्षीय सहयोगले सबै देशहरूमा आधिकारिक तथ्याङ्क प्रणालीको सुधार गर्न सघाउ पुऱ्याउँदछ । तथ्याङ्कको गुणस्तर कायम राख्न तथा राष्ट्रिय एवं अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा तथ्याङ्कहरू तुलनायोग्य बनाउन आधिकारिक तथ्याङ्कका यी आधारभूत सिद्धान्तहरूको अनुसरण गर्नु आवश्यक छ ।

नेपालको तथ्याङ्क प्रणालीमा पनि यी सिद्धान्तहरूको अनुसरण गरी आधिकारिक तथ्याङ्कको संकलन, विश्लेषण, भण्डारण र वितरण गर्ने प्रयत्न गरिएको पाइन्छ ।

अनुसूची ५.: जनगणनमामा प्रयोग गरिएका पदावली तथा परिभाषा

घर: घर भन्नाले सामान्यतया चारैतिर गारो/टाटी लगाई ढोका/झ्याल भएको छानो हालेर बसोबास वा अन्य प्रयोगका लागि बनाइएको एक वा एक भन्दा बढी कोठा वा तला भएको संरचना हो । एउटै संरचना अन्तर्गत बनेको जग, गारो तथा छाना भएमा र एउटै मूलढोका र सिँढी भएमा त्यसलाई एउटा घर मान्नुपर्दछ । गणनाको

प्रयोजनका लागि यी सबै किसिमका संरचनाः झुप्रो, घर, भवन, महल, अपार्टमेन्ट बिल्डिङ लाई घर भन्ने बुझ्नुपर्दछ ।

व्यक्तिः जनगणनामा व्यक्ति भन्नाले गणनाको समयमा देशको सीमाना तथा क्षेत्रभित्र अक्सर बसोबास गर्ने सबै उमेरका स्वदेशी वा विदेशी वा परिवारमा अनुपस्थित स्वदेश वा विदेशमा बसेका मानिस सम्झनुपर्दछ ।

अक्सर वसोवासः अक्सर बसोबास भन्नाले व्यक्ति धेरैजसो वा प्रायः बस्ने ठाउँलाई बुझाउँदछ । नेपालको जनगणनामा व्यक्तिहरूको गणना अक्सर (प्रायः) बसोबास गर्ने ठाउँबाट गरिन्छ । परिवारका सदस्यहरूको रुपमा गणना गर्न उक्त व्यक्ति अक्सर त्यही परिवारमा बसोबास गरेकै हुनुपर्दछ । व्यक्तिको अक्सर बसोबास निजको आफ्नै स्थायी घर भएको ठाउँ वा अस्थायी रुपमा बसोबास गरेको ठाउँ पनि हुनसक्दछ । कुनै व्यक्ति दुई वा सोभन्दा बढी ठाउँमा बसोबास गर्ने गरेका रहेछन् भने निज सबैभन्दा बढी समय जहाँ बस्छन् त्यही ठाउँबाट गणना गरिन्छ । जनगणनामा कुनै पनि व्यक्ति नछुटून् र कुनै पनि व्यक्ति नदोहोरिऊन् भन्ने उद्देश्यले व्यक्तिहरूको गणना कहाँबाट गर्ने गराउने भन्ने कुरा व्यक्तिको अक्सर बसोबासको आधारमा गरिएको हो । परिवारबाट देशभित्र अन्यत्र अक्सर बसोबास गरेका परिवारका सदस्यको विस्तृत विवरण उनीहरू जहाँ बसेका छन् त्यहींबाट संकलन गरिएको थियो भने अक्सर बसोबास विदेशमा भएका व्यक्तिहरुको अनुपस्थित विदेश गएकाको छुट्टै महलमा विवरण टिपिएको थियो ।

परिवारः जनगणना प्रयोजनका लागि एउटै आम्दानी खर्चले घर व्यवहार चलाई एकै भान्सामा खानखाने गरी बसेका व्यक्ति वा व्यक्तिहरूको समूहलाई परिवार भनिन्छ । राष्ट्रिय जनगणनामा परिवारलाई तथ्याङ्क संकलनको एकाइको रुपमा लिइएको । परिवारमा एक व्यक्ति मात्र वा धेरै व्यक्तिहरू, नाता पर्ने वा नाता नपर्ने हुन सक्दछन् । परिवार र यसका सदस्य छुट्ट्याउन आम्दानी/खर्च र भान्साको अवधारणा प्रमुख रहेको छ । कानूनी तवरले वा अंशबण्डा भई भिन्न नभएको तर छुट्टै बसी वा अलग भान्सामा खानखाने गरी बसेका व्यक्ति वा व्यक्तिहरूको समूहलाई जनगणनाको प्रयोजनका लागि छुट्टै परिवार मानिन्छ । एउटै आम्दानी खर्चले घर व्यवहार चलाई एउटै भान्सामा खाने व्यक्तिहरू अलग अलग घरमा सुत्ने गरेको भएतापनि एउटै परिवार मानिन्छ । कुनै कारणवश बेग्लै भान्सामा (जस्तैः होटल, कार्यालयको क्यान्टीन आदि) खाने गरेको भएता पनि एकै स्थानमा बसोबास गर्दछन् भने एउटै परिवार मानिएको छ । घरायसी कामको लागि वा औषधोपचार, व्यापार, तीर्थयात्रा वा अन्य काममा केही दिनको लागि मात्र अन्यत्र गएका अक्सर यसै परिवारमा बस्ने सदस्य भए गणनाको समयमा अनुपस्थित भएता पनि यसै परिवारबाट बिस्तृत विवरण संकलन गरिएको थियो ।

परिवार मूलीः जनगणनामा परिवारमूली भन्नाले परिवारमा अक्सर बसोबास गर्ने, कम्तिमा १० वर्ष उमेर पुगेका व्यक्ति,परिवारमा परिआएका दैनिक कामकाज, खर्च र व्यवहार चलाउन व्यवस्था मिलाउने अर्थात घरको कामकाजमा चाँजोपाँजो मिलाउने मुख्य व्यक्तिलाई बुझाउँदछ । परिवारमा अक्सर बसोबास गर्ने व्यक्ति मात्र जनगणना प्रयोजनको लागि परिवारमूली हुन्छन् ।

परिवारमा अनुपस्थित (विदेश): गणना गर्न लागेको परिवारमा अक्सर बसोबास नगर्ने, परिवारबाट छुट्टीभिन्न नभएका र फर्की आउँदा सो परिवारको सदस्य हुनसक्ने विदेशमा अक्सर बसोबास गर्ने कुनै सदस्यलाई परिवारमा अनुपस्थित विदेश गएका भनेर परिभाषित गरिएको छ । यस्ता अनुपस्थित सदस्यहरू विगतमा त्यस परिवारको सदस्यका रुपमा अक्सर बसोबास गरेका हुन्छन् । विदेशमा जन्मेर वा विदेशमा विवाह गरेर परिवारमा थप भएका सदस्यहरू

गणनाको दिनसम्म पनि विदेशमै अक्सर बसोबास गरिरहेका भए त्यस्ता व्यक्तिहरुलाई परिवारमा अनुपस्थित (विदेशमा गएका) अन्तर्गत गणना गरिएको थिएन ।

अपाङ्गताः अपाङ्गता भन्नाले शरीरको एक वा एक भन्दा बढी अङ्गहरुले सामान्यरुपमा कामकाज गर्न नसकेर सरलातापूर्वक जीवन यापन गर्न अफ्ठ्यारो अवस्था हो । अपाङ्गता प्रत्यक्ष देखिने शारीरिक वा इन्द्रिय सम्बन्धी बिचलन मात्र नभई प्रत्यक्ष नदेखिने पनि हुन्छन् । जस्तैः बौद्धिक अपाङ्गता, सुस्तश्रवण, न्युन दृष्टियुक्त, अटिजम्, मनोसामाजिक ।

साक्षरता दरः कुनै एक भाषामा पढ्न, लेख्न र सामान्य हरहिसाब (जोड, घटाउ) गर्नजानेको व्यक्तिलाई पढ्न र लेख्न दुवै जानेको मानिएको छ । ५ वर्ष वा सोभन्दा माथिको व्यक्तिले कुनै पनि भाषामा पढ्न र लेख्न सक्ने व्यक्तिलाई साक्षर मानिएको छ । कुनै उमेर समूहको साक्षर जनसंख्यालाई सोही उमेर समूहो कुल जनसंख्याले भाग गरी १०० ले गुणन गरी आउने मानलाई साक्षरता दर भनिन्छ ।

आर्थिक क्रियाकलावः राष्ट्रिय जनगणना २०७८ प्रयोजनको लागि आम्दानी हुने वा नहुने सबै किसिमका वस्तुहरूको उत्पादन गर्ने क्रियाकलापहरू (आफ्नो उपभोगको लागि वा बिक्रीको लागि) र आफ्नो परिवार बाहेक अरुको लागि तलब, ज्याला वा पारिश्रमिक लिई गरिएका आम्दानी हुने सेवाका क्रियाकलापहरू आर्थिक कार्य मानिएको छ भने आफ्नो परिवारको लागि आफैंबाट गरिएका सेवाका क्रियाकलापहरू जस्तैः आफ्नो परिवारको लागि खाना बनाउने, घरधन्दा गर्ने, बालबच्चा, बृद्ध तथा अशक्तको स्याहार सुसार गर्ने आदि क्रियाकलापहरू आर्थिक काममा समावेश गरिएको छैन । यसरी आर्थिक कार्य अन्तर्गत आम्दानी हुने वा नहुने वा दुवै हुन सक्दछन् ।

आर्थिक रुपले सक्रिय जनसंख्याः दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेर समूहको जनसंख्यामध्ये गणना भएको दिन भन्दा ठिक १२ महिना अगाडि आर्थिक काम (छोटो वा लामो समय) गरेको वा आर्थिक काम नगरेको भए आर्थिक कामको खोजी गरेको व्यक्तिलाई आर्थिकरुपले सक्रिय जनसंख्या भनिन्छ।

आर्थिकरुपले निष्क्रिय जनसंख्याः कुनै पनि आर्थिक काम नगरेका र आर्थिक कामको खोजि पनि नगरेको जनसंख्यालाई आर्थिकरुपले निष्क्रिय जनसंख्या भनिन्छ । ६ महिनाभन्दा कम समय आर्थिक काम गरेका वा कुनै आर्थिक काम गरेको र आर्थिक काम खोजेका समयावधिको जोड ६ महिना वा सोभन्दा कम भएका वा ३ महिना भन्दा कम आर्थिक काम गरी आंशिकरुपमा आर्थिक काम खोजेको व्यक्तिहरुलाई अक्सर आर्थिकरुपले निष्क्रिय जनसंख्या मानिएको छ।

अक्सर आर्थिक रुपले सक्रिय जनसंख्याः १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेर समूहको आर्थिक रुपले सक्रिय जनसंख्यामध्ये गणनाको दिन भन्दा ठिक अगाडिको १२ महिनामा आर्थिक काम गरेको वा आर्थिक काम खोजेको अवधिको जोड ६ महिना वा सोभन्दा बढी भएको वा ३ देखि ५ महिना आर्थिक काम गरी आंशिकरुपमा काम खोजेको जनसंख्यालाई अक्सर आर्थिक रुपले सक्रिय जनसंख्या भनिन्छ ।

अक्सर रोजगार जनसंख्याः १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेर समूहको अक्सर आर्थिक रुपले सक्रिय जनसंख्यामध्ये गणनाको दिन भन्दा ठिक अगाडीको १२ महिनामा आर्थिक काम गरेको अवधि ६ महिना वा सोभन्दा बढी भएको जनसंख्यालाई अक्सर आर्थिक रुपले रोजगार जनसंख्या भनिन्छ ।

अक्सर बेरोजगार जनसंख्याः १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको उमेर समूहको अक्सर आर्थिक रुपले सक्रिय जनसंख्यामध्ये गणनाको दिन भन्दा ठिक अगाडीको १२ महिनामा आर्थिक काम गरेको अवधि आर्थिक काम नगरेको अवधिभन्दा कम भएका व्यक्तिहरुलाई अक्सर बेरोजगार मानिएको छ।

आर्थिक सक्रियता दरः आर्थिकरुपमा सक्रिय कूल जनसंख्यालाई सोही उमेर समूहको जम्मा जनसंख्याले भागगरी १०० ले गुणन गर्दा आउने मानलाई आर्थिक सक्रियता दर भनिन्छ ।

जनघनत्वः प्रति एकाइ (प्रति वर्ग कि मि) क्षेत्रफलमा बसोबास गर्ने जनसंख्यालाई जनघनत्व भनिन्छ । कुनै स्थानको कुल जनसंख्यालाई त्यस ठाउँको कुल क्षेत्रफलले भाग गरेर जनघनत्व निकालिन्छ ।

लैङ्गिक अनुपातः प्रतिसय जना महिलामा पुरुषको संख्यालाई लैङ्गिक अनुपात भनिन्छ । कुनै स्थान विशेषको पूरुषको संख्यालाई महिलाको संख्याले भाग गरी १०० ले गुणन गर्दा लैङ्गिक अनुपात प्राप्त हुन्छ ।

कुल आश्रित अनुपातः १५ वर्ष भन्दा मुनि (०-१४ वर्ष) र ६० वर्ष भन्दा माथिको उमेर समूहको जनसंख्याको योगफललाई १५ देखि ५९ वर्ष उमेर समूहको कुल जनसंख्याले भाग गर्दा कुल आश्रित अनुपात आउँछ । यसलाई १०० ले गुणन गरेर प्रतिशतमा ब्यक्त गरिन्छ ।

अनुसूची-६: कृषि गणनामा प्रयोग गरिएका अवधारणा तथा परिभाषा

कृषि कार्य भन्नाले निम्नलिखित कार्यहरूलाई बुझाउँदछः

- ✓ अन्न, दलहन, तेलहन, तरकारी, फलफूल, नगदेबाली र अन्य कृषि बाली उत्पादन;
- ✓ गाई/भैंसी, भेडा/बाखा, सुँगुर/बङ्गुर आदि पशुपालन;
- ✓ अर्थोपार्जन वा मासु, अण्डा उत्पादनको दृष्टिले गरिने पन्छीपालन, तथा
- ✓ कृषि वन लगाउने, माछापालन, मौरीपालन, च्याउखेती, पुष्पखेती, नर्सरीखेती, रेशमपालन जस्ता अन्य खेती सम्बन्धी कृषि कार्यहरू गरेको ।

कृषिचलन

एउटै व्यक्ति वा परिवार वा निकायले रेखदेख (व्यवस्थापन) गरेको कृषि उत्पादनको एक आर्थिक एकाइलाई कृषि चलन भनिन्छ । कृषिचलनभित्र आफ्नो हकको वा अर्काको हकको भए पनि जुनसुकै शर्तमा लिई आंशिक वा पूर्ण रूपमा कृषि उत्पादनको उद्देश्यले पालिएका पशुपन्छीहरू वा जुनसुकै आकारको भए पनि कृषिका लागि उपयोग गरिएको सम्पूर्ण जग्गा पर्दछ । सजिलो अर्थमा भन्नुपर्दा एक व्यक्तिको जिम्मा र रेखदेखमा रहेको सम्पूर्ण कृषिकार्यलाई कृषिचलन मानिएको छ ।

कृषि चलनको न्युनतम सिमा राष्ट्रिय कृषिगणना २०७८ मा जग्गाको क्षेत्रफल वा पशुपन्छीको सङ्ख्या निम्नानुसार भएमा मात्र कृषि चलन मानिएको छः

- ✓ हिमाल र पहाडका जिल्लामा कम्तीमा ४ आना (०.०१२७२ हेक्टर) र तराइका जिल्लामा कम्तीमा ८ धुर (०.०१३५५ हेक्टर) क्षेत्रफलमा बाली लागेको जग्गा भएमा, वा
- ✓ जुनसुकै उमेरका कम्तीमा १ वटा गाई वा भैंसी पालेको भएमा, वा
- ✓ कम्तीमा ५ वटा भेडा-बाखा वा सुँगुर-बङ्गुर जस्ता पाल्तु चौपाया पालेको भएमा, वा
- ✓ चल्ला र माउ गरी कम्तीमा २० वटासम्म पन्छी (कुखुरा, हाँस) पालेको भएमा ।
- ✓ नेपाल सरकार, अर्धसरकारी संस्था, स्कुल, कलेज, सहकारी संस्था, व्यवसायिक समूह घरना र तोकिएको मापदण्ड पुरा गरी कृषक परिवारले संस्थागत हैसियतले कुनै कृषि कार्यको चलन गरेको रहेछ भने त्यस्तो चलन संस्थागत रूपमा पर्ने भएकोले यसको पनि संस्थागत कृषि चलनको रुपमा गणना गर्नुपर्दछ ।

✓ पहिला नै सूचीकरण भएका यस्ता चलनहरुको सुपरिवेक्षकमार्फत विवरण संकलन गरिन्छ ।

कित्ताः कृषिगणनामा वरिपरि अरूको साँध भएर बीचमा रहेको जमिनको भागलाई कित्ता भनिन्छ । कित्ता साधारणतया खोला, नदी, जंगल, राजमार्ग जस्ता प्राकृतिक वा मानव निर्मित साधनले छुट्याएको हुन्छ । कृषिगणनामा प्रयोग गरिएको कित्ता र साधारण बोलीचालीको भाषामा (वा नापीमा) प्रयोग गरिएको कित्ता एकै नहुन पनि सक्दछन् वा फरक हुन पनि सक्दछन् ।

स्थायी बालीः एक पटक उत्पादन लिएपछि पुनः रोप्नु नपर्ने र धेरै वर्षसम्म उत्पादन दिइरहने आँप, कटहर, लिचि, सुन्तला, केरा जस्ता बाली स्थायी बालीअन्तर्गत पर्दछन् ।

अस्थायी बालीः अस्थायी वाली भन्नाले एक वर्षको अवधिभित्र उत्पादन गरी बाली भित्र्याउने र अर्को बालीका लागि पुनः खनजोत गरी लगाउनुपर्ने किसिमका बालीहरू पर्दछन्। तर, लगाएको बाली भित्र्याउन एक वर्षभन्दा बढी समय लाग्ने भए तापनि यदि बोट समेत नष्ट गरिन्छ भने अस्थायी बाली अन्तर्गत नै पर्दछन्, जस्तैः उखु । एक वर्षपछि अर्को बाली लगाइने र खनजोत गर्दा बोट डाँठसमेत नष्ट हुने बालीहरू पनि अस्थायी बाली अन्तर्गत पर्दछन् । जस्तै- खाद्यान्न बाली, कोसे/दाल बाली, कन्दमूल बाली, तेल बाली, नगदे बाली, मसला बाली, तरकारी बाली, र भुइँघाँस बाली ।

खेतः खेतको श्रेणीमा साधारणतया धान रोप्न सकिने जग्गा पर्दछ । कुनै जग्गामा धान रोपिने गरिएको छैन तर त्यसमा धान खेती हुन सक्छ भने पनि त्यसलाई खेतमा राख्नुपर्दछ । खेत श्रेणीमा नपरेका जग्गा पाखोमा पर्दछन् । पाखो जग्गा लगभग वर्षभरि नै सुख्खा रहन्छ र साधारणतया यस्तो जग्गा धान खेतीको लागि उपयुक्त हुँदैन । पाखो जग्गालाई धान रोप्नयोग्य बनाइएको छ भने त्यसलाई खेत मान्नु पर्दछ ।

सिँचाइ भएको जग्गाः सन्दर्भ समयमा कुनै एक बालीमा मात्र सिँचाइ भएको भए पनि यसलाई सिँचाई भएको जग्गा अन्तर्गत राखिएको छ । जग्गाको उत्पादकत्व बढाउने उद्देश्यले थप श्रम वा साधन लगाई जग्गामा कुलो, नहर आदिबाट (वर्षा बाहेक) पानी पुऱ्याउने कार्यलाई सिँचाइ भनिन्छ ।

अनुसूची-७ः तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय सुर्खेतको परिचय

परिचय र अवस्थिति

विगतमा तथ्याङ्क ऐन २०१५ मा ब्यवस्था भए बमोजिम केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिबालय अन्तरगत वि.सं.२०१५ साल मार्ग १५ गते स्थापना भएको हो । साविकको केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग तथ्याङ्क ऐन २०७९ बमोजिम वि.सं.२०७९ साल आश्विन २८ गते देखि प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय मातहत राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयमा परिणत भएको छ । ऐन अनुसार राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयको प्रमुखको रुपमा संघीय निजामती सेवाको विशिष्ट श्रेणीको प्रमुख तथ्याङ्क अधिकारी रहने व्यवस्था छ । साविकको केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग र हालको राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयको कार्य सम्पादनमा सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले विगतमा क्षेत्रीय तथ्याङ्क कार्यालय, रहेकोमा वि.सं. २०५० साल श्रावण १ गते देखि सुर्खेत,दैलेख र कालिकोट जिल्ला कार्य क्षेत्र हुने गरी शाखा तथ्याङ्क कार्यालय सुर्खेतको स्थापना भएकोमा मिति २०७० साल चैत्र १ गते देखि कार्यालयको नाम परिवर्तन भई तथ्याङ्क कार्यालय, सुर्खेत भएको हो । हाल सुर्खेत, दैलेख ,जाजरकोट ,रुकुम पश्चिम र दैलेख गरी पाँच जिल्ला कार्यक्षेत्र रहने गरी तथ्यांक समन्वय कार्यालय, सुर्खेत कर्णाली प्रदेशको राजधानी सुर्खेत वीरेन्द्रनगर नगरपालिका वडा नं.७, इत्राम स्थित आफ्नै कार्यालय भवनमा रहेको छ ।

कार्यालयले गर्ने कार्यहरु

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय सुर्खेत लगायत मातहतका १८ जिल्लामा रहेका तथ्याङ्क समन्वय कार्यालयहरूको लागि निर्धारित गरिएका कार्यहरू देहाय बमोजिम रहेका छन्

- ✓ राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयबाट आफ्नो क्षेत्रमा सञ्चालन गरिने गणना एवं सर्वेक्षणमा संलग्न हुने,
- ✓ राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयबाट जिल्लास्तरमा सञ्चालन हुने तालिम कार्यमा सघाउ पुऱ्याउने र स्थानीय स्तरमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न आवश्यक पर्ने तालिम सञ्चालन गर्ने, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयबाट जिल्लास्तरमा सञ्चालन हुने तालिम कार्यमा सघाउ पुर्याउने र स्थानीय स्तरमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न आवश्यक पर्ने तालिम सञ्चालन गर्ने,
- ✓ आवश्यकता अनुसार प्राथमिक तथा द्धितियक तथ्याङ्क संकलन तथा प्रसोधन गर्ने,
- ✓ प्रदेश र कार्यक्षेत्र अन्तर्गतका जिल्ला एवमं स्थानीय तहको वस्तुगत विवरण तयार पार्ने ,
- ✓ योजना, नीति निर्माण, अध्ययन अनुसन्धान एवम अनुगमन मुल्यांकनको लागि आवश्यक तथ्याङ्क उपलब्ध गराउने,
- ✓ तथ्याङ्क विकासका लागि पैरवी र सुझाव उपलब्ध गराउने,
- ✓ वडा र गणना क्षेत्रको सीमाना, धरातल र घर परिवारको निर्दिष्ट स्थान छुट्टयाउने गरी नक्साङ्कन गर्ने ,
- ✓ जिल्लास्तरीय तथ्याङ्कीय क्रियाकलापहरूको समन्वय गर्ने,
- ✓ तथ्याङ्कीय अभिलेखहरूको संरक्षण,
- ✓ तथ्याङ्कको गुणस्तरमा निरन्तरता र एकरूपता कायम गरी विभिन्न निकायसँग समन्वय गर्ने।

अनुसूची-८: तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय सुर्खेतको दरवन्दी तेरिज

सि.न.	पद	श्रेणी	सेवा	समुह	स्वीकृत पद संख्या
१	तथ्याङ्क समन्वय अधिकारी	रा.प. द्धितीय	ने. आ.यो. तथा तथ्याङ्क	तथ्याङ्क	१
२	तथ्याङ्क अधिकृत	रा.प. तृतीय	ने. आ.यो. तथा तथ्याङ्क	तथ्याङ्क	२
३	सुपरिवेक्षक	रा. प. अनं.प्रथम	ने. आ.यो. तथा तथ्याङ्क	तथ्याङ्क	५
४	गणक	रा.प. अनं.द्धितीय	ने. आ.यो. तथा तथ्याङ्क	तथ्याङ्क	५
५	खरीदार	रा.प. अनं.द्धितीय	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	२
६	सहलेखापाल	रा.प. अनं.द्धितीय	नेपाल प्रशासन	लेखा	१
७	कार्यालय सहयोगी	श्रेणी विहिन	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	२
जम्मा					१८

अनुसूची-८: राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयका प्रमुख प्रकाशनहरु

१. Statistical Bulletin

२. नेपालको राष्ट्रिय तथ्याङ्क प्रणाली

३. Nepal in Figures

४. POCKET BOOKS

५. राष्ट्रिय जनगणना २०७८ का विषयगत तथा अन्य प्रतिवेदनहरु

- ✓ NEPAL POPULATION AND HOUSING CENSUS REPORT 2078
- ✓ National Report - English
- ✓ संक्षिप्त नतिजा
- ✓ नेपाली अनुसुची
- ✓ A Report on Maternal Mortality, 2021
- ✓ अपाङ्गतासम्बन्धी तथ्याङ्कीय प्रततवेदन
- ✓ राष्ट्रिय जनगणना २०७८ र सञ्चारमाध्यम
- ✓ जनसङ्ख्या साक्षरता
- ✓ Procedural history book of National Census 2021
- ✓ Dalit Statistical Report, NPHC 2021
- ✓ Report on Degree of Urbanization in Nepal
- ✓ Housing and Household Dynamics in Nepal
- ✓ Single Women in Nepal, NHPC 2021
- ✓ Fertility in Nepal, NPHC 2021
- ✓ Internal Migration in Nepal, NPHC 2021
- ✓ International Migration in Nepal, NPHC 2021
- ✓ Demographic Dividend in Nepal, NPHC 2021
- ✓ Population Projections for Nepal 2021 to 2051 , NPHC 2021
- ✓ Ageing Situation in Nepal, NPHC 2021
- ✓ Language in Nepal, NPHC 2021
- ✓ Nuptiality in Nepal, NPHC 2021
- ✓ Religions in Nepal, NPHC 2021
- ✓ Adolescents and youth in Nepal, NPHC 2021

६. राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८ सँग सम्वन्धित प्रकाशनहरु

- ✓ National Sample Census of Agriculture 2021/22 (National report)
- ✓ राष्ट्रिय कृषिगणना २०७८ (सार-संक्षेप)
- ✓ राष्ट्रिय कृषिगणना २०७८—प्रमुख नतिजा (लिफलेट)
- ✓ National Level Statistical Tables of NSCA 2021/22
- ✓ Municipality Statistical Tables of NSCA 2021/22
- ✓ राष्ट्रिय कृषिगणना २०७८ का स्थानीयतह स्तरका तथ्याङ्कीय तालिकाहरु
- ✓ Women's Ownership in Agricultural Land in Nepal
- ✓ राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८: पालिकास्तरका नतिजाहरु
- ✓ राष्ट्रिय कृषिगणना २०७८: सामुदायिक प्रतिवेदन

- ✓ District Summary by Province_NSCA 2021/22
- ✓ District Level Tables by Province_NSCA 2021/22
- ✓ Gender-based report_NSCA 2021/22
- ✓ Report on Land Use_NACA 2021/22
- ✓ कृषिमा सरकारी सेवा सुविधाको पहुँचसम्बन्धी विषयगत प्रतिवेदनः रा.कृ.ग. २०७८
- ✓ Technical Report on the Reliability of Data_NACA 2021/22

७. OTHER PUBLICATIONS

- ✓ NATIONAL ECONOMIC CENSUS २०१८ NATIONAL PROFILE 2
- ✓ NATIONAL ECONOMIC CENSUS २०१८, NATIONAL REPORT 3-1
- ✓ NATIONAL ECONOMIC CENSUS २०१८, ANALYTICAL REPORT NO.1
- ✓ NATIONAL ECONOMIC CENSUS २०१८, NATIONAL PROFILE 1 BY PROVINCE
- ✓ NATIONAL ECONOMIC CENSUS २०१८, NATIONAL REPORT 2-3 BY DISTRICT
- ✓ NATIONAL ECONOMIC CENSUS २०१८, NATIONAL REPORT 2-2
- ✓ NATIONAL ECONOMIC CENSUS २०१८, NATIONAL REPORT 2-1
- ✓ NATIONAL ECONOMIC CENSUS-२०१८ NATIONAL REPORT 1-3
- ✓ NATIONAL ECONOMIC CENSUS-२०१८, NATIONAL REPORT 1-2
- ✓ NATIONAL ECONOMIC CENSUS-२०१८, PROVINCIAL SUMMARY REPORTS
- ✓ NATIONAL STATISTICAL SYSTEM OF NEPAL FINAL
- ✓ NATIONAL POPULATION AND HOUSING CENSUS २०११ (CASTE, ETHNICITY AND MOTHER TONGUE)
- ✓ NEPAL LABOUR FORCE SURVEY III
- ✓ Nepal Child Survey 2021
- ✓ CONCEPTS AND DEFINITIONS OF STATISTICAL TERMS
- ✓ A Compendium of National Statistical System of Nepal
- ✓ NEPAL LIVING STANDARD SURVEY-IV
- ✓ Small Area Estimation of Poverty, 2023
- ✓ Nepal Multiple Indicater Cluster Survey, 2024-25
- ✓ लैङ्गिक तथ्याङ्क बुकलेट २०१८
- ✓ राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन सर्वेक्षण २०२२
- ✓ क्लामिट चेन्ज रिलेट इन्डीकेटर्स अफ नेपाल
- ✓ नेपालको विपद् तथ्याङ्क सुदृढीकरण सम्बन्धी प्रतिवेदन
- ✓ राष्ट्रिय लेखा सम्बन्धी वार्षिक तथ्याङ्कहरु
- ✓ त्रैमासिकको राष्ट्रिय लेखा अनुमान
- ✓ प्रादेशिक कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुमानहरु
- ✓ निर्माण क्षेत्रको लागत मूल्य सूचकाङ्क
- ✓ औद्योगिक उत्पादक मूल्य सूचकाङ्क
- ✓ कृषि बस्तुहरुको उत्पादक मूल्य सूचकांङ्क
- ✓ सर्भे अफ मोटर भेहिकल एण्ड मोटर साइकल सर्भिस सेन्टर २०७२-७३

- ✓ नेपाल वितरणात्मक व्यापार सर्वेक्षण, २०२२
- ✓ सेन्सस अफ रियल स्टेट २०१९
- ✓ रिपोर्ट अन नेपाल ल्याण्ड ट्रान्सपोर्ट सर्भे २०१३
- ✓ प्रदेश प्रोफाइल
- ✓ जिल्ला वस्तुगत विवरण

सन्दर्भ सामग्रीहरु

१. चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७५

२. जल उपयोग गुरुयोजना, २०८०, चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको कार्यालय

३. जिल्ला विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०८२, जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति दैलेख

४. दैलेख जिल्लाका गाउँपालिक तथा नगरपालिकाको तथ्याङ्कीय अवस्था २०७४, तथ्याङ्क कार्यालय सुर्खेत

५. राष्ट्रिय आर्थिक गणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

६. राष्ट्रिय कृषिगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

७. राष्ट्रिय जनगणना २०५८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

८. राष्ट्रिय जनगणना २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

९. राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

१०. वार्षिक प्रगति पुतिका २०८०/८१, उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालय, दैलेख

११. वार्षिक लेखा परीक्षण प्रतिवेदनहरु (चामुण्डा बिन्द्रासैनी नगरपालिकाका), महालेखा परीक्षकको कार्यालय

१२. वित्तीय सुशासन जोखिम मूल्याङ्कन प्रतिवेदन, संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय

१३. स्थानीय तह निर्वाचन २०७९, निर्वाचन आयोग नेपाल

१४. स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमूल्याङ्कन प्रतिवेदनहरु, संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय

१५. स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना २०७९, चामुण्डाबिन्द्रासैनी नगरपालिकाको कार्यालय

१६. Flash Report 2081, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

कालिमाटी रामपुर

कछुवा दह

तथ्याङ्क समन्वय कार्यालयबाट विभिन्न गणना, सर्वेक्षण एवम् कार्यालयको नियमित कामको लागि तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न आउने आधिकारिक कर्मचारीलाई समय मै सत्यतथ्य विवरण उपलब्ध गराई सहयोग गरिदिनु हुन अनुरोध छ । तथ्याङ्क सङ्कलनको क्रममा सोधिएका ब्यक्तिगत विवरणहरू तथ्याङ्क ऐन २०७९ अनुसार गोप्य रहने छन् । सङ्कलित ब्यक्तिगत विवरणहरू प्रकाशनमा ल्याउन कानूनद्वारा निषेधित एवम् दण्डनीय भएको हुँदा कुनै पनि ब्यक्तिगत विवरणहरू प्रकाशनमा ल्याईने छैन, केवल सामुहिक रूपमा तथ्याङ्किय प्रयोजनको लागि प्रयोग गरिनेछ ।

नेपाल सरकार

प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, सुर्खेत